

Jules Verne
Hatteras kapitány

REGÉNY

FORDÍTOTTA GYÖRGY FERENC

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ ANGOLOK AZ ÉSZAKI-SARKON

- I. A FORWARD
- II. VÁRATLAN LEVÉL
- III. DOKTOR CLAWBONNY
- IV. A KUTYA-KAPITÁNY
- V. A NYÍLT TENGEREN
- VI. A NAGY SARKI ÁRAMLATBAN
- VII. A DAVIS-TENGERSZOROSBAN
- VIII. A LEGÉNYSÉG ELHATÁROZÁSA
- IX. ÚJ ESEMÉNY
- X. HAJÓZÁS VESZEDELMEKKEL
- XI. AZ ÖRDÖG HÜVELYKUJJA
- XII. HATTERAS KAPITÁNY
- XIII. HATTERAS TERVEI
- XIV. EXPEDÍCIÓ FRANKLIN FELKUTATÁSÁRA
- XV. A *FORWARD* DÉLRE VETŐDIK VISSZA
- XVI. A MÁGNESES SARK
- XVII. SIR JOHN FRANKLIN KATASZTRÓFÁJA
- XVIII. ÚTBAN ÉSZAK FELÉ
- XIX. BÁLNA A LÁTHATÁRON
- XX. A BEECHEY-SZIGET
- XXI. BELLOT HALÁLA
- XXII. KEZDŐDIK A LÁZADÁS
- XXIII. HARCBAN A JÉGHEGYEKKEL
- XXIV. ELŐKÉSZÜLETEK A TELELÉSRE
- XXV. JAMES ROSS VÉN RÓKÁJA
- XXVI. AZ UTOLSÓ DARABKA SZÉN
- XXVII. A KARÁCSONYI NAGY HIDEGEK
- XXVIII. ELŐKÉSZÜLETEK AZ INDULÁSRA
- XXIX. UTAZÁS A JÉGMEZŐKÖN ÁT
- XXX. A JELZŐOSZLOP
- XXXI. SIMPSON HALÁLA
- XXXII. VISSZA A *FORWARD*HOZ

MÁSODIK RÉSZ A JÉGPUSZTASÁG

- I. A DOKTOR LETÁRT KÉSZÍT
- II. ALTAMONT ELSŐ SZAVAI
- III. TIZENHÉT NAPOS GYALOGÚT
- IV. AZ UTOLSÓ TÖLTÉSNYI LŐPOR
- V. A FÓKA MEG A MEDVE
- VI. A PORPOISE
- VII. TÉRKÉPÉSZETI VITA
- VIII. KIRÁNDULÁS A VIKTORIA-ÖBÖLTŐL ÉSZAKRA
- IX. A HIDEG MEG A MELEG
- X. A TELELÉS ÖRÖMEI
- XI. NYUGTALANÍTÓ NYOMOK
- XII. A JÉG FOGSÁGÁBAN
- XIII. A ROBBANÓAKNA
- XIV. TAVASZ A SARKVIDÉKEN
- XV. AZ ÉSZAKNYUGATI ÁTJÁRÓ
- XVI. AZ ÉSZAKI-SARK ÁRKÁDIÁJA
- XVII. ALTAMONT BOSSZÚJA
- XVIII. A VÉGSŐ ELŐKÉSZÜLETEK
- XIX. ÚTBAN ÉSZAK FELÉ
- XX. NYOMOK A HÓBAN
- XXI. A SZABAD TENGEREN
- XXII. KÖZELEDÉS A SARK FELÉ
- XXIII. ANGLIA LOBOGÓJA
- XXIV. SARKI KOZMOGRÁFUS-TANFOLYAM
- XXV. A HATTERAS-HEGY
- XXVI. VISSZA, DÉLRE
- XXVII. BEFEJEZÉS

ELSŐ RÉSZ
ANGOLOK AZ ÉSZAKI-SARKON

I. A FORWARD

„Holnap a kétárbocos *Forward*on K. Z. kapitány és Richard Shandon másodtiszta a csökkenő dagállyal kihajózik a New Prince-kikötőből. Útjuk célja ismeretlen.”

Ez volt olvasható a Liverpool Herald 1860. április 5-i számában.

Anglia legforgalmasabb kereskedelmi kikötőjében nem valami jelentős esemény egy kétárbocos hajó indulása. Kinek is tűnnék fel az ilyesmi annyiféle tonnatartalmú és nemzetiségű hajó között, amelyek alig férnek el a kétmérföldes kikötő medencéjében.

Ennek az április 6-ának reggelén mégis tekintélyes tömeg tolongott a New Prince-kikötő rakpartjain; olybá tűnt, mintha csak a város számtalan tengerésztestülete itt adott volna egymásnak találkozt. A környékbeli hajógyárak munkásai már abbahagyták munkájukat, az ügynökök elhagyták sötét irodáikat, a kereskedők kietlen raktáraikat.

A kikötő külső fala mentén közlekedő tarka omnibuszok percenként ontották rakományukat: a kíváncsiak tömegét. Úgy látszott, mintha a város népének egyéb dolga se volna, mint jelen lenni a *Forward* indulásánál.

A *Forward* százhetven tonnás, hajócsavarral és százhusz lóerős gőzgéppel felszerelt kétárbocos volt. Bízvást össze lehetett téveszteni bármely más, a kikötőben horgonyzó kétárbocossal. De ha a laikus közönség számára nem is volt rajta semmi különös látnivaló, a szakember, a tengerész szeme feltétlenül felfedezett rajta holmi különös sajátosságokat.

Így hát a szomszédságában horgonyzó *Nautilus* fedélzetén a matrózok egy csoportja élénken vitatkozott afelől, vajon hová készül a *Forward*.

- Hát mit is gondoljon az ember erről az árbocozatról? - jegyezte meg az egyik. - Hiszen gőzhajót nem szokás ennyi vitorlával ellátni.

- Az úgy van - felelte egy pirospozsgás, széles arcú szállásmester -, hogy ez a hajó inkább bízva rá magát a vitorláira, mint a gőzmasinájára, és ha ennyire kibontja a fővitorlát, ez nyilván azért van, mert az alsókat majd gyakran kell bevonnia. Így hát semmi kétségem afelől, hogy a *Forward* célja a Déli- vagy az Északi-Jeges-tenger, ahol a jéghegyek jobban felfogják a szelet, mint ahogyan az az ilyen derék, jól ácsolt hajócskának kedvére való lenne.

- Magának igaza lehet, Cornhill mester - szólt közbe egy harmadik matróz. - Megfigyelte azt, hogy a hajó orrtökéje egyenest a tengerbe ereszkedik?

- Tedd hozzá - mondta Cornhill mester -, hogy borotvaéles öntöttacél éllel van ellátva. Játszva kettészelné vele egy hármashajóhidat, ha teljes sebességgel nekimenne.

- Szent igaz - felelte egy merseyi révkalauz -, mert ez a kétárbocos a csavarjával játszva megfutja óránként a maga tizenégy csomóját. Csuda volt nézni, hogyan hasította próbaútján a vizet! Higgyétek el nekem, fürge kis hajó ez!

- És ha vitorlázásra kerül a sor, akkor se jön zavarba - folytatta Cornhill mester. - Szépen halad szél iránt, ha jó kézben a kormánykerék! Majd meglátjátok, hogy ez a hajó megpróbálkozik a sarki tengerekkel; kutya legyen, ha nem igaz! És még valami! Ide süssetek: észrevettétek, milyen széles a kormány-rúdnyílás, amelyen a kormány szerkezet feje áthalad?

- Szavamra... Igaz... - hagyták rá Cornhill társai. - De mit bizonyít ez?

- Ez azt bizonyítja, fiaim - vágott vissza némi lenéző önelégültséggel a mester -, hogy tinéktek se szemetek, se fejetek. Ez azt bizonyítja, hogy mikor azt a kormány szerkezetfejet csinálták, bizonyos holtjátékot akartak adni neki, mégpedig avégből, hogy könnyen lehessen fel- és leszerelni. Vagy tán nem tudjátok, hogy a jégtorlaszok közepette gyakran kerül sor erre a műveletre?

- Jól okoskodik - bólintottak a *Nautilus* matrózai.

- De egyébként is - szólt hozzá az egyik -, ennek a kétárbocosnak a rakománya is azt bizonyítja, hogy Cornhill mesternek igaza van. Én ezt Clifontól tudom, aki el mer indulni velük. A *Forward* öt-hat évre elegendő élelmiszert visz magával, és szenet is ennek megfelelően rakodott. Szén és élelmiszer. Ez minden rakománya, persze a pár vacak gyapjúruhafélén és főkabórön kívül.

- Nos, hát akkor most már semmi kétség - mondta Cornhill mester. - De végül is, barátocskám, ha te ismered azt a Clifont, akkor mért nem mondta meg neked az a Clifton, hogy merre tartanak?

- Nem mondhatta meg, mert ő maga sem tudja; az egész legénységet így fogadták fel. Hogy hová megy? Ördög tudja. Az majd csak akkor sül ki, ha megérkezik.

- Véleményem szerint az is lehet - jegyezte meg egy hitetlenkedő -, hogy a pokol fenekére mennek.

- De micsoda fizetés! - kiáltott fel Clifton barátja. - Micsoda nagy fizetés! Ötször akkora, mint a rendes bér! Persze! Másképp ilyen körülmények között nem kapott volna embert Richard Shandon! A hajó is fura formájú, oszt' senki se tudja, merre fordítja az orrát; tán vissza sem jön soha. Hát, ami engem illet, nekem bizony nem tetszett volna a dolog.

- Tetszett vagy nem tetszett volna, komám - vágta oda Cornhill mester -, te sohase lehettél volna tagja a *Forward* legénységének.

- Aztán mért ne?

- Mert te nem felelsz meg a kívánalmaknak. Úgy tudom, hogy nős ember nem mehet velük. Márpedig te a többséghez tartozol, vagyis azok közé, akik házasok. Így hát fölösleges avval kérkedned, hogy te úgysem mentél volna el a *Forward*-dal. Savanyú a szőlő, barátocskám!

A matróz együtt kacagott társaival, így mutatta meg, mennyire igazat ad a mókázó Cornhill mesternek.

- Ennek a hajónak már a neve is szörnyen vakmerő! - folytatta a sikerrel elégedetten Cornhill. - *Forward*: Előre. De meddig? S mellel szólva, ennek a kétárbocosnak még a kapitányát se ismeri senki.

- De igen, ismerik - kockáztatta meg egy szende képű, fiatal matróz.

- Mi a csoda? Ismerik?

- Ismerik bizony.

- Fiacskám, tán csak nem azt hiszed, hogy Shandon a *Forward* kapitánya?

- De... - felelte habozva a matrózfű.

- Hát akkor tudd meg, fiam, hogy Shandon csak másodtiszt, semmi több. Derék, edzett tengerész, még bálnavadász korában megmutatta, hogy kicsoda; megbízható cimbora, mindenképp méltó a parancsnokságra. De mégsem parancsnok. Éppoly kevésbé kapitány ő, mint - megkövetem - te, vagy jómagam. Ami pedig azt illeti, hogy Isten után ki lesz az úr a hajón, hát azt

Shandon se tudja. Ha itt lesz az ideje, nem tudni, hogyan, de majd előkerül az igazi kapitány, azt se tudom, a két világrész melyik partjáról, mert Richard Shandon nem mondta meg, és nem is kapott engedélyt rá, hogy megmondja, a földgolyóbis melyik pontja felé irányítja majd a hajóját.

- Mégis..., Cornhill mester - szólt ismét közbe az iménti matrózfiú -, mégiscsak bemutatnak valakit a hajón..., valakit, akiről abban a levélben volt szó, amelyben a másodtishti állást felajánlották Shandon úrnak!

- Hogyan? - Cornhill összeráncolta szemöldökét. - Csak tán nem akarod elhíttetni velem, te fiú, hogy a *Forward*nak ott a kapitánya a fedélzeten?

- De igenis, Cornhill mester.

- Nekem mondod ezt? Énnekem?!

- Önnek, igenis, mert én ezt Johnsontól, a szolgálatvezető altisztól tudom.

- Johnson altisztól?

- Úgy van, uram, ő maga mondta nekem.

- Johnson mondta neked?

- Nemcsak hogy mondta, de meg is mutatta nekem a kapitányt.

- Megmutatta neked? - kiáltotta elképedve Cornhill.

- Meg.

- És te láttad?

- Tulajdon szememmel.

- És ki légyen az?

- Egy kutya.

- Kutya?! Úgy érted, hogy négylábú?

- Úgy!

A *Nautilus* matrózai meghökkenve hallgatták ezt a beszélgetést. Minden más esetben nevettek volna rajta. Még hogy egy százhetven tonnás kétárbocosnak kutya a kapitánya! Meg kell fulladni a röhögéstől. De, hitemre, a *Forward* olyan különös hajó volt, hogy kétszer is meg kellett gondolni, nevéssen-e mindezen az ember, vagy hitetlenkedjék. Egyébként maga Cornhill mester nem nevetett.

- És Johnson mutatta meg neked azt az újfajta „kapitányt”, azt a kutyát? És te láttad is? - fordult ismét a matrózfiúhoz.

- Úgy, ahogy önt látom itt, uram.

- Nahát, ehhez mit szól? - vették körül Cornhill mestert a matrózok.

- Semmit se szólok hozzá - bökte ki mérgesen Cornhill mester. - Nem szólok hozzá semmit, ha csak annyit nem, hogy ez a *Forward* az ördög hajója, vagy egy olyan bolondé, akinek az elmeegógyintézetben a helye!

A matrózok továbbra is szótlánul bámulták a *Forward*ot. Az indulás előkészületei közeledtek a befejezéshez. S egy sem akadt a matrózok között, aki ne lett volna meggyőződve arról, hogy Johnson altiszt tréfát űzött a matrózgyerekkel.

Ez a „kutyahistória” már az egész várost bejárta, és a kíváncsiak tömegében nem egy akadt, aki most kutatóan nézett a fedélzetre, kereste a „kutya-kapitány”-t, s olyik már-már azt is elhitte, hogy valami természetfölötti állatról van szó.

A *Forward* egyébként már hónapok óta magára vonta a közfigyelmet. Volt valami rendkívüli a szerkezetében, titokzatosság vette körül, a kapitány szigorú inkognitója, az a mód, ahogyan Richard Shandonnek felajánlották, hogy a hajó felszerelését intézze, a különös szempontok, melyek szerint a legénységet összeválogatták, valamint az, hogy jóformán senki sem sejtette, merre tart a hajó, mindez hozzájárult ahhoz, hogy furcsa színben tűntesse fel a kétárbocost.

Az el-elmélázó, álmodozó vagy különösen a bölcselkedő emberek számára nincs meghatóbb látvány, mint egy induló hajó. A képzelet könnyedén követi tengerrel küszködő útján, míg a széllel viaskodik, a vizeknek ezen a kalandos országútján, mely nem vezet mindig révbe, s hacsak bárminő szokatlan kis esemény történik vele, fantasztikus alakot ölt a hajó még azok lelkében is, akik egyébként nem hisznek a képzelet játékaiban.

Így van ez a *Forward*dal is. És bár a nézők tömegében senki sem tudott olyan szakértő megjegyzéseket tenni, mint Cornhill mester, de a sok „azt mondják” e három hónap alatt annyira felgyülemlett, hogy ez most bőségesen elég volt ahhoz, hogy az indulásnál jelenlevők hetet-havat összehordjanak.

A kétárbocos Liverpool külvárosában, a birkenheadi hajógyárban épült, a Mersey folyó bal partján. A hajó a szüntelenül futkosó gőzbárkák útján tartotta az összeköttetést a kikötővel.

A Scott and Co., Anglia egyik legkiválóbb hajóépítő vállalata, a hajó tonnatartalmát, méreteit és modelljét illetően Richard Shandontól a leggondosabban kidolgozott tervrajzot és költségvetést kapott. Ez a tervzet mindenképpen egy éles elméjű tengerész eszejárására vallott. Shandonnak tetemes összegek álltak rendelkezésére, s így a megkezdett munkálatok, az ismeretlen tulajdonos megrendelése értelmében, gyorsan haladtak előre.

A kétárbocos olyan szilárdan épült, hogy minden viszontagsággal megbirkózzék. A nyilvánvalóan reá váró óriási nyomásnak is ellenállhatott, minthogy gerince tek-fából készült. Ez az indiai tölgyfajta rendkívüli keménységéről nevezetes, de ezenfelül még erős összekötő vasalással is ellátták. A tengerészek körében fel is vetődött a kérdés, hogy egy ilyen, nagy ellenállásra épült hajótest miért nem készült vasbádogból, mint a többi gőzhajóé. Erre azt felelték, hogy annak a titokzatos mérnöknek megvan erre a maga oka.

A hajógyárban lassacskán kialakult a kétárbocos formája: erős ácsolata, finom vonalai meglepték a szakembereket. Miként ezt a *Nautilus* matrózai is látták, orrtökéje derékszöget alkotott a hajógerinccel, és nem sarkantyúval, hanem egy, az R. Hawthorn newcastle-i cég műhelyeiben készült öntöttacél éllel volt ellátva. Ez a fémről való orrtőke csaknem tündöklött a napfényben, megkülönböztette a kétárbocost a többi hajótól, bár tulajdonképpen nem volt kifejezetten katonai jellege. De az előfedélzeten egy 16-os kaliberű ágyút helyeztek el, amelyet talpazatán minden irányban könnyedén lehetett forgatni. De hozzá kell tenni, hogy ez az ágyú is olyan volt, mint a hajó orrtökéje: bármennyire is harcias-marconának igyekezett látszani, ez sehogy sem sikerült neki.

1860. február 5-én a báméskodók óriási tömege közepette bocsátották vízre a különös hajót, s ez a vízre bocsátás kitűnően sikerült.

De ha a kétárbocos nem volt hadihajó, sem kereskedelmi gőzös, sem pedig kényutazásokra épült luxusjacht - mert hiszen akkor nem sétálgatna a tengereken hat esztendőre elégséges élelmiszerral a gyomrában -, hát akkor miféle hajó volt ez?

Netán az *Erebus* és a *Terror*, valamint sir John Franklin felkutatása a célja ennek a hajónak? Ez se lehetséges, mert hiszen tavaly, 1859-ben tért vissza a Déli-Jeges-tengerről Mac Clintock kapitány, s magával hozta e szerencsétlen expedíció pusztulásának kétségtelen bizonyítékait.

Így hát talán a híres Északnyugati átjárón akar áthaladni a *Forward*? Mire lenne ez jó? Mac Clure kapitány akadt rá erre az átjáróra, 1853-ban, és az ő hadnagyának, Creswellnek jutott az a dicsőség, hogy elsőnek kerülhette meg az amerikai szárazföldet a Bering-tengerszorosától a Davis-tengerszorosig.

A szakemberek szemében mégis bizonyosnak, sőt kétségtelennek látszott, hogy a *Forward* a jégmezők birodalmába készül behatolni. Vajon a Déli-sark felé nyomul, hogy messzebbre jusson el, mint Wedell, a bálnavadász, vagy még messzebb, mint James Ross kapitány? De mire jó ez, és mi a célja vele?

Mindebből látható, hogy ámbár csak igen szűk tere volt a találgatásnak, a képzelet szabadon csapongott.

Vízre bocsátása után másnapra a kétárbocos hajógépei is megérkeztek az R. Hawthorn cég newcastle-i műhelyéből.

Ez a százhusz lóerős, lengőhengeres gép kevés helyet foglalt el. Teljesítőképessége a hajó tonnatartalmához viszonyítva tetemesnek volt mondható, különösen, ha a sebességet fokozó bőséges vitorlázatot is tekintetbe vesszük. A próbautak ezt kétségtelenül bebizonyították, és még Johnson főmatróz is helyénvalónak tartotta, hogy kifejezze ebbéli véleményét Clifton ama bizonyos barátja előtt:

- Ha a *Forward* egyidejűleg használja a vitorláit is, meg a hajócsavarját is, akkor a vitorláival halad gyorsabban.

Clifton barátja mindebből egy szót sem értett, de úgy vélte, hogy olyan hajó, amelynek egy kutya a kapitánya, mindenre képes.

A hajógépek felszerelése után következett az élelmiszerek berakodása; és ez nem volt csekélység, mert a hajó hat esztendőre vitt magával élelmet. Ez az élelem sózott és szárított húsból, füstölt halból, kétszersültből és lisztből állott. Kávé- és teahegyek ömlöttek a hajókamrába. Richard Shandon igazi szakemberként kezelte az értékes rakományt. Mindent szakszerűen tároltak, címkével, számozással láttak el. Igen nagy készletet raktároztak el abból a pemmicannek nevezett, indiai eredetű készítményből is, amely kis térfogatban nagy táperejű elemeket tartalmaz. Az effajta élelmiszerek berakodása láttán kétségtelen volt, hogy a hajó hosszú útra készül. De a berakodást szemlélő jó megfigyelő arra is tüstént rájöhetett, hogy a *Forward* a sarki tengerekre indul. Mert mit látott még? Citromlével telt hordókat, mézpasztillákat, mustárral, sóskával és gyógynövénnyel telt ládákat, egyszóval a rendkívül hatásos skorbutellenes szerek tömegét, amelyek jótékony hatására oly nagy szükség van az Északi- és Déli-sark körüli hajózásnál. Shandont kétségtelenül figyelmeztethették, hogy különös gondot fordítson a rakománynak erre a részére, mert minden rajta volt a szeme, persze az úti gyógyszertár elhelyezésén is.

Ha fegyverféle nem is volt valami nagy számban a hajón, a félős kedélyek megnyugtatósára a löporkamra annyira színültig volt puskaporral, hogy ez már szinte félelmetes volt. Az egyetlen fedélzeti ágyúcska semmiképpen sem szándékozhatott elfogyasztani ezt a töméntelen kosztot. Ezen el lehetett gondolkodni. De óriási fűrészeket, hatalmas szerszámokat, mint például emelőket, ólomtömböket, kézfűrészeket, ménkő nagy fejszéket is rakodtak be, azt a jelentős

menyiségű *blasting cylindert*¹ nem is számítva, amelynek felrobbanása bőven elegendő lett volna a liverpooli vámház légbe röpítésére. Mindez különös, sőt félelmetes volt, az ezerféle rakétáról, röppentyűről, jelzőlámpásról nem is szólva.

A New Prince-kikötőben bámészkodó tömeg mindezen kívül még egy hosszú, mahagónifából készült bálnavadászcsonakot, egy guttaperkával borított bádogpirogot és néhány gumicsónakot is megcsodálhatott. Ez utóbbi amolyan gumiból készült köpeny, amelyet csónakká lehet átalakítani, ha a benne levő tömlőt felfújják. Most, hogy a visszahúzódó dagállyal a *Forward* elindult titokzatos rendeltetése felé, a nézők növekvő szorongással feszengtek, sőt némi meghatottság vett erőt rajtuk.

¹ Pokolgép

II. VÁRATLAN LEVÉL

Íme, annak a levélnek a szövege, amelyet Richard Shandon nyolc hónappal ezelőtt kapott:

„Aberdeen, 1859. augusztus 2.

Richard Shandon úrnak,

Liverpool.

Uram!

Jelen soraimmal értesítem Önt, hogy Marcuart and Co. liverpooli bankárok kezéhez átutaltam tizenhatezer font sterlinget. Csatoltan küldök önnek néhány, aláírással ellátott csekket, amelyek felhasználásával Ön a Marcuart-cégnél a fent említett tizenhatezer font sterlinggel rendelkezhet.

Ön nem ismer engem. De ez nem fontos. Én ismerem Önt. És ez a fő.

Ezennel felajánlom Önnek a Forward nevű kétárbocos másodtiszti állását egy olyan hajóútra, amely hosszúnak és veszélyesnek ígérkezik.

Ha nem vállalja, nem baj. Ha vállalja, évi ötszáz font sterlinget folyósítok Önnek fizetségként, s minden év végén, az út egész tartama alatt tíz százalékkal emelkedik a járandósága.

Forward nevű kétárbocos nincs. Önnek kell megépíttetnie olyként, hogy a hajó legkésőbb 1860 április első napjaiban tengerre szállhasson. Ide mellékelek egy részletes tervrajzot, a költségvetéssel együtt. A legszigorúbban ehhez kell tartania magát. A hajó a Scott and Co. műhelyeiben épül, ezzel a céggel kell tárgyalnia.

Különös figyelmébe ajánlom a Forward legénységének összeállítását; a legénységet így állítjuk össze: a kapitány, vagyis én, a másodtiszt, ez Ön, egy harmadik tiszt, egy főmatróz, két gépészmérnök, egy jégmester,² nyolc matróz és két fűtő. Ez összesen tizennyolc fő, beleszámítva az ebből a városból való Clawbonny hajóorvost is, aki a kellő időben jelentkezik majd Önnél.

Kikötöm, hogy azok, akiket erre az útra a Forwardra szegődtetünk, angolok legyenek, szabad, család nélküli, nőtlen, józan emberek, mert a hajón szeszes ital használatát nem tűröm, de még csak sörrel se élhet senki; készek mindent vállalni és elviselni. Vérmes természetűeket válogasson össze, mert a vérmes ember a legmagasabb fokon magában hordja az állati hő legfőbb létrehozóját.

Ajánlja fel nekik a szokásos fizetés ötszörösét, megtoldva tíz százalékkal minden betöltött évi szolgálat után. A vállalkozás végén fejenként ötszáz font jutalmat biztosítok; Önnek kétezer fontot szántam. Ezeket az összegeket a már említett Marcuart and Co. cégnél helyezem letétbe.

Ez a vállalkozás hosszú és keserves lesz, de tiszteletre méltó. Így hát nincs mit haboznia, Shandon úr.

² Révkalauz a sarki jégvidéken

Poste restante választ Göteborgba (Svédország) várom, K. Z. jeligére.

Utóirat: február 5-én Ön kap egy nagy, fityegő ajkú, feketésbarna, keresztcsíkos testű dán kutyát. Helyezze el a hajón, s táplálja faggyúlevesbe kevert árpakenyérrel. A kutya átvételéről küldjön értesítést Livornóba (Olaszország), a fenti jeligére.

A Forward kapitánya majd kellő időben jelentkezik, és felfedi kilétét. Az indulás idején Ön megkapja újabb utasításaimat.

*A Forward kapitánya,
K. Z.”*

III. DOKTOR CLAWBONNY

Richard Shandon jó tengerész volt. Bálnavadáshajók parancsnokaként hosszú időt töltött az Északi-Jeges-tengeren. Egész Lancasterben nagyon jó hírnévnek örvendett. Egy ilyen levélen méltán csodálkozhatott. Csodálkozhatott is, de olyan hidegvérrel fogadta, mint az olyan ember, aki már külön dolgokat is látott.

Ő maga egyébként megfelelt a megszabott feltételeknek: nőtlen volt, se gyereke, se szülei, se rokonsága. Egyszóval szabad ember. Így hát, mivel senkije se volt, akivel megbeszélje a dolgot, egyenest a Marcuart and Co. bankház cégtulajdonosait kereste fel.

Ha a pénz ott van, a többi már magától megy - gondolta.

A bankházban az olyan embert illető tisztelettel fogadták, akinek tizenhatezer font sterlingje lapul a páncélszekrényben. Mihelyt meggyőződött róla, hogy a pénz valóban ott van, Shandon előkerített egy ív fehér papirost, és verébfejnyi tengerészbetűket körmölve, megírta a megadott címre, hogy elfogadja az ajánlatot.

Még aznap érintkezésbe lépett a birkenheadi hajóépítő céggel, és huszonnégy órával később a *Forward* hajótöje ott nyújtózott az ácsműhely ászokgerendáin.

Richard Shandon negyvenesforma, tagbaszakadt, erélyes és bátor legény volt; ez három olyan tengerészerény, amely önbizalmat, erőt és hidegvért kölcsönöz. Irigykedő, nehéz természetű embernek ismerték, nem is szerették soha a matrózai, csak félték tőle. Ezt a híret egyébként nem annak köszönhetné, mintha a munkában hajszolta volna a legénységet, hiszen tudták róla, hogy ügyis kimászik minden bajból.

Shandon attól tartott, hogy a vállalkozás titokzatossága majd valamiként korlátozza őt mozgási szabadságában. Tehát ilyenénképpen okoskodott:

- Legjobb, ha nem jár el a szám. Akad majd olyan ezek között a tengeri medvék között, aki ennek az ügynek minden csínját-bínját tudni szeretné. Mivel pedig jómagam se tudok semmit, egyáltalán nem áll módomban nekik válaszolni. Ez a K. Z. minden bizonnyal valami csudabogár. De végül is ismer engem, s számít rám, és ez elég. Ami pedig a hajóját illeti, hát azt takarosan összeeszkábáljuk, és ne hívjanak engem Richard Shandonnek, ha nem azért épül, hogy a Jeges-tenger felé fordítsuk az orrát. De ez maradjon az én titkom meg a tisztjeimé.

Mindezek után Shandon nekilátott a legénység toborzásának, a matrózok családi és egészségügyi körülményeinek tekintetében követve a kapitány utasításait.

Ismert egy James Wall nevű matrózt, derék, önfeláldozó fiú volt és jó tengerész. Ez a Wall úgy harmincéves lehetett, és nem először járta volna be az északi vizeket. Shandon felajánlotta neki a harmadtiszti állást, és James Wall látatlanban elfogadta. Rajongott hivatásáért; csak hajózni, hajózni, mindegy, hogy merre! Shandon részletesen elmondta neki, miről van szó, éppúgy, mint annak a bizonyos Johnsonnak, akit szolgálatvezető első altisztként vett fel.

- Látatlanban elfogadom - felelte James Wall -, mint ahogy bármi más munkát elfogadnék. Ha netán az Északnyugati átjárót kellene felkutatnunk, az sem baj. Akad, aki onnan is visszajön.

- Nem mindig - vágott közbe Johnson mester. - De hát persze ez nem ok arra, hogy ne menjünk arrafelé.

- Mellesleg szólva - folytatta Shandon -, ha nem csalódunk feltevésünkben, meg kell adni, hogy ez az utazás kedvező feltételekkel indul. Ez a *Forward* pompás kis hajó, jó masinájával messzire eljut! Tizennyolc főnyi legénység. Többre nincs is szükségünk.

- Tizennyolc ember - jegyezte meg Johnson mester. - Éppen amennyi az amerikai Kane hajóján volt, azon a híres sarki útján.

- De mégiscsak különös - folytatta Wall -, hogy egy magánember megkísérelje az átkelést a tengeren, a Davis-szorostól a Bering-szorosig. A Franklin tengernagy felkutatására kiküldött expedíciók már több mint százhatvanezer font sterlingjébe kerültek Angliának, anélkül, hogy kézzelfogható eredménnyel jártak volna. Ki az ördög kockáztathatja ezek után még a vagyonát egy ilyen vállalkozásban?

- Először is, James, mi most csak egy egyszerű feltevésen vitatkozunk. Ki tudja, vajon valóban az Északi- vagy Déli-Jeges-tengerre indulunk-e? Talán valami új felfedezés megkísérléséről van szó. Egyébként maholnap jelentkezik valami doktor Clawbonny, az minden bizonnyal többet tud a dologról; azért küldik ide, hogy felvilágosítson bennünket. Majd meglátjuk.

- Lassabban a testtel, parancsnok uram! - mondta Johnson mester. - Én a magam részéről alaposan utána akarok nézni a dolgoknak. Már ami például a kapitánynak az állati-hőelméletét vagy micsodáját illeti. Hát biztosítom, hogy én ennek utánanézek. Ezt aztán rám bízhatja!

Ez a Johnson aranyat ért, mert értett a sarki szélesség vizein való hajózáshoz. Szállásmester volt a *Phénix* fedélzetén, mikor a hajó 1853-ban részt vett a Franklin felkutatására szervezett expedícióban. Ez a bátor tengerész szemtanúja volt a francia Bellot hadnagy halálának is, mert ő kísérte a hadnagyot a jégmezőkön át, azon a végzetes kiránduláson. Johnson jól ismerte a liverpooli tengerésznépséget, és nyomban nekilátott, hogy összetoborozza embereit.

Shandon, Wall és ő olyan jól intézte a dolgokat, hogy december első napjaiban együtt volt a legénység. Persze ez nem ment minden nehézség nélkül. Sok olyan akadt köztük, aki annyira bekapta a magas fizetség csalétkét, hogy az expedíció kétes jövője sem riasztotta vissza, viszont nem egy, miután határozottan elszegődött az útra, később visszavette adott szavát, s visszaadta a kapott előleget, mert barátai lebeszéltek arról, hogy egy ilyen vállalkozásba fogjon. Egyébként valamennyien megpróbálták kifürkészni a titkot, és kérdésekkel halmozták el Richard parancsnokot. Ez aztán Johnson mesterhez utasította őket.

- Mit akarsz voltaképpen? Mit mondjak neked, barátocskám? - felelte a kérdezősködőknek Johnson. - Jómagam se tudok többet a dologról, mint te. Mindenesetre jó társaságban leszel, olyan vidám fickókkal, akik nem ijednek meg az árnyékuktól. És már ez is valami! Így hát ne sokat töprengj. Kell, vagy nem kell? Ha kell, viszed, ha nem kell, itt hagyod!

És a legtöbbjüknek kellett.

- Értsd meg hát - tódította olykor az altiszt -, annyian jelentkeznek, hogy alig győzők köztük válogatni. Ekkora fizetés, amilyenre a matrózok nem is emlékeznek errefelé, és a tudat hogy visszajövet szép, kerek kis summa üti a markodat. Hát ez aztán igazán csábító dolog nem?

- Való igaz, hogy csábító a dolog! - felelték a matrózok. - Hogy élete végéig van aztán az embernek mit aprítania a tejbe!

- De nem takargatom előtted azt se, fiam - folytatta Johnson -, hogy a vállalkozás hosszú, keserves, veszedelmes. Ez világosan benne van az utasításban, tehát tudni kell, miről van szó. Nyilván meg kell kísérelni mindent, ami emberileg lehetséges. Talán még többet is! Ha tehát úgy érzed, hogy nincs helyén a szíved, hogy nem bírsz szembenézni minden megpróbáltatással, ha nem bújt beléd az ördög, ha nem azt mondd magadnak, hogy húszat adsz egy ellen, hogy otthagyd a fogad, egyszóval, ha ragaszkodol ahhoz, hogy szívesebben hagyod ott a

bőrödet egyik helyen, mint a másikon, vagyis hogy ha inkább itt szeretnéd hagyni, mint amott, akkor hátra arc, fiam, és add át a helyed egy bátrabb cimborának.

- De akkor legalább azt mondja meg, Johnson mester - próbálkozott a sarokba szorított matróz -, legalább annyit mondjon meg, hogy ismeri-e a kapitányt.

- A kapitány Richard Shandon, barátocskám, legalábbis addig, míg másik nem jelentkezik.

Mert meg kell mondani, hogy igenis, ez járt az eszében a parancsnoknak. Jólesett arra gondolni, hogy az utolsó pillanatban majd csak megkapja a hajó célját illető pontos utasításokat, s hogy ő marad az úr a *Forward* fedélzetén. Sőt tetszelgett is magának abban, hogy ezt a vélekedését beszélgetés közben terjessze a tisztjei között, miközben figyelte a munkát a kétárbocos körül, amelynek váza úgy hevert ott, a birkenheadi hajógyár ácsműhelyében, mint egy oldalára fordult bálna.

Shandon és Johnson szigorúan követte a legénység egészségi állapotára vonatkozó utasításokat. Ezeknek a legényeknek a külseje megnyugtató volt, maga a hő ősforrása volt valamennyi; ennyi „hő” akár a *Forward* gőzgépét is elhajtotta volna. Rugalmas tagjaik, pirosposzgás arcuk arra vallott, hogy jól bírják a kemény hidegeket. Magabiztos, elszánt, erélyes, keménykötésű legény volt valamennyi. Persze akadt köztük kevésbé erőteljes is. Shandon habozott, hogy fölvegye-e ezeket is, mint például Grippert és Garryt, a két matrózt és Simpson, a szigonyvetőt, mert ezeket kissé maznáknak találta. De elvégre ezek is jól fejlett, bátor lelkű fiúk voltak, így hát beírta a nevüket a személyzeti lajstromba.

Mikor a legénység együtt volt, Shandonnak és két tisztjének figyelme az élelmiszer-rakományra összpontosult. Pontról pontra szigorúan követték a kapitány utasításait, ezeket a világos, pontos, részletes rendelkezéseket, amelyek minden egyes cikk mennyiségét és minőségét felsorolták. A parancsnok rendelkezésére álló bankszámla igénybevételével minden cikket készpénzzel fizettek, 8 százalék kasszáskontó levonásával, amelyet Richard gondosan K. Z. számlája javára könyvelt.

Legénység, élelmiszerkészlet, rakomány, minden együtt volt 1860 januárjában. A *Forward* már kezdett formát ölteni. Shandon egy napot se mulasztott el, hogy ki ne menjen Birkenheadbe.

Január 23-án reggel szokása szerint azoknak a jókora gőzbárkáknak egyikében ült, amelyeknek mindkét végén van egy-egy kormányyszerkezet - hogy ne kelljen folyvást forgolódni -, s amelyek a Mersey két partja között szüntelenül közlekednek. A mindennapos köd most is leereszkedett a folyóra, úgyhogy a folyami matrózok az alig tízperces útvonalon is kénytelenek voltak az iránytű szerint igazodni.

De bármily sűrű volt is ez a ködlepel, nem akadályozta meg Shandont abban, hogy szemügyre vegye azt az alacsony termetű, meglehetősen köpcös, nemes vonású, vidám képű, kedves tekintetű embert, aki most feléje tartott, és mikor odaért hozzá, mindkét kezét megragadta, s melegen megrázta. „Valódi déli hevességgel” - mondaná erre a mozdulatra a francia.

De ha ez a személyiség nem is volt délvidéki, kevésen múlhatott, hogy nem onnan származott. Beszédjét széles taglejtésekkel kísérte. Egymásra toluló gondolatainak utat kellett találnia, nehogy szétvessék agya masináját. Szeme apró, mint a szellemes embereké, szája nagy és mozgékony; mindez mint megannyi biztonsági szelep működött, s lehetővé tette számára, hogy utat engedjen annak a túltelítettségnek, amely ennen lénye volt. Beszért, folyton-folyvást csak beszért, annyit és oly élénken, hogy - valljuk be - Shandon egy árva szót sem értett belőle.

Igen ám, de a *Forward* másodtisztje azon nyomban felismerte ezt az emberkét, holott sohasem látta. Hirtelen átvillant valami az agyán, és mihelyt amaz lélegzetet vett, Shandon gyorsan félbeszakította:

- Doktor Clawbonny?

- Ő maga, saját személyében, parancsnok uram! Lám, már csaknem egy teljes negyed órája kérdezősködöm ön után, mindenütt, mindenkinél! Képzelteri, milyen türelmetlen vagyok. Még öt perc, és elvesztem a fejemet. Hát ön az, Richard kapitány? Ön hát valóban létezik? Hát nem puszta mítosz ön? A kezét! Ide a kezét, hadd szorítom meg még egyszer! Igen, ez valóban Richard Shandon keze! Márpedig, ha létezik egy Richard nevű hajóparancsnok, akkor nyilván van egy *Forward* nevű kétárbocos is, amelyen ez a Richard parancsnokol. És ha ő a parancsnoka a hajónak, akkor az a hajó útnak is indul. És ha útnak indul, akkor felveszi doktor Clawbonnyt a fedélzetére.

- Úgy van, doktor. Én vagyok Richard Shandon, és van egy *Forward* nevű kétárbocos, amely majd elindul!

- Ez logikus - felelt a doktor, miután hatalmas levegőkészlettel látta el magát a következő lélegzetvételig. - Ez logikus. Láthatja is, mennyire örülök. Vágyaim netovábbja teljesedik! Már régóta várok az alkalomra, s minden óhajom egy ilyen utazás. Márpedig önnel, parancsnok...

- Engedje meg... - próbálta meg félbeszakítani Shandon.

- Önnel - folytatta zavartalanul Clawbonny - biztosak lehetünk abban, hogy messzire jutunk, s hogy egy tapodtat se tágítunk.

- De... - próbálkozott ismét Shandon.

- Mert ön bebizonyította, parancsnok. Én ismerem az ön szolgálati múltját. Ó, ön tetőtől talpig büszke tengerész!

- Ha lenne olyan szíves...

- Nem! Nem akarom, hogy az ön vakmerőségében, találékonyságában, rátermettségében bárki is, akár csak egy pillanatra is kételkedjék, még ön sem! Az a kapitány, aki önt választotta másodtisztjéül, olyan ember, aki érti a dolgát! Ezt én mondom önnek!

- De nem erről van szó - szólalt meg végre türelmetlenül Shandon.

- Hát akkor miről van szó? Ne hagyjon itt tovább epekedni.

- De az ördögbe is, ön nem hagy szóhoz jutni! Mondja meg, doktor, kérem szépen, hogyan vették rá önt arra, hogy részt vegyen a *Forward* expedíciójában?

- Levél útján. Tessék, itt ez a becsületes levél, egy derék kapitány kurta-furcsa levele, de azért nekem ez bőségesen elég!

S a doktor átnyújtotta Shandonnak a következő levelet:

„Inverness, 1860. január 22.

Doktor Clawbonnynak,

Liverpool.

Ha doktor Clawbonny hajóra akar szállni, hogy egy hosszú utazást tegyen, jelentkezhet a Forwardon, Richard Shandon parancsnoknál, aki megkapta a rá vonatkozó utasításokat.

*A Forward kapitánya,
K. Z.”*

Ez a levél ma reggel érkezett, s én, íme, kész vagyok felszállni a *Forwardra*.

- De legalább tudja-e ön, doktor, mi a célja ennek az utazásnak? - folytatta Shandon.

- A legcsekélyebb tudomásom sincs róla. De mit számít az, ha csak megyek valamerre! Azt mondják, hogy én tudós vagyok. Ebben csalódnak, parancsnok úr. Én nem tudok semmit. És ha meg is jelent néhány olyan könyvem, amelynek keletje van, nem volt igazam. Az olvasóközönség nagyon kedves, hogy megvásárolja a könyveimet! Mondom önnek: nem tudok én semmit, legföljebb annyit, hogy nem tudok semmit. Hát ha most felajánlják nekem, hogy tökéletesítsem, vagy jobban mondva alapozzam meg újra az orvosi, sebészi, történelmi, földrajzi, növénytani, ásványtani, kagylótani, földmértani, vegytani, természettani, mechanikai, vízrajzi tudásomat, akkor bizony én két kézzel kapok az ajánlaton, s biztosíthatom, hogy nem kéretem magam!

- Szóval hát akkor ön nem tudja, merre tart a *Forward*? - folytatta Shandon csalódottan.

- Már hogyan tudnám, parancsnok! Oda megy a *Forward*, ahol tanulni, felfedezni, művelődni lehet, ahol összehasonlításokat lehet végezni, ahol más erkölcsökkel, más vidékekkel, más népekkel lehet találkozni, s tanulmányozni lehet őket, ténykedéseik gyakorlása közben. Egyszóval oda megy a hajó, ahol én még sohasem jártam.

- De pontosabban hová? - kiáltott fel Shandon.

- Pontosabban? - felelt a doktor. - Olyasmit hallottam, hogy az Északi-Jeges-tenger felé vitorlázik. Nos hát akkor északnak tartunk!

- De legalább ismeri a hajó kapitányát? - kérdezte Shandon.

- Halvány fogalmam sincs róla, ki lehet! De annyi biztos, hogy jóra való ember. Ha én mondom, elhiheti!

Mikor a parancsnok és a doktor kiszállt Birkenheadben, az előbbi megmagyarázta az utóbbinak, hogy mi a helyzet, és ez a titokzatosság felgyújtotta a doktor képzeletét. A kétárbocos megpillantása kimondhatatlan örömmel töltötte el. Ettől a naptól fogva nem tágitott Shandon mellől, minden reggel levizitelt az épülő *Forward*nál.

Egyébként a doktornak az volt a feladata, hogy a hajógyógyszertár berendezésére felügyeljen.

Mert orvos volt ez a doktor Clawbonny, méghozzá a javából! De nem gyakorló orvos. Huszonöt éves korában doktorált, mint mindenki más, s negyvenéves fejjel már valóságos tudós volt. Az egész városban jól ismert orvos befolyásos tagja lett a liverpooli irodalmi és filozófiai társaságnak. Kis vagyonkája módot adott neki arra, hogy holmi tanácsokat osztogasson, amelyek ingyen is sokat értek. Mindenki szerette, mint igazán szeretetre méltó embert, sohase ártott senkinek, még saját magának sem. Élénk és bőbeszédű volt, ha úgy vesszük, de igazi szívmember, aki mindenkinek odanyújtja segítő kezét.

Mikor a városban híre terjedt, hogy a *Forward* fedélzetén ünnepélyesen elfoglalta doktori székét, barátai mindent elkövettek, hogy lebeszéljék, de ezzel csak azt érték el, hogy rögeszméje még mélyebb gyökeret vert. Márpedig ha a doktor fejében gyökeret vert valami, ember lett légyen a talpán, aki azt ki tudta onnan tépni.

Ettől a naptól fogva az „aszongyák”-ok, a feltevések, az aggodalmak megsaporodtak. De mindennek ellenére a *Forward*ot 1860. február 5-én vízre bocsátották. Két hónappal később a hajó útra készen állt.

Február 15-én, miként azt a kapitány levele jelezte volt, egy dán fajtájú kutyát adtak fel az edinburghi vasútállomáson, Richard Shandon liverpooli címére. Az állat mogorvának, félénknek, sőt kissé komor külsejűnek látszott, s tekintete is különös volt. Réz nyakörvén a *Forward*

név volt olvasható. A parancsnok még aznap elhelyezte az ebet a fedélzeten, és Liverpoolba, a megadott kezdőbetűs jeligére írt levélben igazolta megérkezését.

Így hát, a kapitány kivételével, a *Forward* legénységi létszáma teljes volt. A legénységi lista ezt a képet mutatta:

1. K. Z., kapitány, 2. Richard Shandon, parancsnok, 3. James Wall, harmadtszt, 4. dr. Clawbonny, hajóorvos, 5. Johnson, szolgálatvezető első altiszt, 6. Simpson, szigonyvető, 7. Bell, hajóács, 8. Brunton, első gépészmérnök, 9. Plower, második gépészmérnök, 10. Strong, szakács (néger), 11. Foker, sarkkörüi révkalauz, 12. Wolsten, puskaműves, 13. Bolton, matróz, 14. Garry, matróz, 15. Clifton, matróz, 16. Gripper, matróz, 17. Pen, matróz, 18. Warren, kazánfűtő.

IV. A KUTYA-KAPITÁNY

Április 5-én ütött az indulás órája. Az a tény, hogy a doktort felvették a hajóra, kissé megnyugtatta a kedélyeket. Mert ahová ez az érdekes tudós indul, oda bízvást lehet követni. De a legénység nagy része továbbra is nyugtalan volt, és Shandon már szeretett volna mielőbb a nyílt tengeren lenni, mert attól tartott, hogy egy-két matróz meglép, ami bizony nagy hiányt okozna a fedélzeten. Ha már majd egyszer a part eltűnt a láthatárról, a legénység is bele-törődik a változhatatlanba.

Doktor Clawbonny fülkéje a hátsó fedélzeten volt, s az egész hajófart elfoglalta. A kapitány és a másodtiszt kabinja szemben vele, a hajóhídra nézett. A kapitány fülkáját, miután teletömtek különféle felszerelési tárgyakkal, bútorzattal, úti öltözékekkel, könyvekkel, tartalék ruházattal s egy jegyzéken részletesen felsorolt szerszámokkal - gondosan bezárták. Az ismeretlen kapitány rendelkezése értelmében a kabinkulcsot lübecki címére küldték el, így hát ebbe a fülkébe egyedül csak ő léphetett be.

A dolognak ez a része bosszantotta Shandont, és csökkentette az esélyt, hogy ő lesz itt a fő-parancsnok. Ami pedig az ő kabinját illeti, hát az alaposan el volt látva az utazáshoz szükséges holmival, mert hiszen ő tökéletesen tisztában volt egy ilyen sarki hajóút követelményeivel.

A harmadik tiszt szobája az alfedélzeten volt, a matrózok tágas hálólhelyisége mellett. A legénység itt igen jól érezte magát. Nemigen akadt hajó, amelyen ilyen kényelmes szállásuk lehetett volna. Itt úgy bántak velük, mint valami értékes rakománnyal. A közös helyiség közepén kályha terpeszkedett.

Doktor Clawbonny csakis a maga dolgával törődött. Már február 6-án, tehát a *Forward* vízre bocsátásának másnapján elfoglalta kabinját. - A legboldogabb állat az a csiga - mondta -, amely kedvére való csigaházat csinálhat magának. Nos, én azon leszek; hogy értelmes csiga váljak belőlem.

S bátran mondhatjuk, hogy a doktor kabinja, olyan csiga számára, amely nem hagyja el a házát, szépen kezdett alakulni. A tudós gyermekes örömeivel rakta rendbe tudományos holmiját. Olyan pompás rendet teremtett a könyvei, növénygyűjteményei, fiókjai, precíziós műszerei, természettani készülékei, hőmérő-, légsúlymérő-, nedvességmérő-, csapadékmérő-, szemüveg-, iránytű-, sextans-, térkép-, terv-, fiola-, gyógypor-gyűjteménye, valamint hiánytalan úti gyógyszerkészlet között, hogy a British Museum elbújhatott volna mögötte. Ez a hat négyzetlábnyi terület mérhetetlen kincsekkel volt tele. A doktornak csak a kezét kellett kinyújtania, hogy máris orvosá, matematikussá, csillagásszá, földrajztudóssá, botanikussá vagy kagylótantudóssá váljék.

De meg kell adni, hogy büszke is volt a berendezésére, s boldog ebben az ő úszó szentélyében, amelybe pedig barátai közül a három legsoványabb is nehezen férne bele.

Bejöttek is a barátok, nemsokára, s oly tömegesen özönlöttek el a szobácskát, hogy ez már feszélyezni kezdte a doktort, bármily könnyen kezelhető ember volt is. Végül is azt mondta, amit Szókratész:

- Kicsi az én házam, de adja az Ég, hogy sohase teljék meg barátokkal!

A *Forward* leírását kiegészítendő, elég annyit mondanunk, hogy a nagy dán kutya házikóját ama titokzatos kabin ablaka alatt ácsolták össze. De a kutyaház vad lakója szívesebben csatangolt a fedélközön és a hajófenéken. Lehetetlennek látszott megszelídíteni ezt az ebet, senki sem bírta a fura természetével, különösen éjjelente hallatta siralmas vonítását, mely gyászosan hangzott a hajótérben.

Talán távollevő gazdáját siratta? Vagy tán ösztöne megsúgta, milyen veszedelmek várnak rá? Megérezte az eljövendő veszedelmeket? A matrózok az utóbbit hitték, s nem egy közülük ugratta azokat, akik komolyan valamiféle ördögi állatnak tartották a kutyát.

Pen, ez a durva fickó, egyszer, amint nekiment a kutyának, hogy megüsse, olyan szerencsétlenül verte be fejét az emelőcsiga sarkába, hogy betörte a koponyáját. Nosza, több se kellett: ezt a balesetet is az állat számlájára írták.

Clifton, a matrónép között a legbabonásabb, azt a különös megjegyzést tette, hogy a kutya, mikor a hátsó fedélzeten tartózkodik, mindig a széles oldalon sétálgat. S később, mikor a hajó a nyílt tengeren vitorlázott, s szél iránt haladt, a különös állat minden fordulónál változtatta a helyét, s szél ellen sétált, mintha csak a *Forward* kapitánya lenne.

Doktor Clawbonny, akinek nyájassága egy tigrist is megszelídített volna, hasztalan próbált a kutya kegyeibe férközni; hiába pazarolta rá az idejét, semmire sem jutott vele.

Egyébként ez az állat nem hallgatott egyetlen olyan névre sem, amely be van írva a kutya-kalendáriumba. Így hát a fedélzet népe végül is a Kapitány nevet adta neki, mivel úgy látszott, tökéletesen tisztában van a hajószokásokkal. Holtbiztos, hogy ez a kutya már utazott hajón.

Így aztán már érthető az a tréfás válasz, amit az altiszt adott Clifton barátjának, s az is, hogy ennek a feltevésnek szép számmal akadt hívője. A matrózok is nevetve hangoztatták, ők bizony azt várják, hogy egy szép napon a kutya visszanyeri emberi alakját, és harsány hangon elkezd kommandírozni a hajón.

Ha Richard Shandon maga nem is tartott ettől, de azért eléggé nyugtalan volt, és április 5-én este, az indulás előtti napon, a hátsó fedélzet szögletében tanácskozott erről a doktorral, Wall-lal és Johnson mesterrel.

Tizedik grogjukat szopogatták négyecskén, kétségkívül az utolsót, mivelhogy az aberdeeni levél előírásai értelmében a legénység minden tagjának, a kapitánytól kezdve a kazánfűtőig „teetotaler”-nek kellett lennie, vagyis tilos szeszt fogyasztania, tehát a fedélzetről száműzték a bort, sört, pálinkát. Kivételt csakis a betegekkel volt szabad tenni, de azt is csak a hajóorvos rendelkezése.

Egy órája beszélgettek már, az indulás volt a téma. Ha a kapitány megvalósítja célkitűzéseit, akkor Shandonnak még holnap reggel meg kell kapnia az utolsó rendelkezéseket.

- Ha ez a levél nem is nevezné meg a kapitányt - mondta a parancsnok -, akkor is meg kell adnia legalább a hajó útirányát. Enélkül merre tartsunk?

- Szavamra mondom - válaszolta türelmetlenül a doktor -, ha én a maga helyében lennék, Shandon, én még levél nélkül is elindulnék. A levél majd utánunk jön.

- Magának sejtelve sincs semmiről, doktor! Hát kérdem: a világnak melyik tája felé fordítaná a vitorlát, kérem szépen?

- Természetesen az Északi-sark felé! Ez magától értetődik. Nem is lehet kétséges.

- Nem is lehet kétséges! - vágott közbe Wall. - És miért nem a Déli-sark felé?

- A Déli sarkra? - kiáltott fel a doktor. - Soha! Tán csak nem vette a fejébe a kapitány, hogy egy kétárbocossal nekivág az Atlanti-óceánnak! Kegyeskedjék egy kicsit gondolkozni, kedves Wall!

- A doktornak mindenre van válasza - felelte Wall.

- Hát mondjuk, hogy északnak - folytatta Shandon. - De azt mondja meg, doktor, hogy hová? A Spitzbergákra? Grönlandba? Labradorba? A Hudson-öbölbe? Ha minden út egyféle vezet, vagyis az áthatolhatatlan jégmezők felé - márpedig éppen elég út vezet oda -, jómagam is nagy zavarba jönnék, ha határoznom kellene, hogy a sok közül melyiket válasszam. Hát erre milyen kategorikus választ tud adni, doktorkám?

- Semmilyen - felelte a doktor, bosszankodva, merthogy erre valóban nem tudott mit felelni. - De tegyük fel, hogy nem kapja meg a levelet. Hát akkor mit csinálna?

- Semmit. Várnék.

- Akkor nem indulna el? - kiáltott fel Clawbonny, és kétségbeesetten hadonászott a poharával.

- Nem. Semmiképpen sem.

- Így okosabb - szólt közbe szelíden Johnson mester, miközben a doktor az asztal körül sétálgatott, mert izgalmaiban nem bírt egy helyben maradni. - Igen, ez a legokosabb, ámbár a túl hosszú várakozás kellemetlen következményekkel járhatna: először is az évszak kedvező, és ha északnak tartunk, a Davis-szoroson való átkelésnél ki kell használnunk a jég megindulását. Ezenfelül, a legénység is mind nyugtalanabb; barátai, matróztársaik folyton unszolják az embereinket, hogy hagyják ott a *Forwardot*, és ha ez így megy tovább, bizony azt hiszem, előbb-utóbb nagyon kellemetlen helyzetbe kerülhetünk.

- És ehhez még hozzá kell tenni - folytatta James Wall -, hogy ha a pánik elharapózik matrózaink között, mind megszökik, és én nem tudom, parancsnokom, hogyan sikerül majd akkor önnek másik legénységet összeszednie.

- De hát akkor mit csináljunk? - kiáltott fel Shandon.

- Azt, amit az imént mondott - felelte a doktor. - Várni kell, de csak holnapig, ráérünk aztán kétségbeesni. Mindenesetre jó jel, hogy a kapitány mind ez ideig pontosan beváltotta ígéreteit. Semmi okunk sincs hát azt hinni, hogy kellő időben nem kapunk értesítést utazásunk célját illetően. Nekem pillanatnyi kétségem sincs az iránt, hogy holnap ilyenkor már javában az Ír-tengeren hajókézünk. Így hát, barátaim, én amondó vagyok, hogy hajtsunk fel még egy utolsó grogot szerencsés utazásunkra. Az igaz, hogy egy kicsit érthetetlenül kezdődik, de olyan tengerészekkel, mint önök, ezret adnék egy ellen, hogy jól végződik.

És még egyszer, utoljára, összecsendült a négy pohár.

- És most, parancsnokom - mondta Johnson mester -, én csak egy tanácsot adhatok önnek: készüljünk fel teljesen az utazásra. Hadd lássa a legénység, hogy ön útra kész. Holnap, akár jön levél, akár nem, a hajónak indulásra készen kell állnia. Ne fűttesse be a gépet, úgy látom, a szél kitart. Mi sem könnyebb, mint ezzel az erős hátszéllel elindulni; révkalauz a fedélzetre, a dagály órájában ki a kikötőből, és Birkenhead csúcsa fölött lehorgonyozni. Így embereinknek nem lesz semmiféle összeköttetésük a szárazfölddel; ha meg az az átkozott levél megérkezik, ott is éppúgy ránk talál, mint bárhol másutt.

- Ez aztán a beszéd, derék jó Johnsonom! - lelkesedett a doktor, s kezét nyújtott a vén tengeri medvének.

- Úgy lesz, ahogy mondta! - felelte Shandon.

Ezek után mindnyájan a kabinjukba mentek, hogy szundítsanak egyet hajnalig, de nyugtalanul forgolódtak álmukban.

Másnap az első levélosztásnál egyetlen olyan levél sem akadt, amely Richard Shandonnek szólt volna.

De Shandon ennek ellenére nekifogott az indulás előkészületeinek. Ennek tüstént híre terjedt Liverpoolban, s amint láttuk, a báméskodók szokatlanul hatalmas tömege sietett a New Prince-kikötőbe.

Sokan közülük felmentek a kétárbocos fedélzetére, ki azért, hogy búcsúzásul megölelje a barátját, ki meg azért, hogy lebeszélje az utazásról. De akadt olyan is, aki csak azért ment fel a fedélzetre, hogy egy pillantást vethessen erre a különös hajóra, vagy hogy végre megtudja, merre is indul hát. Morogtak is elegenden, mikor látták, hogy a parancsnok hallgatagabb és zárkózottabb, mint valaha.

Bizonyára megvolt erre az oka.

Az óra tízet ütött. Sőt már tizenegy is elmúlt. A dagálynak úgy délután egy óra tájt kellett beállnia. Shandon ott állt a hátsó fedélzeten, s nyugtalan, kutató pillantást vetett a tömegre, hátha valamelyik arcra váratlanul leolvashatja az ő sorsának titkát. De mindhiába. A *Forward* matrózai szótlánul teljesítették a parancsait, de közben egy pillanatra se vették le a szemüket róla; még mindig várták, de hiába várták, hogy közöl velük valamit.

Johnson mester befejezte az indulás előkészítési munkálatait. Az idő borús volt, és a kikötő medencéjén kívül igen erős a hullámverés. Meglehetősen heves délkeleti szél fújt, de azért könnyen ki lehetett vinni a hajót a Merseyből.

Dél.

És még mindig semmi. Doktor Clawbonny nyugtalanul járkált, nézegetett, hadonászott. „Tengeri nosztalgia” - mondta önmagáról, bizonyos latin eleganciával. Nem tehetett róla, hogy meg volt hatva. Shandon véresre harapta az ajkát.

Ebben a pillanatban Johnson odalépett hozzá:

- Én amondó vagyok, parancsnok, hogy ha ki akarjuk használni a dagályt, ne vesztegessük az időt. Beletelik egy jó órába, míg kijutunk a dokkból.

Shandon még egy utolsó pillantást vetett maga körül, s megnézte az óráját. A déli dagály órája elmúlt.

- Gyerünk! - szólt oda altisztjének.

- Mozgás! Ez maguknak szól! - kiáltott az altiszt a báméskodókra, s azok elhagyták a *Forward* fedélzetét.

Ekkor valami kavargás támadt a hajóról távozó és a rakpart felé tartó nézők tömegében, miközben a kétárbocos matrózai eloldozták az utolsó köteleket.

Ami ilyenkor elkerülhetetlen, a matrózok kissé kíméletlenül taszigálták a kíváncsiak tömegét, s most ezek zajongását elnyomta a kutya üvöltése. Az állat hirtelen nekiiramodott a fedélzet előréséről, s a sűrű tömeget áttörve, siket hangon csaholt.

A tömeg szétvált előtte. A kutya felugrott a hátsó fedélzetre, és - bármily hihetetlenül hangzik, de ezren is látták és tanúskodhatnak, hogy így történt - ez a „kutya-kapitány” egy levelet tartott a foga között.

- A levél! - kiáltott fel Shandon. - Tehát akkor ő a hajón van?!

- „Ő” minden bizonnyal itt volt a hajón - felelte Johnson -, de már nincs itt. - S a tömegből megtisztított fedélzetre mutatott.

- Kapitány! Kapitány! Gyer' ide, kutyus! - kiabálta a doktor, és megpróbálta elvenni a levelet a kutyától, az azonban vad ugrándozással kerülte ki a kezét. Látni való volt, hogy a kutya csakis magának Shandonnek hajlandó átadni ezt a levélbeli üzenetet.

- Gyer' ide, Kapitány! - kiáltotta Shandon.

A kutya odaszaladt, és Shandon könnyen elvette tőle a levelet.

Kapitány három vakkantása törte csak meg a hajón és a rakparton beállt mély csendet.

Shandon kezében tartotta a levelet, de még nem bontotta fel.

- De hát olvassa el már! Olvassa el! - kiáltotta a doktor.

Shandon megnézte a levelet. A feladó nélküli borítékon mindössze ennyi állt:

„Richard Shandonnek, a *Forward* fedélzetén.”

Shandon kinyitotta a levelet, és elolvasta:

Ön a Farewell-fok felé tart. Április 20-án odaér. Ha a kapitány nem jelenik meg a hajón, Ön átkel a Davis-tengerszoroson, s felfelé halad a Baffin-tengeren, a Melville-öböl felé.

K. Z.,
a *Forward* kapitánya

Shandon gondosan összehajtogatta a lakonikus rövidségű levelet, zsebre tette, és parancsot adott az indulásra. A nyugati szél süvöltése kísérte szavát, melyben némi ünnepélyesség csendült.

A *Forward* csakhamar elhagyta a kikötőt, s egy liverpooli révkalauz vezetésével, akinek kis kutterje némi távolságban követte őket, a Mersey árába került. A tömeg a Viktória-dokk mentén haladó külső rakparton futott, hogy még egy végső pillantást vethessen a különös hajóra. A két csúcsvitorlát, az előtörzsvitorlát és a trapézárbcvitorlát felvonták, és e vásznak alatt a *Forward*, nevéhez méltón, Birkenhead csúcsát megkerülve teljes sebességgel vágott neki az Ír-tengernek.

V. A NYÍLT TENGEREN

Az egyenetlen, de kedvező áprilisi szélrohamban a *Forward* gyorsan szelte a hullámokat, s „bolonddá tett” hajócsavarja semmiként sem akadályozta haladását. Három óra tájt keresztezte a Liverpool és a Man-sziget közt közlekedő csavargőzöst, amely kerékdobjain a „háromlábú” Szicília négyes beosztású címerét viselte. Ennek kapitánya kurjantott nekik egyet a fedélzetéről, s ez volt az utolsó búcsúszó, amit a *Forward* legénysége hallott.

Öt órakor a révkalauz átadta Richard Shandonnek a hajó parancsnokságát, s felszállt a kutterjére, amely egyet kanyarodott, s csakhamar eltűnt északnyugati irányban.

Estefelé a kétárbocos elhaladt a Man-calf, azaz az ily nevű sziget déli csúcsa mellett. Az éj folyamán a tenger hatalmas hullámokat vetett, de a *Forward* derekasan viselkedett; északnyugatra elhagyta Ayr csúcsát és az Északi-csatorna felé haladt.

Johnsonnak igaza volt: a nyílt tengeren felülkerekedett a matrózokban a tengerészösztön. Látták, hogy milyen jó kis hajó ez, hát elfeledkeztek különös helyzetükről. A hajósélet a megszokott mederbe terelődött. A doktort valósággal megrészegette a tengeri levegő. A legvadabb szélben is a fedélzeten sétált, és ahhoz képest, hogy „csak” tudós volt, csaknem úgy állt a lábán, mint egy tengerész.

- Hiába, szép dolog ez a tenger - áradozott Johnson mesternek, mikor ebéd után felment a fedélzetre. - Én egy kicsit későn ismerkedtem meg vele, de majd behozom a késést.

- Igaza van, Clawbonny úr. Jómagam is odaadnék minden világrészt az óceán egyetlen csücskéért. Azt mondják, hogy a tengerész hamar belefárad a mesterségébe. S látja, én már negyven esztendeje járom a tengert, és éppúgy szeretem, mint az első napon.

- Hát öröm is az, ha jó hajót érez az ember a talpa alatt, és ha jól ítélem meg, ez a mi *Forwardunk* betyárosan állja a tengert!

- Jó szeme van hozzá, doktor - szólt közbe Shandon, aki odalépett a beszélgetőkhöz. - Jó kis hajó ez, s bevallom, hogy sose láttam olyan sarkvidéki útra szánt hajót, amelyiknek jobb lett volna a felszerelése, s különb a legénysége. Erről jut eszembe: most múlt harminc esztendeje, hogy James Ross kapitány, az északnyugati átjárót keresve...

- Felszállt a *Victoire*-ra. - vágott közbe élénken a doktor. - Az körülbelül ugyanilyen tonnatartalmú kétárbocos volt, mint a mienk, és az is fel volt szerelve gőzgéppel.

- De honnan a csudából tud ön erről?

- Képzelse csak - folytatta a doktor -, akkoriban a gépgyártás még gyermekcipőben járt, és a *Victoire*-nak bizony sok káros késedelmet okozott a gőzgépe. James Ross kapitány tehát, miután hiába szedette szét diribdarabra a gépét, végül is leszereltette, s otthagyta a hóban, ahol először telelt.

- Az ördögbe is! - álmélkodott Shandon. - Úgy látom, nagyon is tisztában van a dolgokkal!

- Ugyan, menjen - szerénykedett a doktor -, csak olvas tán valamit az ember. Olvastam Parry, Ross, Franklin műveit s Mac Clure, Kennedy, Kane, Mac Clintock beszámolóit, s valami csak megmaradt a kobakomban. És még azt is hozzáteszem, hogy ez a Mac Clintock az ő *Fox* nevű

kétárbocosán, amelynek csavarja is volt, tehát olyasféle hajó volt, mint a mienk, könnyebben s egyenesebben haladt célja felé, mint bármelyik elődje.

- Ez tökéletesen igaz - felelte Shandon. - Az a Mac Clintock bátor tengerész volt. Magam is láttam munka közben. De bizvást hozzáteheti, hogy mi is ott leszünk áprilisban a Davis-szorosban, ha ő ott volt; és ha sikerül átvergődnünk a jégen, akkor jócskán előrehaladtunk vállalkozásunkban.

- Hacsak nem történik velünk is ugyanaz - folytatta a doktor -, ami a *Foxszal* 1857-ben megesett; a Baffin-tenger északi részén mindjárt az első évben körülzárta a jég, és ott kellett telelnie, a jégmező kellős közepén.

- Reméljük, hogy nekünk több szerencsénk lesz, Shandon úr - felelte Johnson. - És ha egy ilyen hajóval, mint a *Forward*, nem jut el az ember oda, ahova akar, akkor mondjon le örökre a hajózásról.

- Egyébként - folytatta a doktor -, ha a kapitány a hajón lenne, ő jobban tudná, mint mi, hogy mit is kéne csinálni; annál is inkább, mert mi egyáltalán nem tudjuk, hiszen abból a kurta-furcsa levélkéből nem találhatjuk ki, mi is hát utunk célja.

- Már az is valami, hogy legalább tudjuk, merre vezet az utunk - felelte élénken Shandon. - És most, úgy vélem, vagy egy jó hónapig ellehetünk ennek az ismeretlen embernek szinte természetfölötti beavatkozása és utasításai nélkül. Különböznék önök tudják, mi a véleményem róla.

- Várjunk csak egy kicsit! - kiáltott közbe a doktor. - Én azt hittem, hogy ez az ember önnek engedi át a parancsnokságot, és hogy sose látjuk a fedélzeten. De...

- De? - vágott közbe Shandon, kissé ingerülten.

- De második levelének érkezése óta meg kellett változtatnom a nézetemet ebben a tekintetben.

- Éspedig miért, doktor?

- Azért, mert ha ez a levél meg is adja önnek a követendő útirányt, nem közli a *Forward* végcélját. Márpedig szeretné tudni az ember, hogy hová is megy hát. De vajon nincs egy harmadik lehetőség? Ezt kérdelem öntől. Hátha érkezik majd egy harmadik levél, mert hiszen most már itt vagyunk, a nyílt tengeren! Grönland területén nem működik valami kifogástalanul a postaszolgálat. Nézze, Shandon, én úgy képzelem, hogy ez a furcsa fickó valahol Grönland szigetén vár bennünket, valamelyik telepen, Holsteinborgban vagy Uppernawikban. Hátha ott van, hogy főkabórszállítmányát kiegészítse, megvásárolja a szánokat meg a kutyákat, egyszerre összeszedje egy északsarki tengeri út minden kellékét. Engem tehát egyáltalán nem lepne meg, ha egy szép napon azt látnám, hogy egyszer csak kilép a kabinjából, és minden természetfölötti hókuszpókusz nélkül irányítani kezdi a hajót.

- Lehet - felelte szárazon Shandon. - De egyelőre élénkül a szél, és nem okos dolog kockáztatni az árbocsudarat ilyen komisz időben.

Shandon otthagyta a doktort, és parancsot adott az oromvitorla bevonására.

- Hát ez aztán nem tágít - mondta a doktor a főmatróznak.

- Nem bizony - felelte amaz -, és ez elég kellemetlen, mert önnek nagyon is igaza lehet, Clawbonny úr.

Szombaton estefelé a *Forward* elhagyta a Galloway-fokot, amelynek világítótornya észak-keleten villant fel; éjszaka már az északra eső Cantyre-fokon is túlhaladt, és keletre a Fair-fokon, Írország partjainál. Hajnali háromkor a kétárbocos jobb oldala iránt elmaradt Rathlin szigete, s a hajó, kijutva az Északi-csatornából, befutott az óceánba.

Vasárnap volt, április 8-a. Az angolok általában, de különösen az angol matrózok szigorúan megtartják ezt a napot. A doktor készséggel vállalta a bibliaolvasást; a délelőtt egy része ezzel telt el.

A szél most már orkánná erősödött, s majdhogy vissza nem sodorta a *Forward*-ot az ír partokhoz. Toronymagas hullámok emelték a hátukra, s ejtették a mélybe a hajót. Ha a doktor meg akarja kapni a tengeribetegséget, hát ahhoz most könnyűszerrel hozzájuthatott. Délben a Malinhead-fok tűnt el, tőlük délre. Ez volt az utolsó európai terület, amelyet a matróznép még láthatott, s nem egy közülük hosszan nézte, mintha csak tudná, hogy soha nem látja viszont többé.

A műszerekkel megállapított északi szélesség ekkor $55^{\circ} 57'$, a nyugati hosszúság pedig, a kronométerek tanúsága szerint, Greenwich-től számítva $7^{\circ} 40'$ volt.

Este kilenc óra tájban elült az orkán, és a *Forward*, jó vitorlás lévén, megtartotta északnyugati útirányát. E nap folyamán már meg lehetett ítélni a hajó tengerjáró képességeit. Igazuk volt azoknak a liverpooli szakembereknek, akik azt állították, hogy a *Forward* elsősorban vitorlás hajó.

A következő napokon a *Forward* gyorsan haladt északnyugat felé. Déli szél kezdett fújni, és a tenger hevesen hullámozott, így hát a kétárbocos terjes vitorlázata alatt futott. Egynéhány vihar-madár és sarki sirály csapongott a hátsó fedélzet fölött. A doktor nagy ügyesen lepuffantott egyet. Szerencséje volt: a madár a fedélzetre esett.

Simpson, a szigonyvető felvette a madarat, és odavitte a doktorhoz.

- Pocsék állat ez, Clawbonny úr - mondta neki.
- Ellenkezőleg, barátom. Pompás ebéd lesz belőle!
- Micsoda? Ön ezt megeszi?
- De meg ám! És maga is megkóstolja, fiam - felelte nevetve a doktor.
- Pfuj! - utálkozott Simpson. - Hisz ez kátrányszagú és avas ízű, mint minden tengeri madár.
- Na jó - felelte a doktor -, de én ismerem az elkészítési módját, és ha maga azután is tengeri madárnak tartja, akkor soha többé nem lövök le egyet se.
- Ön hát szakács is, Clawbonny úr? - kérdezte Johnson.
- A tudósnek mindenhez kell konyítania.
- Akkor hát vigyázz a szóval, Simpson - szólt oda a szigonyvetőnek az altiszt -, mert ügyes ember ám a doktor, s olyan fogolypecsenyét kanyarít ő nekünk ebből a sarki sirályból, hogy mind a tíz ujjunkat megnyaljuk utána!

És valóban, a doktornak tökéletesen igaza volt a madarakat illetően. Ügyesen leszedte a zsírt a bőre alól, különösen az oldalán, és ezzel eltűnt az az avas mellékíze és halszaga, amely ehetetlenné teszi ezt a tengeri szárnyast. Így elkészítve, valamennyien pompásnak találták a húsát, még Simpson is.

A legutóbbi orkán alatt Richard Shandon számot vetett a legénység képességeivel s jelle-mével. Egyenként elemezte valamennyit; így kellene cselekednie minden parancsnoknak, aki nyugodtan akar szembenézni az eljövendő veszedelmekkel. Most már tisztában volt azzal, mire számíthat.

James Wall, Richard szolgálatkész tisztje mindent jól felfogott, és végre is hajtott, de nemigen volt kezdeményezőképesége. Harmadtisztként azonban megállta a helyét.

Johnson, a tengerrel vívott harc edzett fia, a sarki óceán e rutinos, vén hajósa, hidegvér és vakmerőség tekintetében mindenkinek példaként szolgálhatott.

Simpson, a szigonyvető és Bell, a hajóács megbízható emberek voltak, a kötelesség és a fegyelem rabszolgái. Foker, a jégmezők révkalauza, tapasztalt tengerész, Johnson méltó tanítványa: szintén fontos szolgálatokat tehetett.

A többi matróz közül Garry és Bolton látszottak a legkülönbeknek. Bolton amolyan tréfás kópé, vidám és kellemes csevegő. Garry harmincöt éves, kemény arcú, de kissé sápadt, szo-morú legény.

A három másik matróz, Clifton, Gripper és Pen már nem volt olyan lelkes, elszánt fickó, mint amazok. Rögtön morogtak, ha nem volt ínyükre valami. Gripper meg a *Forward* indulásakor egyenest vissza akart lépni, s csak azért maradt, mert mégis restellte volna a dolgot. Ha minden jól megy, ha nem sok a veszély, amellyel szembe kell nézni, s a szolgálat sem túlságo-san terhes, akkor bizvást lehetett számítani erre a három emberre is. De kiadós táplálkozásra volt szükségük, mert el lehetett róluk mondani, hogy szívükhöz a gyomrukon keresztül visz az út. Ám - bár jó előre megmondták nekik, hogy az alkohol tilos -, nagyon nehezükre esett ez a „teetotaler” állapot, s fájdalmasan nélkülözték az étkezések előtti gint és brandyt. Teával és kávéval igyekeztek kárpótolni magukat, ezt meglehetősen bőkezűen osztogatták a hajón.

Ami a két mérnököt, Bruntont és Plowert meg Warren hajófűtőt illeti, ők egyelőre beérték azzal, hogy karba tett kézzel üljenek.

Így hát Shandon most már tudta, mihez tartsa magát, s mit várhat mindegyiktől.

Április 14-én a *Forward*, miután végighaladt Amerika keleti partjain egész az Új-Föld zátonyáig, átvágta a Golf-áramlatot, északkelet felé fordult, és a norvég partok magasságában vitorlázott. Ekkor az északi szélesség $51^{\circ} 37'$ -e és a nyugati hosszúság $22^{\circ} 58'$ -e volt a földrajzi helyzete, kétszáz mérföldre Grönland csúcsától. Az idő hidegre fordult, a hőmérő 32° Fahrenheitra, vagyis 0° Celsiusra szállt le.

A doktor még nem bújt ugyan sarkvidéki téli ruhájába, de amúgy matróz módra kiöltözött valódi „tengeri medvének”; öröm volt látni magas szárú csizmájában, amelybe szinte nyakig belefért, hatalmas viaszosvásznon kalapjában; nadrágja és kabátja ugyanabból a vászonanyag-ból való volt. A szakadó esőben és vad hullámverésben, amely a hajó fedélzetét elöntötte, holmi tengeri állatként festett a doktor, s még ez a hasonlatosság sem sértette büszkeségét.

Két álló napig szörnyen gonosz volt a tenger; északnyugatra váltott a szél, s így késleltette a *Forward* haladását. Április 14-től 16-ig vetett ilyen óriási hullámokat a tenger, de hétfőn hatalmas felhőszakadás követte a hullámverést, aminek az volt az eredménye, hogy a tenger csaknem nyomban utána elcsitult. Shandon meg is magyarázta ezt a furcsa jelenséget a doktornak.

- Nos - felelt a doktor - ez megerősíti Scoresbynek, a bálnavadásznak, az Edinburghi Királyi Tudós Társaság tagjának - a Társaságnak magam is levelező tagja vagyok - egy különös megfigyelését. Ön is láthatja, hogy ha esik az eső, a hullámjárás nem olyan mozgékony, még

akkor sem, ha közben erős szél fúj. Száraz időben viszont sokkal nyugtalanabb a tenger, még akkor is, ha gyengébb szél fújdogál.

- De miként magyarázzák ezt a jelenséget, doktor?

- Ez olyan egyszerű, hogy nem is magyarázzák.

Most a révkalauz, aki ügyeletet tartott az árbockosárban, jobboldalt valami úszó tömeget vett észre, tizenöt mérföldre szél alatt.

- Jéghegy ezen a tájon! - kiáltott fel a doktor.

Shandon a jelzett irányba szegezte látcsövét, és megerősítette a révkalauz jelentését.

- Nahát ez aztán furcsa! - álmélkodott a doktor.

- Ön ezen csodálkozik? - nevetett a parancsnok. - Mi a csuda? Hát olyan szerencsénk van, hogy mégiscsak találunk valamit, amin csodálkozik?

- Meglep engem, anélkül hogy csodálkoznék rajta - felelte mosolyogva a doktor -, merthogy a greenspondi *Ann de Poole* nevű kétárbocost 1813-ban az északi szélesség negyvennegyedik foka alatt valóságos jégmező vette körül; Dayement, a hajó kapitánya százával számlálta ott a jéghegyeket.

- Na - vetette oda Shandon -, most megint tanultunk magától valamit.

- Ó, nem nagy dolog - felelt szeretetre méltó szerénységgel Clawbonny -, ha tudjuk, hogy még ennél is alacsonyabb szélességi fokon is akadtak már jéghegyekre.

- Hát ezt az egyet én nem öntől tudom, kedves doktorkám, mert tekintve, hogy matrózinás voltam a *Fly* nevű naszádon.

- 1818-ban, március vége vagy április eleje felé - folytatta Shandon mondatát a doktor - önök két óriási úszó jégtábla között haladtak el, az északi szélesség negyvenkettedik fokán.

- Nahát ez már mégis sok! - kiáltott fel Shandon.

- De igaz, s így hát nincs mit meglepődnöm azon, hogy itt, vagyis két fokkal északabbra jéghegy kerül a *Forward* útjába.

- Maga a tudománynak valóságos kútfeje, doktor, s csak egyszerűen bele kell meríteni a vedret.

- De hamarabb kiapadok, mintsem gondolná. S mindezek után, Shandon, ha közelebbről figyelhetnénk meg ezt a furcsa jelenséget, én lennék minden doktorok legboldogabbika.

- Helyes. Johnson - szólította oda Shandon az altisztjét -, nekem úgy tűnik, mintha a szél erősödni kezdene.

- Úgy van, parancsnok - válaszolt Johnson. - Lassan haladunk, és nemsokára érezni fogjuk a Davis-szoros áramlatait.

- Igaza van, Johnson, és ha április 20-án meg akarjuk pillantani a Farewell-fokot, gőzzel kell haladnunk, mert különben Labrador partjaira vetődünk. Wall úr, kérem, adjon parancsot a kazánok befűtésére!

A parancsnok rendelkezéseit végrehajtották, s egy óra múlva a gőz feszültsége a kellő fokra emelkedett. A vitorlákat bevonták, és a hajócsavar szárnyaival szaporán szelve a hullámokat, az északnyugati szél ellenében is erőteljesen vitte a *Forward*-ot - előre!

VI. A NAGY SARKI ÁRAMLATBAN

Nemsokára mind számosabb madárcsapatok, vihardarak, sarki sirályok, pallérmadarak - e kietlen vidék lakói - jelezték Grönland közelségét; a *Forward*, a szél alatt, hosszú füstfátylat vonva maga után, gyorsan haladt észak felé.

Április 17-én délelőtt tizenegy óra tájt a révkalauz jelezte, hogy az első jég³ feltűnt a láthatáron. Észak-északnyugati irányban, több mint húsz mérföld távolságban tündöklött. Ez a vakító fehér szalag a meglehetősen vastag felhőzet ellenére élénken megvilágította a légkörnek a láthatár közelében levő részét. A tapasztalt tengerészszem nem csalódhatott; fehérségéről felismerték: ez a *blink* csakis egy, a láthatártól mintegy harminc mérföldre fekvő, igen nagy kiterjedésű jégmezőről származhatott, sugártörés fényjátékaként.

Estefelé kedvező déli szél kerekedett. Shandon jócskán bontathatott vitorlát, és - pusztán takarékoságból - parancsot adott a kazánok kioltására. A *Forward* csúcs-, orr- és előtörzsvitorlája alatt a Farewell-fok felé tartott.

Április 18-án három órakor nem nagyon vastag, de színpompás, úszó jégtáblák fehér szalagját vették észre, mely élesen elütött a jég és a víz vonalától. Nyilvánvalóan Grönland partjairól úszott idáig, ez sokkal valószínűbb, mintsem hogy a Davis-szorosból, mert a jégtáblák inkább a Baffin-tenger nyugati partján maradnak. Egy óra múlva egyesével sodródó jégtáblák közepette vitorlázott a *Forward*. A jégtáblák, azok is, amelyek egybefagytak, s így tömör egészet alkottak, engedelmesen követték a hullámjárást.

Másnap hajnalban az őrt álló matróz hajót jelzett. A *Valkirien* nevű dán korvett volt, az Új-Föld partjai felé igyekezett, s elhaladt a *Forward* mellett. Már érezhetővé vált a tengerszoros áramlata, és Shandonnak több vitorlát kellett bontania, hogy ellene haladhasson.

Most a parancsnok, a doktor, James Wall és Johnson együtt voltak a hátsó fedélzeten; az áramlat irányát s erejét vizsgálták. A doktor megkérdezte, vajon igaznak bizonyult-e, hogy ez az áramlat egyenletesen zúdul a Baffin-tengerbe.

- Kétségtelenül - felelte Shandon -, és a vitorlás hajók csak nagy ügyel-bajjal bírnak megküzdeni vele.

- Annál inkább - tette hozzá James Wall -, mert Amerika keleti partjain éppúgy találkozni vele, mint Grönland nyugati partjain.

- Nos hát akkor különösen igaza van azoknak, akik északnyugaton keresik az átjárót - vágott közbe a doktor. - Ez az áramlat mintegy ötmérföldes óránkénti sebességgel halad, s bajosan lehet feltételezni, hogy egy tengeröböl mélyén ered.

- Ez az okoskodás annál is inkább helytálló, doktor - folytatta Shandon -, mert ha ez az áramlat északról dél felé halad, a Bering-szorosban viszont ellenkező az áramlás, vagyis délről északnak tart, akkor ez csak amannak az eredete lehet.

³ A légkör tündöklő színpompája a nagy kiterjedésű jégmezők fölött

- Mindezeket figyelembe véve, uraim - mondta a doktor -, el kell fogadnunk azt a tételt, hogy Amerika teljesen külön áll a sarkvidéktől, és hogy a Csendes-óceán vize, Amerika partjait megkerülve, az Atlanti-óceánba folyik. Egyébként az előbbi vízének magasabb szintje okolja meg, hogy miért folyik Európa tengerei felé.

- De kell lenniük olyan tényeknek, amelyek ezt a tételt megerősítik - folytatta Shandon. - Márpedig ha vannak ilyenek - tette hozzá némi iróniával -, akkor ezt ennek a mi egyetemes tudású doktorunknak ismernie kell.

- Szavamra - felelte önérzetesen, de barátságosan a doktor -, ha éppen érdekli önöket, elmondhatom, hogy voltak olyan bálnák, amelyeket a Davis-szorosban szigonyoztak meg, és később aztán valahol Turkesztán szomszédságában kerültek kézre, és az európai szigony még ott rezgett az oldalukban.

- S hacsak ezek a bálnák nem haladtak el a Horn-fok vagy a Jóreménység-fok mentén - felelte Shandon -, akkor feltétlenül meg kellett kerülniük Amerika északi partjait. Ugye, ez vitathatatlan, doktor?

- Ha azonban ezzel nem sikerült meggyőzőnöm önt, kedves Shandonem - mondta mosolyogva a doktor -, még más tényeket is felsorolhatnék, mint például azok a vízholdra nyárfa- és vörösfenyőfa-törzsek, valamint egyéb trópusi fafajták, amelyekkel tele a Davis-szoros. Nos, úgy tudjuk, a Golf-áramlatnak meg kellene akadályoznia, hogy ezek a fatörzsek behatolhassanak a tengerszorosba, márpedig ha ezek onnan kifelé jönnek, akkor nem juthattak be másutt, mint a Bering-szoroson át.

- Meggyőzőtt, doktor, s bevallom, nehéz lenne magával szemben hitetlenkedni.

- Becsületemre, uraim - kiáltott fel Johnson -, éppen kapóra jön itt valami, hogy magyarázatot adjon a vitában. Úgy látom, amott úszik a vízen egy jókora fatörzs! Ha a parancsnok megengedi, elmegyünk érte, és kihalásszuk, felhúzzuk a fedélzetre, és megkérdezzük tőle, hogy hova valósi.

- Ez az! - helyeselt a doktor. - Előbb a szabály, aztán a példa.

Shandon kiadta a szükséges parancsokat; a kétárbocos orrát a jelzett úszó fatörzs felé fordították, s a legénység némi bajlódással felhúzta a tuskót a fedélzetre.

Belsejéig féreg rágta mahagónitörzs volt, nem is maradhatott volna a víz felszínén, ha a férgek keresztül-kasul nem rágják.

- Na, kinek volt igaza? - kiáltott fel lelkesen a doktor. - Mert miután az Atlanti-óceán áramlatai nem vihették be a Davis-szorosba, s mivel Észak-Amerika folyói sem sodorhatták be a sarki medencébe, tudván azt, hogy ez a fa az Egyenlítő táján tenyészik, nyilvánvaló, hogy egyenest a Bering-szorosból érkezik. És nézzék, uraim, ezeket a tengeri férgeket, amelyek megrágták. Ezek is a forró égőv alatt élnek!

- Kétségtelen - erősítette Wall is -, hogy mindez meghazudtolja azokat, akik azt a híres átjárót lekicsinyelték.

- Sőt ez teljesen elhallgattatja őket! - felelt a doktor. - Nézzék, én elmondom önöknek ennek a mahagónitörzsnek az útirányát: a Panama- vagy Guatemala-földszoros valamelyik folyója vitte a Csendes-óceánba. Onnan az áramlat sodorta az amerikai partok mentén egészen a Bering-szorosig, s így kénytelen-kelletlen be kellett jutnia a sarki tengerekbe. Ez a fatörzs nem annyira ócska, sem pedig annyira mállatag, hogy ne lehessen róla megállapítani: nemrég indult útnak. Szerencsésen átkelt a Baffin-tengerig vezető tengerszorosok hosszú sorozatának akadályain, ott a gyors északi áramlatba került, legnagyobb örömeire Clawbonny doktornak, aki íme, engedélyt kér a parancsnoktól, hogy e fatörzs egy szilánkját emlékül megőrizhesse.

- Ám tegye - mosolygott Shandon -, de engedje meg, hogy ezek után én oktassam ki önt: ön nem az egyetlen professzor, aki ilyen faroncsra tett szert. Disko dán sziget kormányzójának például...

- A grönlandi partokon - folytatta Shandon mondatát a doktor - van egy mahagóni asztala, amely hasonló körülmények közt kihalászott fatörzsből készült. Tudom, kedves egy Shandon, tudom. Nos, én nem irigylem tőle azt az asztalt, mert ebből az én fatörzsemből akár egy egész hálósobabútor kitelne. Kár, hogy nincs hely a fülkémbe.

A szerdáról csütörtökre virradó éjjel vad erővel fújt a szél. Ilyen „*drift wood*”⁴ mind gyakrabban mutatkozott. A part megközelítése veszélyesnek látszott ebben az időszakban, mikor oly gyakoriak a jéghegyek. Így hát a parancsnok csökkentette a vitorlafelületet, és a *Forward* most csupán előtörzs- és tarcsvitorlái alatt futott.

A hőmérő higanyoszlopa a fagypont alá szállt. Shandon hát kiosztotta a legénységnek a megfelelő téli ruhaneműt: gyapjúnadrágot s -kabátot, flanellinget és olyan gyapjú lábszárharisnyát, amelyet a norvég parasztok viselnek. Mindenki kapott egy-egy pár tökéletesen vízhatlan tengeri csizmát is.

Ami Kapitányt illeti, ő beérte természetadta bundájával; ő nemigen látszott érzékenynek az időjárás változásai iránt; minden bizonnyal már több ilyen megpróbáltatásban volt része. De egyébként is: egy dánnak nincs joga kényeskedni. Mostanában nemigen látták a kutyát, majdnem mindig elbújt valahová, a hajó legsötétebb részében.

Estefelé a felszakadt ködfátylon át 37° 2' 7" alatt láthatóvá vált Grönland partja. A doktor távcsövével egy percre megláthatott egy sor hófödte hegycsúcsot. Ám a köd oly gyorsan takarta el ezt a látomást, mintha a színházban, a darab legérdekesebb jeleneténél hirtelen legördült volna a függöny.

Április 20-án reggel egy százötven láb magas jéghegygel találta szembe magát a *Forward*. Ősidők előtt vetődhetett ide ez a jéghegy, az évenkénti olvadás se ártott neki, s megkímélte furcsa alakzatát. Snow is látta volt ezt a jéghegyet, James Ross 1829-ben pontosan le is rajzolta, és 1851-ben Bellot francia hadnagy a *Prince Albert* fedélzetéről egészen közről megfigyelte. Persze a mi doktorunk is meg akarta örökíteni ezt a híres jéghegyet és jól sikerült vázlatot készített róla.

Nincs semmi meglepő abban, hogy ekkora jéghegyek partra vetődnek, s elmozdíthatatlanul odafigagnak a talajhoz; jó néhány lábnyira kiállnak a vízből, s vagy kétannyi részük van a víz alatt, vagyis mintegy nyolcvanölnyi mélységben fekszenek.

Végre, hófelleg- s ködlepte égbolt alatt megpillantották a Farewell-fokot. A hőmérséklet mindössze -11° Celsius volt. A *Forward* az előre kitűzött napon érkezett hát ide; ha a kapitánynak kedve tartja, hogy ebben a kutyának való időben átvegye a helyét a hajón, nem panaszkodhatott, hogy elkéstek.

- Hát ide süszenek, uraim - mondta a doktor -, ez az a híres és igen találóan elnevezett fok.⁵ Sokan haladtak el előtte, éppúgy, mint mi, és sose látták viszont többé! Vajon mi is örök búcsút mondhatunk európai barátainknak? Ti is áthaladtatok itt, jó Forbisher, Knight, Barlow, Vaughan, Scroggs, Barent, Hudson, Blossville, Franklin, Crozier, Bellot, hogy soha többé vissza ne térjeteek otthonotokba. Ez a fok a ti számotokra bizony a búcsú foka volt!

⁴ Vízhordta fatörzs

⁵ Farewell jelentése: isten veled

Grönland szigetét Izlandból elindult hajósok fedezték fel, úgy 970 körül. Slassian Cabot 1498-ban egészen az 56. szélességi fokig jutott előre; Gaspard és Michel Contréal 1500-tól 1502-ig a 60°-ig, és Martin Forbisher 1576-ban érte el azt a tengeröblöt, amelyet aztán róla neveztek el.

Jean Davisé az a dicsőség, hogy 1585-ben felfedezte a később róla elnevezett tengerszorost, s két évvel később, egy harmadik utazás alkalmával ez a vakmerő hajós, ez a nagy bálnavadász elérte a 73. szélességi fokot, s így huszonhét foknyira megközelítette a sarkot.

Barents 1596-ban, Weymuth 1602-ben, James Hall 1605-ben és 1607-ben, James Pool és Hudson - akinek nevét viseli az a hatalmas tengeröböl, amely olyan mélyen benyúlik Amerika földjébe -, ezek valamennyien többé-kevésbé mélyen benyomultak a tengerszorosba, hogy felkutassák azt az északnyugati átjárót, amelynek felfedezése jelentősen megrövidítené az Ó- és Újvilág közti közlekedést.

Baffin 1616-ban a róla elnevezett tengerben ráakadt a Lancaster-tengerszorosra; őt követte 1619-ben James Munk és 1719-ben Knight, Barlow, Vaughan és Scroggs, akiknek azonban nyomuk veszett.

1776-ban Pickersgrill hadnagy, akit a Bering-szoroson áthatolni próbáló Cook kapitány elébe küldtek, a 68°-ig nyomult előre, s a következő évben Young ugyanazzal a célkitűzéssel eljutott az Asszony-szigetekig.

Ezután következik James Ross; ő 1818-ban hajózta körül a Baffin-tengert, és helyesbítette elődeinek vízrajzi tévedéseit.

Végre, 1819 és 1820-ban a hírneves Parry indult neki a Lancaster-tengerszorosnak; számtalan nehézség leküzdése után eljut a Melville-szigetig, és elnyeri azt az ötezer font sterlingre rugó pályadíjat, amelyet a parlament azoknak az angol matrózoknak tűzött ki, akik az északi szélesség 77. fokánál magasabban keresztezik a 70. délkört.

1826-ban Beechey érinti a Chamisso-szigetet, James Ross 1829-től 1833-ig telet a Prince Regent-tengerszorosban, és más fontos tudományos munkáján kívül felfedezi a sarki delejességet.

Ezalatt Franklin szárazföldi úton kutatja fel Amerika északi partjait, a Mackenzie-folyótól a Turnagain-földnyelvig; az ő nyomdokán indult 1823-tól 1835-ig tartó felfedező útjára Back kapitány, s az ő kutatásait egészítette ki aztán 1839-ben Dease, Simpson és dr. Rae.

Végül, az Északnyugati átjáró felfedezését áhítózó sir John Franklin 1845-ben két hajójával, az *Erebusszal* és a *Terrorral* elhagyta Angliát, behatolt a Baffin-tengerbe, s azóta, hogy túljutott a Disko-szigeten, többé nincs hír expedíciójáról.

Ennek az expedíciónak eltűnése után még elszántabbak s számosabbak lettek a kutatóutak, melyek végül is az Északi átjáró felfedezésére, és ennek az annyira szétdarabolt sarkvidéki szárazföldnek megismerésére vezettek. Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok legrettenthetetlenebb tengerészei vágtak neki e borzasztó tájaknak, és az ő küszködésüknek köszönhető, hogy ennek a vidéknek oly egyenetlen, annyi vesződséggel készült térképe végre helyet kaphatott a londoni Királyi Földrajztudományi Társaság levéltárában.

Ezeknek a földtájaknak különös története vonult el most ilyenformán a doktor képzeletében, míg a korlátra támaszkodva tekintetével követte a hajószántotta barázdát. Ezeknek a bátor szívű hajósoknak neve ott tolongott emlékezetében, és a jégboltozatok alatt látni vélte sápadt fantomjait azoknak, akik nem térnek vissza többé.

VII. A DAVIS-TENGERSZOROSBAN

Ezen a napon a *Forward* könnyedén tört utat a jég között; a szél is kedvezett, de kemény hidegre fordult az idő; a jégmezők felől áramló jeges levegő hozta ezt a hideget.

Ezen az éjszakán a legnagyobb óvatosságra volt szükség a hajó irányításánál; az úszó jéghegyek egymást érték a szűk átjáróban; olykor százával számlálhatták a jéghegyeket a láthatáron; élesen elváltak a magas partoktól; ezek a hullám mardosta jégtömegek az enyhe áprilisi évszakban olvadni kezdenek, majd eltűnnek az óceán mélységeiben. De fatörzsek hosszú sorával is találkozott a hajó, s ezekkel sem lett volna tanácsos összeütközni. Így hát a „*crow-nest*”-et is elhelyezték az előtörzsvitorla árbocának csúcsán. Ez a „varjúfészek” nem volt egyéb, mint egy hordó, amelyben ott kuksolt a jégmezők révkalauza, hogy így, a szélről némiként védve, merőn figyelje a tengert, s idejében jelezze a megpillantott jéghegyeket, sőt, ha kell, a hajó kikerülő manővereit is irányítsa.

Az éjszakák rövidek voltak. Január 31-e óta a sugártörés következtében láthatóvá vált a nap, s mind hosszabb ideig maradt a láthatár fölött. De a havazás akadályozta a látást, és ha nem is hozott teljes sötétséget, mégis keservessé tette a hajózást.

Április 21-én a Reménytelenség-fok bontakozott ki a ködből. A hajóval való bajlódás végképp kimerítette a legénységet; mióta a jégmezők közepette haladt a hajó, a matrózoknak percnyi pihenőjük sem volt. Előbb-utóbb rászorulnak a gőzgépre, ha a jégtömböknek ebben a halmozásban utat akarnak törni.

A doktor a hajó hátulján beszélgetett Johnson mesterrel, míg Shandon pár órára ledőlt a kabinjában. Clawbonny szívesen beszélgetett az öreg matrózzal, aki számos hajóútjának sok érdekes és bölcs tanulságát vonta le. A doktor teljesen barátságába fogadta Johnsont, és az altiszt sem maradt el mögötte a barátkozásban.

- Látja, Clawbonny úr - mondta most Johnson -, ez a táj nem olyan, mint a többi. Zöld földnek nevezik ezt a földet,⁶ de bizony az év legnagyobb részében nem érdemli meg ezt a nevet!

- Ki tudja, jó öreg Johnsonom - tűnődött a doktor -, vajon a tizedik században nem szolgált-e rá ez a föld erre a névre? Már sok ilyenféle változásra volt példa a mi földtekénk történetében, s bizonyára nagy meglepetéssel hallja most tőlem, hogy az izlandi krónikások szerint nyolckilencszáz esztendővel ezelőtt kétszáz virágzó falu népe élt ezen a szárazföldön!

- Ez annyira meglep, Clawbonny úr, hogy el se hiszem, hiszen oly szomorú táj ez.

- Mondjuk, hogy szomorú. De mégiscsak meghúzódhatnak rajta lakosok, még civilizált európaiak is.

- Kétségtelenül! Diskóban, Uppernawikban majd találkozunk olyan emberekkel, akik egészen meglegedetten éldegélnek ez alatt a mostoha éghajlat alatt; de én mindig úgy gondoltam, hogy ezek csak kénytelenségből, nem pedig jószántukból laknak errefelé.

⁶ Grönland jelentése: zöld föld

- Ezt készséggel elhiszem, mert hisz az ember mindenbe beleszokik, és ezek a grönlandiak nem tűnnek nekem olyan sajnálatra méltónak, mint a mi nagy városaink munkásai. Lehet, hogy boldogtalanok, de semmi esetre sem nyomorultak. És ha azt mondom, hogy boldogtalanok, ez a szó nem felel meg annak, amit gondolok. Mert ha nem élnek is olyan jólétben, mint a mérsékelt égöv lakói, ezek az emberek erre a zord éghajlatra születtek, s bizonyára találnak olyan életörömöket is, amelyeket mi meg sem érthetünk!

- Ezt kell gondolnunk, Clawbonny úr, merthogy az ég igazságos, de nekem mindig elszorult a szívem e szomorú magány láttán, valahányszor erre vitt az utam. Legalább derűsebb neveket adtak volna ezeknek a hegyfokoknak, tengeröblöknek: mert a Búcsú-fok meg a Reménytelenség-fok bizony nemigen hangzanak valami vonzó neveknek a hajósok számára!

- Én is megjegyeztem ezt egyszer - felelt a doktor -, de ezeknek az elnevezéseknek feltétlenül földrajztudományi érdekességük van. Azoknak a kalandjaira emlékeztetnek, akiktől nevüket kapták. A Davis, Baffin, Hudson, Ross, Parry, Franklin, Bellot nevek után a Reménytelenség-fokával találkozom, de nemsokára ráakadok az Irgalom öblére is; az Aggodalom-kikötő velejárója a Gondviselés-foknak, a Netovább-öböl az Éden-fok felé visz, és ha elhagyom a Vissza!-földnyelvet, a Menedék-öbölben megpihenhetek. Itt van a szemem előtt a veszedelemnek, a kudarcnak, az akadályoknak, a sikernek és a kétségbeesésnek ez az érdekes egymásutánja, az én hazám nagy neveivel elegyest, és ez a névsor úgy vázolja elém ezeknek a tengereknek történetét, mint egy sorozat antik emlékérem.

- Bölcs beszéd, Clawbonny úr, s bárcsak több Siker-öböllel találkozoznánk utunkon, mint Reménytelenség-fokkal!

- Én is ezt kívánom, Johnson. De mondja csak: a legénység nem rémülködik már?

- Még csak egy kicsit. De, az igazat megvallva, mióta behajóztunk a tengerszorosba, csakis az a fantasztikus kapitány foglalkoztatja az elméjüket. Sokan közülük azt várták, hogy ha a grönlandi partok vége felé közeledünk, majd csak megjelenik. És mostanáig: semmi. Hát, köztünk maradjon a szó, Clawbonny úr, nem találja ezt kissé különösnek?

- De bizony, Johnson.

- Hisz maga egyáltalában ennek a kapitánynak a létezésében?

- Feltétlenül.

- De mi készítheti őt erre az eljárásra?

- Ha már meg kell mondanom, amit gondolok, Johnson, én azt hiszem, ez az ember azért akarja jó messzire elvinni a legénységet, nehogy az visszamehessen. Márpedig ha ő az indulásnál megjelenik a fedélzeten, a legénység minden egyes tagja tudni akarta volna, merre tart a hajó, s ez kellemetlen lett volna neki.

- Miért lett volna kellemetlen?

- Mivel, s ezt én szentül hiszem, ha valami emberfölötti vállalkozásba fogott, amibe már annyi másnak beletört a bicskája, azt hiszi, hogy össze tudta volna szedni a legénységet? Viszont, ha egyszer már úton vannak, s jó messzire elkerültek, nem lehet visszafordulni.

- Ez lehetséges, Clawbonny úr, én ismertem több olyan tántoríthatatlan kalandort is, akiknek már a pusztá neve elrettentő volt, úgyhogy senki se akadt, aki veszélyes expedícióira elkísérte volna.

- Kivéve engem - szólta a doktor.

- És engem - felelt Johnson -, azért, hogy magát kövessem! Mondom hát, hogy ez a mi kapitányunk minden bizonnyal egyike az említett kalandoroknak. Egyébként majd meglátjuk. Nekem az a feltevés, hogy Uppernawik vagy a Melville-öböl táján majd előkerül ez a derék ismeretlen, szép nyugodtan berendezkedik a fedélzeten, s tudunkra adja, hová s meddig szándékszik vinni a hajót a fantáziája.

- Én is így gondolom, Johnson, de épp ez a nehézség: eljutni addig a Melville-öböl. Hiszen láthatja, hogyan zár körül bennünket minden oldalról a jég! Már is alig bír utat törni magának a *Forward*. Nézzon csak körül ezen az irdatlan jég síkon.

- A mi bálnavadásznyelvünkön mi ezt „ice-field”-nek, vagyis jégmezőnek nevezzük, Clawbonny úr, ami egyetlen, végeláthatatlan jég táblát jelent.

- De nézze ezen az oldalon azt a hézagos jégmezőt, azokat a hosszú táblákat. Azok csak itt-ott érnek össze.

- Ez meg az úgynevezett „pack”. Ha kerek az alakja, akkor „palch”-nak, ha meg hosszúka, akkor „stream”-nek hívjuk.

- És amazok ott? Azok az úszó jég táblák?

- Ezeknek a neve „drift-ice”; ha valamivel magasabbak, akkor „ice-berg”-ek, vagyis jég-hegyek. Ezekkel veszélyes érintkezésbe jutni a hajónak, hát gondosan el kell kerülni őket. Nézze, amott, azon a jégmezőn azt a kiálló csúcsot. Azt mi „hummock”-nak nevezzük. Ha ez a kiálló rész, amelyet az összetorlódott jég táblák, alkottak, alámerülne, akkor „calf” lenne. Muszáj volt valami nevet adnunk ezeknek, hogy kiismerjük magunkat köztük.

- Ó, milyen érdekes látvány! - kiáltott fel az északi tengerek e csodáinak láttán a doktor. - Ezek a változatos alakú jég táblák alapos munkát adnak a képzeletnek.

- Hát ez szent igaz - felelt Johnson. - A jég táblák olykor fantasztikus formákat öltenek, és matrózaink a maguk módján könnyűszerrel megmagyarázzák őket.

- Oda nézzon, Johnson! Hát nem csodálatos amott az a jég tömb csoportosítás? Nem azt mondaná-e rá az ember, hogy egy különös keleti város, a hold sápadt fényében fürdő minaretjeivel, mecsetjeivel? Ott távolabb meg az a sor gótikus ív, amely a VII. Henrik-kápolnára vagy az országház palotájára emlékeztet.⁷

- Valóban, Clawbonny úr, itt mindenki megtalálhatja az ízlésének megfelelő stílust. De ezekben a városokban és templomokban veszedelmes lenne lakni, és nem jó őket túl közelről nézegetni sem. Akad ezek közt a minaretek közt olyan is, amelynek ingadozik az alapja, közülük a legkisebb is szétfűzna egy ilyen hajót, mint a mi *Forwardunk*.

- És ha meggondoljuk, hogy voltak, akik bemerészkedtek ezekbe a tengerekbe, anélkül, hogy a gőzerő rendelkezésükre állt volna! - folytatta a doktor. - De hogyan is lehet elhinni, hogy egy vitorlás hajó itt forgolódhatott, ez úszó jég szikla akadályok közepette!

- És mégis így volt, Clawbonny úr, valahányszor a szél kedvezőtlenre fordult, márpedig ez jómagammal is megtörtént, és nem is egyszer: az ember szépecskén lehorgonyzott egy ilyen jég tábla mellett, s többé-kevésbé vele együtt sodródott, bevárva a kedvező időpontot, mikor ismét folytathatja útját. Persze, az ilyenfajta hajózásnál olykor hónapok kellenek ahhoz, amit máskor, némi kis szerencsével, néhány nap alatt elérhetünk.

- Nekem úgy tűnik - mondta most a doktor -, hogy rövidesen még hidegebbre fordul az idő.

⁷ Londoni épületek

- Ez kellemetlen volna - felelte Johnson -, mert olvadás kellene ahhoz, hogy ezek a jégtömegek széteszjanak, és eltűnjenek az Atlanti-óceánban. A Davis-szorosban egyébként több a jéghegy, mivel a Walsingham-fok és Holsteinborg között nagyon közel esik egymáshoz a két szárazföld. De a hatvanhetedik fokon túl majd a május-júniusi évszakban könnyebben hajózható vizekre találunk.

- Igen ám, de előbb oda kell jutnunk.

- Igaz, oda kell jutnunk, Clawbonny úr. Június-júliusban szabad átjáróra akadtunk volna, mint ahogy ez a bálnavadászokkal megtörténik. De a parancs parancs, s nekünk áprilisban itt kellett lennünk. Márpedig csalódnám, ha ez a mi kapitányunk nem lenne kemény legény, aki ha egyszer a fejébe vesz valamit, azt keresztül is viszi. Ő azt tartja: lassan járj, tovább érsz! Na mindegy, ha élünk, meglátjuk.

A doktornak igaza volt abban, hogy az idő hidegebbre fordult. A hőmérő délben már csak -14°-ot mutatott, és északnyugati szél kerekedett, amelytől bár kitisztult az égbolt, de élénkebb lett a tengeráramlat, és a *Forward* útjába sodorta a rohanó jégtáblákat. Egyébként nem mind engedelmeskedett ugyanannak a sodróerőnek, nem is egy nagyobb jégtáblával találkoztak, amelyet megforgatott a víz alatti áramlat, és ellenkező irányban sodort tovább.

Így hát érthetővé válnak ennek a hajózásnak nehézségei. A mérnököknek percnyi pihenőjük sem volt. A gőzgép munkáját közvetlenül a hajóhídról lehetett irányítani, emeltyűk útján, amelyek, a soros tiszt parancsai szerint azonnal indították, leállították vagy ellengőzre kapcsolták a gépet. Hol sietni kellett, hogy a jégmező egy részén áthaladhassanak, hol versenyt futni egy jégheggyel, amely az egyetlen még járható utat elzárással fenyegette, hol meg egy jéghegy borult fel váratlanul, hirtelen visszakozásra kényszerítvén a hajót, nehogy szétzúzódjék. A jégtábláknak tornyosuló, zajló, az északi áramlat sodrásában egybeolvadó tömege egymásnak szorulva elzárta az átjárót, és ha még ráadásul a fagy is jön, megáll a jég, és áthatolhatatlan akadályt állít a *Forward* útjába.

Rengeteg volt a madár ezen a tájon. Siketítőn rikoltozva röpködött a vihardar és a „pallérmadar”; számtalan vaskos fejű, kurta nyakú, lapos csőrű sirályt is lehetett látni, amint kiterjesztett szárnyon, vitorlázva dacol az orkán korbácsolta hófergeteggel. A szárnyas népség csapongása élénkítette a kietlen vidéket.

Számtalan fatörzs is úszott a tengerárban, zajosan csapódtak egymáshoz a tuskók; néhány óriás fejű, puffadt pofájú ámbrás cet is közeledett olykor a hajóhoz, de nem is lehetett szó arról, hogy cetvadászatot rendezzenek, bár Simpson ugyancsak fente rájuk a - szigonyát. Estefelé néhány fókát is láttak, amint víz fölött tartott orral úszkáltak a nagy jégtömbök között.

22-én még keményebb lett a hideg; a *Forward*nak még nagyobb gőzzel kellett haladnia, hogy könnyebben nyerjen utat a jég között. Most már állandóan északnyugati irányból fújt a szél, a vitorlákat be kellett vonni.

Ezen a vasárnapon a matrózoknak kevés munkájuk akadt. Shandon istentiszteletet tartott, majd a legénység lumnavadászattal szórakozott; jó csomót össze is szedtek belőlük. Ezek a madarak, „Clawbonny módra” elkészítve, kellemes változatosságot hoztak a tisztek és a legénység étrendjébe.

Délután három órakor a *Forward* elérte a kelet-északkeletre fekvő Kid de Saelt és a negyed-délkelet-fél-keleti irányban fekvő Sukkertop-hegységet. A tenger nagy hullámokat vetett. Időnként váratlanul sűrű köd ereszkedett az ólomszín égből. Délfelé mégis pontosan meg lehetett állapítani a földrajzi helyzetét. „Az északi szélesség 65° 20'-e és a nyugati hosszúság

54° 22'-e alatt haladt a hajó. Még kétfoknyit kell előrejutniuk, hogy szabadabb vízre s így könnyebb hajózási lehetőséghez jussanak.

Április 24-, 25- és 26-án, vagyis a három következő napon szüntelenül küszködniük kellett a jéggel. A hajógépek üzemben tartása egyre nagyobb és nagyobb vesződséggel járt; minden percben gőzt kellett szüntetni, vagy ellengőzt adni; sívítva távozott a gőz a szelepeken.

A sűrű ködben csak a lavinák okozta siket dördülésekről lehetett észrevenni a jéghegyek közeledését. Ilyenkor tüstént oldalra kanyarodott a hajó.

Attól lehetett tartani, hogy édesvízből való jégtömeggel ütközik össze a kétárbocos; ezek sziklakeményiségű jégtömbök, kristályaik áttetszőségéről ismerhetők fel. Richard Shandon nem is mulasztotta el, hogy - vízkészletét kiegészítendő - ne rakasson fel a hajóra naponta néhány tonna ilyen édesvízi jeget.

A doktor nem tudta megszokni azokat az optikai csalódásokat, amelyeket a sugártörés hoz létre ezeken a tájakon. Volt úgy például, hogy egy-egy jéghegyet egészen közeli kis fehér tömegnek nézett, holott az tíz-tizenkét mérföldnyire volt a hajótól. Pedig szerette volna hozzászoktatni szemét ezekhez a különös jelenségekhez, hogy később egykettőre felismerje, ha a szeme tévedett.

Végül - egyrészt azért, mert a jégmezők résein át vontatni kellett a hajót, másrészt pedig azért, mivel hosszú póznákkal kellett eltávolítani a kétárbocos közelségéből a leginkább fenyegető jégtömböket - a fáradtság csakhamar leverte a lábáról a legénységet, de mindennek ellenére április 27-én a *Forward* a sarkkör áthághatatlan határvidékére érkezett.

VIII. A LEGÉNYSÉG ELHATÁROZÁSA

A *Forward* ügyesen be-becsúszott egy-egy vízsikátorba, s így sikerült még néhány mérföldet haladnia észak felé. De ahelyett, hogy továbbra is csak kerülgetnék az ellenséget, most már támadni kellett. A több mérföld terjedelmű jégmezők közeledtek egymáshoz, s minthogy ezek a mozgó tömegek gyakran tízmillió tonnányi nyomást is kifejtnek, óvakodni kellett az „ölelésüktől”. Így hát a hajó belsejében összeszerelték a jégfűrészeket, mégpedig úgy, hogy ezeket szükség esetén nyomban munkába lehessen állítani.

A legénység egy része bölcs béketűrőssel vállalta ezt a kemény munkát, de a többiek, ha nem is tagadták meg kereken az engedelmességet, folyton panaszkodtak. A jégfűrészek felszerelése közben Garry, Bolton, Pen és Gripper, akik különböző szemszögből nézték a dolgokat, kicserélték véleményüket.

- Az ördög tudja, miért jár nekem folyvást az a jóképű csapszék az eszemben, ott, a Water Streeten, ahol egy pohár gin meg egy flaskó portói társaságában olyan édesdeden lehet könyökölni - mondta vidáman Bolton. - Te nem látod magad előtt, Gripper?

- Hát az igazat megvallva, biztosíthatlak, hogy nem látom - vetette oda az állandóan rossz-kedvű matróz.

- Ez csak amolyan szólásmondás, Gripper. Annyi biztos, hogy ezekben a hóból épült „városokban”, amelyeket Clawbonny úr annyira csodál, egyetlen fia kocsma sincs, sehol, hogy a magamfajta matróz egy-két féldecit lecsúsztathatna a gégéjén.

- Hát erről aztán biztos lehetsz, Bolton. És azt is hozzáteheted, hogy még itt a hajón sincs semmi olyasféle, amivel rendesen leöblíthetné a torkát az ember. Furcsa ötlet minden szeszes italtól megfosztani az olyan embereket, akik az északi tengereket járják!

- Igen ám - felelte Garry -, de ne felejtsd el, Gripper, amit a doktor mondott. Tartózkodni kell minden izgató italtól, hogy ellenállhassunk a skorbutnak, egészségesek maradjunk, s messzire jussunk.

- De én nem akarok messzire jutni, Garry; én már azt is szépnek találom, hogy idáig eljutottunk. Minek az a konokság, hogy odáig menjünk, ahol az ördög is jojkakát mond.

- Nahát akkor nem megyünk! - vágta oda Pen. - Ha meggondolom, hogy már az ízet is elfelejtettem a ginnek!

- De tartsd eszedben, mit mondott a doktor! - intette Bolton.

- Á, az csak úgy jártatja a száját - vágott vissza öblös, durva hangján Pen. - Kérdés, nem csak amolyan ürügy-e ez a dolog az egészséggel, oszt' csak azért nem ihatunk egy-egy kortyot, hogy valaki zsebre tehesse az itóka árát!

- Ennek a bitang Fennek igaza lehet! - felelt Gripper.

- Ugyan, ugyan - legyintett Bolton. - Túl borvirágos az ő orra ehhez. És ha ezen a bornemissza hajón veszít is egy kicsit a színéből az orra, akkor sem lehet sok oka a panasza.

- Mit vétett neked az én orrom? - fordult felé hirtelen, legérzékenyebb testrészének védelmében a matróz. - Az én orrom nem szorul a te tanácsaidra! Nem kér tetőled tanácsot. Törődj te csak a magad dolgával!

- Ugyan, Pen, hát ne húzd föl az orrod. Nem hittem volna, hogy olyan érzékeny a szimatolód. Mint bárki más, én se vetek meg egy jó pohár whiskyt, különösen ilyen cudar időben. De ha már egyszer úgy van, hogy többet árt, mint használ, szívesen megvagyok nélküle.

- Te megvagy nélküle - jegyezte meg Warren, a fűtő, mert ő is részt vett a beszélgetésben -, de hát nem mindenki tud meglenni nélküle!

- Mit akarsz ezzel mondani, Warren? - folytatta Garry, és merőn ránézett.

- Én csak azt akartam mondani, hogy ezér' vagy amazér', de van ám itóka a hajón, s úgy gondolom, hogy amott hátul nemigen vonják meg maguktól...

- Honnan tudod?

Warren nem tudott mit felelni. Ő csak beszélt, épp hogy a szája járjon, amint mondani szokás.

- Hát látod, Garry, Warren semmit sem tud - folytatta Bolton.

- Nahát, akkor mink meg kérünk egy porció gint a parancsnoktul; megszógáltuk, meglátjuk, mit szól hozzá!

- Én meg csak annyit mondok nektek, hogy ne tegyétek - felelte Garry.

- S vajon mér' nem? - kiáltotta Pen és Gripper, szinte egyszerre.

- Mert a parancsnok visszautasít benneteket. Tudtátok, mi a szabály a hajón, mikor beszegődtetek. Akkor kellett volna meggondolni a dolgot.

- Egyébként - szólt Bolton, akinek tetszett Garry modora, hát szívesen tartott vele -, egyébként nem Richard Shandon az úr itt, ezen a hajón; ő is csak engedelmeskedik, akár mi valamennyien.

- De kinek? - kérdezte Pen.

- A kapitánynak.

- Ó, mindig ez a szerencsétlen kapitány! - kiáltott fel Pen. - Hát nem látjátok, hogy nincs kapitány, mint ahogy kocsma sincs ezeken a jégablákon? Ez csak amolyan udvarias megtagadása annak, amit jogunk van követelni.

- De igenis, van kapitány - folytatta Bolton. - És én kéthavi fizetésembe fogadok, hogy nemsokára látjuk is!

- Antul jobb - vetette oda Pen. - Mert énnekem lenne egy-két szavam hozzá!

- Ki beszél itt a kapitányról? - szólt most közbe valaki, aki eddig hallgatott.

Clifton volt, ez a babonás és irigy természetű matróz.

- Tán valami újat tudtok a kapitányról? - fordult a többihez.

- Nem - hangzott egyhangúlag a válasz.

- Nahát, én meg el vagyok készülve rá, hogy egy szép napon ott találom a kabinjában, anélkül, hogy bárki is tudná, hogyan s merről érkezett.

- Ne izélj már, Clifton! - fordult felé Bolton. - Tán azt képzeled, hogy ez a mókás fickó valamiféle manó vagy kobold, amilyenek a skót hegyekben tanyáznak?

- Te csak neved, amennyit jólesik, Bolton; ez nem változtat az én véleményemen. Valahányszor elmegyek az előtt a kabin előtt, mindig bekukucskálok a kulcslyukon, s egy szép napon aztán megmondom nektek, miféle pofa ez a kapitány, és minő a formája.

- Ugyan, hagyd a fenébe! - morgott Pen. - Kétágú ő is, mint minden más ember. És ha ez a pasas oda akarna vinni bennünket, ahova nekünk nem akarózik, akkor majd megmondjuk neki a magunkét!

- Na látjátok - jegyezte meg Bolton -, itt ez a Pen, aki még nem is ismeri a kapitányt, és máris össze akarja rúgni vele a patkót!

- Még hogy nem ismeri? - vágott közbe Clifton, az olyan ember hangján, aki tisztában van a helyzettel. - Hát arról lehetne beszélni, hogy ismeri-e vagy se!

- Mi az ördögöt akarsz ezzel mondani? - kérdezte Gripper.

- Tudom én, amit tudok!...

- Hát akkor hadd tudjuk meg mi is!

- Nahát, tán Pennek nem gyűlt meg vele a baja?

- A kapitánnyal?

- Azzal. A kutya-kapitánnyal. Mert ez a kettő egy és ugyanaz.

A matrózok csak egymásra néztek, s nemigen mertek válaszolni.

- Ember vagy kutya, egyre megy - szúrta a szót Pen a foga között -, de biztosítlak benneteket, hogy megkapja a magáét!

- Ugyan, Clifton - fordult hozzá komolyan Bolton -, hisz Johnson csak meg akart tréfálni téged, mikor azt mondta neked, hogy a kutya a kapitány; s te ezt elhitted?

- Persze - felelt Clifton teljes meggyőződéssel -, és ha ti is olyan jó megfigyelők lennétek, mint én, akkor ti is észrevettétek volna, milyen furcsán viselkedik ez az állat.

- Na lássuk, hogyan viselkedik? Beszélj!

- Hát nem láttátok, milyen tekintélyes pofával sétálgat a fedélzeten, s meresztgeti a szemét a vitorlákra, mintha legalábbis ő lenne az ügyeletes tiszt?

- Hát ez igaz - morgott Gripper. - Sőt, egyik este rajtakaptam, hogy két mancsát rárakja a kormánykerékre.

- Lehetetlen! - kiáltott fel Bolton.

- Meg aztán azt sem tagadhatjátok - mondta tovább a magáét Clifton -, hogy a kutya éjszaka lemegy a hajóról, s ott sétálgat a jégmezőkön; rá se hederít se a jegesmedvékre, se a hidegre.

- Ez is igaz - ismerte be Bolton.

- Vagy tán láttátok valaha is olyannak ezt az állatot, mint más becsületes kutyát, amelyik keresi az ember társaságát? Vagy hogy ott lebzselne a konyha körül, s szinte felfalná szemével Strong mestert, mikor az valami jó falatot visz a parancsnoknak? Vagy amikor éjjelente két-három mérföldre is elkóborog a hajótól, tán nem halljátok azt a pokoli üvöltését, amelytől a hideg is végigszalad az ember hátán, pedig ezt nehéz megérezni ilyen hidegben. S végül: ki látta valaha is *enni* ezt a kutyát? Ez nem fogad el senkitől semmiféle ételt: a kásája mindig érintetlen, s ha csak valaki titokban nem ad neki enni a hajón, azt kell mondanom, hogy ez a dög nem eszik, s mégis él. Márpedig ha ez nem görbe dolog, akkor - kutya legyenek!

- Szavamra - szólt közbe Bell, a hajóács, aki Clifton egész érvelését végighallgatta -, szavamra mondom, biz ez lehetséges! - A többi matróz azonban hallgatott.

- De végül is - vetette fel ismét a kérdést Bolton - hová megyünk a *Forward*dal?

- Fogalmam sincs - felelte Bell. - Richard Shandon majd csak megkapja a végleges utasításokat.

- De kitől?

- Hogy kitől?

- Igenis, kitől és hogyan? - sürgette Bolton.

- Halljuk a választ, Bell! - noszogatta a többi matróz is.

- Méghogy kitől? És hogyan? Ej, hát mit tudom én! - vont vállat a hajóács. Most már ő is zavarban volt.

- Hogyan? Hát a kutya-kapitánytól! - kiáltott fel Clifton. - Már egyszer írt egy levelet, hát akkor írhat másodszor is. Tyű, ha én csak a felit tudnám annak, amit ez az állat tud, akkor könnyűszerrel lehetnék első lordja az admirálisnak!

- Vagyis te kitartasz annál a véleményednél, hogy ez a kutya a kapitány? - szólt, mintegy a vitának véget vetendő, Bolton.

- Igen. Úgy, ahogy mondtam.

- Nahát akkor - mormogta tompa hangon Pen -, ha ez a kutya nem akar az ő kutyaírhájában megdöglenni, akkor sietve vissza kell változnia emberré, mert ne hívjanak Pennek, ha el nem látom a baját!

- De miért? - kérdezte Garry.

- Mer' így tartja kedvem - lökte oda a szót durván Pen. - S nem tartozom számadással senkinek.

- Elég a locsogásból, fiaim! - kiáltotta most Johnson mester, abban a pillanatban lépve közbe, mikor a beszélgetés már-már veszekedéssé fajult. - Munkára, hogy minél hamarabb felszereljük a jégfűrészeket! Át kell vágnunk magunkat ezen a jégmezőn!

- Na jó! Péntek van! - dünnyögte Clifton, vállat vonva. - Meglátjátok, hogy nem olyan könnyű átvergődni a sarkkörön!

Bármint állt is a dolog, aznap a legénység minden munkája hiábavalónak bizonyult. A *Forward*, ámbár teljes gőzzel vágott neki a jégmezőnek, nem volt képes keresztültörni rajta, kénytelenek voltak éjszakára lehorgonyozni.

Másnapra, szombatra még cudarabb hideget hozott a keleti szél. Az idő kiderült, s a tekintet messze elkalandozhatott a nap visszaverődő sugaraiban vakítóan tündöklő, fehér pusztaságon. Reggel hét órára -21° Celsiust mutatott a hőmérő.

A doktor kísértésbe esett, ne maradjon-e a kabinjában, békén újra olvasgatva az északsarki utazásokat, de szokása szerint azt kérdezte önmagától, mi lenne vajon most a legkellemetlenebb foglalatosság. Azt felelte magának, hogy felmenni a fedélzetre ebben az ítéletidőben, és segíteni a legénységnek a hajó irányításában, ez nem lenne valami nagyon örömdolgos munka, így hát az önmagának előírt viselkedési szabályok szerint elhagyta jól fűtött kabinját, s felment, hogy a matrózoknak segédkezzék a hajó vontatásában. Jópofa volt zöld szemüvegével, amellyel a sugártörés káros hatásától védte a szemét. Később is mindig gondja volt rá, hogy ott legyen a szemén ez a szemüveg, nehogy hóvakságot kapjon.

Estig több mérföldnyi utat tett meg a *Forward* észak felé; ezt a legénység tevékenységének és a minden előnyös körülményt rendkívül ügyesen kihasználó Shandon rátermettségének köszönhették. Éjfél tájt a hatvanhatodik délkörön is túljutott a hajó, s a mérőőn huszonhárom

öles mélységet jelzett. Shandon ebből tudta, hogy most járnak azon a mély vízen, amelyet annak idején a *Victory*, őfelsége hajója is érintett. Keleti irányban mintegy harmincmérföldnyire közelítették meg a szárazföldet. De ekkor az eddig mozdulatlan jég tömegek zajlani kezdtek. Úgy tűnt, mintha a látóhatár minden pontjáról jéghegyek bukkannának fel; egyszerre csak egész sor ilyen sodródó jég szikla közé került a hajó, s az a veszély fenyegette, hogy menthetetlenül ízzé-porrá zúzódik. A hajó kézbentartása elég nehéz feladat volt ahhoz, hogy Garry, az első kormányos ragadja meg a kormánykereket. A jéghegyek szinte összezárultak a hajó mögött. Így hát okvetlenül át kellett törni ezen a jégzajláson, tehát az okosság és a kötelesség egyaránt azt parancsolta, hogy csak előre! A nehézségeket még csak fokozta az a lehetetlen állapot, amelybe akkor került Shandon, mikor észrevette, hogy e folyvást nyüzsgő jég tömeg közepette nem képes irányt adni a hajónak, mert sem szilárd pont, sem tájékozódási lehetőség nincs.

A legénységet két csoportba osztották, fele a hajó jobb, fele meg a bal oldalára került. Mindegyik matróz hosszú nyelű vascsáklával fegyverkezett fel, ezzel taszigálták el a hajó közeléből a fenyegető jég tömböket. A *Forward* nemsokára két jéghegy közé szorult, olyan szűk sikátorba, hogy vitorlafáinak vége súrolta ezeket a sziklakeményiségű jégfalakat.

A sodródó, morzsolódó jégtáblák ropogása közepette lassacskán egy hófúváslepte, kanyargós járatba jutott be a hajó.

De csakhamar kiderült, hogy ebből a szűk jéghegytorokból nem vezet kiút. Egy szörnyű jéghegy került a csatornába, sebesen sodródott a *Forward* felé, úgy látszott, nem lehet kikerülni, és hátrafelé sem lehetett menekülni előre, mert a jég már ott is elzárta az utat.

Shandon Johnsonnal együtt a hajó orrában állt, onnan szemlélték a helyzetet. Shandon jobb-jával jelezte a kormányosnak a követendő irányt, s bal kezével a mérnök mellett álló James Wallnak osztogatta a hajógép kezelésére vonatkozó utasításait.

- Mi lesz ennek a vége? - fordult Johnsonhoz a doktor.

- Amit az Isten rendel - felelt a főmatróz.

A száz láb magas jéghegy már csak egykötélnyi⁸ távolságra volt a *Forward*tól, s szétzúzással fenyegette a hajót.

- Hogy az a hétszentséges!... - kezdett bele Pen nagy hangon egy cifra káromkodásba.

- Csend! - ordított rá egy hang; az orkán tombolásában nem lehetett megállapítani, kinek a hangja.

Úgy látszott, hogy a jéghegy mindjárt rázuhan a hajóra. Hiába ordította parancsait Shandon, emberei elhajigálták csáklájukat, s eszeveszetten özönlöttek hátrafelé.

Most hirtelen rettentő robaj dördült, valóságos zuhatag zúdult a háznyi hullám hátán ágaskodó hajó hídjára. A legénység a borzadály ordításában tört ki, míg Garry, kezében a kormánykerékkel, e szörnyű ágaskodás ellenére is a helyes útirányban tartotta a hajót.

És, míg rémült tekintetek meredtek feléje, a jéghegy eltűnt, az út szabaddá vált, és az előttük húzódó, a nap ferde sugaraiban fénylő csatornán át folytathatta útját a hajó.

- Nos, Clawbonny úr - szólalt meg Johnson -, nem magyarázná meg nekem ezt a jelenséget?

⁸ 185,2 méter

- Nincs ennél egyszerűbb, barátom - felelte a doktor -; az ilyesmi gyakran előfordul, mikor ezek az úszó jég tömegek olvadás idején elválnak egymástól, s külön-külön folytatják útjukat, tökéletes egyensúlyban. De lassacskán dél felé haladnak, ahol aránylag melegebb a víz, s a többi jég tömeggel össze-összeütközve meginognak, olvadni, keskenyedni kezd az alapjuk. Egyszer aztán eljön a pillanat, amikor a jég tömegek súlypontja annyira eltolódik, hogy a jéghegy felborul. Ha például ez a jéghegy csak két perccel később bukik fel, rázuhan a hajóra, s szétzúzza azt.

IX. ÚJ ESEMÉNY

Végre átvergődtek a sarkkörön. A *Forward* április 30-án délben Holsteinborg magasságában vitorlázott; a keleti látóhatáron festői jéghegyek emelkedtek. Úgyszólván sehol sem láttak jégtáblát a tengeren, s amit észrevettek, azt is könnyűszerrel elkerülhették. A szél hirtelen délkeletre váltott, és a kétárbocos teljes vitorlázattal felfelé haladt a Baffin-tengeren.

Ez a nap zavartalan nyugalomban telt el; de rá is fért a legénységre egy kis pihenés. Számtalan madár úszott s röpködött a hajó körül; a doktor a böjtirécéhez hasonló *alca allát*⁹ is felfedezte köztük. Nyaka, szárnya, háta fekete, hasa fehér ennek a madárnak; virgoncan úszkál, s ha alábukik, olykor negyven másodpercnél is hosszabb ideig marad a víz alatt.

Már-már azt hitték, hogy ez a nap eseménytelenül telik el, amikor - bármily rendkívülinek is látszik - ez történt a hajón:

Reggel hat órakor Richard Shandon, mikor szolgálati ügyeletét befejezve belépett a kabinjába, asztalán levelet talált, ezzel a címmel:

Richard Shandonnak, a *Forward* fedélzetén,
Baffin-tenger.

Shandon nem akart hinni a szemének, de mielőtt tudomásul vette volna ezt a különös levelezést, behívatta a kabinba a doktort, James Wallt és a főmatrózt, s megmutatta nekik a levelet.

- Kezd a dolog furcsa lenni - jegyezte meg Johnson.

- Nagyszerű - gondolta a doktor.

- Végre hát megtudjuk a titkot! - kiáltott fel Shandon. Gyors mozdulattal feltépte a borítékot s ezt olvasta:

„Parancsnok!

A Forward kapitánya meglegedését fejezi ki azért a hidegvérért, ügyességért és bátorságért, amelyet Ön, az emberei és tisztjei az utóbbi körülmények közepette tanúsítottak, s kéri Önt, tolmácsolja háláját a legénységnek.

Szíveskedjék a hajót egyenesen északra, a Melville-öböl felé irányítani, ott megkísérli, hogy behatoljon a Smith-tengerszorosba.

Kelt április 30-án, hétfőn, a Walsingham-fok magasságában.

K. Z.,
a *Forward* kapitánya.”

- Ennyi az egész? - kiáltott fel a doktor.

- Ennyi - felelt Shandon.

⁹ Pingvinfajta

A levél kihullott a kezéből.

- Ez a kísérteties kapitány már nem is beszél arról, hogy a hajóra jön - jegyezte meg Wall. - Ebből hát csak azt következtethetem, hogy nem is jön soha.

- De ez a levél! Ez hogyan érkezett? - álmélkodott Johnson.

Shandon hallgatott.

- Wall úrnak igaza van - felelt helyette a doktor, miután felvette a levelet, s minden irányban megforgatta. - A kapitány valóban nem jön a hajóra, mégpedig igen kézenfekvő okból.

- És az az ok?! - csapott rá Shandon.

- Az, hogy már itt van, a hajón - felelte egyszerűen a doktor.

- Már itt van?! - kiáltott fel Shandon. - Mit akar ezzel mondani?

- Csak azt, hogy máskülönben hogyan került volna ide ez a levél.

Johnson helyeslően bólintott.

- Ez képtelenség! - tiltakozott erőlesen Shandon. - Én a legénység minden egyes tagját ismerem. Márpedig fel kellene tételeznünk, hogy a kapitány már az indulás óta itt van a hajón! Ez pedig lehetetlen, mondom magának! Két éven át százszor is láttam őket Liverpoolban. A maga okoskodása képtelenség, doktor!

- Akkor hát mi az, amit nem tart képtelenségnek, Shandon?

- Minden mást elfogadok, ezt az egyet nem. Tegyük fel, hogy a kapitány vagy valamelyik embere, mit tudom, én, kihasználva a sötétséget, a ködös időt, vagy amit akar, felsurrant a hajóra. Nem vagyunk messze a szárazföldtől, a jégtáblák közt bukdosó eszkimókajakkal észrevétlenül meg lehet közelíteni a hajót, s el lehet helyezni a levelet. A sűrű köd is eléggé kedvez ennek...

- S annak is, hogy egyáltalán ne lehessen látni a hajót - vágta rá a doktor -; ha mi nem láttuk azt a hivatlan vendéget felosonni a hajóra, akkor hogyan fedezhette fel ő a *Forwardot* ebben a sűrű ködben?

- Ez nyilvánvaló - motyogta Johnson.

- Tehát én megmaradok az első feltevésemnél - mondta a doktor. - Hát maga mit szól hozzá, Shandon?

- Amit akar - felelte ingerülten Shandon -, csak azt az egyet ne tételezze fel, hogy ez az ember itt van a hajón.

- Az is lehet - szólt bele Wall -, hogy van egy embere a legénység között, aki utasításokat kap tőle.

- Lehet - hagyta rá a doktor.

- De ki légyen az? - hitetlenkedett Shandon. - Mondtam már magának, hogy én régóta ismerem az embereimet.

- Mindenesetre - folytatta Johnson -, ha ez a kapitány jelentkezik, légyen akár ember, akár ördög, méltó fogadtatásban lesz része! De más valamire is kioktat bennünket, vagyis inkább: mást is közöl velünk ez a levél.

- Éspedig? - kérdezte Shandon.

- Éspedig azt, hogy nekünk nem csupán a Melville-öböl felé kell haladnunk, hanem a Smith-szorosba is be kell mennünk.

- Igaza van - felelt a doktor.

- A Smith-szorosba... - ismételte gépiesen Richard Shandon.

- Amiből pedig nyilvánvaló - folytatta Johnson -, hogy a *Forward* végcélja nem az északnyugati átjáró felkutatása, mert hiszen balra elhagyjuk az egyetlen odavezető bejáratot, azaz a Lancaster-szorost. Ez pedig ismeretlen vizeken való vesződéses hajózást jelent számunkra.

- Igen, a Smith-tengerszoros, ez az az út, amelyet az amerikai Kane 1853-ban, tengernyi veszély közepette követett - felelt Shandon. - Sokáig elveszettek is hitték ezen a szörnyű területen. Ám végül is, ha mennünk kell, hát akkor megyünk! De meddig? Ez a kérdés. Talán a Sarkig?

- És mért ne? - rikkantotta a doktor.

A főmatróz csak vállat vont az ilyen esztelenség hallatára.

- Ami a kapitányt illeti, ha ugyan egyáltalán létezik - folytatta James Wall - Grönland partján, Disko és Uppernawik településeinek kívül én nemigen látok más helyet, ahol ő várhatna bennünket. Így hát néhány nap múlva már megtudjuk, mihez tartsuk magunkat.

- Nem mutatja meg a legénységnek a levelet? - kérdezte Shandontól a doktor.

- Ha a parancsnok énrám hallgat, nem mutatja meg - vágott közbe Johnson.

- Már mért nem? - kérdezte Shandon.

- Azért, mert e sok furcsaság és képtelenség hallatára még inkább inukba szállna embereink bátorsága. Már amúgy is éppen eléggé nyugtalanítja őket ez a különös expedíció. Ha meg még természetfölötti dolgokkal is tömjük őket, ez olyan kellemetlen következményekkel járhat, hogy a kritikus pillanatokban majd nem számíthatunk rájuk. Mit szól hozzá, parancsnok?

- Hát maga, doktor, hogyan vélekedik erről? - kérdezte Shandon.

- Szerintem Johnson mester bölcsen gondolkodik - válaszolt a doktor.

- Hát maga, James?

- Jobb híján én is csatlakozom az előttem szóló urak véleményéhez - felelt Wall.

Shandon néhány percig gondolataiba mélyedt, majd figyelmesen újra elolvasta a levelet.

- Uraim, az önök véleménye minden bizonnyal igen helyes, de én mégsem tehetem magamévá.

- Éspedig miért nem, Shandon? - fordult feléje a doktor.

- Azért, mert ennek a levélnek utasításai formásokra vonatkoznak; meghagyja, hogy adjam tudomására a legénységnek a kapitány elismerését. Márpedig én mindmáig vakon engedelmeskedtem a kapitány parancsainak, bármily módon is adta azokat tudomásomra, és így nem tehetem, hogy...

- De mégis... - próbálkozott újra Johnson, mert attól félt, hogy a levél tartalmának közlése rossz hatással lesz a matrózokra.

- Én derék Johnsonom - fordult feléje Shandon -, megértem tiltakozását, érvei is teljesen helytállóak, de olvassa el itt ezt:

„Kéri önt, tolmácsolja háláját a legénységnek.”

- Cselekedjék hát ennek megfelelően - hagyta rá Johnson, mert egyébként a feltétlen fegyelem híve volt. - Gyűjtssem össze a legénységet a hajóhídon?

- Igen, kérem - felelte Shandon.

A hír, hogy a kapitánynak közölnivalója van, villámgyorsan terjedt el a hajón. A matrózok késedelem nélkül felsorakoztak a hajóhídon, mindenki a helyére, és a parancsnok felolvasta a titokzatos levelet.

Mogorva hallgatás fogadta a felolvasást; a legénység százféle találgatás közepette oszlott szét. Clifton szabadjára engedte babonás képzeletét; ő igen jelentős szerepet tulajdonított ebben a dologban a kutya-kapitánynak, és a világért se mulasztotta volna el, hogy tisztelegjen neki, valahányszor találkozott vele a fedélzeten.

- Én mondom nektek - hangoztatta többször is matróztársai előtt -, hogy ez az állat írni is tud!

Erre a megjegyzésre senki sem válaszolt, és még Bell, a hajóács is csak igen bajosan tudott volna felelni rá.

Ám valamennyien észlelték, hogy bár a kapitány nincs itt, szelleme vagy árnyéka itt őrködik a fedélzeten. A legények közül a legóvatosabbak már egymás közt sem igen merték kicserélni véleményüket.

A május 1-i helyzetmegállapítás ezekkel az adatokkal szolgált: 68° északi szélesség és 56° 32' nyugati hosszúság. A hőmérséklet emelkedett, és a hőmérő higanyoszlopa - 4°-ot mutatott. Egy jegesmedve két kis bocsával ott hancúrozott a szárazföldre terjedő „pack” jégtáblán, s a doktor kedvtelve szemlélte ezt a mulatságos látványt. Wall és Simpson társaságában már éppen csónakba akart szállni, hogy puskavégre kapja a mackókat, mikor a semmi harci kedvet nem mutató anyamedve, kölykeit maga előtt taszigálva, futásnak eredt, és így a doktornak le kellett mondania üldözéséről.

A szél kedvező volt, így hát még az éjjel elhagyták a Chidley-fokot, és Disko magas hegyei csakhamar feltűntek a láthatáron. Jobbra hagyták a Godhavn-öblöt; Godhavn a dán telep főkormányzójának székhelye. Shandon nem tartotta helyénvalónak a kikötést, és nemsokára elhagyta azokat az eszkimó pirogokat, amelyek a hajó közelébe akartak kerülni.

Disko szigetét Bálna-szigetnek is nevezik. Ez az a pontja a sarkvidéknek, ahonnan 1845. július 12-én sir John Franklin utolsó levelét küldte az admirálisnak, s ugyanezt a szigetet érintette Mac Clintock 1859. augusztus 27-én, mikor visszafelé jövet magával hozta kétségtelen bizonyítékait annak, hogy a Franklin-expedíció odaveszett.

Ennek a szomorú emlékekben oly gazdag két eseménynek összehalálkozását épp csak hogy megemlíthette a doktor, s Disko magaslatai máris eltűntek a szemük elől.

Itt már számos jéghegy szegélyezte a partokat; a legnagyobbakat az olvadás se volt képes elszakítani a parttól. A jéghegycsúcsoknak ez a vonulata furcsa formákat mutatott.

Másnap három órakor északkeleten Sanderson-Hope tűnt fel. Jobb felől, mintegy tizenöt mérföld távolságra maradt el a szárazföld. A hegyeket mintha barnásvörösre pingálták volna. Este több „finner”-bálna - amelynek a hátán vannak az uszonyai - játszadozott az úszó jégtáblák között, víz- és légsugarakat lövellve ornyílásaikból.

A május 3-ról 4-re virradó éjjel láthatta a doktor először azt a jelenséget, amikor a nap érinti a láthatár szélét, de nem merül alá fényes korongja; január 31. óta mindennap hosszabb a nap pályája, s most már állandóan ott tündöklött az égen.

Akiknek szokatlan ez az állandó világosság, azok csodálkoznak rajta, sőt azokat fárasztja is. Nem tudjuk, hogy az éjszakai sötétség mennyire kell szemünk épségéhez, de a doktor szeme valósággal fájt már ettől az örökös világosságtól, amelyet a jégfelületről visszaverődő sugarak még vakítóbbá tettek.

Május 5-én a *Forward* túlhaladt a hetvenkettedik délkörön. Ha két hónap múlva jár erre, sok bálnavadászhajót talált volna itt munkában ezen a földrajzi szélességen; de most még nem volt elég szabad a tengerszoros ahhoz, hogy ezek a nagyobb hajók behatolhassanak a Baffin-tengerbe.

Másnap, az Asszonyok-szigetén túljutva, Uppernawikot pillantották meg a kétárbocos utasai. Ez a legészakibb dán település ezeken a partokon.

X. HAJÓZÁS VESZEDELMEKKEL

Shandon, Clawbonny, Johnson, Foker és Strong, a szakács, bálnavadászcsónakjukon kieveztek a partra.

A kormányzó, feleségével és öt gyermekével - valamennyien eszkimók - udvariasan fogadták a látogatókat. A doktor, ezúttal nyelvészi minőségében, némi kis dán tudománya segítségével megteremtette a barátságos kapcsolatot. Egyébként Foker, aki nemcsak révkalauza, de tolmácsa is volt az expedíciónak, tudott vagy húsz szót grönlandi nyelven, márpedig ha nem túlságosan nagyravágyó az ember, húsz szóval messzire jut.

A kormányzó Disko szigetén született, és sohasem hagyta el szülőhelyét. Megmutatta vendégeinek a „várost”, amely három faházból állt: egy az övé, egy a lutheránus lelkészé s a harmadik az iskola. Volt még néhány raktár is, ahol a hajótöröttek szokták magukat élelmiszerrel ellátni. A város többi része: néhány hókunyhó, amelynek egyetlen nyílásán hasmánt mászik be az eszkimó háztulajdonos.

A város népének nagy része kijött a *Forward* elébe, és több bennszülött egészen az öböl közepéig kievezett tizenöt láb hosszú s alig két láb széles kajakjában (pirog).

A doktor tudta, hogy az *eszkimó* szó azt jelenti: *nyershalevő*. De azt is bölcsen tudta, hogy ez a kifejezés sértésnek számít errefelé, így hát inkább csak „grönlandiak”-nak nevezte a város lakóit.

De olajos fókabőr ruházatukról s ugyanolyan csizmájukról, zsíros, bűzös gúnyájukról, amelyben nem lehet a nőt a férfitől megkülönböztetni, könnyen fel lehetett ismerni, mivel táplálkozik ez a nép. Egyébként a lepra is rágta őket, mint minden halevő népet, de ettől se igen érezték rosszabbul magukat.

A lutheránus lelkész és felesége, akikkel pedig különösen szeretett volna beszélni a doktor, éppen körúton voltak, Proven táján, Uppernawiktól délre. Így hát be kellett érnie a kormányzó társaságával. A városnak ez az első polgára nem bizonyult valami nagyon művelt embernek; éppen csak hogy nem volt egészen tudatlan, mert valamicskét konyított az olvasáshoz.

De azért a doktor mégis kikérdezgette a helyi kereskedelem, a szokások, az eszkimó erkölcsök felől, s a taglejtések nemzetközi nyelvén megtudta tőle, hogy a Koppenhágába szállított foka darabjáért mintegy negyven font sterlinget, egy jegesmedvebőrért negyven dán dollárt, egy kékrókairháért négy, egy sarkiróka gereznájáért meg két-három dollárt fizetnek.

A doktor személyes tapasztalatainak kiegészítése céljából egy eszkimó kunyhóban is látogatást óhajtott tenni: el sem lehet képzelni, mi mindenre képes egy tudós, hogy tudásszomját kielégítse!

Szerencsére azonban ezeknek a kunyhóknak olyan szűk a nyílása, hogy a tudni vágyó doktor nem fért be rajta. Így hát szépszerével megúsza a dolgot. Mert nincs visszataszítóbb, mint az eleven és holt dolgoknak ez a halmaza: fókahús és eszkimó test, rothadt hal és bűzlő ruhánemű, ami mind hozzátartozik egy ilyen grönlandi eszkimó kunyhó berendezéséhez. Sehol egy ablak, hogy frissel lehessen kicserélni ezt a dögletes levegőt; csupán egy lyukat hagynak a kunyhó tetején, amely a füstöt kiereszti, de a bűzt nem.

Foker minderről részletesen tájékoztatta a doktort, de az érdekes tudós azért éppúgy átkozta az ő testes mivoltát. Ő személyes tapasztalatai árán, *sui generis* akarta volna megítélni a kipárolgások mineműségét.

- Végtére is biztosan meg lehet szokni - mondta. De a doktor úgy mondta azt, hogy „szokni”, hogy „szökni”-nek is lehetett érteni.

A doktor néprajzi tanulmányai közben Shandon, a kapott utasításokhoz híven, azzal foglalatkodott, hogy a jégmezőn való utazáshoz szükséges eszközöket beszerezze; négy font sterlinget volt kénytelen fizetni egy szánfogatért és hat kutyáért, s a bennszülöttek még így is csak nagy nehezen váltak meg a szántól-kutyától.

Shandon az ügyes kutyafogathajtót, Hans Christiant - aki a Mac Clintock kapitány expedíciójában is részt vett - szegődtetni akarta, de Hans most éppen Dél-Grönlandban időzött.

Most aztán a legfontosabb kérdés került napirendre: van-e Uppernawikban olyan európai, aki a *Forwardra* vár?

- Van-e tudomása a kormányzónak arról, hogy egy idegen, minden valószínűség szerint egy angol, megtelepedett ezen a vidéken? Mikor volt a kormányzó utoljára összeköttetésben bálnavadász- vagy más hajókkal?

Ezekre a kérdésekre a kormányzó azt felelte, hogy több mint tíz hónap óta egyetlen idegen se kötött ki ezeken a partokon.

Shandon kihámozta belőle az utóbbi időben érkezett bálnavadászhajók neveit, de egyet sem ismert közülük. Kétségbeejtő!

- Bevallhatja, doktor - fordult kísérőjéhez -, hogy ez az egész dolog érthetetlen. Farewell-fok: semmi! Disko-sziget: semmi! Uppernawik: semmi!

- Most már csak az hiányzik, kedves jó Shandonem, hogy néhány nap múlva majd ezt is tegye hozzá: Melville-öböl: semmi! és akkor aztán úgy üdvözlöm magát, mint a *Forward* teljhatalmú kapitányát.

A bálnavadászcsónak estefelé vissza vitte a hajóra a látogatókat. Strong friss élelmiszerként néhány tucat dunnakacsatojást szerzett; ezek a zöldes színű tojások kétszer akkorák, mint a tyúktojás. Hát ez bizony nem sok, de mégiscsak némi változatosság az állandóan sózott húson élő legénységnek.

Másnap kedvezőre fordult a szél, de Shandon mégsem szedette fel a horgonyt. Várni akart még egy napot, s merő lelkiismeretességéből időt adni bárkinek, aki az emberi fajhoz tartozik, hogy utolérhesse a *Forwardot*. Sőt, időnként még a 16-os kis fedélzeti ágyút is elsüttette; mennydörögve verték vissza a dördüléseket a jéghegyek, de ettől csak a madarak riadtak fel. Az éjszaka folyamán több röppentyűt is feleresztettek, de mindhiába. Így hát Shandonnak el kellett szánnia magát az indulásra.

Május 8-án reggel hat órakor a *Forward* összes vitorláit kibontva útnak eredt, s hamarosan elvesztette szem elől az uppernawiki települést és azokat a rudakat, amelyeken az egész part mentén a förtelmes fókabelek és dámvadbendők fityegtek.

Délkeleti szél fújt, és a hőmérséklet 0° Celsiusra emelkedett. A nap áthatolt a ködön, melege máris olvasztani kezdte a jeget, s így tágasabb lett az út a jégtáblák között.

Ám ezeknek a fehér sugaraknak visszaverődése néhány matróz szemére igen rossz hatással volt; Wolstent, a puskaművest, Grippert, Clifont és Bellt utolérte a hóvakság, amely betegség mifelénk is gyakori tavasszal, de amely az eszkimóknál sokszor igazi vakságot idéz elő. A

doktor a betegeknek különösen, de társaiknak is általában azt a tanácsot adta, hogy zöld gézfátyollal fedjék be arcukat, és a doktor maga volt az első, aki követte saját előírását.

Azok a kutyák, amelyeket Shandon Uppernawikban vásárolt, elég vad természetűek voltak, de azért csakhamar alkalmazkodtak a hajósélethez, és Kapitány is békén megfért új társaival; úgy látszott, mintha ismerné szokásaikat. Clifton elsőnek jegyezte meg, hogy ennek a Kapitánynak, úgy látszik, volt már dolga grönlandi fajrokonaival. Ezek az utóbbiak, szegény éhenkórászok, a szárazföldön alig jutottak valami kis harapnivalóhoz, most hát itt a hajón folyton zabálhatnak, a hajó kosztján akartak lábra kapni.

Május 9-én a *Forward* alig néhány kötélnyi távolságban haladt el a legnyugatabbra fekvő Baffin-szigetek mellett. A doktor az öbölben, a sziget és a szárazföld között számos olyan sziklát vett észre, amelyeket *crimosa cliffs*nek neveznek. Ezeket a sziklát szép kárminvörös hó borította, amely jelenség Kane szerint tisztára növényi eredetű. Clawbonny közelebbről szeretne volna szemügyre venni ezt a különös tüneményt, de a jég miatt nem lehetett megközelíteni a partot. Ámbár kissé melegebbre fordult az idő, szabad szemmel is jól lehetett látni, hogy a jéghegyek és jégtáblák a Baffin-tenger északi része felé gyülekeznek.

Uppernawik óta más látványt nyújtott a szárazföld; a látóhatáron irdatlan jéghegyek körvonalai rajzolódtak a szürke égboltra. 10-én a *Forward* jobbra hagyta a közel hetvennegyedik szélességi fokon fekvő Hingston-öblöt; a nyugati részen, több száz mérföld távolságban a Lancaster-csatorna kezdődött.

De most ez az óriási víztükör egybeolvadt azokkal a hatalmas jégmezőkkel, amelyeken úgy emelkedtek a magas jégsziklák, mintha csak ugyanannak az anyagnak kikristályosodásai lettek volna. Shandon befűtötte a kazánokat, és a *Forward* május 11-ig ott kígyózott a kanyargós sikátorokban, fekete füstfelleg szállt nyomában az ég felé.

De csakhamar újabb akadályok állták útját a hajónak; az úszó jéghegyek minduntalan elzárták a szabadvizű csatornák bejáratát, minden percben attól lehetett tartani, hogy nem lesz víz a hajó orra alatt, s így *nipped* lesz, vagyis megszorul a jég közt, ahonnan aztán bajosan szabadulhat ki. Ezt mindnyájan tudták, s mindőjüknek ez járt az eszébe.

Így hát ennek a céltalanul bolyongó, csak úgy bolondjában északnak tartó, ismeretlen rendeltetésű hajónak fedélzetén a bizonytalanság, a habozás tüneteit lehetett észlelni. Ezek közül a veszedelemhez szokott emberek közül már sokan megbánták, hogy ily messzire elkalandoztak, s feledték a felajánlott anyagi előnyöket. Már valami csüggedés lett úrrá a lelkeken, s ez a csüggedés Clifton rémülete s egynéhány főkolompos, mint például Pen, Gripper, Warren és Wolsten kijelentései nyomán még csak fokozódott.

A legénység nyugtalanságához a nyomasztó testi kimerültség is járult, mivel május 12-e óta a kétárbocost minden oldalról körülzárta a jég. A gőzgép tehetetlennek bizonyult. A jégtáblák között kellett utat vágni. A fűrészekkel bajlódva kínosan ment ez a munka a sok helyütt hat-hét láb vastag jégben. Ha vagy százlábnyi hosszúságban párhuzamos vonalban végigfűrészelték a jégtáblát, az így nyert közbenső jéghasábot fejszékkel, emelőrudakkal kellett széttördelni; akkor a nagy fűróval fűrt lyukban megerősített vaskapcsok leeresztése után az emelőcsiga munkája következett: kézierővel vontatták a hajót. A legnagyobb nehézség abban állt, hogy a széttördelt jégdarabokat a jégvágatok alá kellett csúsztatni, és ilyenképpen utat teremteni a hajónak; s ezeket a jégdarabokat hosszú nyelű, vashegyű csáklyákkal kellett eltaszítani.

Egyszóval a fűrészelés, a vontatás, az emelőcsiga kezelése, a csáklyázás, ezek a sűrű ködben, elég hideg időben, szembántalmakkal, lelki nyugtalansággal küszködve szüntelenül és kénytelen-kelletlen végzett, veszedelmes munkálatok mind hozzájárultak a *Forward* legénységének végkimerüléséhez, s ahhoz is, hogy ki-ki szabadjára eressze képzeletét.

Ha a matrózoknak erélyes, vakmerő, meggyőződéses emberrel van dolguk, aki tudja, mit akar, merre megy, s mi a végcélja, akkor önkéntelenül is megszilárdul iránta a bizalmuk. Egy szív, egy lélek ilyenkor parancsnokával a matróz, az ő ereje ad erőt, s nyugodtsága ad nyugalmat neki. De a kétárbocos fedélzetén azt érezte a matróznép, hogy a parancsnok nem biztos a dolgában, s hogy habozik e bizonytalan cél, ez ismeretlen rendeltetés előtt. Bármily erős jellemű ember volt is a parancsnok, zavarodottsága tudtán kívül összevissza parancsolgatásban, tökéletlen manőverezésben, rosszkor alkalmazott elgondolásokban nyilvánult, ezernyi olyan dologban, ami nem kerülhette el a legénység figyelmét.

Meg aztán Shandon nem volt a hajó kapitánya, Isten után úr a fedélzeten; s ez elég arra, hogy a matrózok összedugják a fejüket egyes parancsai fölött: márpedig ettől már csak egy lépés a parancs nyílt megtagadása. Az elégedetlenek megnyerték maguknak a főmérnököt is, aki pedig mindaddig maga volt a kötelességtudás.

Május 16-án, vagyis hat nappal azután, hogy a *Forward* a jégvilágba érkezett, Shandon még két mérföldet sem haladt északra. Fennállt a veszély, hogy egészen a jövő évszakig körülzárja őket a jég. Márpedig ez elég súlyos veszély volt.

Este nyolc óra felé Shandon a doktor és Garry matróz kíséretében felfedező útra indult a végtelen jégmezőn; persze vigyáztak arra, hogy ne távolodjanak el nagyon messzire a hajótól, mert a szem nehezen talált támpontot a kietlenségnek ebben a fehér világában, ahol szüntelenül változik a látkép. A sugártörés különös hatásokat hívott létre; a doktor nem győzött ámuldozni. Ott, ahol azt hitte, hogy csak egylátnyi hasadékot kell átugrania, öt-hat látnyi tátongott. De ennek az ellenkezője is megesett, s két ízben elvágódtak. Ha nem is volt valami veszedelmes az esés, azért nagyon kínos volt, mert az üveggkemény, éles jégzilánkok felféjezték az arcukat.

Shandon és két társa valami alkalmas kiutat keresett. A hajótól hárommérföldnyire nagy nehezen sikerült megmászniuk egy háromszáz láb magas jéghegyet. Ennek csúcsáról mint valami romba dőlt, gigantikus város, úgy tárult elébük a jégpusztaság: ledőlt obeliszkjeivel, felfordult harangjaival, fejtetőn álló jégpalotáival. Valóságos káosz. A nap is csak küszködve vonszolta magát pályáján, s hosszú, ferde, hideg sugarait úgy vetette a tájra, mintha csak valami teljesen kihűlt anyag lebegett volna közte s e kietlen vidék között.

A tenger véges-végig beállt, ameddig csak ellátott a szem.

- Hogy megyünk mi itt át? - mondta a doktor.

- Azt magam sem tudom - felelte Shandon -, de átmegyünk, még akkor is, ha puskaporral kell szétrobbantanom ezeket a jéghegyeket! Nyugodt lehet, nem fogom tűrni, hogy jövő tavaszig körülzárjon a jég.

- Márpedig így járt a *Fox* is, körülbelül ezen a tájon. Hát istenem... - bizakodott a doktor -, majd csak átvergődünk..., mert ésszel él az ember. Majd meglátja, hogy többet ér a józan ész, mint a világ valamennyi masinája!

- Meg kell adni - felelte Shandon -, hogy ez a sarki esztendő nem valami kedvezően indul.

- Ez vitathatatlan, Shandon, és azt is meg kell jegyezni, hogy a Baffin-tenger, úgy látszik, megint abba az állapotába kerül, amelyben 1817-ben volt.

- Ezzel azt akarja mondani, doktor, hogy ez a tenger nem mindig volt a mai állapotában?

- Azt, kedves Shandon. Időnként vannak errefelé olyan jégzajlások, amelyeket a tudósok sem tudnak megmagyarázni. Például ez a tenger 1817-ig állandóan el volt torlaszolva, míg csak egy óriási katalizma vissza nem vetette az óceánba ezeket a jéghegyeket, amelyeknek nagy

része Új-Föld partjaira vetődött. Ettől az időtől kezdve a Baffin-öböl csaknem teljesen szabaddá vált, s számos bálnavadászhajó találkozóhelye lett.

- Így tehát ez időszak óta könnyebbé vált az utazás az Északi-tengeren? - kérdezte Shandon.

- Összehasonlíthatatlanul könnyebbé. De észrevették, hogy néhány év óta az öböl ismét befagy, s attól lehet tartani, hogy hosszú időre bezárul a kutató hajósok előtt. Egy okkal több, hogy olyan messzire nyomuljunk előre, amennyire csak lehetséges. Közben pedig kissé olyan emberekhez hasonlítunk, akik ismeretlen csarnokokban járnak, és az ajtók szakadatlanul becsukódnak mögöttük.

- Azt tanácsolná hát, hogy forduljak vissza? - kérdezte Shandon, s mélyen szemébe nézve a doktornak, próbálta kiolvasni a választ.

- Méghogy én?! Én soha életemben nem léptem egyet se visszafelé. És ha tudnám, hogy sose jövök vissza, akkor is csak azt mondanám: előre! Csupán annyit kell hozzátennem, hogy ha valami ostobaságot követünk el, akkor tökéletesen tisztában lehetünk azzal, hogy mi vár ránk.

- Hát maga, Garry? Maga mit gondol? - fordult Shandon a matrózhoz.

- Mármost én, parancsnok úr? Én egyenest nekivágnék. Én úgy gondolkozom, mint Claw-bonny úr. Egyébként önök amúgy is csak azt csinálják, amit a kedvük tart. Parancsoljon, és mi engedelmeskedünk.

- Nem mindenki beszél úgy, mint maga, Garry - válaszolt Shandon. - Nem mindenkinek akaródzik engedelmeskedni. És ha megtagadják parancsaim teljesítését?

- Én megmondtam önnek a véleményemet, parancsnok úr, mert kérdezte - válaszolt hidegen Garry. - De nem köteles azt követni.

Shandon nem felelt. Figyelmesen vizsgálta a látóhatárt, majd két társával visszaereszkedett a jégmezőre.

XI. AZ ÖRDÖG HÜVELYKUJJA

A parancsnok távolléte alatt a legénység mindenféleképpen megpróbálta felszabadítani a hajót a jégtáblák nyomása alól. Pen, Clifton, Bolton, Gripper és Simpson végezték ezt a nehéz munkát; még a fűtőnek és a két gépésznek is társaik segítségére kellett jönniük; mihelyt ugyanis a gép mellett nem volt szükség jelenlétükre, ismét matrózok lettek, s mint ilyeneket, minden fedélzeti munkára felhasználhatták őket.

De ez nem ment jó adag bosszankodás nélkül.

- Hát én bizony megmondom, hogy nekem elegendő van ebből - jelentette ki Pen -, és ha három napon belül nem indul meg a jég, esküszöm az élő Istenre, hogy akkor én karba teszem a kezem!

- Ahelyett, hogy karba tennéd a kezed, inkább arra használnád, hogy visszakerüljünk innen! Vagy tán azt hiszed, hogy nekünk kedvünk van jövő évig itt telelni?

- Hát ez aztán igazán keserves telelés lenne - szólt hozzá Plower is -, mert a hajó minden oldala szabadon áll.

- És még csak azt sem tudjuk, hogy jövő tavasszal járhatóbb lesz-e a tenger, mint ma - tette hozzá Brunton.

- Nem jövő tavaszról van szó - türelmetlenkedett Pen. - Most csütörtök van. Ha vasárnap reggelig az út nem szabad előttünk, akkor visszamegyünk délre.

- Ez már beszéd! - helyeselt Clifton.

- Helyeslitek? - kérdezte Pen.

- Helyeseljük! - felelték a cimborái.

- Igaz is - vette fel a szót Warren -, mert ha már kézi erővel kell vontatnunk a hajót, akkor én amondó vagyok, hogy vontassuk visszafelé.

- Majd meglátjuk vasárnap - szólt Wolsten.

- Én csak a parancsot várom, s máris alágyújtok a kazánjaimnak! - tódította Brunton.

- Csak hagyd! Majd alágyújtunk mink magunk!... - morgott Clifton.

- Ha valamelyik tisztnek öröme telik abban, hogy itt telel, csak tessék. Nyugodtan itt maradhat. Senki sem gátolja meg benne, hogy jégkunyhót vájjon magának, s abban tengődjék, eszkimó módjára.

- Nem erről van szó, Pen - vágott vissza Brunton. - Nem hagyunk mi itt senkit, értsétek meg. Egyébként én úgy gondolom, hogy nem lesz nehéz a parancsnokot rábírni. Úgy látom, már ő is elég nyugtalan, és ha ügyesen adjuk be neki a dolgot...

- Ez majd elválik - folytatta Flower -; Richard Shandon kemény ember, s olykor csökönyös. Csínján kell bánni vele.

- Ha elgondolom, hogy egy hónap múlva viszontláthatjuk Liverpoolet! - vette fel a beszéd fonalát Bolton, s mély vágyakozással felsóhajtott. - Délnek hajózva hamarosan átjuthatunk a jégen. Június elején nyitva a Davis-szoros, s mi szépen belesodródunk az Atlanti-óceánba!

- Nem is számítva azt - tette hozzá a józan Clifton -, hogy ha visszavisszük magunkkal a parancsnokot, mintegy az ő felelősségére jöttünk vissza, s így jár nekünk a kikötött fizetés és jutalom is. Ám ha egyedül jövünk vissza, akkor már nem biztos az ügy.

- Jól okoskodol - mondta elismerően Plower. - Ez a pokolbéli Clifton úgy fejezi ki magát, mint valami könyvelő! Hát igen, ügyeljünk arra, hogy valahogy össze ne akasszuk a löcsöt azokkal az urakkal, ott az admiralitáson, így biztosabb a dolog. És nehogy itt hagyjunk bárkit is...

- De ha a tisztek majd nem akarnak velünk jönni? - folytatta Pen, mert a végsőkéig akarta lázítani társait.

Amazok zavarba is jöttek az egyenest nekik szegzett kérdéstől.

- Ezt majd meglátjuk, ha itt az ideje - válaszolt Bolton.

- Egyébként elég, ha Richard Shandont megnyerjük ügyünknek, s azt hiszem, ez nem lesz nehéz.

- De mégis van itt valaki, akit itt hagyok, még ha fél karomba kerül is! - fogadkozott Pen, s kacskaringósat káromkodott hozzá.

- Persze. A kutya - mondta Plower.

- Igenis, a kutya! Annak én rövidesen ellátom a baját!

- Antul jobb - örvendezett Clifton, ismét hangoztatván kedvenc elméletét: „Ez a kutya az oka minden bajunknak!”

- Ennek a kutyának köszönhetjük balsorsunkat - jelentette ki Plower.

- Ez hozott minket ide, ezekre az átkozott jégmezőkre - felelt Gripper.

- Ez a dög rakta az utunkba azt a rengeteg jeget, amennyit még itt ebben az évszakban soha senki nem látott - szitkozódott Wolsten is.

- A kutya az oka a szemfájásomnak is - mondta Brunton.

- Miatta nem ihatunk gint meg brandyt - sopánkodott Pen.

- Mindennek a kutya az oka! - kiáltotta az élénk fantáziájú társaság.

- És még ráadásul ő a kapitány! - jutott eszébe Cliftonnek.

- Nahát akkor, te bajkeverő kapitány - kiáltotta Pen, akinek minden szavával nőttön-nőtt esztelen dühe -, te kutyakapitány, te ide akartál jönni, hát itt is maradsz!

- De hogyan fogjuk meg? - mondta Plower.

- Ugyan! Itt a jó alkalom! - felelte Clifton. - A parancsnok nincs a hajón, a hadnagy a kabinjában alszik; és a köd is elég sűrű ahhoz, hogy Johnson ne kaphasson rajta bennünket...

- De a kutya! - kiáltott fel Pen.

- Kapitány most éppen alszik a szénkamra mögött - felelt Clifton. - S ha valaki akarná...

- Én vállalom! - szólt dühösen Pen.

- Ügyelj a bőrödre, Pen! Olyan foga van annak a dögnek, hogy a vasat is kettéharapja!

- Ha megmoccan, felhasítom a gyomrát! - felelt Pen, és marokra szorította kését.

S már szaladt is a fedélzetre, nyomában Warren, hogy segítségére legyen a vállalkozásban.

Nemsokára mindketten visszajöttek, karjukban cipelve az állatot. A kutya száját és lábait jó erősen összekötözték. Álmában lepték meg, úgyhogy a szerencsétlen állat nem tudott megszökni.

- Éljen Pen! - kurjantott Plower.

- És most mit akarsz csinálni vele? - kérdezte Clifton.

- Vízbe fojtom. Onnan jöjjön aztán vissza!... - felelt visszataszítóan önelégült vigyorgással Pen.

A hajótól vagy kétszáz lépésnyire volt egy fókalyuk; a kételtű állat a fogával rágja a jégbe, mindig alulról felfelé, ezt a kör alakú lyukat. Ezen a lyukon bújik ki lélegzeni a vízből a jégfelületre a foka. De arra is ügyelnie kell, hogy a lyuk a felső nyílásánál el ne záródjék, mert a foka állkapcsa úgy áll, hogy felülről lefelé nem képes újra kirágni a lyukat, s így veszély esetén ki lenne szolgáltatva ellenségeinek.

Pen és Warren e felé a nyílás felé tartottak, és kétségbeesett védekezése ellenére könyörtelenül beledobták az állatot a tengerbe, majd hatalmas jégtömböt gördítve a lyuk szájára, lehetlenné tették, hogy vízi börtönének jégfalai mögül valaha is napvilágra kerülhessen.

- Jó utat, Kapitány! - kiáltotta utána a lelketlen matróz.

Nemsokára ezután Pen és Warren visszatért a hajóra. Johnson mit se látott a kivégzésből.

Mind sűrűbb köd s tomboló hóförgeteg vette körül a hajót.

Egy óra múlva Richard Shandon, a doktor és Garry visszatért a hajóra.

Shandon északkeleti irányban átjárt fedezett fel, s elhatározta, hogy kihasználja ezt a lehetőséget. Ennek megfelelően adta hát ki parancsait. A legénység meglehetősen buzgalommal engedelmeskedett. Meg akarták értetni Shandonnal, hogy lehetetlen előre jutni; és különben is már csak három napig kellett engedelmeskedniük.

Az éj egy részét s a következő napot szorgalmas munkával, a jég fűrészelésével és a hajó vontatásával töltötték. A *Forward* közel két mérföldet haladt észak felé. 18-án a szárazföld látótávolaiba kerültek, mindössze öt-hat kötélnyi távolságra attól a különös formájú hegy-csúctól, amely az Ördög Hüvelykujja nevet viseli.

Ugyanezen a helyen a *Prince Albert* 1851-ben, Kane kapitány *Advance* nevű hajója pedig 1853-ban több hetet töltött a jég fogságában.

Az Ördög Hüvelykujjának bizarr alakja, a környék pusztaság kietlensége, a hatalmas, olykor háromszáz lábnál is magasabb jéghegyek zűrzavara, a jégtábláknak visszhang sokszorozta, baljós ropogása, mindez hozzájárul a *Forward* vigasztalan helyzetéhez. Shandon tisztában volt azzal, hogy ki kell szabadítani innen a hajót, s messzebbre kell jutnia vele. Úgy vélte, hogy huszonnégy óra alatt megszabadulhat ezektől a mintegy két mérföld hosszú, gyászos partoktól. De mindazonáltal Shandon úgy érezte, hogy a rémület lesz úrrá rajta, és ez a gonosz helyzet, amelybe került, szinte megbénította akaratát. Azzal, hogy az utasításoknak engedelmeskedve előretört, túlságosan veszedelmes helyzetbe sodorta a hajót. Az emberek már végképp kimerültek a szüntelen vontatástól. Több mint három óra kellett ahhoz, hogy húsz láb hosszú csatornát vágjanak ebben az átlagosan négy-öt láb vastagságú jégben.

Most már az a veszély fenyegetett, hogy a legénység egészségi állapota végképp leromlik. Shandont meglepte, hogy mily csendesek s mily szokatlanul önfeláldozók most ezek az emberek; de attól tartott, hogy ez csak amolyan vihar előtti csend.

El lehet hát képzelni kínos meglepetését, csalódását, sőt kétségbeesését, mikor rájött, hogy a jégmező észrevehetetlen mozgása miatt a *Forward* a 18-ról 19-re virradó éjszakán vissza-került oda, ahonnan annyi küszködés árán továbbjutott. Szombat reggel ismét csak szemben találta magát az Ördög Hüvelykujjával, az ördögnek még mindig fenyegető hüvelykujjával, s még hozzá az előzőnél is kritikusabb helyzetben. A jéghegyek megsokasodtak, s fantomokként suhantak a sűrű ködön át.

Shandon lelkileg teljesen összeomlott. Be kellett vallani, hogy ennek a rettenthetetlen embernek szívébe beköltözött a félelem, s a rémület lett úrrá a legénységen is. Shandon hallott a kutya eltűnéséről, de nem merte megbüntetni a bűnösöket, mert attól félt, hogy ezzel lázadást idéz elő.

Az idő rettenetes volt ezen a napon. A vadul őrjöngő hóförgeteg áthatolhatatlan fehér fátyolba burkolta a kétárbocost; olykor az üvöltő orkán szétszaggatta a ködlepet, s a rémült szemek a szárazföldön kísértetként égnek feszülő ördögi hüvelykujjra meredtek.

Az óriási jégtábla mellett horgonyzó *Forward* tehetetlen volt, már nem is próbált mozdulni. A sötétség is nőttön-nőtt, és a kormányos még az előfedélzeten szolgálatot teljesítő tisztet, James Wallt se látta.

Shandon nyugtalanul kabinjába vonult, a doktor úti jegyzeteit rendezgette, a legénység egyik fele a hajóhídon maradt, a másik meg a közös helyiségben időzött.

Most az orkán megkettőzte dühöngő erejét; az Ördög Hüvelykujja mintha óriásivá növekedve meredne elő a szertefoszlott ködlepel mögül.

- Atyaisten! - kiáltott fel Simpson, s rémülten hőkölt hátra.

- Na, mi a baj? - szólt Foker.

De máris minden oldalról hangzott a kiáltozás:

- Szétmorzsol bennünket!

- Végünk van!

- Wall úr! Wall úr!

- Elvesztünk!

- Parancsnok úr! Parancsnok úr!

A szolgálatban levő egész legénység egyszerre jajveszékelt, Wall a hátsó fedélzet felé rohant, Shandon, nyomában a doktorral, a hajóhídra szaladt, és széttekintett.

Az oszladozó ködben úgy látszott, mintha az Ördög Hüvelykujja hirtelen nekimenne a hajónak, fantasztikusan megnőtt, egy második, fordított kúp alakú csúcs, a hegyén pörögve; ingadozó, dűledező, rettentő tömege szétmorzsolással fenyegette a hajót. Szörnyűséges látvány volt. Mindnyájan ösztönszerűen hátráltak, néhány matróz leugrott a hajóról, s a jégre vetette magát.

- Senki ne mozduljon! - ordította sztentori hangon a parancsnok. - Mindenki maradjon a helyén!

- Ugyan, barátaim, ne féljenek, nincs veszély! - próbált lelket önteni beléjük a doktor. - Nézze, parancsnok! Hát nem látja, Wall úr? Hisz ez csak délibáb, semmi más!

- Igaza van, Clawbonny úr - felelt Johnson mester -, ezek a tudatlan fickók a saját árnyékuktól is megijednek.

A doktor megnyugtató szavai után a matrózok java része ismét odaóvakodott a hajóhoz, és rémületük ámulattá változott, míg a néhány perc múlva eltűnő csodálatos tüneményt bámulták.

- Ezt délibábnak hívják! - nyögte ki Clifton. - Hát én erre csak azt mondom, hogy ebben valahogy az ördög keze van! Ha én mondom, elhihetik.

- Ez biztos - erősítgette Gripper is.

De most széteszlott a köd, s anélkül, hogy előbb még csak sejtelve is lett volna róla, a parancsnok szeme elé, a hajó és a part között, mérhetetlen, szabad kiút tárult. Shandon elhatározta, hogy haladéktalanul kihasználja ezt a váratlan szerencsét. A szabaddá vált vízi út két partjára rendelte embereit, megfeszültek a vontatókötelek, s északi irányba vontatni kezdték a hajót.

Hosszú órákon át, ha hallgatagon is, de büszkén végezték a matrózok ezt a munkát. Shandon befűtötte a kazánokat, hogy hasznára fordítsa az ily szerencsésen felfedezett csatornát.

- Ez valóban gondviselészerű véletlen - fordult Johnsonhoz. - És ha csupán néhány mérföldnyit is jutunk előre, talán végére érünk szenvedéseinknek! Brunton úr! Szítsa a tüzet! S mihelyt elegendő a feszültség, tudassa velem. Egyelőre már az is valami, hogy embereinknek megjött a bátorságuk. Hogyha sietős nekik eltávozni az Ördög Hüvelykujja közeléből, hát akkor használjuk ki ezt a készségüket.

Hirtelen megtorpant a hajó.

- Mi a baj? - kérdezte Shandon. - Talán csak nem szakadt el a vontatókötél?

- Dehogyan, parancsnok úr! - felelt Wall, áthajolva a hajó peremén. - Hé! Hisz ott visszafordulnak az embereink! Kapaszkodnak felfelé a hajóra! Rettenetesen megrémülhettek valamitől!

- Hát ez mi? - kiáltotta Shandon, és a hajó elejére rohant.

- Vissza! Vissza a hajóra! - ordították a matrózok, s csupa rémület volt a hangjuk.

Shandon észak felé tekintett, s önkéntelenül is megborzongott.

A hajótól alig egykötélnyi távolságra különös, ijesztő mozgású állat ugrándozott, gőzölgő nyelve kilógott borzasztó pofájából; az állat több mint húsz láb magasnak látszott, szőrzete égnek meredt; a matrózokat vette üzőbe, útjukat állta; csapkodó, tíz láb hosszú rettentő farka valóságos fergeteget vert a hóban. E szörnyeteg láttára a legbátrabb emberben is jéggé fagyott a vér.

- Medve! - kiáltott az egyik matróz.

- Ez a gévaudani szörny!

- A végítélet oroszlánjai!

Shandon berohant a kabinjába, s kézbe kapta mindig töltött fegyverét; a doktor is puskát ragadott, s készenlétben állt, hogy rálőjön a bestiára, amely, testi arányait tekintve, az özönvíz előtti négylábú őslényekre emlékeztetett.

Az állat óriási ugrásokkal közeledett. Shandon és a doktor egyszerre lőttek; fegyverük dördülése megkavarta a léghört, s váratlan hatással járt. A doktor összehúzott szemmel figyelt, s akarata ellenére felkacagott.

- A sugártörés!

- A sugártörés! - kiáltotta Shandon is.

De most a legénység borzalmas ordítása nyomta el szavukat.

- A kutya! - üvöltötte Clifton.

- A kutya-kapitány! - visszhangozták rémülten a cimborái.

- Ő az! Mindig csak ő! - jajgatott Pen.

S valóban a kutya volt. Sikerült eltépnie kötelékeit, s a jégmező egy másik részén előbukkannia. S amint napvilágra került, a sugártörés - az itteni földrajzi szélesség alatt mindennapos tünemény - nagyította ily szörnyűségesen a méreteit. A puskadörrenések kavarta levegőben aztán szertefoszlott a kutya délibábszerű képe. Ám a matrózok nemigen voltak hajlandók elfogadni a dolognak ezt az egyszerű természettani magyarázatát, s mindenfelől zúgolódás hallatszott. Ez az Ördög Hüvelykujjánál történt kalandos esemény, valamint az, hogy a kutya ily fantasztikus körülmények közt tért vissza, végképp aláásta idegállapotukat, s minduntalan felhangzott a gyanakvó morgolódás.

XII. HATTERAS KAPITÁNY

A gőzgép sebesen vitte tovább a *Forward*-ot a jégmezők és jéghegyek birodalmában. Johnson maga vette kézbe a kormánykereket. Shandon hőszenvedésén át vizsgálta a látóhatárt. De öröme nem sokáig tartott, mert csakhamar észrevette, hogy a szabad csatorna végét hegyek veszik körül.

Ennek ellenére, ahelyett, hogy a veszélyes visszafordulás mellett döntött volna, jobbnak vélte, ha folytatja az utat.

A kutya jókora távolságban, a jégmezőn futva, követte a hajót. Ám valahányszor elmaradt a hajótól, furcsa füttty hívta közelebb a kutyát.

Mikor először hallották ezt a füttyszót, a matrózok körülnéztek. Egyedül tartózkodtak a hajóhídon, titkos tanácskozássra gyűltek egybe. Sehol idegen vagy ismeretlen ember, s mégis többször egymás után felhangzott a fütttyjel.

Elsőnek Clifton rémült meg tőle.

- Halljátok? És látjátok, mekkorákat ugrik ez az állat, amikor a füttyszót meghallja?

- Ez hihetetlen! - felelt Gripper.

- Elég volt! Én nem megyek tovább! - kiáltott fel Pen.

- Pennek igaza van - helyeselt Brunton. - Ez istenkísértés!

- Sőt ördögkísértés! - tódította Clifton. - Én egy tapodtat sem megyek tovább, inkább vesszen oda a pénzem.

- Innen sose térünk vissza - mormogta csüggedten Bolton.

A legénységen végképp erőt vett a levertség.

- Egy lépést se tovább! - kiáltott fel Wolsten. - Remélem, ti is így gondoljátok.

- Így! Így hát! - kiabáltak a matrózok.

- Akkor hát gyérünk a parancsnokhoz. Én vállalom, hogy megmondom neki - ajánkozott Bolton.

A matrózok zárt csoportban indultak a hátsó fedélzet felé. A *Forward* most egy terjedelmes, mintegy nyolcszáz láb átmérőjű katlanba nyomult befelé. A teljesen zárt katlannak csak az az egy nyílása volt, amelyen át a hajó bejutott.

Shandon tisztában volt vele, hogy egérfogóba került. De mit lehet tenni? Hogy lehet innen visszafordulni? Érezte a felelősséget, s keze görcsösen szorongatta a távcsövet.

A doktor szótlanul, karba font kézzel állt ott. Komoran meredt a jégfalakra, melyeknek átlagos magassága még a háromszáz lábat is meghaladta. Sűrű köd kupolája borult a katlan fölé.

Most ért oda hozzájuk Bolton, s megindult hangon fordult a parancsnokhoz.

- Parancsnok úr, nem mehetünk tovább.

- Mit mond? - támadt rá Shandon. Megtépázott tekintélye miatt arcába szökött a vér.

- Azt mondom, parancsnok úr, mindnyájunk nevében - felelt Bolton -, hogy már untig eleget tettünk a láthatatlan kapitányért, ezért elhatároztuk, hogy nem megyünk tovább.

- Elhatározták?!... - kiáltott fel Shandon. - S maga beszél így, Bolton? Vigyázzon!

- A maga fenyegetésétől mink nem gyulladunk be - vágta oda neki durván Pen. - Nem megyünk tovább!

Shandon közelebb lépett a lázadó matrózokhoz, miközben a főmatróz halkán odaszólt neki:

- Parancsnok úr, ha ki akarunk jutni innen, egy percnyi vesztegetni való időnk sincs. Nézze amott azt a jéghegyet, épp a kijárat felé közeledik. Ha elállja, foglyok vagyunk.

Shandon újra szemügyre vette a helyzetet. Majd a lázadókhoz fordult:

- Ezért a viselkedésért majd később számolunk! Egyelőre: visszafordítani a hajót!

A matrózok helyükre siettek. A *Forward* gyorsan változtatott irányt; a kazánokat teletömtek szénnel, a hajónak gyorsabban kellett haladnia az úszó jéghegynél. Valóságos versenyfutás kezdődött a kétárbocos és a jéghegy közt; a hajó délnek fordult, hogy elhaladhasson a jéghegy mellett; a jéghegy északnak sodródott, hogy elzárja a kijáratot.

- Fűteni! Mindent bele! Teljes gőz! - ordított Shandon. - Hallja, Brunton?!

A *Forward* úgy siklott a szétszórt jégátlak közt, mint egy fürge vízimadár, orrával csak úgy szelte a hullámokat; a csavar szinte hajszoalta a minden ízében remegő hajótestet, és a feszültségmérő azt mutatta, hogy csodálatos nyomással dolgozik a gőz; a kazán siketítő fűtővel könnyítette magán.

- Szelepeket elzárni! - kiáltotta Shandon.

A mérnök, bár tudta, hogy ettől levegőbe röppülhet a hajó, teljesítette a parancsot.

De mindez a kétségbeesett erőfeszítés hiábavalónak látszott; a jéghegy a tenger alatti áramlat sodrában gyorsan úszott a kijárat felé. A kétárbocos még vagy kétkötélnyi távolságra volt a kijáratától, amikor a jéghegy úgy fordult bele a szabad közbe, mint egy ék, odaszorult a többihez, s teljesen elzárta a kijáratot.

- Végünk van! - kiáltott fel meggondolatlanul Shandon, mert nem bírt uralkodni magán.

- Végünk van! - visszhangozta a legénység.

- Meneküljön, aki tud! - kiáltozták egyesek.

- Vízre a mentőcsónakokat! - ordították a többiek.

- Az éléskamrába! - harsogta Pen s a banda néhány tagja. - Ha már meg kell fulladnunk, hát akkor legalább ginbe fulladjunk bele!

A pánik tetőpontjára hágott a fékevesztett legénység soraiban. Shandon úgy érezte, hogy elsöpörték. Parancsokat akart osztogatni, de nem találta a szavakat. A doktor idegesen sétált a fedélzeten. Johnson rendületlen nyugalommal fonta össze mellén a karját, és hallgatott. Most hirtelen erőyes, parancsoló hang csattant fel:

- Mindenki a helyére!

Johnson remegve engedelmeskedett, s maga sem tudván, miért, gyorsan fordított egyet a kormánykeréken.

Éppen ideje volt. A teljes sebességgel rohanó hajó már azon a ponton volt, hogy szétzúzódik jégbörtöne falain.

De miközben Johnson ösztönszerűen engedelmeskedett, Shandon, Clawbonny és az egész legénység, még Warren fűtő is, aki otthagyt a kazánjait, sőt a konyha tűzhelye mellől kirohant néger Strong is, mind-mind összeszaladt a hajóhídon, s valamennyi látta azt az embert, aki kijött abból a bizonyos kabinból, amelyhez egyedül neki volt kulcsa... És ez az ember - Garry volt, a matróz.

- Uram! - kiáltott fel sápadtan Shandon - Garry..., maga..., ön... Milyen jogon parancsolgat itt?!

- Duk! - hallatta most Garry ismét azt a fűtőt, amely annyira meglepte volt a legénységet.

A kutya valódi neve hallatára egyetlen ugrással a hátsó fedélzeten termett, s nyugodtan lefeküdt gazdája lába elé.

A legénység meg se mukkant. Ez a kulcs, amely csakis a *Forward* kapitányának lehetett birtokában, és ez a kutya, amelyet ő küldött volt ide, mintegy igazolta személyazonosságát. De annak a harsány parancsnak a hangját sem lehetett félreérteni, s mindez oly nagy hatással volt a matrózokra, hogy elég is volt Garry tekintélyének megteremtésére. Egyébként Garryra rá se lehetett ismerni. Leborotválta az arcát bekeretező széles barkóját, így még közömbösebb, erősebb, parancsolóbb lett az arca. A kabinjában jó előre elhelyezett egyenruháját vette fel, s kitűzte valamennyi parancsnoki jelvényét.

S a *Forward* legénysége, a pálfordulás természetességével, szinte megbabonázva, egy emberként ordította:

- Hurrá! Háromszoros hurrá a kapitánynak!

- Shandon - szólt oda másodtisztnak a kapitány -, sorakoztassa a legénységet, szemlét akarok tartani.

Shandon engedelmeskedett, s megváltozott hangon adta ki parancsait. A kapitány ellépett felsorakozott tisztjeinek és matrózainak sorfala előtt, mindegyiknek megmondta a magáét, s mindegyikkel úgy bánt, ahogyan azt múltbeli magatartásával megérdemelte.

Mikor végzett a szemlével, visszatért a hátsó fedélzetre, s nyugodt hangon ezeket mondta:

- Tisztek, matrózok! Én is angol vagyok, mint ti valamennyien. S nekem is az a jelszavam, ami Nelson admirálisnak volt: „England expects every man to do his duty.” Anglia elvárja, hogy mindenki tegye kötelességét.

Mint angol, nem akarom, mint angolok, nem akarjuk, hogy nálunk bátrabbak jussanak el oda, ahová mi nem jutottunk el. Én, az angol, nem tűrhetem, ti, angolok, nem tűrhetitek, hogy másnak jusson az a dicsőség, hogy mindenkinél északabbra jutottak. Ha valaha is ember lába érinti az Északi-sarkot, akkor annak a lábnak angol ember lábának kell lennie! Nézzétek, ez a mi hazánk lobogója. Felszereltem ezt a hajót, egész vagyonomat rááldoztam erre a vállalkozásra, és rááldozom életemet és a ti életeteket is, de ennek a zászlónak ott kell lobognia a Föld északi sarkán! Bízzatok bennem. A mai naptól kezdve minden egyes fokért, amit észak felé haladunk, ezer fontot biztosítok számotokra. Márpedig kilencven fok van, és mi most még csak a hetvenkettedik fok alatt vagyunk. Számoljatok! A nevem felel érte, hogy betartom szavamat. Az én nevem azt jelenti, hogy „erély” és „hazafiasság”. Én vagyok Hatteras kapitány!

- Hatteras kapitány! - kiáltott fel Shandon.

S ez a név, amelyet oly jól ismert az angol matróznép, most megilletődött mormogással járt szájról szájra a legénység között.

- Most pedig - folytatta Hatteras kapitány - horgonyozzuk le a hajót a jégen, oltuk ki a tüzet a kazánok alatt, s mindegyikötök térjen vissza szokott munkájához. Shandon, önnel még meg kell beszélnem, mi a teendő a hajón. A doktorral, Wallal és a főmatrózzal együtt jöjjön a kabinomba. Johnson! Oszolj!

A higgadt, hidegvérű Hatteras nyugodtan elhagyta a hátsó fedélzetet, míg Shandon a hajó lehorgonyozásának munkáját irányította.

Ki is volt hát ez a Hatteras, és miért tett már a pusztá neve is ilyen mély benyomást a legénységre?

John Hatteras egyetlen fia volt egy 1852-ben elhalt hatszoros milliomos londoni serfőzőnek. Az ifjú Hatteras, a reá váró sokmillió örökség ellenére a tengerészpályát választotta. Nem azért, mintha a kereskedelem iránt érzett volna hivatottságot, hanem azért, mert a földrajzi felfedezések ösztönösen érdekelték; mindig arról álmodozott, hogy elsőnek lépjen olyan területre, amelyet még ember lába nem érintett.

Már húszéves korában olyan erőteljes legény volt, mint a sovány, de vérmes emberek általában. Erélyes, mértani szabályosságú arcvonásai, széles, egyenes homloka, szép, de hideg tekintetű szeme, szófukar száját formáló keskeny ajkai, középmagas, de keménykötésű, acélizmú termete olyan vérmérséklettel párosult, amely átszűrte minden megpróbáltatáson. Aki látta, vakmerőnek érezte, aki szavát hallotta, hidegnek és mégis szenvedélyesnek. Az a jellem volt, amely sohase hátrál meg, és éppoly meggyőződéssel kész kockára tenni a más életét, akár a magáét. Kétszer is meg kellett hát gondolnia magát annak, aki követni akarta vállalkozásaiban.

John Hatteras azt tartotta, hogy „mi angolok büszke nép vagyunk”. És ő adta egyszer az alábbi gögös választ egy franciának.

A francia valami olyat mondott, amit udvariasnak s egyben szeretetre méltónak is tartott:

- Ha nem volnék francia, angol szeretnék lenni.

- Ha én nem volnék angol, angol szeretnék lenni - válaszolta Hatteras.

Válaszából meg lehet ítélni őt magát.

Hatteras kapitány mindenáron honfitársainak kizárólagos jogává szerette volna tenni a földrajzi felfedezéseket, de kétségbeesve kellett tapasztalnia, hogy bizony az angolok évszázadokon át nem sokat tettek a felfedezések terén.

Amerikát a génuai Christophoro Colombo, Indiát a portugál Vasco da Gama, Kínát a portugál Fernand d'Andrada, a Tüzföldet a portugál Magellán, Kanadát a francia Jacques Cartier, a Szunda-szigeteket, Labradort, Brazíliát, a Jóreménység-fokot, az Azori-szigeteket, Madeirát, Új-Földet, Új-Guineát, Kongót, Mexikót, a Fehér-fokot, Grönlandot, Izlandot, a Déli-tengert, Kaliforniát, Japánt, Kambodzsát, Perut, Kamcsatkát, a Philippi-szigeteket, a Spitzbergákat, a Horn-fokot, a Bering-tengerszorost, Tasmaniát, Új-Zélandot, Új-Bretagne-t, Új-Hollandiát, Louisiane-át, Jean Mayern szigetét izlandiak, skandinávok, oroszok, portugálok, dánok, spanyolok, génuaiak, hollandok fedezték fel; tehát egyetlen angol sem szerepel köztük, s Hatterasnak kétségbeesve kellett látnia, hogy az övéi kizárták magukat azoknak a hajósoknak dicső csapatából, akik a XV. és XVI. század nagy felfedezői voltak.

Hatteras csak akkor vigasztalódott meg kissé, amikor a modern idők felfedezéseire tekintett vissza. Sturt, Donnal Stuart, Burke, Wills, King és Gray révén Ausztráliában, Palliser által Amerikában, Cyril Graham, Wadington Cunningham felfedezéseivel Indiában, Burton, Speke, Grant és Livingston expedícióival Afrikában kárpótolták magukat az angolok.

De mindez nem volt elég Hatterasnak. A fentebb felsorolt bátor utazók inkább *tökéletesítők* voltak, mintsem *feltalálók*. Valami különbet kellett találnia, így hát John olyan földet keresett, amelynek felfedezése az ő dicsősége legyen.

Így jött rá aztán, hogy ha az angolok nincsenek is többségben a régi felfedezések terén, és ha Cookig kell is visszamenni - aki 1774-ben Új-Kaledóniát és 1778-ban a Sandwich-szigeteket fedezte fel, s ott is veszett -, mégiscsak akad egy olyan zuga a mi sártekénknek, ahol az angolok ugyancsak felkötötték a nadrágot!

Ezek a területek az Amerikától északra fekvő szárazföldek és északsarki tengerek voltak.

A sarki felfedezések táblázata pontosan ezt a képet mutatja:

Új-Zemble-t felfedezte Willoughby	1553-ban
Weigatz szigetét Barrough	1556-ban
Grönland nyugati partját Davis	1585-ben
A Davis-szorost Davis	1587-ben
A Spitzbergákat Willoughby	1596-ban
A Hudson-tengeröblöt Hudson	1610-ben
A Baffin-tengeröblöt Baffin	1616-ban

Bár már megvolt Észak-Amerika partjainak térképe, s az északnyugati átjárót is csaknem felfedezték, de ez még mind nem volt elég. Valami ennél is különbet kellett cselekedni, és ezt a derekabb valamit John Hatteras saját költségére felszerelt két hajójával kétszer is megkísérelte. Ő magát az Északi-sarkot akarta elérni, s így a legfényesebb kísérlettel koronázni az angol felfedezések sorozatát. Elérni az Északi-sarkot! Ez volt Hatteras kapitány életcélja.

A déli tengereken tett szép utazások után Hatteras először 1846-ban kísérelte meg, hogy a Baffin-tengeren át északra hatoljon, de nem bírt továbbjutni az északi szélesség hetvennegyedik fokánál. A *Halifax* nevű naszád fedélzetén matrózai oly borzalmas szenvedéseket álltak ki, s John Hatteras oly messzire ment kalandor-vakmerőségében, hogy attól fogva nemigen akadt matróz, aki ilyen kapitány szolgálatában hasonló expedícióban részt akart volna venni.

Mindennek ellenére 1850-ben mégiscsak sikerült Hatterasnak a *Farewell* nevű kétárbocos vitorlásra vagy húsz, mindenre elszánt - de csupán a vakmerőségért járó fizetség ellenében elszánt - embert szegődtetni. Ekkor történt az, hogy dr. Clawbonny levélbeli összeköttetésbe lépett az előtte addig ismeretlen John Hatterasszal, s arra kérte, hogy részt vehessen expedíciójában. De a hajóorvosi állás már akkor be volt töltve, s ez volt a szerencséje a mi doktorunknak.

A *Farewell* ugyanazt az utat követve, amelyen 1817-ben Aberdeen *Neptune*-ja haladt - a Spitzbergáktól északra az északi szélesség hetvenhatodik fokáig jutott. Itt kellett áttelelniük. De a szörnyű hidegben oly rettenetesen szenvedtek, hogy a legénység egyetlen tagja se látta viszont Angliát. Egyedül Hatteras maradt életben, ő is csak úgy, hogy kétszáz mérföldnyi utat kutyagolt a jégmezőkön, s végül is egy dán bálnavadászhajón került haza.

Ennek az egyetlen embernek visszatérése óriási szenzáció volt. Ki merészelte volna ezek után követni Hatterast eszeveszett kalandjaiban? De ő mégsem esett kétségbe, s újra kezdte az egészszet. Apja, a serfőző meghalt, s Hatteras nábobí vagyonhoz jutott.

Ezenközben azonban olyan földrajzi esemény történt, amely a legsúlyosabb csapást mérte John Hatterasra.

Egy nagykereskedő, Grinnel, 1853-ban felszerelte az *Advance* nevű kétárbocost, s annak kapitányát, Kane-t, tizenhét főnyi legénységgel sir John Franklin felkutatására küldte. A hajó a Baffin-tengeren és a Smith-tengerszoroson át az északi szélesség nyolcvankettedik fokáig jutott, vagyis közelebb az Északi-sarkhoz, mint bármely elődje!

Márpedig ez a hajó amerikai volt, Grinnel amerikai állampolgár, s amerikai Kane is!

Könnyen érthető tehát, hogy az angolok jenkimegvetése Hatteras szívében jenkigyűlöletté fajult. Elhatározta, hogy ha törik-szakad, de ő lefőzi bátor ellenfelét, s eléri magát az Északi-sarkot.

Két év óta inkognitóban élt Liverpoolban. Matróznak adta ki magát. Richard Shandonben felismerte azt az embert, akire szüksége van. Névtelen levélben tette meg neki ajánlatát, éppúgy, mint dr. Clawbonnyak. A *Forward*-ot felépítették, felszerelték, s legénységgel látták el. Hatteras óvakodott attól, hogy elárulja nevét, mert ha elárulja, egyetlen embert sem talált volna, aki vele tart. Elhatározta hát, hogy csakis a végső szükség percében veszi majd át a hajó parancsnokságát, s ez esetben is csak akkor, ha már a hajó jó messzire jutott észak felé ahhoz, hogy a legénység ne fordíthassa vissza.

Ezenkívül, amint láttuk, annyi pénzt ajánlhatott fel embereinek, hogy mind elment volna vele akár a világ végére is.

És ahova Hatteras el akart jutni, az valóban a világ vége volt.

Mikor aztán a helyzet kritikussá vált, John Hatteras habozás nélkül felfedte kilétét.

Hú kutyája, Duk, „aki” annyi tengeri útján volt hűséges kísérője, elsőnek ismerte fel gazdáját, és a derék legények öröme s a gyávák bánatára, annak rendje és módja szerint megállapították, hogy a *Forward* kapitánya John Hatteras.

XIII. HATTERAS TERVEI

Ennek a merész személyiségnek megjelenését különféleképp értékelte a legénység; egyesek szívvel-lélekkel csatlakoztak hozzá, vagy a pénze kedvéért, vagy pusztán vakmerőségből, a többi meg részt akart venni a nagy kalandban, de jogot formált arra, hogy később tiltakozzék, ha kell. Az adott körülmények között különben is nehéz lett volna ellenállni egy ilyen embernek. Mindenki elfoglalta hát szolgálati helyét. Május 20-a vasárnapra esett, s ez a legénység pihenőnapja.

A kapitány, Shandon, Wall, Johnson és a doktor tisztai értekezletet tartott.

- Uraim! - kezdte a kapitány, az őt annyira jellemző lágy és mégis parancsoló hangon. - Önök ismerik azt a tervemet, hogy elmenjünk az Északi-sarkig. Szeretném tudni, mi a véleményük erről a vállalkozásról. Hogyan vélekedik ön erről, Shandon?

- Nekem nem vélekednem, hanem engedelmeskednem kell, kapitány - felelt hidegen Shandon.

Hatterast nem lepte meg ez a válasz.

- Richard Shandon - ismételte éppoly hidegen -, kérem, nyilatkozzék: ön szerint milyen esélyeink vannak a sikerre?

- Nos, hát akkor, kapitány - válaszolt Shandon -, a tények beszélnek helyettem. Az eddigi ilyen próbálkozások megghiúsultak. Kívánom, hogy nekünk több szerencsénk legyen.

- Lesz is! És önök, uraim, hogyan gondolják?

- Ami engem illet, én azt hiszem, hogy az ön szándéka megvalósítható, kapitány - szólt a doktor. - S mivel pedig nyilvánvaló, hogy a hajósok közül valaki egy szép napon eljut az Északi-sarkig, nem látom be, miért ne lehetnénk mi azok a hajósok.

- Minden okunk megvan azt hinni, hogy igenis mi leszünk azok a hajósok - felelt Hatteras -, mert megtettünk a célnak megfelelő minden intézkedést, és elődeink tapasztalatait is hasznunkra fordíthatjuk. És ebből az alkalomból fogadja köszönetemet, Shandon, azért a gondosságért, amit a hajó legénységének toborzásánál tanúsított. Akad ugyan a legénység sorában néhány konok fickó, majd én ezeket észretérítem. De, mindent egybevetve, önnek csak dicsőretekkel adózhatom.

Shandon hidegen meghajolt. Tévedett, mikor azt hitte, hogy ő a parancsnok a *Forward* fedélzetén. Hatteras ezt megértette, és nem erősködött tovább.

- Ami pedig önöket illeti, uraim - fordult most Wallhoz és Johnsonhoz -, nem is tehettem volna szert önöknél kiválóbb, bátrabb, tapasztaltabb tisztok segítségére.

- Hitemre, kapitány, én testestül-lelkestül az ön embere vagyok - felelte Johnson -, és bár terve kissé vakmerőnek látszik, énrám mindvégig számíthat.

- És énrám is - mondta James Wall.

- Ami pedig önt illeti, doktor, jól tudom, hogy ön mit ér.

- Nahát akkor ön többet tud, mint én magam - vágta rá élénken a doktor.

Hatteras folytatta:

- És most, uraim, jó lesz, ha megtudják, milyen vitathatatlan tények támogatják azt a szándékot, hogy eljussak az Északi-sarkig. 1817-ben Aberdeen *Neptune*-ja a Spitzbergáktól északra a nyolcvankettedik fokig jutott el. 1826-ban a hírneves Parry, harmadik sarki utazása után szintén a Spitzbergák végpontjáról indult útnak, és bárkaszánjával százötven mérföldet tett meg észak felé. 1852-ben Inglefield kapitány, a Smith-szoros bejáratába hatolva, az északi szélesség hetvennyolcadik foka és harmincötödik percéig nyomult előre. Ezek valamennyien angol hajók voltak, s angolok, vagyis honfitársaink parancsnoksága alatt álltak.

Most kis szünetet tartott Hatteras.

- Hozzá kell tennem - folytatta olyan kényszeredett hangon, mintha minden egyes szó kiejtése nehezére esnék -, hozzá kell tennem, hogy az amerikai Kane, az *Advance* nevű kétárbocos parancsnoka 1854-ben még ennél is északabbra jutott, és hogy hadnagya, Morton, a jégmezőkön át előretörve, a nyolcvankettedik fokon túl tűzte ki az Egyesült Államok lobogóját. Ebből elég ennyi, nem foglalkozom vele tovább. De azt már tudnunk illik, hogy a *Neptune*, az *Entreprise*, az *Isabelle* és az *Advance* kapitányai megállapították, hogy ezeken az északi szélességi fokokon egy teljesen jégmentes sarktengeri medence terül el.

- Jégmentes medence! - szakította félbe a kapitány előadását Shandon. - Ez lehetetlen!

- Majd meglátja, Shandon - folytatta zavartalanul Hatteras, de egyet villant a szeme -, hogy én itt önöknek nevekkel támogatott, való tényeket sorolok fel. S kiegészítem még azzal is, hogy Penny kapitány sarkvidéki táborozásakor, 1851-ben, hadnagya, Stewart szintén szabad tengerre bukkant, és ez a különösnek látszó tény 1853-ban sir Edward Belchernek az északi szélesség 76° 52'-e és a nyugati hosszúság 93° 20'-e alatti telelése idején is megerősítést nyert. Ezek a beszámolók vitathatatlanok, s csak a rosszhiszeműség kételkedhetik bennük.

- De ezek a tények mégiscsak annyira ellentmondók, kapitány - erősködött Shandon.

- Tévedés, Shandon, nagy tévedés! - kiáltott közbe dr. Clawbonny. - Ezek a tények egyetlen tudományos tételnek se mondanak ellent. Engedje meg, kapitány, hogy ezt megmagyarázzam.

- Csak tessék, doktor - biztatta Hatteras.

- Hát akkor ide füleljen, Shandon földrajzi tényekből és az egyenlő hőmérsékletű helyeket összekötő képzeletbeli vonalak tanulmányozásából minden kétséget kizáróan következik, hogy nem maga a Sark a földgömb leghidegebb pontja; éppúgy, miként a Föld mágneses pontja, a legnagyobb hidegség pontja is több foknyi távolságban van a Sarktól. Így Brewster, Bergham és más természettudósok bizonyítják, hogy a mi féltekénknek két hideg pólusa van: az egyik Ázsiában, az északi szélesség 79° 30'-e és a keleti hosszúság 120°-a alatt, a másik pedig Amerikában, az északi szélesség 79°-a és a nyugati hosszúság 97°-a alatt. Ez az utóbbi az, amely bennünket érdekel, s láthatja, Shandon, hogy ez tizenegy fokkal a Sark alatt található. Nos hát akkor bízást kérdezhetem magától: már mért ne lehetne a Sarkon olyan jégmentes tengerre bukkanni, mint amilyen a tenger nyáron, a hatvanhatodik délkörön, vagyis a Baffin-öböltől délre?¹⁰

- Lám, ez okos beszéd - szólt közbe Johnson -; Clawbonny úr úgy beszél ezekről a dolgokról, mint aki érti a mesterségét.

¹⁰ Verne itt kifejtett elgondolása s a regény további folyamán abból levont következtetései - a maga korában még ismeretlen sarki tájaknak tulajdonított aránylag gazdag növény- és állatvilág - nem bizonyultak helytállóknak. - *A szerk.*

- A dolog lehetségesnek látszik - jegyezte meg James Wall is.
 - Agyrémek és puszta találgatások! Merő feltevések! - tartott ki a magáé mellett makacsul Shandon.
 - Nos hát akkor, Shandon - kezdte rá ismét Hatteras -, vegyük mindkét esetet: vagy mentes a tenger a jégtől, vagy nem mentes. Ha a két lehetőség közül bármelyiket is tételezzük fel, az nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy a Sarkot elérjük. Ha szabad a tenger, baj nélkül odavisz bennünket a *Forward*. Ha meg befagyott, akkor szánjainkkal kíséreljük meg a kalandot. Nyilván önök is megegyeznek velem abban, hogy ez kivihető. Ha egyszer hajónkkal a nyolcvanharmadik fokig eljutottunk, akkor már csak hatszáz mérföldet kell megtennünk, hogy elérjük a Sarkot.
 - Márpedig mi ez a hatszáz mérföld - szólt közbe gyorsan a doktor -, ha kétségtelen tény az, hogy egy Alekszej Markov nevű kozák, az orosz birodalom északi partja mentén, kutyák vontatta szánfogaton, huszonnégy nap alatt nyolcszáz mérföldnyi területet járt be a Jeges-tengeren!
 - Hallotta ezt, Shandon? - fordult felé Hatteras. - S tán csak nem akarja azt mondani, hogy mi, angolok, nem tudjuk megcsinálni azt, amit egy kozák megcsinált?
 - Persze hogy megcsináljuk! - kiáltotta lázasan a doktor.
 - Persze hogy mi angolok is megcsinálhatjuk! - ismételte a főmatróz.
 - Nos, Shandon? - kérdezte a kapitány.
 - Kapitány úr - felelte hidegen Shandon -, én csak megismételhetem, amit az imént mondtam: én engedelmeskedem.
 - Jó - folytatta Hatteras. - Most hát törődjünk pillanatnyi helyzetünkkel; körülzárt bennünket a jég, s szerintem lehetetlennek látszik még ebben az évben bejutnunk a Smith-szorosba. Nézzük hát, mi a teendők.
- Hatteras az admirális rendeletére 1850-ben kiadott kitűnő térképet terítette most ki az asztalon.
- Szíveskedjenek követni, kérem. Ha a Smith-szoros zárva előttünk, azért a Lancaster-szoros, a Baffin-tenger nyugati partján még nyitva lehet. Szerintem ezen kell felfelé haladnunk, a Barrow-szorosig, s onnan a Beechey-szigetig. Ezt az utat vitorlás hajók százszor is megtették, hát akkor mi, a mi csavarral is ellátott kétárbocosunkon itt nem jöhetünk zavarba. Ha már aztán elértük a Beechey-szigetet, a Wellington-csatornán haladunk előre, északnak, ameddig csak lehet, egészen annak a sikátnak torkolatáig, amely a Wellington-csatornát a De la Reine-csatornával - ugyanazon a ponton, ahol a szabad tengert észrevették volt - összeköti. Nos, ma még csak május 20-a van. Egy hónap múlva, ha a körülmények kedveznek, elérjük ezt a pontot, s onnan nekivágunk az Északi-sarknak. Mit szólnak ehhez, uraim?
 - Nyilvánvaló, hogy csakis ezen az egyetlen úton indulhatunk - felelte Johnson.
 - Nos hát akkor indulunk is! Mégpedig már holnap. Ezt a vasárnapot szenteljük a pihenésnek. Ön, Shandon, felügyel rá, hogy a bibliaolvasás rendben menjen végbe. Az ilyen vallásgyakorlat nagyon üdvösen hat a legénység szellemére; s különösen a matrónak kell bíznia Istenben.
 - Rendben van, kapitány - felelt Shandon, s a hadnaggyal meg a főmatrózzal elhagyta a kabint.
 - Látja, doktor - bökött a távozó Shandon felé John Hatteras -, ez egy sértődött ember, akit elveszejtett a gőg. Órá én már nem számíthatok.

Másnap délelőtt a kapitány vízre eresztette a pirogot, s az alig kétszáz yard széles medence jéghegyeinek tanulmányozására indult. Még azt is észrevette, hogy a jégtömegek lassú nyomása következtében a medence összehúzódásától lehet tartani, tehát sürgősen rést kell ütni a jégfalon, nehogy a jéghegyeknek ebben a valóságos satujában szétmorzsolódják a hajó. Ahogyan ehhez a művelethez John Hatteras hozzáfogott, már abból is látható volt, milyen erélyes ember.

Először is fokokat vágatott egyik jéghegy falába, s azon felkapaszkodott a csúcsára. Ott széttekintve észrevette, hogy nem lesz túl nehéz dolog utat vágni délnyugatnak. Parancsára a jéghegynek csaknem a közepén aknát vájtak. A hétfői nap folyamán el is készültek ezzel a sebtiben végzett munkával.

Hatteras nem számíthatott arra, hogy az ő nyolc-tízfontnyi löport befogadó kis pokolgépei akár csak a legcsekélyebb hatást is elérik ekkora jégtömegekben. Ezek legfeljebb arra jók, hogy szétrepesztgessék a jégtáblákat. Tehát ebbe az aknafuratba nem kevesebb mint ezerfontnyi löport tömetett, de előbb persze pontosan kiszámította, milyen irányban hat majd a robbanás feszítőereje. Ezt a robbantóaknát guttaperkával bevont hosszú gyújtózsínór kötötte össze a külvilággal. Az aknához vezető folyosót teletömték hóval, s jéghasábokkal fedték be, úgyhogy a következő éjjel egybefagyott az egész, s olyan kemény lett, mint a gránit. Ugyanis a keleti szél hideget hozott, s a hőmérséklet -11° -ra szállt alá.

Másnap reggel hét órára a *Forward* gőz alatt állt, készen arra, hogy a legkisebb nyíláson is egérutat nyerjen. Johnsonnak jutott az akna felrobbantásának feladata. A gyújtózsínór hosszát úgy szabták meg, hogy fél óráig égjen, míg tüze eléri az akna löportöltését. Johnsonnak hát bőségesen volt ideje arra, hogy elérje a hajót. S tíz perccel Hatteras parancsainak végrehajtása után vissza is tért a hajóra.

Száraz és elég napos idő volt, a legénység a hajóhídon tartózkodott. A havazás elállt. Hatteras, Shandon és a doktor társaságában ott állt a hátsó fedélzeten, s órájára tekintve számlálta a percek.

Nyolc óra harmincöt perckor tompa robbanás hallatszott, de sokkal kevésbé átható, mint amilyet vártak. A jéghegyek arcvonala hirtelen megváltozott, mintha földrengés rázta volna meg a tájat; vastag, fehér füstoszlop szállt magasan az égnek, s hosszú hasadékok csíkozták a jéghegyek lankáit, a jégcsúcsok légbe röpitett darabjai sziklazáporként zuhogtak a *Forward* körül.

De a kijárat még nem volt szabad. A szomszédos jéghegyekre támaszkodó jégtömbök ott maradtak, szinte a levegőben függve, s attól lehetett tartani, hogy zuhantukban eltorlaszolják a kijáratot.

Hatteras egyetlen szempillantással áttekintette a helyzetet.

- Wolsten! - kiáltotta.

- Parancsára, kapitány! - szaladt oda a puskaműves.

- Töltsé háromszoros löporra a fedélzeti ágyút - rendelkezett Hatteras -; tömjön bele annyit, amennyi belefér.

- Hát ágyúgolyókkal megyünk neki a jéghegynek? - érdeklődött a doktor.

- Nem. Ez mit sem érne - felelt Hatteras. - Golyó nem kell bele, Wolsten, csak háromszoros adag löpor. Gyerünk! Gyorsan!

Néhány perc múlva az ágyú meg volt töltve.

- Mit akar csinálni golyó nélkül? - kérdezte Shandon a foga közül.

- Majd meglátjuk - felelt a doktor.

- Kész, kapitány! - kiáltott Wolsten.

- Rendben! - szólt vissza Hatteras. - Brunton! - kiáltott oda a mérnöknek. - Figyelem! Néhány fordulat előre!

Brunton gőzt adott a dugattyús hengernek, és a hajócsavar mozgásba jött. A *Forward* közeledett az aláaknázott jéghegyhez.

- Célozzon pontosan a kijáratra! - kiáltotta a kapitány a puskaművesnek.

Wolsten engedelmeskedett. Mikor a kétárbocos már csak félkötélnyire volt onnan, Hatteras elkiáltotta magát:

- Tűz!

A parancsot földrengető dördülés követte, és a légrétegek megrázkódtatásától összeomlott jégtömbök belezuhantak a tengerbe. A légrétegek megmozgatásával célt ért Hatteras.

- Teljes gőzzel előre, Brunton! - kiáltott most a kapitány. - Egyenest a kijáratnak, Johnson!

Johnson kezében a kormánykerék. A gőz hajszoita kétárbocos, orrát a tajtékzó hullámok közé fúrva, ott suhant a szabaddá vált kijárat közepén. Éppen ideje volt: Alighogy a *Forward* elhagyta az átjárót, korábbi börtöne ismét bezárult mögötte.

Idegtépő pillanat volt, s csak egyetlen erős szív viselte el nyugodtan a fedélzeten: a kapitányé. A csodálatos műveletet szájátva bámuló legénység önkéntelenül elkiáltotta magát:

- Háromszoros hurrá John Hatterasnak!

XIV. EXPEDÍCIÓ FRANKLIN FELKUTATÁSÁRA

Május 26-án, szerdán a *Forward* folytatta kalandos útját; a „pack”-ok és jéghegyek közt ügyesen kanyargott; hála a gőznek, ennek a sarki hajósok számára oly nélkülözhetetlen, engedelmes erőnek, szinte játékos könnyedséggel haladt e mozgó jégzátonyok között. A hajó mintha csak érezte volna a tapasztalt mester kezét, kitalálta még a kapitány gondolatát is, mint ahogyan a ló az ügyes lovasét.

Az idő melegedett. Reggel hat órakor -3° -ot mutatott a hőmérő, este hatkor -2° -ot s éjfélkor -4° -ot. Délkeleti szellő fújdogált.

Csütörtökön, hajnali három óra felé Amerika partján, a Lancaster-tengerszoros bejáratánál feltűnt a Possession-tengeröböl.

Nemsokára láthatóvá vált a Burney-fok. Néhány eszkimó a hajó felé tartott, de Hatteras nem örült a szerencsének, s nem várta be őket.

Bal kéz felől a Liverpool-fokot uraló Byam-Martin csúcsai tűntek tova az esti ködben. A ködtől nem lehetett látni a Hay-fokot, amelynek nagyon alacsony csúcsa egybeolvad a parti jégmezőkkel. Ennek a körülménynek köszönhető, hogy a sarki tengereken gyakran oly bajosan lehet elvégezni a vízrajzi meghatározásokat.

Számtalan sarkisirály, vadkacsa és dankasirály mutatkozott. A *Forward* a megfigyelések szerint az északi szélesség $74^{\circ} 1'$ -e s a kronométer szerint a nyugati hosszúság $77^{\circ} 15'$ -e alatt járt.

A Cathérina- és Elisabeth-hegyek a felhők fölé emelték fehér hósapkájukat. Pénteken hat órakor, a tengerszoros jobb partján a Warender-fokot, bal oldalán pedig az Admiralty-Inletet hagyták el. A sietve nyugatra tartó hajósok még nemigen látogatták ezt a tenger-öblöt. A tenger erősen nyugtalankodott, a hullámok sokszor öntötték el a kétárbocos hajóhídját, s jégdarabokkal dobálták tele. Az északi partnak velük csaknem egy szinten fekvő, napsugarakban fürdő földdarabjai furcsa látványt nyújtottak.

Hatteras az északi szárazföldek mentén akart volna haladni, hogy mihamarabb elérje a Beechey-szigetet s a Wellington-csatorna bejáratát, de, nagy bosszúságára, egy terjedelmes jégmező arra készítette, hogy a déli átjárókat kövesse.

Ez volt az oka annak, hogy május 26-án, míg szitált a köd s hullott a hó, a York-fok magasságában vitorlázott a *Forward*. A nagyon magas s csaknem gyertyaegyenesen az égnek nyúló hegyről ismerték fel a hegyfokot. Kissé kitisztult az ég, s déltájban a nap is kikukkantott egy percre, úgyhogy jó megfigyelési lehetőség adódott. Az északi szélesség $74^{\circ} 4'$ -e és a nyugati hosszúság $89^{\circ} 23'$ -e alatt voltak. Vagyis a Lancaster-tengerszoros végéhez érkezett a *Forward*.

Hatteras térképein mutogatta a doktornak a már megtett és még megteendő utat. Nos, a kétárbocos most érdekes helyen járt.

- Szerettem volna már északabbra lenni - mondta -, de ami lehetetlen, az lehetetlen. Nézze, most ez a pontos helyzetünk.

A kapitány a térképen egy, a York-fokhoz közeli pontra mutatott.

- Most itt vagyunk, ennek a hétszéljárta keresztútnak a kellős közepén, amelyet a Lancaster-szoros, a Barrow-szoros, a Wellington-csatorna és a Regent-átjáró formál. E tengerek minden hajósának szükségszerűen ide kellett érkeznie.

- Nahát ez elég kellemetlen lehetett számukra - felelt a doktor. - Ez valóságos keresztút, ahogyan ön mondja, négy nagy út kereszteződik itt, és én sehol se látom az igazi úthoz vezető jelzőtáblákat! Hát akkor hogy csinálták a Parryk, a Rossok meg a Franklinek?

- Nem csinálták sehogy, doktor, csak rábízták a sorsra, hogy csináljon velük, amit akar. Higgye el, nem volt választásuk. Hol bezárult egyik előtt a Barrow-szoros, hogy a következő évben megnyílják a másik előtt, hol meg ellenállhatatlanul úgy érezte a hajó, hogy a Regent-átjáró felé húzza valami. S mindezek folytán szükségképpen oda vezettek a dolgok, hogy végül is megismertük ezeket az útvesztőszerű tengereket.

- Mily sajtáságos vidék! - álmélkodott a térképet tanulmányozó doktor. - Milyen szétszagga-tott, darabkákra tördelt itt minden; semmi rend, semmi logika! Nekem úgy tűnik, mintha az Északi-sarki körüli földterületek csak azért volnának ilyen szétdaraboltak, hogy nehezebben lehessen őket megközelíteni, míg a másik féltekén olyan szelíd, hosszan elnyúló területekben végződnek, mint a Horn-fok, a Jóreménység foka és az indiai félsziget. Talán amiatt módosul-tak így a dolgok, hogy amikor Földünk a világ első napjaiban még folyékony halmazállapot-ban volt, az Egyenlítő tája gyorsabban, a sarki területek pedig, az eléggé gyors forgás híján lassabban szilárdultak s álltak össze?

- Ez lehetséges, mert hiszen mindennek van logikája a földön, és semmi se jött létre azok nélkül az okok nélkül, amelyeket egy-egy tudós Isten engedelmével felfedez. Nos hát éljen ön is ezzel az engedelemmel, doktor.

- Sajnos, én csak szerényen élek vele, kapitány. De micsoda szörnyű szél fúj ebben a szorosban! - tette hozzá a doktor, s jobban összefogta fején a csuklyát.

- Igen, főként az északi szél tombol, és eltérít bennünket útirányunktól.

- De a szélnek dél felé kellene sodornia a jégtablákat, s így szabaddá válik az út.

- Kellene, kellene, doktor, de a szél nem mindig cselekszi azt, amit kellene. Nézze, például ez a jégmező áthatolhatatlannak látszik. Nincs más hátra, megkíséreljük elérni a Griffith-szigetet, akkor aztán megkerüljük a Cornwallis-szigetet, hogy a De la Reine-csatornába jussunk anélkül, hogy át kellene haladnunk a Wellington-csatornán. De én mégis feltétlenül érinteni akarom a Beechey-szigetet, hogy kiegészíthessem szénkészletemet.

- De hogy a csodába? - álmélkodott a doktor.

- Kétségtelenül sikerül. Ugyanis az admirális elrendelte, hogy ezen a szigeten nagy szén-készleteket halmozzanak fel a mindenkori expedíciók ellátása végett; s ámbár Mac Clintock kapitány 1859 augusztusában már rakodott belőle, biztosíthatom, hogy maradt még szén nekünk is.

- Ezeket a területeket tizenöt éven át valóban folyton kutatták - mondta a doktor -, s addig a napig, amikor híre jött, hogy Franklinék odavesztek, az admirális öt-hat hajója állandóan cirkált ezeken a tengereken. Ha jól emlékszem, éppen ez a Griffith-sziget, amelyet itt látok a térképen, csaknem az útkereszteződés közepén, ez lett a fő találkozóhelye a hajósoknak.

- Így igaz, doktor, és Franklin szerencsétlen expedíciójának köszönhetjük, hogy megismer-kedtünk ezekkel az isten háta mögötti területekkel.

- Úgy van, kapitány, mert 1845 óta számos expedíció járt erre. Csak 1848-ban kezdődött az aggodalom, vagyis akkor, amikor Franklin két hajója, az *Erebus* meg a *Terror* eltűnt. Akkoriban láthatta a világ, mint sietett Kanadába, s hajózott fel a Coppermine folyón egészen a sarki tengerig az admirális öreg barátja, a hetvenéves dr. Richard. De James Ross is megtette a magáét. 1848-ban az *Entreprise* és az *Investigator* parancsnokaként Uppernawikban szedi fel a horgonyt, és meg is érkezik a York-fokra, ide, ahol most mi vagyunk. Mindennap bedob a tengerbe egy hordócskát, benne a hajók aznapi földrajzi helyzete. Ködös időben elsütteti ágyúját, éjjelente jelzőtüzeket gyújt, és színes bengáliketákat ereget; arra is gondja van, hogy mindig csak kevés vitorlával haladjon. Végül a Leopold-kikötőben telel át. Itt számtalan fehérrókat fogdos össze, rézörvet erősített a nyakukra, az örvekre rávéseti a hajók földrajzi helyzetét és azt, hogy merre vannak az élelmiszer-lerakatok. Ezeket a rókákat aztán a világnak mind a négy tája felé szétzavarja. Majd tavasszal North-Somerset partjait kezdi átkutatni szánfogatón, olyan veszélyek s nélkülözések közepette, hogy csaknem valamennyi embere belebetegszik vagy megrokkban. Jelzőoszlopokat emel, amelyekbe zárt rézhengerekben helyezi el azokat a jegyzeteket, amelyek segítségével az eltűnt expedíció rájuk találhat. Távollétében Mac Clure hadnagy eredménytelenül kutatta át a Barrow-szoros északi partjait. Meg kell még jegyeznem, kapitány, hogy James Rossnak két tisztje is volt, akik később hírnevessé lettek: Mac Clure, aki átkelt az északi csatornán és Mac Clintock, aki ráakadt a Franklin-expedíció maradványaira.

- Derék, jó kapitányok ők ma, mindketten, két jóra való angol tengerésztiszt. Csak folytassa, doktor, ezeket a sarki históriákat, látom, ön otthon van ebben. Érdemes e vakmerő próbálkozások történetét meghallgatni, mert mindig akad bennük valami tanulságos.

- Nos, hogy tehát végezzek James Ross történetével, még azt is elmondom, hogy megkísérelte elérni a nyugatabbra fekvő Melville-szigetet. De csaknem elvesztette saját hajóit, és a jég sodrásába jutva, akarata ellenére is visszakerült a Baffin-tengerbe.

- Visszakerült... - vonta össze szemöldökét Hatteras. - Akarata ellenére visszavitte a jég...

- Egyébként mit sem fedezett fel - folytatta a doktor. - Ettől az évtől, vagyis 1850-től kezdve szántották az angol hajók szüntelenül ezeket a tengereket, és húszezer font sterlinget tűzött ki a kormány, bárkinek, aki az *Erebus* és a *Terror* legénységére ráakad. Kellet és Moore kapitányok, a *Herald* és a *Plower* parancsnokai már 1848-ban megkísérelték a behatolást a Bering-szoroson át. Hozzáteszem, hogy 1850 és 1851-ben Austin kapitány a Cornwallis-szigeten telelt át. Penny kapitány az *Assistance*-on és a *Résolue*-n a Wellington-csatornát kutatta fel, az öreg John Ross, a sarki delejesség hőse *Felix* nevű jachtján indult barátja keresésére; a *Prince Albert* nevű kétárbocos lady Franklin költségére tette meg első útját, s végül az amerikai Grinnel által küldött, Haven kapitány parancsnoksága alatt álló két hajót az áramlat kisodorta a Wellington-csatornából, s visszavetette a Lancaster-szorosba. Ebben az évben történt, hogy Mac Clintock, még mint Austin kapitány hadnagya, a Melville-szigetig s a Dundas-fokig nyomult előre; ezek voltak azok a legvégső pontok, - amelyeket Parry 1819-ben elért; és ekkor találtak rá a Beechey-szigetnél Franklin 1845. évi telelésének nyomaira.

- Igen - szólt közbe Hatteras -, három matrózát ott temették el; ennek a háromnak ennyivel több „szerencséje” volt, mint a többinek.

A doktor intett, hogy egyetért Hatteras megjegyzésével, majd folytatta:

- 1851-től 1852-ig a *Prince Albert*, Bellot francia hadnagy parancsnoksága alatt egy második útra vállalkozott. Batty Bayn, a Prince Regent-szorosban telel át, átkutatja Somerset délnyugati részét, s a Walker-fokig felderíti a partot. Ezalatt az *Entreprise* meg az *Investigator* útban vissza, Anglia felé, Collinson, illetve Mac Clure keze alá került, s a Bering-szorosnál

csatlakozott Kellet és Moore expedíciójához. Míg Collinson telelni Hong Kongba vonult, Mac Clure folytatta útját, és három teleléssel 1850-től 1853-ig, anélkül, hogy Franklin sorsáról bármit is megtudott volna, felfedezte az Északnyugati átjárót. 1852-től 1853-ig három vitorlásból és két, vitorlával is felszerelt csavargőzösből új expedíciót szerveztek. Ez utóbbi kettőnek parancsnoka sir Edward Belcher, másodtisztje pedig Kellet kapitány volt. Sir Edward a Wellington-csatornába hajózott be, s a northumberlandi öbölben átteelve járta be a partvidéket, míg Kellet a Melville-szigetig nyomult előre, s eredménytelenül kutatta át az Északi-sark vidékének ezt a részét. De ekkor az a hír terjedt el Angliában, hogy Új-Skócia partjának közelében a jégmezők közepette két elhagyott hajót vettek észre. Erre lady Franklin nyomban felszereltette az *Isabelle* nevű kis csavargőzöst, s azon Inglefield kapitány a Baffin-öbölben a nyolcvanadik délkörig hajózott fel, majd sikertelenül visszatért a Beechey-szigetre. 1855 elején az amerikai Grinnel saját költségén újabb expedíciót szervezett, és Kane, a Sarkig akarván előrehatolni...

- De nem hatolt a Sarkig - kiáltott fel harsányan Hatteras. - Hál' istennek! S amit ő nem tett meg, majd megteesszük mi!

- Tudom, kapitány - felelt a doktor -, és én csupán azért hoztam szóba, mert ez az expedíció szükségszerűen kapcsolódik a Franklin felkutatását célzó felfedező utakhoz. Egyébként ez se járt eredménnyel. Csaknem elfelejtettem elmondani önnek, hogy az admirális, mivel az expedíciók fő találkozóhelyének tekintette a Beechey-szigetet, 1853-ban Inglefield kapitány *Phénix* nevű gőzhajóján élelmiszer-rakományt küldött oda. A tengerésztiszt Bellot hadnagyot vitte magával, és ez a derék tiszt, miközben most, másodízben is önfeláldozóan szolgálta Angliát, odaveszett. Ennek a katasztrófának pontos részletei annyival is inkább ismeretesekek előttünk, mert Johnson, ez a mi mostani főmatrózunk tanúja volt a szerencsétlenségnek.

- Derék ember volt ez a francia hadnagy - jegyezte meg Hatteras -, és emlékét tisztelettel őrzik Angolhonban.

- A Belcher-hajóraj egységei aztán kezdtek visszaszállingózni - folytatta a doktor. - Persze nem mind, mert például sir Edwardnak 1854-ben el kellett hagynia az *Assistance*-ot, ugyanúgy, mint Mac Clure-nak 1853-ban az *Investigator*-t. Ezenközben dr. Rae a Repulse-öbölből, ahová Amerikán át jutott, 1854. július 29-i kelettel levelet küldött, amelyben azt adta hírül, hogy a Vilmos király földjének eszkimói különféle, az *Erebustól* és a *Terrorról* származó tárgyakat őriznek. Így hát semmi kétség sem lehetett többé az expedíció sorsa felől. A *Phénix* és Collinson hajója visszatértek Angliába, s így most már nem volt több hajó a sarki tengereken. De ha a kormány el is vesztette minden reményét, lady Franklin még mindig reménykedett, és vagyona romjaiból felszerelte a *Fox* nevű hajót, amelynek Mac Clintock lett a kapitánya. Mac Clintock 1857-ben indult útnak, azon a tájon telelt, ahol ön a minap megjelent előttünk, kapitány. 1858. augusztus 11-én jutott el a Beechey-szigetig, másodszor is áttelelt, ezúttal a Bellot-szorosnál, 1859 februárjában folytatta kutatóútját, és május 6-án akadt rá arra az okmányra, amely nem hagyott többé kétséget az *Erebus* és a *Terror* sorsa felől. Mac Clintock még ugyanannak az évnek végén visszatért Angliába. Így most hát elmondtam önnek mindent, ami tizenöt év alatt a földnek ezen a gyászos táján történt, és a *Fox* visszatérése óta egyetlen hajó se jött errefelé, hogy szerencsét próbáljon ezeken a veszélyes tengereken.

- Nos hát mi itt vagyunk, és szerencsét próbálunk - mondta Hatteras.

XV. A FORWARD DÉLRE VETŐDIK VISSZA

Estefelé kiderült, s a Sepping-fok és a kelet, majd dél felé húzódó s a nyugati parttal egy hosszú, meglehetősen alacsony földnyelv révén összefüggő Clarence-fok közt tisztán kirajzolódtott a szárazföld. A tenger a Regent-szoros bejáratánál jégmentes volt, de, mintha csak északon útját akarná állni a *Forward*nak, a Leopold-kikötőn túl áthatolhatatlan jégmezővé állt össze a jég.

Hatterast, bár csöppet se látszott rajta, nagyon izgatta ez, s megint a pokolgépek segítségére szorult, hogy kierőszakolja a Leopold-kikötőbe való bejutást. Május 27-én, vasárnap érte el a kikötőt. A kétárbocos jó erősen lehorgonyzott egy hatalmas, mozdulatlan, kökemény s sziklaszilárd jéghegy mellett.

A kapitány a doktor, Johnson és Duk kutyája társaságában egykettőre kiugrott a jégre, s nemsokára parton volt. Duk ugrándozott örömeiben; egyébként azóta, hogy a kapitányt megismerték, a kutya nagyon barátságos és szelíd lett, a legénységnek csak azokkal a tagjaival tartott továbbra is haragot, akiket a gazdája se állhatott jobban, mint ő.

A kikötőt eltorlaszolta az a jégtörmelék, amelyet jobbára a keleti szél szokott itt felhalmozni. A hegyes földképződmények csúcsain kecses hullámokban állt a hó. A James Ross építette ház és világítótorony még elég jó állapotban volt; de úgy látszott, az élelmiszerkészleteket megdézsmálták a rókák, sőt még a jegesmedvék is, mely utóbbiak friss nyomai tisztán látszottak a hóban. De emberi kéznek is részt kellett vennie ebben a pusztításban, mert az öböl partján eszkimó kunyhók maradványai heverték.

A hat sírt, amely az *Entreprise* és az *Investigator* hat matrózának földi maradványait őrizte, csak a lapos sírhalmokról lehetett felismerni. Minden ártalmas lény kímélte ezeket a sírokat, lett légyen ember vagy állat.

Mikor a doktor először lépett az északsark-vidéki földre, mély meghatottságot érzett. El se lehet képzelni azokat az érzéseket, amelyek elfogják az ember szívét e házmaradványok, sátorrongyok, kunyhóroncsok, raktárromok láttán, amelyeket ezen a fagyos tájon ily csodálatosan konzervált a természet.

A doktor most társaihoz fordult:

- Íme, ez az a téli tanya, amelyet maga James Ross nevezett el Menedék-tábornak. Ha a Franklin-expedíció elérte volna ezt a helyet, megmenekül. Nézzék, a gép, ezt is itt hagyták; amott meg a talpazatra állított kályha. Ennél melegedett a *Pince Albert* legénysége 1851-ben. Ezek a holmik úgy maradtak, ahogy voltak; azt hihetne az ember, hogy a hajó kapitánya, Kennedy, csak tegnap hagyta el ezt a vendégszerető kikötőt. És itt a dereglye, amelyben Kennedy és az övéi néhány napig megbújtak. Ugyanis Kennedyt, miután odahagyta hajóját, valójában Bellot hadnagy mentette meg, aki dacolt az októberi zord idővel, s idáig követte őt.

- Az a derék, érdemes tiszt, akit én is ismertem - szólt Johnson.

Mialatt a doktor egy régész lelkesedésével keresgélte az egykori telelések nyomait, addig Hatteras az élelmiszer és a hűtőanyag összeszedésével foglalkozott, de ezekből csak nagyon keveset talált. A következő nap azzal telt el, hogy a megelt készleteket felhordják a hajóra. A doktor - nem távolodva túl messze a hajótól - bejárta a vidéket, és lerajzolta a nevezetesebb helyeket. Az idő lassacskán melegedni kezdett, a hókupacok olvadoztak. A doktor csaknem

teljes északi madárgyűjteményre tett szert. Sirály, bűvármadár, sőt dunnakacsa is volt a gyűjteményében. Ez a madár hasonlít a szelíd kacsához, melle és háta fehér, hasa és feje búbjá kék, tollazata többi része fehér, némi zöldes árnyalattal. Jó néhány kacsá már megtépte a hasa finom pelyhét, amellyel a hím és a nőstény a fészket béleli puhára. A doktor hatalmas fókákat is látott, amint lélegzeni kimásztak a jégre, de egyet se tudott lelőni.

Egy ilyen kirándulásán egy dagályvonaljelző követ talált; ez volt rá vésve:

(E I)

1849

Vagyis hogy az *Entreprise* és az *Investigator* járt erre. A doktor egész a Clarence-fokig nyomult előre, pontosan addig, ahol 1833-ban John és James Ross oly türelmetlenül várta a jég megindulását. A földön szétszórt állati csontok és koponyák heverték, és még itt-ott látni lehetett az egykori eszkimó kunyhók nyomait.

A doktornak az az ötlete támadt, hogy jelzőoszlopot emel a Leopold-kikötőnél, s abban a *Forward* útvonalát s az expedíció végcélját jelző írást helyez el. De Hatteras ezt határozottan ellenezte. Hogy ő nem akar olyan nyomot hagyni maga után - azt mondja -, amelyet valamely versenytársa majd saját hasznára fordíthat. Annak ellenére, hogy a doktor helyesnek vélte, amit tenni akart, kénytelen volt engedni a kapitány akaratának. Shandon is azok között volt, akik helytelenítették Hatterasnak ezt az önfejlését, már csak azért is, mert ha bekövetkeznék a katasztrófa, így egyetlen hajó sem siethet majd a *Forward* segítségére.

Hatteras nem hallgatott ezekre az érvekre. Hétfő estére elkészült a rakodással, s még egyszer megkísérelte, hogy a jégen átvágva északnak folytathassa útját, de veszedelmes erőfeszítések után le kellett mondania erről, s beérni azzal, hogy visszamenjen a Regent-csatornán. Semmi áron sem akart a Leopold-szorosban maradni, mert bár ma még nyitva van ez a szoros, holnap valami váratlan jégzajlás elzárhatja, márpedig az ilyen jelenség mindennapos ezeken a vizeken, amelyeken sohasem lehet elég óvatos a hajós.

Ha Hatteras erőt is vett nyugtalanságán, s ezt kifelé nem mutatta, bensejében annál inkább dúlt az aggodalom. Északnak akart tartani s íme, délnek kényszerül haladni! Hová jut így? Talán egészen Victory-Harbourig, a Boothia-tengeröbölíig kell visszavonulnia, ahol John Ross telelt 1833-ban? Vajon nyitva találja a Bellot-szorost ebben az időszakban? Ha megkerüli North-Somersetet, feljuthat majd a Peel-tengerszoroson? Vagy pedig a jég foglya lesz itt, több télen át, miként elődei, s kénytelen lesz itt emészteni el erejét és élelmiszer készleteit?

Csak úgy főtt a feje az aggodalomtól, de határoznia kellett, hát megfordult, s dél felé nyomult.

A Prince Regent-csatorna a Leopold-kikötőtől az Adelaide-öbölíig egyforma szélességben vezet. A jégtáblák közepette gyorsan haladt a *Forward*, kedvezőbb körülmények között, mint az öt megelőző hajók, amelyek legtöbbjénél egy álló hónapig tartott ez a csatornaút, holott amazok enyhébb évszakban indultak. Igaz, hogy azoknak a hajóknak, a Fox kivételével, nem volt gőzgépjük, s így a bizonytalan és gyakran ellenkező irányú szelek szeszélyeit is el kellett szenvedniük.

A legénység általában nem titkolta örömét, hogy elhagyhatta az északi sarkvidéket. A fiúknak nemigen tetszett az az északsarki terv. Félték Hatteras elhatározásaitól, mert a kapitány vakmerősége nem sok jóval biztatott.

Hatteras minden alkalmat ki akart használni az előretörésre, s mit sem törődött a következményekkel. Hát szép dolog is előrenyomulni az északsarki vizeken, de akkor meg is kell tartani a már elért pozíciót, s nem szabad megkockáztatni, hogy elveszítsük!

A *Forward* teljes gőzzel haladt. Fekete füstjének fonala rácsavarodott a jéghegyek tündöklő csúcsaira. Az idő szüntelenül változott, hol száraz hideg volt, hol meg pillanat alatt gomolygó hófelhők borították az eget. A sekély merülésű kétárbocos közvetlenül a nyugati part mentén hajózott. Hatteras nem akarta elszalasztani a Bellot-szoros bejáratát, mivel a Boothia-tengeröbölnek nincs más déli kijárata, mint a kevésbé ismert *Fury*- és *Hecla*-szorosok; így hát ha a Bellot-szorost elszalasztják, vagy ha az járhatatlan, akkor ez az öböl zsákutcává válik számukra.

Este a *Forward* utasai megpillantották az Elwin-öblöt, amely függőlegesen égnek meredő szikláiról ismerhető fel. Kedd reggel a Batty-öböl tűnt szemükbe, ahol 1851. szeptember 10-én a *Prince Albert* horgonyzott le, hosszú telelésre. A doktor szeméhez emelte távcsövét, s érdeklődve vizsgálta a partot. Erről a pontról indultak minden irányba azok az expedíciók, amelyek felderítették North-Somerset partjait. A derült időben tisztán lehetett látni az öblöt.

Talán csak egyedül a doktort meg Johnson mestert érdekelt ez az elhagyott tájék. Hatteras folyvást a térképei fölött görnyedt, és alig nyitotta ki a száját. Minél inkább délnek haladt a hajó, annál szótlanabb lett a kapitány. Gyakran ment fel a hátsó fedélzetre, órákig állt ott, karba font kézzel, a messzeségbe tekintve, a távoli láthatárra szögezve szemét. Ritkán parancsolt, s akkor is kurtán s keményen. Shandon továbbra is hidegen hallgatott, lassacskán teljesen magába zárkózott, már csak annyi szót váltott Hatterasszal, amennyit a szolgálat megkövetelt. James Wall Shandon híve maradt, s viselkedését is az ő magatartásához hangolta. A legénység többi része várta a további eseményeket, hogy alkalomadtán hasznát húzzon belőlük. Most már vége volt a hajón annak az egységes gondolkodásnak, annak a szellemi együttműködésnek, amely nagy tettek véghezviteléhez nélkülözhetetlen. S ezt Hatteras is jól tudta.

A nap folyamán két bálnát láttak - sebesen úsztak dél felé. Egy jegesmedvét is észrevettek, néhány puskaövessel üdvözölték is, de úgy látszott, a mackó fel se vette. A kapitánynak az adott körülmények között drága volt az ideje, hát nem engedte meg, hogy az állatot üldözzék.

Szerdán reggel túlhaladtak a Regent-csatorna végpontján. A nyugati part kiszögellését mély földhajlás követte. A doktor megnézte térképét, és felismerte Somerset-House végső pontját, vagyis a *Fury*-földnyelvet.

- Látja - szólt oda az ő rendes beszélgetőtársának -, pontosan ezen a helyen pusztult el az 1815-ben ezekre a vizekre elsőnek kiküldött angol hajó; ez volt Parry harmadik sarki útja. A *Fury*-t második telelésén annyira megkínózta a jég, hogy a legénység kénytelen volt veszni hagyni a hajót, s a tartalék hajón, a *Heclán* térni vissza Angliába.

- Hát az kétségtelenül előny, ha második hajó is van tartalékban - felelt Johnson -; ezt az óvatossági rendszabályt a sarkutazó hajósoknak nem volna szabad figyelmen kívül hagyniuk. De Hatteras kapitány nem az az ember, aki egy ilyen társhajóval zavartatná magát!

- Szóval ön nem találja a kapitányt eléggé óvatosnak, Johnson? - kérdezte a doktor.

- Mármost én? Én nem „találok” semmit, Clawbonny úr. Nézze csak ott a parton azokat a karókat. Még most is ott lógnak rajtuk egy félig elrothadt sátor rongyai.

- Látom, Johnson. Ott rakta ki hajójából Parry minden élelmiszerkészletét, és ha emlékezetem nem csal, az a ház, amelyet épített, azzal a csúcsvitorlával volt befedve, amelyre a *Fury* akadt rá manőverezése során.

- Hát ez bizony megváltozhatott 1825 óta...

- De nem nagyon, Johnson. 1829-ben John Ross ezen a lenge szálláson húzta meg magát legénységével, s épkézláb menekültek meg. Még 1851-ben is állt ez a ház, amikor Albert herceg küldött ki ide expedíciót. Most kilenc éve tataroztatta Kennedy kapitány. Érdekes lenne meglátogatni ezt a házat, de Hatteras kapitánynak aligha lesz kedve itt vesztegelni!

- És ebben kétségtelenül igaza is van, Clawbonny úr. Mert ha Angliában igaz az, hogy az idő pénz, akkor itt meg az idő élet! Itt egynapi vagy akár csak egyórai késedelem az egész utazást veszélyeztetheti. Hadd cselekedjék hát a kapitány kedve szerint.

Június 1-én, egy csütörtöki napon a Creswell nevet viselő tengeröblöt szelte át a *Forward*. A Fury-földnyelv elhagyása óta háromszáz láb magas, függőleges sziklakkal borított part emelkedett északra, míg délnek lankásodott a part. Néhány hóborította csúcs tárult szemük elé, némelyik egyenesre metszett síkot mutatott, mások meg mindenféle bizarr formában pompázva fűrták a ködbe hegyes piramisait.

Ezen a napon megenyhült az idő, de ennek fejében borús lett az ég, úgyhogy a partot elvesztették szem elől. A hőmérő 0°-ot mutatott. Néhány császármadár csapongott a hajó fölött, s vadlibák csapata húzott észak felé. A legénység levetette ruháinak egy részét; ezeken a sarki tájakon is érezni lehetett a nyári évszak hatását.

Estefelé a *Forward* a parttól mintegy negyed mérföldre, tíz-tizenkét öl mélységű vízen elhagyta a Garry-fokot, s ettől fogva egész a Brentford-öbölíig a part mentén haladt. Ezen az északi szélességen kellett rátalálniuk a Bellot-tengerszorosra. John Ross 1828. évi expedícióján még csak nem is sejtette ennek a tengerszorosnak létezését. Térképei valóban megszakítás nélküli partokat jeleznek, amelyeknek pedig még a legkisebb egyenetlenségét is feljegyezte, s nevet adott neki. Azt kell tehát feltételezni, hogy az ő kutatóútjának időpontjában a tengerszoros bejáratát teljesen eltorlaszolta a jég, úgyannyira, hogy semmiként se lehetett megkülönböztetni a parttól.

Ezt a tengerszorosot valójában Kennedy kapitány fedezte fel egy 1852 áprilisában tett kirándulásán. Bellot hadnagyról nevezte el, „méltó jutalmául azoknak a jelentős szolgálatoknak, amelyeket ez a francia tiszt a mi expedíciónknak tett”.

XVI. A MÁGNESES SARK

Hatteras, amint ehhez a tengerszoroshoz közeledett, úgy érezte, hogy nyugalansága megkétszereződik. Valóban arról volt szó, hogy az utazás sorsa most dől el. Idáig többet végzett, mint elődei, akik közül a legszerencsésebbnek, Mac Clintock-nak kerek tizenöt hónapjába került, míg a sarki tengereknek ezt a részét elérte. Ám ez kevés, mondhatni semmi, ha nem sikerül átkelnie a Bellot-tengerszoroson; s mivel nem fordulhat vissza, már úgy látta, hogy jövő évig itt kell rostokolnia. Nem is bízott hát senkiben, csak saját magában, ami a part gondos átvizsgálását illeti; rá is bukkant arra, amit keresett, s szombat délelőtt több órát töltött ott. A legénység tökéletesen tisztában volt a hajó helyzetével.

Mély csend honolt a fedélzeten. A gép lassabban dolgozott, s a *Forward* a parthoz a lehető legközelebb haladt. A parton megtorlódott a jég, amelyet itt még a legmelegebb nyár se képes felolvasztani. Jó szem kellett hozzá, hogy valaki e jégtorlaszok közepette észrevehesse a bejáratot.

Hatteras összehasonlította térképeivel a partvidéket. Minthogy a nap déltájban kisütött egy percre, Shandonnel és Wall-lal eléggé pontos helymeghatározást végezhetett, amelynek adatait amazok odakiáltották neki.

Fél napon át mindenki nyugtalan volt. De délután két óra tájt az előtörzsvitorla árbocáról hirtelen felhangzott a kapitány harsány hangja:

- Irány nyugat! Teljes gőz!

A kétárbocos azonnal teljesítette a parancsot. Orrát a megadott irányba fordította, csavar szárnyai tajtékosra korbácsolták a hullámokat, s a *Forward* teljes sebességgel siklott két görcsösen csapkodó jégáradat között.

Megvan az út! Hatteras lemászott a hátsó fedélzetre, s a révkalauz ismét felkúszott szolgálati helyére.

- Nos, kapitány, hát végre bejutottunk ebbe a híres szorosba - örvendezett a doktor.

- Bejutottunk - felelt halkan Hatteras -, de ez még nem minden. Ki is kell jutnunk belőle.

S e kijelentése után visszament a kabinjába.

- Igaza van - mondta magában a doktor -; úgy vagyunk itt, mint az egérfogóban, még a hajó manőverezésére sincs elég hely; és ha itt kellene telelnünk, ebben a szorosban!... Oda se neki! Nem mi lennénk az elsők, akik ilyen kalandba keveredtek. És ha mások kimásztak a csávából, majd mi is segítünk valahogy magunkon!

A doktor nem tévedett. Ugyanezen a helyen, abban a kis védett kikötőben, amelyet maga Mac Clintock nevezett el Kennedy-kikötőnek, telelt át a *Fox* 1858-ban. Most már fel is lehetett ismerni a magas gránithegyláncolatot és a két part meredek sziklafalait.

A Bellot-tengerszoros egy mérföld széles, tizenhét mérföld hosszú, áramlatának sebessége hat-hét csomó; mintegy ezerhatszáz láb magas hegyek közé van beékelve. A szoros North-Somersetet Boothia földjétől választja el, így hát érthető, hogy a hajóknak nem volt valami nagy mozgási szabadságuk. A *Forward*, ha óvatosan is, de mégiscsak előrehaladt. Ezeken a szűk térségeken gyakoriak a viharok, s most a kétárbocos sem menekült meg haragjuktól; az

árbocsudárvtorlafát és a csúcsvtorlafát Hatteras parancsára leeresztették, az árbocokat kihúzták, de mindennek ellenére szörnyen kínlódott a hajó; a hullámhegyek felhőszakadás-szerű esővel elegyest zuhogtak a fedélzetre, a kémény füstje hihetetlen gyorsasággal szállt kelet felé, a zajló jégablák közepette csak úgy vaktában törtetett a hajó, a légsúlymérő huszonkilenc hüvelykre esett, alig lehetett megállni a hajóhídon, így hát a legénység jó része az őrhelyén tartózkodott, hogy ne kelljen fölöslegesen szenvednie.

Hatteras, Johnson és Shandon a hóförgeteg és eső ellenére a hátsó fedélzeten maradtak. Még azt is hozzá kell tenni, hogy a doktor - most is azt kérdezvén önmagától, hogy mi lenne a legkellemetlenebb tennivaló - haladéktalanul felment a hajóhídra. Mivel pedig itt még a saját hangját se hallhatta az ember, s látni is alig lehetett, hát megtartotta magának a gondolatait.

Hatteras tekintetével szinte átfúrta a ködfüggönyt, mert számítása szerint úgy este hat óra felé már a tengerszoros végén kellett lenniük; de minden kiút elzártnak látszott. Hatteras kénytelen volt hát megállni, s egy jéghegy mellett jó erősen lehorgonyozni. De a hajó egész éjjel gőz alatt maradt.

Az idő rettenetes volt. Minden percben attól lehetett tartani, hogy a *Forward* leszakad horgonyláncairól, vagy attól, hogy az őrző nyugati szél elszakítja talapzatától a jéghegyet, s azzal együtt a hajó is tovasodródik. A tisztek szüntelenül résen voltak, s közben halálos aggodalmat álltak ki. A zuhogó hőtömeg jéggel volt elegyes, mert az orkán felkapta az olvadó jégablák szilánkjait, s ezek hegyes nyilakként röpködtek a levegőben.

Különösképpen megenyhült az idő ezen a szörnyű éjszakán; a hőmérő +14°-ot mutatott, s a doktor, nagy meglepetésére, távoli, villámlással kísért mennydörgést vélt hallani. Ez megerősíteni látszott a bálnavadász Scoresby állítását, aki szerint a hatvanötödik délkörön túl hasonló tüeményt észleltek. 1821-ben Parry kapitány is tanúja volt ennek a meteorológiai furcsaságnak.

Hajnali öt óra felé meglepő gyorsasággal változott meg az idő. A hőmérséklet hirtelen fagypontra süllyedt, szelídebb lett a szél, s északra változott. Most már észre lehetett venni a tengerszoros nyugati bejáratát, de az teljesen el volt torlaszolva. Hatteras mohó pillantást vetett a partra, azt kérdezte önmagától, vajon valójában létezik-e ez az átjáró.

Ezalatt a kétárbocos felszedte horgonyait, s lassan úszott a jégáradatban, miközben a jégablák harsogva ropogtak a hajótest alatt. Ebben az évszakban a „pack” jégtömbök még hat-hét láb vastagságúak voltak, nagyon kellett hát vigyázni, nehogy jégszorítóba kerüljenek, mert ha ezt netán ki is állná a hajó, megtörténhet, hogy a jégtömeg felborítja.

Délben most először lehetett megcsodálni egy pompás sarki tüeményt: a két melléknap között ívelő szivárványt. A doktor előbb megbámulta, majd pontosan lemérte terjedelmét. A külső ív csak a vízszintes átmérő elejétől és végétől számított harmincfoknyi terjedelemben volt látható. A nap kettős képét élesen meg lehetett különböztetni, a világló íveken a színek belülről kifelé így sorakoztak: piros, sárga, zöld, halványkék s végül a fehér fényesség, melynek külső határai elmosódtak.

A doktor emlékezetébe idézte Thomas Youngnak e légköri jelenségekről alkotott ötletes elméletét. Ez a természettudós feltételezi, hogy jégprizmákból alakult felhő okozza a jelenséget. A jégprizmákra eső napsugarak hatvan- és nyolcvanfokos szög alatt törnek meg. Eszerint tehát derült égboltozaton nem képződhetnék szivárvány. A doktor nagyon szellemesnek találta ezt a magyarázatot.

Az északsarki tengereken otthonos matrózok általában bőséges havazás előjelének tekintik ezt a tüneményt. Ha ez a megfigyelés helyesnek bizonyulna, a *Forward* még sokkal nehezebb helyzetbe kerül. Hatteras úgy döntött hát, hogy tovább halad, előre. Ezen a napon és az ezt követő éjszakán percnyi pihenőt se engedélyezett magának, folyvást csak a látóhatárt távcsövezte, a kötélhágcsót mászta, s minden alkalmat megragadott, csak hogy közelebb jusson a tengerszoros kijáratához.

De reggel meg kellett torpannia az áthatolhatatlan jégmező előtt. A doktor odament hozzá, a hátsó fedélzetre. Hatteras egészen hátra ment vele, a hajó farára, itt nyugodtan beszélgethettek, nem kellett attól tartaniuk, hogy valaki kihallgatja őket.

- Megrekedtünk - mondta Hatteras. - Lehetetlen továbbmennünk.

- Lehetetlen? - hökkent meg a doktor.

- Lehetetlen! A *Forward* egész löporkészletével se tudnánk akár csak egy negyed mérföldet is előrejutni!

- Hát akkor mit csinálunk? - kérdezte a doktor.

- Mit tudom én? Átkozott legyen ez a gyászos esztendő, amely ilyen kedvezőtlen kilátásokat hoz.

- Oda se neki, kapitány. Ha itt kell telelnünk, hát akkor itt telelünk! Ez is van olyan jó hely, mint akármelyik másik!

- Kétségtelenül - felelt Hatteras halkan. - De nem kellene itt áttelelnünk, különösen júniusban nem. A telelés csupa testi és lelki veszedelem. A legénységet egykettőre elcsüggeszti a szenvedésekkel teli kényszerpihenő. Én magam is úgy számítottam, hogy majd csak a Sarkhoz közel eső északi szélesség alatt állok meg.

- Csakhogy a sors úgy akarta, hogy a Smith-csatorna zárva legyen.

- Ugyanaz a csatorna, amely más számára nyitva volt! - kiáltotta Hatteras! - Például annak az amerikaiak, annak a...

- Ugyan, Hatteras - szakította félbe szándékosan a doktor -, most még csak június 5-e van, ne essünk hát kétségbe. Bármelyik percben megnyílhatik előttünk az út. Hiszen ön is tudja, a jégnek megvan az a sajátsága, hogy még csendes időben is tömbökre töredezik, mintha csak valami taszítóerő működne a jégtáblákat képező különböző jégtömegek között. Az is megeshet hát, hogy egyik óráról a másikra szabaddá válik előttünk a tenger.

- Nos, ha így lesz, akkor nekivágunk! Nagyon is lehetséges, hogy ha túljutottunk a Bellot-szoroson, könnyen visszahajózhatunk északra a Peel-szoroson át vagy a Mac Clintock-csatornában, és akkor...

- Kapitány - szólt most közbe James Wall -, félő, hogy kormányserkezetünket elviszi a jég.

- Ha elviszi, hadd vigye - felelt Hatteras. - Nem egyezem bele abba, hogy leszereljük. Én éjjelnappal mindig készenlétben akarok lenni. Ügyeljen rá, Wall úr, hogy a lehetőséghez képest védelmezzék, távolítsák el a jeget a közeléből, de a kormányserkezetnek a helyén kell maradnia. Megértette?

- Mégis... - próbálkozott Wall.

- Nem vagyok kíváncsi a megjegyzéseire, Wall úr - szólt rá szigorúan Hatteras -, menjen a dolgára!

Wall visszatért szolgálati helyére.

- A mindenit! - kiáltott dühösen hadonászva Hatteras. - Öt évet adnék az életemből, ha északon lehetnék! Ennél veszélyesebb átjárót nem ismerek. És hogy még tetézve legyenek a nehézségek, ezen a mágneses sarkhoz közel eső tájon alszik az iránytű, lustálkodik vagy megbolondul a mutatója, s minduntalan változtatja irányát!

- Magam is bevallom, hogy ez bizony veszedelmes út - felelt a doktor -, de azok, akik vállalták, el voltak készülve ezekre a veszélyekre, hát meglepetésről szó sincs.

- Jaj, doktorkám, de az én legénységem már nem az, aki volt. S a tisztjeim? Nos, épp az imént láthatta, hogy azok már a feleselésnél tartanak! Azok a pénzbeli juttatások, amelyeket én a matrózoknak felajánlottam, csak arra voltak jók, hogy beszélődjének, de az ajánlatnak megvan az a rossz oldala, hogy az indulás után még inkább vágyakoznak vissza a matrózok! Doktor, engem senki sem támogat vállalkozásomban, és ha pórul járok, akkor ennek oka nem ez vagy az a matróz lesz - akit egyébként még eszére is téríthetek -, hanem egyes tisztjeim rosszakarata. De fogadom, hogy drágán fizetik meg!

- Ön túloz, Hatteras.

- Én egyáltalán nem túlozok! Azt hiszi, a legénység azért haragszik, mert akadályok tornyosulnak az utamba? Éppen ellenkezőleg! Ezek azt hiszik, hogy az akadályok majd tervem feladására készítetnek! Így hát most nem is morognak, s amíg csak a *Forward* orra dél felé néz, nem is fognak morogni. A bolondok! Azt képzelik, hogy Anglia felé közelednek! De mihelyt sikerül északnak fordulnom, majd meglátja, micsoda változás lesz itt! De esküszöm, nincs olyan élőlény, aki engem útirányomtól eltéríthetne! Majd csak akad olyan átjáró vagy nyílás, amelyen átcúsztathatom a hajómat, még ha a rézburkolatát ott is kell hagynom; s akkor végül is én maradtam felül.

A kapitány vágya bizonyos mértékben teljesült. Amit a doktor előre látott, bekövetkezett: estefelé hirtelen változás állt be, valami áramlat vagy hőmérséklet hatására a jégmezők kezdtek szétválni. A *Forward* vitézül nekiindult, acél orrtőkéje csak úgy tördelte az úszó jégtáblákat; egész éjjel haladt, s kedden reggel hat óra tájt kijutott a Bellot-tengerszorosból.

Mily keserves csalódást érzett Hatteras, mikor azt látta, hogy az út észak felé teljesen el van zárva! De volt annyi lelkiereje, hogy elrejtse kétségbeesését, úgy tett, mintha az egyedüli szabad út az lenne éppen, amelyet ő mint egyetlen tart megfelelőnek, s a Franklin-szoroson haladt lefelé a *Forward*-dal. Mivel nem mehetett fel a Peel-tengerszorosba, úgy határozott, hogy megkerüli a Prince de Galles-földet, s úgy jut a Mac Clintock-csatornába. De érezte, hogy Shandon és Wall átlátnak rajta, s tudják, hogy - ha már így csalódott reményeiben - mihez tartsák magukat.

Június 6-a nem hozott említésre méltó eseményt. Az eget hófelhők borították, és a szivárvány időjósolata beteljesedett.

Harminchat óra hosszat követte a *Forward* a Boothia-part kanyarulatait anélkül, hogy sikerült volna közelebb kerülnie a Prince de Galles-földhöz. Hatteras teljes gőzt parancsolt, mit sem törődött a szén tékozlásával, mert arra számított, hogy majd a Beechey-szigeten kiegészítheti szénkészleteit. Csütörtökön megérkezett a Franklin-tengerszoros végpontjához, s ott is elzárva találta az északnak vezető utat.

Ez valóban kétségbeejtő volt. Most már vissza se fordulhatott, a jég előrehajtotta, s látta, hogy mögötte szüntelenül lezáródik az út; mintha sohasem is lett volna szabad tenger ott, ahol ő egy órával azelőtt elhaladt.

Így nemcsak hogy nem nyerhetett tért észak felé a *Forward*, de meg sem állhatott, egy percre sem, mert ha megáll, a jég fogságába esik. Úgy kellett hát menekülni a jég elől, mint ahogyan a vihar elől menekszik a hajó. Június 8-án, pénteken a James Ross-tengerszoros bejáratánál Boothia partjainak közelébe vetődtek. Ezt el kellett kerülni, mert innen csak nyugat felé nyílik kijárat, s az egyenest az amerikai szárazföldnek vezet.

Délben megállapították földrajzi fekvésüket: északi szélesség $70^{\circ} 5' 17''$ és nyugati hosszúság $96^{\circ} 46' 45''$. Mikor a doktorral közölték ezeket a számadatokat, egyeztetette azokat térképével, s látta, hogy végre a mágneses sarkra érkeztek, ugyanarra a helyre, ahol James Ross, sir John unokaöccse ezt a különös jelenséget megállapította.

A part alacsony volt, a tengertől egymérföldnyire alig hatvan láb magas.

Minthogy a *Forward* kazánja tisztításra szorult, a kapitány egy jégmező mellett horgonyt vettett, s megengedte a doktornak, hogy a főmatróz társaságában partra szálljon. Hatterast magát tervén kívül semmi sem érdekelt, bezárkózott kabinjába, s szemével az Északi-sark térképét falta.

A doktor társával könnyen partot ért. A kísérleteihez szükséges iránytűt is magával hozta; James Ross munkálatait akarta ellenőrizni. Hamarosan megtalálta azt a mészkőből épített dombocskát, amit Ross emelt, s odaszaladt. Egy nyíláson át észrevette a köemelvénnyel belsejében azt az ónkazettát, amelybe James Ross felfedezésének jegyzőkönyvét elhelyezte. Úgy látszott, hogy teremtett lélek nem járt e harminc év alatt ezen az Istentől elhagyott parton.

A lehető legérzékenyebben felfüggesztett mágnesű a delejes erő hatására itt nyomban csaknem függőleges helyzetbe billent. A vonzásközpont tehát igen közel lehetett ide, ha nem közvetlenül a tű alatt.

A doktor gondosan végezte el kísérleteit.

De ha James Ross, készülékeinek tökéletlensége folytán azt állapította meg, hogy az ő mágnesűje csupán $89^{\circ} 59'$ -nyire kerül függőleges helyzetbe, ez csakis annak volt köszönhető, hogy az igazi mágneses sark a valóságban ettől a helytől egy 'nyire (földrajzi percnnyire) van. Dr. Clawbonny több szerencsével járt, mert onnan némi távolságra továbbhaladva, nagy megelégedéssel állapította meg, hogy az ő tűje 90° -ra lendül. Nagyot toppantott azon a helyen, és felkiáltott:

- Íme, egészen pontosan itt van a Föld mágneses sarka!

- Igazán itt van?

- Pontosan itt, barátocskám.

- Akkor hát el kell vetni a találgatásokat holmi mágneses hegyekről vagy mágneses tömegekről.

- Úgy bizony, derék Johnsonom - felelte nevetve a doktor -, ilyesmiről csak a hiszékeny emberek képzelődnek. Amint ön is láthatja, nyoma sincs itt olyan hegynek, amely képes lenne magához vonzani a hajókat, vagy horgonyonként, szegenként letépni vasalkatrészeit, és még az ön szöges cipői is éppoly szabadon mozoghatnak itt, mint bármely más pontján a földgolyó belsejében.

- Hát akkor hogyan magyarázható...

- Nem magyarázzuk, Johnson. Még nem vagyunk eléggé tudósok ehhez. De az biztos, matematikailag kétségtelen, hogy a mágneses sark itt van, pontosan ezen a helyen!

- Hej, Clawbonny úr, de boldog is lenne a kapitányunk, ha már ugyanezt mondhatná az Északi-sarkról!

- Majd mondja ott is, Johnson, ott is mondja majd egyszer.

- Adja isten! - felelte Johnson.

A doktor és társa jelzőoszlopot emelt pontosan azon a helyen, ahol kísérletük végbement, s mivel jelet kaptak a visszafordulásra, este öt órakor visszatértek a hajóra.

XVII. SIR JOHN FRANKLIN KATASZTRÓFÁJA

A *Forward*nak sikerült egyenest átszelnie a James Ross-tengerszorost, de nem minden baj nélkül; megint csak a fűrészhöz meg a pokolgépekhez kellett folyamodni, a legénység végkimerülésig robotolt. Az időjárás szerencsére nagyon elviselhető volt, harminc fokkal több, mint amennyit James Ross talált itt ebben az évszakban. A hőmérő +2°-ot mutatott.

Szombaton az északsarki tenger egyik közepes szigetének, a Vilmos király-földnek északi végpontján elhagyták a Félix-fokot.

A legénységre ez fájdalmasan hatott; kíváncsi, de bánatos tekinteteket vetettek a tovavonuló partvidékre.

Mert íme, most itt voltak a Vilmos király-földnél, a modern idők legrettenetesebb drámájának színhelyén! Arra, nyugatra, alig néhány mérföldnyire innen, veszett oda örökre a két hajó, az *Erebus* meg a *Terror*.

A matrózok jól ismerték a Franklin admirális felkutatására végzett kísérleteket s azok eredményét is, de mit sem tudtak a katasztrófa lesújtó részletei felől. Most hát, amikor a doktor térképén kísért a hajó útját, többen közülük, így Bell, Bolton, Simpson, odajöttek hozzá, s beszédbe elegyedtek vele. Csakhamar követték őket társaik is, különös kíváncsiság hajtotta őket. Ezalatt teljes sebességgel siklott a hajó, s a part öblei, hegyfokai, földnyelvei gigantikus panorámaként vonultak el szemük előtt.

Hatteras gyors léptekkel rótt a hátsó fedélzetet. A doktor, amint ott ült a fedélzeten, egyszerre csak azt látta, hogy jóformán az egész legénység körülötte kuporog. Megértette, milyen érdekes ez az ő helyzetükben, s hogy ilyen körülmények között mekkora hatása lehet a történetek elbeszélésének, így folytatta hát a Johnsonnal kezdett beszélgetést:

- Önök is tudják, barátaim, hogyan kezdte Franklin. Matrózinasként, miként Cook meg Nelson. Nagy tengeri expedíciókban telt el az ifjúsága, majd 1845-ben elhatározta, hogy az Északnyugati átjáró keresésére indul. Parancsnoka lett az *Erebus*nak és a *Terrornak*, amelyen 1840-ben Ross tette meg sarkvidéki útját. Franklin az *Erebus*on indult útnak, hetvenfőnyi legénységgel, tisztekkel és matrózokkal. A *Terror* legénysége hatvannyolc főből állt. Az öblökben, a hegyfokokon, a szorosokban, a földnyelveken, a partvidék szigetein mindenütt olvashatják nevét e szerencsétleneknek, akik közül egy se látta viszont hazáját! Együttvéve százharmincnyolc ember! Tudjuk, hogy Franklin utolsó leveleit 1845. július 12-én Disko szigetén keltezte. „Remélem - írta -, hogy ez éjjel felszedem horgonyaimat, s elindulok a Lancaster-szoros felé.” Mi is történt vele, miután elhagyta Disko szigetét? A *Prince de Galles* és az *Entreprise* nevű bálnavadászhajók kapitányai látták utoljára a két hajót a Melville-öbölben, s attól a naptól fogva mit sem hallani felőlük. Mégis követhetjük Franklint nyugat felé vezető útján. Benyomul a Lancaster- és a Barrow-szorosba, s Beechey szigetére érkezik, ahol 1845-1846 telét tölti.

- De honnan tudódtak ki ezek a részletek? - kérdezte Bell, a hajóács.

- Az Austin-expedíció 1850-ben három sírt talált a szigeten. Franklin három matróza aludta örök álmát e sírokbán; majd később egy okmány is elmondta; Hobson, a *Fox* hadnagya akadt rá, s ez az okmány 1848. április 25-én kelt. Így hát tudjuk, hogy áttelelésük után az *Erebus*

meg a *Terror* felmentek a Wellington-szoroson, a 77. délkörig, de ahelyett, hogy továbbhaladtak volna északnak, ahol kétségkívül járhatatlan volt az út, visszafelé, délnek tartottak.

- S ez volt a vesztük! - szólt közbe egy komoly hang. - Mert északon életben maradhattak volna.

Mindenki hátrafordult. Hatteras volt. A hátsó fedélzet korlátján könyökölt, s onnan vetette oda legénységének ezt a megjegyzést.

- Franklin szándéka kétségtelenül az volt - folytatta a doktor -, hogy eljusson Amerika partjaihoz. De viharok vették üldözőbe ezen a gyászos úton, és 1846. szeptember 12-én a két hajó, innen néhány mérföldnyire, a Félix-foktól északnyugatra jég közé került; aztán még tovább sodródtak észak-északnyugatnak, a Victory-földnyelvig, látják, addig - mondta a doktor, s a tenger egy pontjára mutatott. - De a hajókat csak 1848. április 22-én hagyták ott - tette hozzá. - Mi történhetett hát ez alatt a tizenkilenc hónap alatt? Mit csináltak ezek a szerencsétlenek? Minden bizonnyal kutatgattak a közeli területeken, mindent megtettek, hogy megmeneküljenek, mert az admirális erélyes ember volt, és ha neki nem sikerült...

- ...akkor talán elárulta a legénysége - szólt közbe tompán Hatteras.

A matrózok nem mertek feltekinteni. Nekik szóltak ezek a súlyos szavak.

- Egyszóval az a fatális okmány még azt is közölte velünk, hogy sir John Franklin 1847. június 11-énél nem bírta tovább. Áldott legyen emlékezete! - mondta a doktor, s levette kalapját.

A matrózok csendben követték példáját.

- Mi lett tíz hónap alatt, parancsnok nélkül, ezekből a nyomorultakból? Hajóikon maradtak, és 1848 áprilisában szánták el magukat arra, hogy elhagyják a hajókat. Ekkor a százharmincnyolc emberből már csak százöt élt. Harminchárom meghalt! Crozier és Fritz-James, a két hajó kapitányai ekkor jelzőoszlopokat emeltek a Victory-földnyelven, és abban helyezték el utolsó okmányukat. Íme, barátaim, most haladunk el ez előtt a földnyelv előtt! Még láthatják a jelzőoszlop maradványait, úgyszólván pontosan annak a helynek végső pontján állították fel, amelyet John Ross 1831-ben elért. Íme, itt a Franklin-szoros, íme, a Franklin-földnyelv! Íme, a Vescont-földnyelv! S itt az Erebus-öböl, ahol az egyik hajó roncsaiból eszkábált s az egyik szánra rakott dereglyét megtalálták! Itt akadtak rá az ezüstkanalakra, a töltényekre, csokoládéra, teára, szentkönyvekre! Mert a katasztrófát túlélő százöt ember Crozier kapitány vezetése alatt útnak indult Great Fish-River felé. Vajon meddig jutottak el? Sikerült elérniük a Hudson-öblöt? Életben maradt valaki közülük? Vajon mi történhetett velük ez utolsó útrakelésük óta?

- Majd én mindjárt megmondom maguknak, mi lett belőlük! - vetette oda keményen Hatteras. - Igaz, megkísérelték, hogy elérjék a Hudson-öblöt, s több csoportra oszlottak! Igaz, hogy a déli utat választották! De az is igaz, hogy 1854-ben dr. Rae elmondta egy levelében, hogy 1850-ben a Vilmos király-földön az eszkimók találkoztak egy negyven emberből álló csapattal; a sovány, nyúzott képű férfiak borjúfókára vadászgattak, vánszorogva haladtak, s a kínoktól halálosan kimerülve, egy hajót vonszoltak maguk után. S később harminc holttestet találtak a szárazföldön s ötöt egy szomszédos szigeten. Olyikat félig elkapartak volt, mások temetetlenül heverték szerteszét, ismét mások a felborult hajó alatt, néhányan egy sátor romjai alatt, itt egy tiszt, távcsöve a vállán, töltött fegyvere mellette, távolabb a bogrács, szörnyűséges lakoma maradványaival! Amikor az admirális meghallotta ezeket a híreket, megkérte a Hudson-Öböl Társulatot, hogy küldje ki legügyesebb tisztviselőit az esemény színhelyére. Ezek a Back folyón leereszkedtek a torkolatig. Végigjárták a Montréal- s Maconochie-

szigeteket, valamint az Ogl-földnyelvet. Semmi! Ezek a szerencsétlenek valamennyien a nyomorúságtól pusztultak el, a szenvedésektől váltotta meg őket a halál, az éhség végzett velük, miközben az emberevés borzalmas segítségére fanyalodtak, hogy meghosszabbítsák létüket! Íme, ez lett belőlük ezen a megcsonkított tetemeikkel borított déli úton! Nos hát van még kedvük az ő nyomdokaikba lépni?

Hatteras felindult hangja, szenvedélyes taglejtései, lángoló arca leírhatatlan hatást váltott ki. E gyászos föld láttán s az elmondottakon végképp felizgult legénység egy emberként kiáltotta:

- Északra! Északra!

- Nos hát akkor fel, északra! Ott élet s dicsőség vár ránk! Északra! Az ég is velünk van! Fordul a szél! Szabad a kijárat! Fordulj, hajó!

A matrózok szolgálati helyükre ugrottak, a jégár lassacskán oszlani kezdett; a *Forward* egykettőre lábra kapott, s teljes gőzzel vágott neki a Mac Clintock-csatornának.

Hatterasnak igaza volt, mikor szabadabb tengerre számított. Felfelé indult azon az úton, amelyet Franklin útjának vélt; a Prince de Galles-föld nyugati partja mentén haladt, amely akkoriban már eléggé fel volt derítve, míg a szemben levő part még ismeretlen volt. Nyilvánvaló, hogy a jég megindulását déli irányba a nyugati szorosok idézték elő, mert ez a tengerszoros teljesen jégmentesnek látszott. Így hát a *Forward* pótolhatta az elvesztett időt, s olyan jól etették szénrel, hogy június 14-én elhagyta az Osborne-öblöt és az 1851. évi expedíciók által elért legvégső pontokat is. Volt ugyan még jégtábla szép számmal a tengerszorosban, de már nem kellett attól tartani, hogy nem lesz víz a *Forward* hajótökéje alatt.

XVIII. ÚTBAN ÉSZAK FELÉ

Úgy látszott, hogy a legénység ismét a megszokott fegyelem és engedelmesség útjára tért. A hajóval mind kevesebbet kellett bajlódniuk, s így bőven maradt idejük pihenésre. A hőmérséklet is állandóan fagypont fölött volt, és az olvadás majd csak megbirkózik a hajózás nagyobb akadályával.

Duk családias társas lény lett, s őszinte baráti kapcsolatba került dr. Clawbonnyval. A legjobb barátok lettek. Mivel azonban a barátkozásnál az egyik fél mindig áldozatot hoz a másikért, be kell vallani, hogy ez a másik éppen a doktor volt. Duk azt csinált vele, amit akart. A doktor úgy engedelmeskedett, mint egy kutya a gazdájának. Duk egyébként a fedélzeten a legtöbb matróz és tiszt iránt szeretetre méltónak mutatkozott, csupán - kétségtelenül ösztönszerűen - Shandon társaságától menekült. De fente a fogát - s micsoda foga volt! - Penre és Warrenre is; alig fékezett acsarkodásban nyilvánult meg a gyűlölete, ha a két matróz csak a közelébe is került. Egyébként ezek nem is merték már bántani a kapitány kutyáját, „az ő védőszellemét”, ahogyan Clifton megjegyezte.

Végül is a legénység megint bizakodó lett, s jól viselkedett.

- Úgy látszik, embereink komolyan vették a kapitány beszédjét - mondta egy szép napon James Wall Richard Shandonnek. - Látni rajtuk, hogy már nem kételkednek a sikerben.

- Ebben tévednek - felelt Shandon. - Ha kissé gondolkodnának, ha alaposabban átgondolnák a helyzetet, rájönnének, hogy egyik vigyázatlanságot a másik után követjük el.

- De látja, mégiscsak szabadabb vízen járunk - folytatta Wall -, s ismét rátérünk a járt utakra. Nem túloz maga egy kicsit, Shandon?

- Egy csöppet sem túlozok, Wall. A gyűlölet, a féltékenység, amit - maga szerint - Hatteras ellen érzek, nem vakít el. Arra feleljen, megnézte-e a szénkamrákat?

- Nem néztem meg - felelt Wall.

- Nahát akkor menjen le, és majd meglátja, milyen rohamosan fogynak a szénkészleteink. Elvben főként vitorlával kellett volna hajóznunk; a hajócsavar csak arra volt fenntartva, hogy az áramlatokon felfelé és ellenszél esetén haladni tudjunk; fűtőanyagunkat csak a legszigorúbb takarékossgal lett volna szabad használnunk, mert ki tudná megmondani, hogy merre vetődünk, s hány esztendeig leszünk kénytelenek egy helyben maradni. De Hatterast űzi az örülete. Ő csak nyomul, előre, fel, a megközelíthetetlen Északi-sark felé, s mit se törődik ezekkel a részletkérdésekkel. Akár ellenünk fúj a szél, akár sem, ő teljes gőzzel halad, s ha ez így megy tovább, nagy bajba kerülünk, ha ugyan végképp el nem veszünk.

- Igaz ez, Shandon? Hát ilyen komoly a helyzet?

- Ilyen komoly, Wall. Nemcsak a gépre nézve, amely, fűtőanyag híján, majd épp a legválságosabb helyzetben lesz hasznavehetetlen, de komoly a helyzetünk a telelés szempontjából is, amire előbb-utóbb rákerül a sor. Márpedig egy kicsit a hidegre is gondolni kell olyan tájon, ahol a hőmérőbe belefagy a higany!

- De ha nem csalódom, Shandon, a kapitány arra számít, hogy majd a Beechey-szigeten kiegészíti a szénkészleteit; ott jócskán kell szénnek lennie.

- Hát tán arra megy az ember ezeken a vizeken, ahova kedve tartja, Wall? Lehet itt arra számítani, hogy bármelyik szoros jégmentes lesz? És hátha elszalasztja a Beechey-szigetet, s egyáltalán nem ér oda, akkor mi lesz velünk?

- Igaza van, Shandon. Én is úgy látom, hogy Hatteras nem eléggé óvatos. De miért is nem figyelmezteti őt egyre s másra?

- Azt nem, Wall - felelte rosszul leplezett keserőséggel Shandon -, elhatároztam, hogy hallgatók. Most már nem én felelek a hajóért, bevárom hát az eseményeket, amit parancsolnak, megteszem, de véleményt nem nyilvánítok.

- Bocsásson meg, ha azt mondom, hogy nincs igaza, Shandon. Mert itt közös érdekről van szó. Arról, hogy a kapitány elővigyázatlanságát drágán fizethetjük meg.

- És ha beszélnék vele, Wall, vajon meghallgatna-e?

Wall nem mert igenlő választ adni erre a kérdésre.

- De a legénység képviselőit talán meghallgatná - tette hozzá.

- A legénységet! - vont vállat Shandon. - Hát maga nem figyeli meg a dolgokat, szegény Wall barátom? Ezeket egészen más valami fűti, mint a menekvés gondolata! Ezek tudják, hogy ha az északi szélesség 72°-án túljutnak, minden egyes további fokért ezer font üti a markukat.

- Igaza van, Shandon - felelt Wall. - És a kapitány a legjobb módját választotta annak, hogyan kell együtt tartani az embereit.

- Kétségtelenül. Legalábbis egyelőre.

- Mit akar ezzel mondani?

- Azt akarom mondani, hogy ha nincs veszély, se fáradtság, ha szabad a tenger, minden magától megy. Hatteras pénzen vette meg legénységet. Ám amit pusztán pénzért csinál az ember, azt rosszul csinálja. Kerüljünk csak egyszer nehéz körülmények közé, ha majd itt a veszély, a nyomorúság, a betegség, a csüggedés, a hideg, aminek pedig bolond fejjel egyenest nekiszaladunk, akkor majd meglátja, vajon emlékeznek-e még a kitűzött díjra ezek az emberek!

- Tehát ön szerint, Shandon, Hatteras terve nem sikerül?

- Nem, Wall, nem sikerül. Az ilyen vállalkozásnál teljes lelki közösségnek s rokonszenvnek kell lennie a vezetők között, ami itt nincs meg. S még hozzáteszem, hogy Hatteras bolond. Egész múltja azt bizonyítja. No, majd meglátjuk! Hatteras olyan körülmények közé kerülhet, hogy egy kevésbé kalandos kapitánynak lesz kénytelen átadni a hajó parancsnokságát...

Wall kételkedve rázta meg a fejét.

- De mindig Hatterasszal lesz...

- Vele lesz - vágott a tiszta szavába Shandon -, tudom, hogy vele lesz dr. Clawbonny, ez a tudós, akit csak a tudás érdekel, Johnson, ez a tengerész, a fegyelem rabszolgája, aki azt tartja, hogy nem érdemes okoskodni, s talán még egy-két ember, mint például Bill, a hajóács; szóval legfeljebb négyen. Ám tizennyolcan vagyunk a hajón! Nem, Wall, Hatterasban nem bízok a legénység, ő jól tudja ezt, s a pénz az ő csalátka. Nem mondom, ügyesen használta ki Franklin katasztrófáját, hogy ezzel a manőverrel maga felé fordítsa ezeket az ingatag lelkeket. De én mondom magának: ez nem tart sokáig, és ha nem sikerül kikötni a Beechey-szigeten, akkor elveszett!

- Ha a legénység sejtené...

- Nagyon kérem, ne közölje velük ezeket az észrevételeimet - felelt élénken Shandon. - Majd ők maguk is rájönnek. Most egyébként helyes, ha továbbra is az északi utat követjük. De ki tudja, hogy az az út, amelyről Hatteras azt hiszi, hogy az Északi-sark felé vezet, nem visszafelé visz-e bennünket. A Mac-Clintock-csatorna végén van a Melville-medence és azoknak a tengersizoroknak a torkolata, amelyek a Baffin-medencébe vezetnek. Hát jól vigyázzon Hatteras! A nyugati út könnyebb, mint az északi.

Ebből a beszélgetésből is látni, milyen volt Shandon állásfoglalása, s hogy mily jogosan érezte őt árulónak a kapitány.

Shandon egyébként jól okoskodott, amikor annak tulajdonította a legénység mostani megelégedettségét, hogy rohamosan közeledtek a 72. délkörhöz. A pénzsóvárság a kevésbé vakmerőeket is elkapta. Shandon mindegyiket felmérte, s pontosan tudta, hányadán áll velük.

Leszámítva a kapitányt meg a doktort - akiről nem lehetett feltételezni, hogy osztozkodni akarnának a jutalomban -, tizenhat ember volt a *Forward* fedélzetén. A jutalom ezer fontra rúgott, vagyis fejenként és rangonként mindenkire hatvankét és fél font sterling jutott. Ha valaha is elérnek az Északi-sarkra, a még hátralevő 18 foknyi távolság a legénység minden egyes tagjának ezerszázhuszonöt font sterlinget, tehát egész kis vagyont jelentett. Ez a kedvtelés tizennyolcezer font sterlingjébe kerül a kapitánynak, de ő éppen elég gazdag volt ahhoz, hogy ezt a kis sarki sétát megengedhesse magának.

Mit tagadjuk, ezek a számolgatások rendkívüli módon felpíszkálták a mohóság tüzét a matrózokban, és sokan, akik két héttel ezelőtt még boldogan vitorláztak volna vissza dél felé, most alig várták, hogy átlépjék azt az arannyal kirakott északi szélességet.

Június 16-án a *Forward* elérte az Acworth-fokot. A Rawlinson hegység ég felé nyújtotta hófödte csúcsait. A hó meg a köd mintegy megnövelte a terjedelmét és a távolságot. A hőmérséklet néhány fokkal a fagypont fölött maradt. Hirtelen jött zuhatagok, vízesések keletkeztek a hegyoldalban, a nehéztűzéség ágyúinak dörgését megszágyenyítő dördüléssel gördültek a lavinák a mélybe. A jégmezők hosszú, hófehér terítőinek végtelen tükre vakítóan villódzott a térben. Az olvadással viaskodó északsarki természeti erők csodálatos látványt nyújtottak. A kétárbocos szorosan a part mentén haladt; néhány szélvédett sziklán számos ritka szép hangát vettek észre, rózsaszín virágai félénken bújtak elő a hóból; vöröses színű, csenevész zuzmókat is láttak s valamiféle törpefűznek a földön kúszó hajtásait.

Végre június 19-én azon a híres 72. szélességi fokon elhagyták az Ommaney-öböl egyik végpontját képező Minto-földnyelvet. A kétárbocos besiklott a Melville-öbölbe, amelyet Ezüst-tengernek nevezett Bolton. Ez a vidám tengerész számtalan mókával mulattatta Clawbonnyt, s a doktor szívből nevetett ezeken a mókákon.

A *Forward* az erős északkeleti szél ellenére is elég könnyen haladt ahhoz, hogy június 23-án elhagyja a 74. szélességi fokot, s a Melville-medencének, e sarki régiók legjelentékenyebb tengerének kellős közepén találta magát. Ezen a tengeren elsőnek Parry kapitány kelt át az 1819. évi nagy expedícióján, s itt nyerte el legénysége a kormány ötezer font sterlinges pénzjutalmát.

Clifton beírta azzal a megjegyzéssel, hogy a 72. foktól a 74-ig, az két fok. Ami azt jelenti, hogy most már százhuszonöt font sterling van az ő számlája javára írva. De megértették vele, hogy a vagyon nem sokat ér ezen a tájon, hogy csak akkor mondhatja magát valaki gazdagnak, ha élvezheti is a gazdagságát, hát jobb lesz, ha bevárja azt a boldog pillanatot, amikor majd tökrészezen gurul egy liverpooli kocsmá asztala alá; ráér majd akkor dörgölni a kezét.

XIX. BÁLNA A LÁTHATÁRON

Ámbár a Melville-medence könnyen hajózható, azért nem mentes a jégtől. A láthatárig nyúló, végtelen jégmezőket láttak. Itt-ott jéghegyek is mutatkoztak, de mozdulatlanok voltak, mintha csak le lennének horgonyozva a jégmezők közepén. A *Forward* teljes gőzzel siklott azokban a széles átjárókban, amelyeken szabadabban mozoghatott. A szél gyakran változott, hirtelen váltva át egyik irányból a másikba.

A szél változékonysága a sarki tengereken figyelemre méltó jelenség, a legteljesebb szélcsendet olykor néhány perc alatt a legvadabb vihar váltja fel. Egy ilyen vihar érte utol Hatterast június 23-án, ennek az óriási tengeröbölnek kellős közepén.

A legkitartóbb szelek általában a jégmezőkről a szabad tenger felé fújnak, s szörnyű hidegek. Ezen a napon néhány fokkal lejjebb szállt a hőmérő higanyoszlopa; nagy hirtelen délire váltott a szél, rettentő szélrohamok tomboltak a jégmezők fölött, s vastag hótömegek képében zúdították le víztartalmukat. Hatteras nyomban bevonatta azokat a vitorlákat, amelyekkel addig a hajócsavar munkáját segítette, de mégsem elég gyorsan ahhoz, hogy a szélroham szempillantás alatt el ne ragadja a kis árbocsudár-vitorlát.

Hatteras hidegvérrel irányította a műveleteket; amíg a vihar tartott, nem hagyta el a fedélzetet. Kénytelen volt menekülni a vihar elől, s így nyugatnak fordult. Toronymagas hullámokat hömpölygetett a szél, s a környező jégmezőkről letöredezett mindenféle alakú jégtömbök himbálóztak a hullámhegyek csúcsain. Gyermeekjátékként táncolt a hullámok hátán a hajó, s „pack” jégtáblák törmelékei vágódtak a hajótestnek. Voltak olyan pillanatok, amikor a kétárbocos függőlegesen futott fel az áttetsző hegyfalon, acélorra a rá hulló kósza fényben úgy szikrázott, mint egy olvadó fémrúd; majd a mélységbe zuhant, fejjel zúdulva füstje fellegébe, míg a hullámokból kibukkant csavarja, baljós zajt csapva, üresen forgott víz híján, a levegőt verdesték szárnyai. S közben szakadt, zuhogott a hóval elegyes eső.

A doktor a világeért se szalaszhathatott el egy ilyen jó alkalmat, hogy bőrig ázzék; ott maradt a fedélzeten, mintegy zsákmányaként a döbbsent ámulatnak, amely egy tudóst az ilyen látványnál elfog. A hozzá legközelebb állók se hallhatták volna meg szavát, így hát csak bámult és hallgatott, de eközsben olyan tüneménynek volt tanúja, amely ezeken az északi tájakon bizarrnak, különösnek nevezhető.

A vihar szűk területen tombolt, csupán vagy három-négy mérföldre terjedt; ugyanis a jégmezők fölött dülő fergeteg sokat veszít erejéből, s pusztító hatalma nem terjedhet messze. A doktor időnként, mikor szélcsend állt be, észrevette, hogy az ég derült, s hogy a jégmezőkön túl csendes a tenger; elég lenne tehát a *Forward*nak, ha csak át tudna vágni az átjárókon, aztán már békén hajózhathna. De ezzel azt kockáztatta, hogy ezekre a hullámjárást követő mozgó zátonyokra vetődik. Hatterasnak azonban néhány óra alatt mégis sikerült nyugodt vizekre vinni hajóját, miközsben a láthatáron dülő orkán a *Forward*tól alig néhány kötélnyi távolságban dühöngött tovább.

A Melville-medence most már más látványt nyújtott. A hullámok s a szél hatása alatt számos jéghegy vált el a partoktól, s egymást minden irányban keresztezve, össze-összeütközsve úsztak felfelé, északra. Százával lehetett számlálni a jéghegyeket, de az öböl széles, s így a kétárbocos könnyűszerrel kikerülhette öket. Nagyszerű látványt nyújtottak ezek a különböző

sebességgel tovaúszó, hatalmas tömegek, mintha csak az elsőségért küzdenének egymással ezen a végtelen futópályán.

A doktor egészen odavolt az elragadtatástól, mikor Simpson, a szigonyvető odajött hozzá, s figyelmeztette a tenger váltakozó színeire; hol mélykék, hol meg olajzöld volt a tenger, s északról délnek haladó, hosszú és oly éles tarajú barázdákkal volt borítva, hogy ameddig csak a szem ellátott, követni lehetett határvonalukat. Olykor az átlátszó jégmezőket teljesen átlátszatlan, sötét színű felületek követték.

- Nos, Clawbonny úr, mi az ön véleménye erről a furcsaságról? - mondta Simpson.

- Én is ugyanúgy gondolkodom erről, mint ahogyan Scoresby, a bálnavadász vélekedett ezekről a különféle színű vizekről. Ez attól van, hogy míg a kék színű vizek híján vannak az ázalagok és medúzák milliárdjainak, addig a zöld színű vizek tele vannak ezekkel. Erre nézve Scoresby számos kísérletet végzett.

- Ó, Clawbonny úr, más tanulságot is vonhatunk le a tenger színéből.

- Igazán?

- Úgy bizony, Clawbonny úr, s szigonyösszavamra mondom, ha a *Forward* csak bálnavadász-hajó volna, semmi bajunk se lenne.

- De én akkora bálnát se látok, mint a kisujjam - felelt a doktor.

- Na jó! Látunk majd nemsokára, ígérem magának. Jó szerencse a halásznak, ha ezen az északi szélességen ezekkel a zöld barázdákkal találkozik.

- Éspedig miért? - érdeklődött a doktor, akit a mesterségbeli embereknek ilyes megjegyzései végtelenül érdekeltek.

- Mert ezeken a zöld vizeken fogják a legtöbb bálnát - felelt Simpson.

- És mi az oka ennek, Simpson?

- Az, hogy a bálna itt bőséges táplálékot talál.

- Biztos maga ebben?

- Ó, én százszor is tapasztaltam ezt a Baffin-tengerben, nem látom okát, mért ne lenne ugyanígy a Melville-medencében.

- Lehet, hogy igaza van, Simpson.

- Oda nézzen, Clawbonny úr! - felelt emez, áthajolva a hajóperemen.

- Nézd csak! - lepődött meg a doktor. - Azt mondaná az ember, hogy egy hajó szántotta barázdá!

- Márpedig ez nem más, mint az a zsírtartalmú anyag, amelyet a bálna hagy maga után. S higgye el, az az állat, amely ezt a nyomot hagyta, nem lehet messze!

S valóban, a zsiradék átható szagával itatódott át a levegő. A doktor hát fokozott figyelemmel kezdte vizsgálni a tenger felszínét, s a szigonyvető jóslata csakhamar beteljesedett.

Az árbockosárból felhangzott Foker kiáltása:

- Szél alatt egy bálna tart felénk!

Minden szem a jelzett irányba tekintett; a hajótól egymérföldnyire, alacsonyan a tengersizín fölött vízsugarat vettek észre.

Simpson hát nem csalódott tapasztalataiban.

- Ott a cet! Ott a bálna! - kiabálta.

- Eltűnt - felelte a doktor.

- Ha éppen kellene, meg tudnánk találni - dünnyögte Simpson.

De nagy csodálkozására Hatteras - bár ezt senki sem merte kérni tőle - parancsot adott a bálnavadászbárka felszerelésére. Jó szívvel szerezte meg legénységének ezt a szórakozást, amely által mellesleg néhány hordó bálnaolajra is szert tehet. A legénység nagy tetszéssel fogadta a vadászengedélyt.

Négy matróz foglalt helyet a bálnavadászbárkában. Hátralát Johnson, ő dirigálja majd a vadászatot. Simpson a bárka orrában állt, szigonya a kezében. A doktort nem lehetett megakadályozni abban, hogy csatlakozzék az expedícióhoz. A tenger eléggé csendes volt. A bálnavadászbárka egykettőre vízre került, s tíz perc múlva már egymérföldnyire volt a hajótól. A bálna, miután egy szippantással újra ellátta magát levegővel, víz alá merült, de nemsokára ismét feljött a felszínre, és orrnyílásaiból vagy tizenöt láb magasságba lövellte azt a vízgőzből és nyálkából álló keveréket.

- Ott van! Ott - kiáltotta Simpson, s egy, a bárkától mintegy nyolcszáz yardnyira levő pontra mutatott.

A bárka gyorsan siklott az állat felé, s mert a hajón is észrevették, a kétárbocos félgözzel, szintén közeledett a bálnához.

Az óriási cet felbukkant, majd ismét alámerült, a hullámok játéka szerint, feketés hátát mutatta, olyan volt, mint egy nyílt tengeren kiálló sziklazátony. A bálna csak akkor úszik gyorsan, ha üldözik. Ez itt békésen ringatózott a hullámokon.

A bárka nesztelenül közeledett, mindig a zöld vízen haladt, mert ebben az át nem tetsző vízben az állat nem láthatja az ellenséget. Mindig megdöbbenő látvány, mikor egy ilyen törékeny kis bárka megtámadja a tenger szörnyetegét. Ez a bálna úgy százharminc láb hosszú lehetett; de a 72. és 80. fok közt akadtak már olyan cetekre is, amelyeknek mérete a száznyolcvan lábat is meghaladta. Sőt egykori írók hétszáz lábnál is hosszabb állatokról is meséltek; ám ezeket azok közé kell sorolnunk, amelyeket *a képzelet szülötteinek* nevezünk.

A bárka csakhamar a bálna közelébe jutott. Simpson jelt adott a kezével, s az evezők megálltak. Simpson célba vette a cetet, s az ügyes matróz kezéből süvítő erővel röpített ki a szigony; a szakállas, gerelyszerű szerszám mélyen belefűrődött a bálna vastag szalonnájába. Az állat nagyot csapott farkával, s víz alá bukott. Abban a pillanatban függőlegesen emelkedett a magasba a négy evező, a szigonyhoz erősített s a hajó orrában elhelyezett kötéltekercs rendkívüli gyorsasággal pörgött lefelé; vitte a bálna a bárkát, s Johnson ügyesen irányította futását.

A menekülő bálna eltávolodott a hajótól, s az úszó jéghegyek felé vette útját. Jó félóraig száguldott így az állat, a szigonykötelet folyvást vízzel kellett locsolni, nehogy tüzet fogjon a súrlódástól. Mikor a bálna sebessége csökkenni kezdett, lassanként bevonták, s gondosan feltekerték a kötelet. A cet nemsokára ismét felbukkant a tenger felszínére, s rettentő farkával veszettül csapkodta a vizet, úgyhogy a felvert hullámok valóságos záporosót zúdítottak a bárkára. A bárka most gyorsan odafarolt az állathoz, Simpson hosszú lándzsát ragadott, s nekikészült, hogy megvívja közelharcát az öslénnyel.

De a bálna villámgyorsan besiklott két jéghegy közé. Ott tovább üldözni rendkívül veszélyesnek látszott.

- Az ördögbe is! - morgott Johnson.

- Előre! Csak előre! Bátorság, barátaim! - kiáltozott a vadászláztól megszállt Simpson. - Már a mienk a dög!

- De nem üldözhetjük a jéghegyek között - felelte Johnson, s visszatartotta a bárkát.

- Dehogynem! - kiáltotta Simpson.

- Nem! Nem! - aggodalmaskodott egyik-másik matróz.

- De igen! - kiáltották a többiek.

Amíg így vitatkoztak, a bárna két úszó jéghegy közé vette be magát, amelyeket a hullámverés meg a szél már-már egymásnak hajtott.

A szigonykötélen vonszolt bárka utasai megkockáztatták, hogy a két jéghegy közé szorulnak, amikor Johnson fejszével a kezében hirtelen a csónak orrába ugrott, és elvágta a kötelet.

Legfőbb ideje volt! A két jéghegy ellenállhatatlan, szörnyű erővel egyesült, szétmorzsolva a közbeszorult, szerencsétlen állatot.

- Vége! - kiáltott fel Simpson.

- Meg vagyunk mentve! - felelte Johnson.

- Szavamra, mindent megért, hogy ezt láttam! - lelkenedett a doktor, akinek szeme se rebbent az egész vadászat alatt.

Ezeknek a jéghegyeknek morzsolóereje óriási. A bárna olyan baleset áldozata lett, amilyen gyakran fordul elő ezeken a vizeken. Scoresby beszélt, hogy egyetlen nyár folyamán harminc bárna pusztult el így a Baffin-öbölben. Egyszer látta, miként lapított össze egy perc alatt egy háromárbocost két ilyen, iszonyú sebességgel egymáshoz közeledő, óriási jégfal, s mint veszett oda mindenestül a hajó. S szeme láttára fűrtak derékban keresztül két másik hajót az egymásnak rontó, több száz láb hosszúságú jéglándzsák.

Néhány perccel később a bárka kikötött a hajónál, s ismét szokott helyére került a fedélzeten.

- Ez jó lecke volt azoknak, akik ész nélkül mennek bele a kutyaszorítóba! - jegyezte meg hangosan Shandon.

XX. A BEECHEY-SZIGET

Június 25-én a *Forward*, a Prince de Galles-föld északnyugati végpontjánál a Dundas-fok látóterébe került. Itt fokozódtak a nehézségek, mert még több volt a jég. A tenger összeszűkül ezen a helyen, s kikötők előtti erődítményekhez hasonlóan sorakozó szigetek: a Crozier, Young, Day, Lowther, Garret a szorosba kényszerítik az összegyűlt jégárt. Az az út, amelyet más körülmények között egy nap alatt tett volna meg a hajó, most június 25-től június 30-ig tartott. Meg-megállt, visszafordult Hatteras, várta a kedvező alkalmat, nehogy elszalassza a Beechey-szigetet; sok szemet pazarolt, mert ámbár alig égett a tűz a kazán alatt, de sohasem lehetett teljesen kioltani, mert éjjel-nappal folyvást gőz alatt kellett tartani a hajót.

Hatteras éppoly jól ismerte szénkészletének számadatait, mint Shandon, de egy percet sem akart takarékoskodással veszíteni, mert biztos volt benne, hogy a Beechey-szigeten majd talál fűtőanyagot. A déli kerülővel jókora késedelmet szenvedett a hajó, s habár Hatteras olyan óvatoss volt, hogy még áprilisban elindult Angliából, mégse volt most előbbre, mint ugyanebben az évszakban az öt megelőző expedíciók.

Június 30-án, a Prince de Galles-föld északkeleti végpontjánál elhagyták a Walker-fokot. Ez az a végső pont, amelyet Kennedy és Bellot, egy, az egész North-Somersetet átszelő kirándulás után, 1852. május 3-án megpillantottak. Az Austin-expedíció kapitánya, Ommaney, már 1851-ben olyan szerencsés volt, hogy csapatát el tudta itt látni élelemmel.

Ez az elég magas hegyfok pirosasbarna színéről nevezetes. Tiszta időben egészen a Wellington-csatorna bejáratáig elláthat innen az ember. Estefelé odaértek, ahol a Mac Leontól a Bellot-fokot elválasztja a Walker-foktól. A Bellot-fokot annak a hasonló nevű fiatal francia tisztnek jelenlétében nevezték el így, akit az angol expedíció ez alkalomból háromszor hurrával köszöntött. Itt sárgás mészkőből áll a nagyon egyenetlennek látszó part, amelyet azok az óriási jéghegyek védenek, amelyeket rendkívül impozáns módon halmoz itt fel az északi szél. Nemsokára eltűnt a part a *Forward* utasainak szeme elől. A hajó, átszelve a Barrow-tengerszorost, lazán összeálló jégtáblákon át vágott magának utat a Beechey-sziget felé.

Hatteras, nehogy túlsodródjék a szigeten, úgy határozott, hogy toronyiránt halad, s a következő napokon percre se hagyta el helyét a hajóhídon. Gyakran kúszott fel az árbocsudárvitorla kötélzetén, hogy kiválaszthassa a leginkább kedvezőnek látszó járatokat. Amit csak egy tengerész ügyessége, hidegvére, vakmerősége, mondhatni, zsenialitása véghezvihet, azt ő mind megcselekedte az alatt az idő alatt, míg átkeltek a szoroson. Igaz, hogy a szerencse nemigen kedvezett neki, mert ebben az évszakban csaknem jégmentes tengert kellett volna itt találnia. De ha az ember nem sajnálja se a gőzt, se a legénységet, se önmagát, végül is célhoz ér.

Július 3-án délelőtt tizenegy órakor a révkalauz földet jelzett északon. Hatteras meghatározta s felismerte a Beechey-szigetet, a sarki hajósoknak ezt a szokásos találkozóhelyét. Ezt a szigetet majdnem minden hajó érintette, amely ezekre a vizekre merészkedett. Itt ütötte fel első téli tanyáját Franklin, mielőtt a Wellington-szorosba benyomult. Mac Clure hadnagya, Creswell, miután négyszázhetven mérföldet tett meg a jégmezőkön, itt szállt fel a *Phénixre*, s tért vissza Angliába. A legutolsó hajó, amely a *Forward* előtt a Beechey-szigeten horgonyt vetett, a *Fox* volt. Mac Clintock 1858. augusztus 11-én itt látta el magát élelemmel, s itt tatarozta az épületeket és a raktárakat. Azóta még két év se múlt el. Hatteras tisztában volt a részletekkel.

A főmatróz szíve hangosabban vert, mikor ezt a szigetet megpillantotta. Mikor annak idején itt járt, altiszt volt a *Phénix* fedélzetén. Hatteras most kikérdezte a part állapota, a lehorgonyzás és partraszállás lehetőségei felől. Pompás idő volt, a hőmérséklet kitartott a +14°-on.

- Nos, Johnson - fordult a kapitány a főmatrózhoz -, kiismeri itt magát?

- Hogyne, kapitány, hisz ez a Beechey-sziget! Csupán egy kicsit északabbra kell tartanunk, ott könnyebben lehet megközelíteni a partot.

- De hol vannak a házak, a raktárak? - kérdezte Hatteras.

- Ó, azokat majd csak akkor láthatja, ha partot érünk. Azokat eltakarják a dombok. Amott, látja?

- És maguk jelentékeny készleteket szállítottak ide, ugye?

- Sok mindent, kapitány. Ide küldött bennünket 1853-ban az admirális a *Phénix* csavargózósón, Inglefield kapitány volt a parancsnokunk; a *Breadalbane* nevű teherhajó is velünk jött, tele szénnel és élelmiszerrel; annyit hoztunk, hogy akár egy egész expedíciót el tudtunk volna látni.

- De a *Fox* parancsnoka sokat elhasznált ezekből a készletekből - mondta Hatteras.

- Nyugodt lehet, kapitány - válaszolta Johnson -, maradt itt elég önnek is. A hideg pompásan konzervál, s mindent éppoly friss és használható állapotban találunk majd itt, mint amilyen az első napon volt.

- Az élelmiszerek miatt én nem is aggódom - felelt Hatteras. - Avval én évekig el vagyok látva. Szén! Ez az, ami nekem kell.

- Nos, kapitány, abból mink több mint ezer tonnát hagytunk itt. Így hát efelől is nyugodt lehet.

- Gyerünk közelebb - folytatta Hatteras, s távcsövével szüntelenül vizsgálta a partot.

- Látja, kapitány úr, azt a földnyelvet? - szólt most Johnson. - Ha azt elhagytuk, akkor már közel leszünk a horgonyzó-helyünkhöz. Igen, ez az a hely, ahonnan elindultunk Angliába, Creswell hadnaggyal és az *Investigator* tizenkét betegével. De ha olyan szerencsénk volt is, hogy hazavihettük Mac Clure kapitány hadnagyát, Bellot hadnagy, aki minket a *Phénix*en elkísért volt, sose látta viszont hazáját! Ó, de szomorú emlék ez... De úgy gondolom, kapitány, hogy itt most már le kell horgonyoznunk.

- Jól van - felelte Hatteras, s kiadta a parancsot.

A *Forward* az északi, keleti és déli szelektől védett természetes kis öbölben találta magát, mintegy kötélnyi távolságra a parttól.

- Wall úr - adta ki a parancsot Hatteras -, készíttesse elő a bárkát, s küldjön vele hat embert, hogy szemet hozzanak a hajóra.

- Igenis, kapitány - felelt Wall.

- Én meg majd a pirogban evezek partra, a doktorral és a főmatrózzal. Shandon úr, lesz szíves elkísérni bennünket?

- Parancsára - felelt katonásan Shandon.

Néhány perc múlva a félig vadásznak, félig tudósnek öltözött doktor helyet foglalt társaival a pirogban; tíz perccel később már ki is szálltak az alacsony, kavicsos parton.

- Vezessen bennünket, Johnson - mondta Hatteras. - Maga otthon van itt, ugye?

- Tökéletesen, kapitány. Csak azt nem tudom, mi légyen ott az az emlékmű. Erre nem emlékeztem.

- Mármint ez? - kiáltott fel a doktor. - Én tudom, mi ez! Gyerünk csak közelebb. Ez a kőoszlop majd maga mondja el nekünk, mi végből van itt.

A négy férfi odalépett az emlékműhöz. A doktor levette kalapját, s így szólt:

- Ezt, barátaim, ezt az emléktáblát Franklin és társai emlékére emelték itt.

Valóban, lady Franklin 1855-ben egy fekete márványtáblát juttatott el Kane-hez, s egy másikat 1858-ban Mac Clintockra bízott, hogy helyezték el a Beechey-szigeten. Mac Clintock lelkiismeretesen teljesítette is ezt a feladatot, és nem messze attól a sírkőtől, amelyet sir John Barrow emeltetett Bellot emlékére, elhelyeztette a táblát.

Az emléktáblán ez a felírás díszlett:

FRANKLIN, CROZIER, FRITZ-JAMES

ÉS MINDEN BÁTOR FELEBARÁTJUK EMLÉKEZETÉRE

*E tiszteknek és hűséges társaiknak, akik szenvedtek
a tudományért és hazájuk dicsőségéért.
Ez a kő emeltetett ama hely közelében, ahol
első északsarki telüket töltötték, s ahonnan
elindultak, hogy legyőzzék az akadályokat,
avagy meghaljanak.
Örökítse meg e kő az ő honfitársaik
s barátaik csodálatát s annak
az asszonynak hősie hittel viselt szenvedését, aki az expedíció
vezetőjében a leghűségesebb s legszeretőbb férjet veszttette el.*

1855

Ez az emlékoszlop, amelynek másik oldala a végtelen fehér pusztaságra tekintett, fájdalmasan szólt a szívhez. E megrendítő emlékező szavakat olvasván, a doktor szemét elöntötte a könny. Íme, azon a helyen, ahol Franklin és társai oly céltudatosan, olyan reményteljesen haladtak egykor, csak ez az emléküket őrző márványdarab maradt! És a sorsnak figyelmeztető jele ellenére az *Erebus* és a *Terror* nyomdokain akar haladni a *Forward*.

Hatteras ocsúdott fel elsőnek ebből a veszélyes tűnődésből, és sietve mászott meg egy jókora, csaknem teljesen hó nélküli dombot.

- Kapitány - szólt hozzá az őt követő Johnson -, innen majd meglátjuk a raktárakat.

Mire felértek a dombtetőre, már Shandon is ott volt a doktorral.

De a dombtetőről is csak a végtelen síkon veszett el a tekintetük, épületeknek nyomát se látták.

- Hát ez különös - csodálkozott a főmatróz.

- Hol vannak a raktárak? - érdeklődött élénken Hatteras.

- Nem tudom..., nem látom... - hebegett Johnson.

- Bizonyára eltévesztette az utat - mondta a doktor.

- Nekem úgy tetszik - folytatta eltűnődve Johnson -, hogy éppen ezen a helyen...
 - De az ördögbe is, merre kell mennünk? - szólt rá türelmetlenül Hatteras.
 - Gyerünk le innen - dűnnyögött a főmatróz -, mert lehet, hogy mégiscsak tévedtem. Hét esztendő alatt kimehetett az eszemből, hogy merre vannak ezek az épületek.
 - Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy milyen egyforma, egyhangú ez a táj - vigasztalta a doktor.
 - De mégis... - mormogta Johnson.
- Shandonnek egy szót sem szólt.
- Néhány percnyi gyaloglás után Johnson megállt.
- De mégsem! - kiáltott fel. - Nem tévedtem!
 - Nos? - szólt Hatteras, s körülnézett.
 - Miért mondja, hogy nem tévedett, Johnson? - kérdezte a doktor.
 - Látják itt azt a kis emelkedést? - mondta a matróz, s maga elé mutatott, egy földdudorodásra, amelyen belül három halmocskát lehetett tisztán megkülönböztetni.
 - Mit következtet ebből? - kérdezte a doktor.
 - Ez itt Franklin három matrózának a sírdombja! - felelt Johnson. - Így most már biztos vagyok abban, hogy nem tévedtem. Innen százlépésnyire kellene ráakadnunk az épületekre; ha pedig még sincsenek itt, akkor ez azért van, mert...
- Nem merte befejezni, amit gondolt. Hatteras előrerohant, és kétségbeesett mozdulatot tett. Valóban ott kellett emelkedniük az annyira áhított raktáraknak, telve mindazzal, amire számított; de lám, a pusztulás, a fosztogatás, a rombolás járt erre, ahol a civilizáció keze óriási segítséget halmozott fel a végképp kimerült hajósoknak. Ki követte el ezt a fosztogatást? Az itt élő vadállatok, farkasok, rókák, jegesmedvék? Nem, ez nem lehet, mert az állatok csak az élelmiszereket dézsmálták volna meg, s lehetetlen, hogy ne maradt volna egy sátorrongy, egy hasáb fa, egy darab vas, a legkisebb fémrészecske sem. És - ami a legrettenetesebb körülmény a *Forward* utasai szempontjából - egy morzsányi szén sem!
- Nyilvánvaló volt, hogy az európai hajókkal gyakran összeköttetésben levő eszkimók végül is megtudták, mily sokat ér ez a holmi, amiből nekik semmijük sincs. Mióta a *Fox* erre járt, az eszkimók olykor megfordultak ezen az elhagyott helyen, szüntelenül vitték, ami a kezük ügyébe akadt, azzal a jól megokolt szándékkal, hogy nyoma se maradjon annak, ami itt volt. S most csak a végtelen hótakaró borítja itt a földet.
- Hatteras megdöbbenve állt ott. A doktor csak nézett, s fejét rázta. Shandon most is hallgatott, s ha valaki élesen figyel, gonosz mosolyt láthatott volna ajkán.
- Épp most érkeztek meg azok a matrózok, akiket Wall hadnagy küldött ki ide. Ezek is mindent megértettek. Shandon most odalépett a kapitányhoz, s így szólt:
- Hatteras úr, én úgy gondolom, hogy azért nem kell kétségbeesni. Szerencsére a Barrow-szoros bejáratánál vagyunk, ahonnan visszajutunk a Baffin-tengerbe.
 - Shandon úr, mi szerencsére a Wellington-szoros bejáratánál vagyunk, s az északra vezet bennünket! - vágta oda neki Hatteras.
 - És hogyan hajózunk tovább, kapitány úr?

- Vitorlával, uram! Még két hónapra van szenünk, s ez több, mint amennyire az ez évi telelésünk idején szükségünk van.

- Azt mondanám, ha megengedi... - akarta folytatni Shandon.

- Megengedem, hogy kövessen a hajóra, uram - felelte nyersen Hatteras.

S hátat fordítván másodtisztjének, visszatért a hajóra, és bezárkózott a kabinjába.

Két napig ellenszél fújt; a kapitány nem mutatkozott a fedélzeten. A doktor kihasználta ezt a kényszerű veszteglést, s bejárta a Beechey-szigetet. Gyűjtögetett abból a néhány növényfajtából, amely ezen az aránylag enyhe éghajlatú tájon itt-ott előbújt. A hómentes sziklák tövében néhány hangára s csaknem mindig ugyanarra a zuzmófélére, holmi sárga boglárkára, egy rendkívül keskeny levelű csalánfélésegre meg eléggé erőteljesen fejlődött kötörőfüre akadt.

A táj oly szegényes növényvilágának magasan fölötte állt az állatvilága. A doktor hosszú sorban északnak húzó vadlúd- és darucsapatokat látott. De sziklafogoly is volt itt, meg kékes-fekete dunnalúd, a „lovag”, ez a szalonkafélék osztályába tartozó gázlómadár, különféle sarki szárnyasok, nagyon hosszú testű búvármadarak, számos sarki hófajd, ez az ízletes húsú császármadár fajta, a fekete testű, fehérfoltos szárnyú, korallpiros csőrű s lábú sarki galamb, a csüllő rikácsoló bandája és a nagy sarkibukó méltóan képviselték itt a madarak rendjét. A doktor örült annak a néhány, fehér téli bundáját még fel nem öltött szürke nyúlnek, meg annak a kékrókának, amelyeket Duk figyelemre méltó vadászkutya-tehetséggel kergetett a puskája elé. Néhány jegesmedvét is látott, de a mackók nyilván megszokták, hogy félni kell az embertől, mert sehogyan se lehetett őket megközelíteni; a fókák meg bizonyára ugyanabból az okból hordták el irhájukat, mint ősellenségük, a jegesmedve. Az öbölben csak úgy nyüzsgött a kürtcsiga egy fajtája; ez is jóízű előétel. Az ízelttestű állatok osztályát a kétszárnyúak rendjébe, a szúnyogfélék családjába és a hosszú szopókások csoportjába tartozó közönséges szúnyog képviselte, s abból is csak egyetlenegy, amelyet - miután jól összecsípte őt - örömmel kapott el a doktor. Kagylótantudósi mivoltában már kevesebb szerencsével járt; be kellett érnie azzal a néhány éti- és kéthéjú kagylóval, amit sikerült összeszednie.

XXI. BELLOT HALÁLA

Július 3-án és 4-én $+14^{\circ}$ volt a hőmérséklet. Mióta úton voltak, ez volt eddig a hőmérővel ellenőrzött legnagyobb meleg. De 5-én, csütörtökön délkeleti szél támadt, amelyet hatalmas hóförgeteg kísért. Az ezt megelőző éjjel huszonhárom fokkal esett a hőmérő higanyoszlopa. Hatteras mit sem törődött a legénység rossz hangulatával, s parancsot adott a horgony felszedésére. Tizenhárom nap óta, vagyis mióta elhagyták a Dundas-fokot, a *Forward* egy fokkal sem bírt északabbra jutni. Ez hát nem felelt meg a Clifton képviselte álláspontnak; ámbar igaz, hogy a legénység e részének óhaja most megegyezett a kapitánynak azzal az elhatározásával, hogy feljusson a Wellington-csatornába, s így nem szabotálták a hajó manőverezését.

A kétárbocson csak nagy nehezen lehetett vitorlát bontani; de mikor végre éjjel sikerült szélnek fordítani a hajó vitorláit, Hatteras bátran nyomult előre az úszó jégtáblák közepette, amelyet az áramlat délnek sodort. A legénység sokat gürcölt ezen a kanyargós hajóúton, amelyen gyakran kellett szél ellen fordítani a vitorlákat.

A Wellington-csatorna nem nagyon széles; keleten Devon nyugati partja és nyugaton a Cornwallis-sziget között összeszűkül; ez utóbbi szigetet hosszú ideig félszigetnek tartották. John Franklin hajózta körül 1846-ban, a csatorna északi részén fekvő földnyelvtől jövet, a nyugati parton át.

A Wellington-csatorna felkutatását 1851-ben Penny kapitány végezte, a *Lady Franklin* és a *Sophie* nevű bálnavadászhajókon. Egyik hadnagya, Stewart a szélesség $76^{\circ} 20'$ -e alatt eljutott a Beecher-fokra, s felfedezte a szabad tengert. A szabad tenger! Ebben reménykedett most Hatteras.

- Azt, amit Stewart megtalált, én is megtalálom - mondta a doktornak -, s akkor vitorlával haladhatok majd a Sark felé.

- De nem fél attól - kezdte a doktor -, hogy a legénysége...

- Az én legénységem!? - mordult fel keményen Hatteras.

Majd, a doktor nagy csodálkozására, halkán hozzátette:

- Szegények.

Ez volt az első ilyen érzésnyilvánítás, amelyen a kapitányt a doktor rajtakapta.

- De nem! - folytatta erőlesen Hatteras. - Nekik követniük kell engem! És követni is fognak!

Ha az egymástól itt elég nagy távolságban úszó jéghegyek közepette nem is kellett összeütközéstől tartania a *Forward*nak, alig haladt valamicskét északnak, mert az ellenszelek gyakorta készítették megállásra. Nagy ügyel-bajjal mégis elhagyta a Spencer- és az Innis-hegyfokot, s kedden, július 10-én, Clifton nagy öröme végre a 75. szélességi fokon is áthaladtak.

A *Forward* most azon a helyen volt, ahol a *Rescue* és az *Advance* nevű, Haven kapitány kommandírozta amerikai hajók oly borzasztó veszélyben voltak. Kane is részt vett ezen az expedíción; 1850. szeptember vége felé hajóikat körülvette, s ellenállhatatlan erővel a Lancaster-szorosba vetette vissza a jég.

Shandon beszélte el ezt a katasztrófát James Wallnak néhány matróz jelenlétében.

- Az *Advance*-t és a *Rescue*-t annyira összevissza zargatta, emelte, hajigálta a jég, hogy már nem lehetett a tüzet égve hagyni a hajón, pedig fagyponthoz alig tízen voltak a hajón! A szerencsétlen legénység egész télen a jég foglya volt, mindig készen a hajó elhagyására; három hétig le sem került róluk a ruha! Ebben a borzalmas helyzetben sodródtak ezermérföldnyire, míg a Baffin-tenger közepére nem vetődtek!

El lehet képzelni, milyen hatással volt ez az elbeszélés a már amúgy is csüggedt legénységre.

Amíg Shandon ezt elmondta, Johnson a doktorral egy olyan eseményről beszélgetett, amelynek ez a táj volt a színhelye. A doktor Johnson kérésére szólt neki abban a pillanatban, amikor a hajó elérte az északi szélesség 75° 30'-ét.

- Itt van! Ez az! - kiáltott fel Johnson. - Ez az a gyászos föld!

S mikor ezt mondta, a derék főmatróz szeme megtelt könnyel.

- Legyen szíves, beszélje el nekem, hogyan halt meg Bellot hadnagy - kérte a doktor.

- Igen, Clawbonny úr, csupa szív volt ez a derék tiszt, és csupa bátorság.

- És ön azt mondja, hogy itt, pontosan ezen a helyen történt a katasztrófa?

- Pontosan itt, a North-Devon partjának ezen a részén! Ó, a végzetnek nagy szerepe volt ebben, s a szerencsétlenség nem történt volna meg, ha Pullen kapitány előbb jön fel a hajóra!

- Mit akar ezzel mondani, Johnson?

- Hallgasson végig, Clawbonny úr, s majd meglátja, mitől függ, min múlik olykor az élet. Ön is tudja, hogy Bellot hadnagy 1850-ben indult először útnak Franklin felkutatására.

- Tudom, Johnson, a *Prince Albert*en.

- Nos, 1853-ban, mikor visszatért Franciaországba, engedélyt kapott arra, hogy felszálljon a *Phénix*re, amelynek fedélzetén, Inglefield kapitány alatt én mint matróz szolgáltam. A *Breadalbane*-nel jöttünk, élelmiszert és szénét szállítottunk a Beechey-szigetre. Ekkor erős délkeleti szél fújt, s havazni kezdett. De még nem voltunk valami nagy veszélyben, még ki lehetett onnan jutni, hiszen mi, többiek, ki is jutottunk!

Johnson itt kis szünetet tartott, s ezalatt a végzetes partot szemlélte. Majd folytatta:

- Miután elvesztettük társainkat szem elől, először szánunkon levő sátor alatt próbáltuk meghúzni magunkat. De hiába. Akkor vadászkéseinkkel kezdtünk valami hajlékfélét vágni a jégbe. Bellot úr fél órát ült közöttünk, s megbeszélte velünk veszedelmes helyzetünket. Azt mondtam neki, hogy én nem félek. „Ha Isten védelmez bennünket - felelte -, egyetlen hajszálunk se görbülhet meg.” Ekkor megkérdeztem tőle, hány óra. Azt felelte, hogy negyed hétre jár. Vagyis augusztus 18-a volt, reggel negyed hét óra. Ekkor, Bellot úr összecsatolta útikönyveit, s azt mondta, megnézi, hogyan úszik a jég. Még csak négy perce volt távol, mikor utánamentem, s körülnéztem a jégtáblán, amelyen meghúztuk magunkat, de sehol se láttam, és mikor visszatértem tanyánkra, megláttam a hadnagy botját egy körülbelül ötöltnyi széles rés másik oldalán, ahol a jégtábla teljesen összetört. Kiabálni kezdtem, de nem jött felelet. Most nagyon erős szél kezdett fújni. Keresgéltem még egy ideig a jégtábla körül, de nyomát sem leltem a szegény hadnagnak.

- S mit gondol, mi történt vele? - kérdezte megrendülten a doktor.

- Úgy gondolom, hogy amikor Bellot úr elhagyta a kuckót, a szél beletaszította a résbe, s mivel köpenye be volt gombolva, nem bírt úszni, s a víz felszínére kerülni! Ó, Clawbonny úr, az volt életem legnagyobb fájdalma! Nem és nem akartam elhinni, hogy ez a derék, ön-

feláldozó tiszt így vesszen oda! Mert még meg kell jegyeznem, hogy ő Pullen kapitány utasításait követte, mikor a jég megindulása előtt partra akart jutni. Jóravaló, szolgálatkész, bátor fiatalember volt, mindenki szerette a hajón. Egész Anglia megsiratta, s mindenki, még az eszkimók is, akik, mikor a Pound-öböltől visszatért Inglefield kapitány elmondta nekik, hogy meghalt a jó kis hadnagy, könnyekre fakadtak, mint most én, és sírva kiáltották: „Szegény Bellot! Szegény Bellot!”

- De maga és társai? - kérdezte a doktor, akit elérzékenyített a megható leírás. - Maguknak hogyan sikerült partra jutniuk?

- Mármint nekünk, uram? Nem volt nagy dolog. Mi még huszonnég óráig maradtunk étlen-szomjan, tűz nélkül a jégtáblán. De végül egy olyan jégmező közelébe kerültünk, amely a számára nem eléggé mély vízben megfeneklett. Gyorsan átugrottunk erre a jégmezőre. Egyetlen megmaradt evezőnkkel az arra úszó jégtáblák közül magunkhoz húztunk egy akkorát, amely megbírt bennünket, s tutajként lehetett vele bánni. Ezen a jégtutajon értünk azután partot, de egyedül, a mi kedves, jó hadnagyunk nélkül!

Mire Johnson befejezte elbeszélését, a *Forward* elsiklott a gyászos part előtt, s a szörnyű katasztrófa színhelye eltűnt a főmatróz szeme elől. Másnap a Griffin-tengeröblöt hagyták maguk mögött, s két nap múlva a Grinnel- és a Helpmann-hegyfokot. Végre, július 14-én elhaladtak az Osborne-földnyelv előtt, és 15-én a csatorna végpontján, a Baring-öbölben vetett horgonyt a hajó. A hajózás most nem volt túl nehéz. Hatteras itt csaknem olyan jégmentes tengert talált, mint amilyennek Belcher örvendhetett, amikor a *Pioneer* és az *Assistance* parancsnokaként a 77° közelében levő telelőhelye felé hajózott. Ez volt az első telelése 1852-53 telén, mert a következő, az 1853-54. évi telet a Baring-öbölben töltötte, itt, ahol most a *Forward* horgonyt vetett.

A legborzalmasabb megpróbáltatások és veszedelmek kényszerítették Belchert arra, hogy az örök jég közepette elhagyja hajóját, az *Assistance*-et.

Shandon ennek a katasztrófának a történetét is elmondta a reményvesztett matrózoknak. Vajon tudott-e Hatteras az ő első tisztjének erről az árulásáról? Erre lehetetlen válaszolni; a kapitány nem beszélt a dologról.

A Baring-tengeröböl magasságában van egy keskeny tengerszoros, amely a Wellington-csatornát a De la Reine-csatornával köti össze. Itt a jégár erősen megtorlódik. Hatteras hiába erőlködött, hogy átjusson a Hamilton-sziget északi részén levő átjárókon, a szél megghiúsította erőfeszítéseit. Így hát a Hamilton- és a Cornwallis-sziget közé kellett hajójával becsúsznia, s ott öt drága napot fecsérelt el hasztalan erőlködéssel. A hőmérséklet csökkenően volt, s július 19-én egész -4°-ig süllyedt. Másnap ugyan ismét emelkedett, de a közeledő sarki télnek ez a fenyegető jele arra bírta Hatterast, hogy ne várakozzék tovább; úgy látszott, hogy a nyugati szél állandó marad, s továbbra is hátráltatja a hajó haladását. Márpedig igyekeznie kell, hogy elérje azt a pontot, ahol Stewart szabad vízre talált. 19-én elhatározta, hogy mindenáron benyomul a szorosba. Az ellenszél hátráltatta a hajót, a hajócsavar felvehetne volna a harcot a havat hordó, dühöngő szélrohamokkal, de Hatterasnak mindenekelőtt takarékosan kellett bánnia a tüzelővel; másrészt meg az átjáró túl széles volt ahhoz, hogy partjain vontatni lehessen a hajót. Hatteras, anélkül hogy számolt volna a legénység kimerültségével, olyan eszközökhöz folyamodott, amellyel hasonló körülmények között a bálnavadászok szoktak élni. Leeresztette valamennyi csónakját a víz felszínéig, úgyhogy csigáikon ott függtek a hajó két oldalánál; a csónakot elől-hátul jól odakötötték a hajóhoz. Az evezőket egyik csónak orrán, s a másiknak a farán szerelték fel. A matrózok ennek megfelelően foglaltak helyet az

evezőpadokon, s úgy bele kellett feküdniük az evezőkbe, hogy a szél ellenében is előbbre hajthassák a hajót.

Így azután lassacskán mégiscsak haladt a *Forward* a tengerszorosban. De el lehet képzelni, milyen fáradtságos volt ez a munka. Morogtak is a matrózok. Négy napig hajóztak ilyen módon, mikor is sikerült elérniük a De la Reine-csatornában a Baring-szigetet.

Továbbra is ellenszél fújt. A legénység elkészült erejével. A doktor is úgy találta, hogy az emberek egészsége leromlott; olyiknál már a skorbut első kórjeleit is kezdte észrevenni. De mivel citromlé is meg mézspasztila is bőségesen állt rendelkezésére, minden lehetőt elkövetett, hogy megbirkózzék ezzel a rettenetes betegséggel.

Hatteras tisztában volt azzal, hogy most már nem számíthat a legénységre. Minden szelíd rábeszélés hiábavalónak bizonyult. Elhatározta tehát, hogy a szigor fegyverét alkalmazza, s alkalomadtán kérlelhetetlenül. Különösen Richard Shandont nézte görbe szemmel, sőt James Wallt is, aki pedig nemigen merte kinyitni a száját. Hatteras a maga oldalán érezte a doktort, Johnstont, Bellt és Simpsont. Ezek testestől-lelkestől az ő emberei voltak. Az ingadozók közé számította Fokert, Boltont, Wolstent, a puskaművest és Brunton első mérnököt, akik adott pillanatban esetleg ellene fordulhatnak. Ami pedig Pent, Grippert, Cliftont és Warrent illeti, ezek nyíltan pusmogtak a lázadás tervéről; társaikat is fel akarták lázítani, s arra kényszeríteni a *Forward*-ot, hogy térjen vissza Angliába.

Hatteras látta, hogy ettől a rosszindulatú, s ráadásul még végképp ki is merült legénységtől nem várhatja el az eddigi vontatómunka folytatását. Huszonnégy óráig időzött a Baring-szigettel szemben anélkül, hogy egy lépést tett volna előre. Közben a hőmérséklet leszállt, s a július hónap, itt fönn északon, már a közelgő télre figyelmeztetett. 24-én már csupán -6° -ot mutatott a hőmérő. Hat-nyolc fonal vastagságú friss jégkéreg képződött az éjjel. Ha erre leesik a hó, nemsokára elég erős lesz ahhoz, hogy az ember súlyát elbírja. Már a tenger vize is felvette azt a mocskos elszíneződést, amely az első hókristályok jöttét jelzi.

Hatteras tökéletesen tisztában volt ezekkel a fenyegető előjelekkel. Ha az átjárók eltorlaszolódnak, kénytelen lesz ezen a helyen telelni, távol utazása végcéljától, s anélkül, hogy még csak meg is pillantaná azt a szabad tengert, amelyhez pedig elődei beszámolóí szerint már oly közel kell lennie. Így hát elhatározta, hogy - bármibe kerül is - előrenyomul, s néhány fokkal északabbra jut. Mivel pedig látta, hogy végképp elerőtlenedett legénységét most már nem foghatja evezésre, s mert még mindig ellenszél fúj, hát vitorlát se bonthat, parancsot adott a kazánok befűtésére.

XXII. KEZDŐDIK A LÁZADÁS

Ez a váratlan parancs nagy meglepetést keltett a *Forward* fedélzetén.

- Méghogy alágyújtani a kazánoknak! - morgott egyik-másik matróz.

- De mivel? - mondták a többiek.

- Mikor mán csak két hónapra van szén a hajó hasába! - kiáltott fel Pen.

- És hogy fűtünk majd télen? - tette fel a kérdést Clifton.

- Hát majd felgyújtjuk a hajót, hadd égjen le a merülési vonaláig - folytatta Gripper.

- És majd az árbocok fájával tömjük a kályhánkat - felelt neki Warren -; az árbocsudárral kezdjük, oszt' az ormányárboc tartalék rúdján végezzük!

Shandon merőn nézett Wallra. Az elképedt mérnökök haboztak, hogy leszálljanak-e a gépházba.

- Hallották, mit mondtam? - kiáltotta ingerült hangon a kapitány.

Brunton a fedélzeti lejáró felé indult, de mielőtt leszállt volna a gépházba, megállt.

- Ne menjen le, Brunton - szólt egy hang.

- Ki mondta ezt? - kiáltotta Hatteras.

- Én! - állt ki Pen, és a kapitány felé tartott.

- Ismételje el, amit mondott!

- Azt, hogy... én csak annyit mondok, a hétszentségit, hogy minekünk mán ebből elégünk van! Hogy mink egy tapodtat se megyünk tovább, mert nem akarunk beledögleni a gürcölésbe, se hódtra fagyni itt télen, és hogy azok a kazánok nem lesznek begyújtva, aszondom!

- Shandon úr - mondta hidegen Hatteras -, veresse vásra ezt az embert.

- De kapitány - felelt Shandon -, amit ez az ember mondott...

- Ha azt, amit ez az ember mondott, ön megismétli, akkor én önt bezáratom a kabinjába, és őrizet alatt tartom! - vágta oda Hatteras. - Fogják le ezt az embert! Nem hallják?

Johnson, Bell és Simpson lépett oda a matrózhoz, aki magánkívül volt dühében.

Pen felkapott egy keze ügyébe eső emelőrudat, s feje fölött megforgatva elkiáltotta magát:

- Az elsőt, aki hozzám nyúl!...

Hatteras odalépett hozzá.

- Pen - szólt csendesen -, ha még egyet moccansz, szétloccsantom az agyvelődet!

Azzal kihúzta a revolverét, és a matrózra szegezte.

Morgás kelt a legénység sorában.

- Ti se mukkanjatok! - szólt oda nekik Hatteras. - Még egy szó, és ez az ember holtan rogy össze!

Johnson és Bell lefegyverezte a most már semmi ellenállást nem tanúsító Pent, és lekísérték a hajófenékre.

- Gyerünk, Brunton - mondta Hatteras.

A mérnök, Plower és Warren kíséretében leszállt munkahelyére. Hatteras visszatért a hátsó fedélzetre.

- Nyomorult alak ez a Pen - mondta neki a doktor.

- Ember még sohasem állt közelebb a halálhoz - felelte egyszerűen Hatteras.

A göznyomás nemsokára a megfelelő fokra szökött, a *Forward* horgonyait felszedték, a hajó keletnek fordult, orrát a Beecher-földnyelv felé fordította, s orrtőkéjével utat vágott a vékony szűzjégben.

A Baring-sziget és a Beecher-földnyelv között számos, úgyszólván a jég közé ékelt szigetre akad a hajós. A jégtömbök tömege torlódott meg azokban a kis szorosokban, amelyek a tengernek ezt a részét barázdálják; az aránylag alacsony hőmérséklet hatására mindinkább meggyülemlett itt a jég, itt-ott már „hummock”-ok képződtek, s előrelátható volt, hogy a mind tömörebbé, sűrűbbé, szorosabbá váló jég a fagy beálltával majd áthatolhatatlan tömbbé áll össze.

A *Forward* hát a hófergeteg közepette, minden oldalról szorongatva, csak igen keservesen haladhatott. De időnként ki-kisütött a nap, mert éppen ez jellemzi e tájak légkörének változékonyságát; a hőmérséklet néhány fokkal emelkedett, szinte varázslatként olvadtak el a jégtorlaszok, és olyan szép, sima víztükör terült el ott, ahol az imént még jéghegyek álltak el az átjárókat, hogy nézni is jólesett. Csodás narancsszínekben pompázott a látóhatár, a hólepel örökös fehérsége után ez jólesett a szemnek.

Csütörtökön, július 26-án a Dundas-szigetet érintette a *Forward*, s aztán északabbnak fordította orrát. De most egy, a parttól elsodort apró jégsziklákból összeállt nyolc-kilencszáz láb magas jéghegygel találta magát szemben. Ennek a jéghegynek nyugatra néző hajlata mentén kellett jó ideig haladnia a hajónak. A jég szüntelen ropogását a hajó nyögése kísérte, a sóhaj és a panasz hangjait hallatta ez a szomorú hangjáték. Végre átjáróra akadt a kétárbocos, s ha nagy keservesen is, de előrehaladt. Egy-egy óriási jéghegy olykor órákra elállta az útját. A köd is zavarta a révkalauz látását. Ha egy mérföldre lát itt az ember, akkor könnyűszerrel kikerülheti az akadályokat, de e ködfelleget korbácsoló forgatag közepette gyakran még egy kötélnyi távolságra se lehetett ellátni. A hatalmas hullámverés is fárasztotta a szemet.

A sima, gyüretlen fellegek olykor furcsa látványt nyújtottak, mintha a jéghegyeket tükrözték volna vissza. Voltak olyan napok is, mikor a nap sárga sugarai nem bírtak áthatolni a sűrű, kitartó ködön.

Rengeteg volt a madár errefelé, s zajongásuk fülsiketítő. Az úszó jégtáblákon lustán heverték a fókák, szinte félelem nélkül emelték fel fejüket, s hosszú nyakukat tekergetve néztek a hajó után, amely az úszó fókatelepek mellett elhaladva a súrlódástól bizony nemegyszer hagyta ott rézburkolatának egy-egy lemezét.

Végre, e csigalassúságú hajózás után, augusztus 1-én északon elébük tűnt a Beecher-földnyelv. Hatteras az utolsó órákat az árbocsudár-vitorla kötélzete közt töltötte. Az a szabad tengerrész, amelyet Stewart 1851. május 30-án az északi szélesség 76° 20'-e táján látott, már nem lehetett messze, de mégis elég távol kellett lennie innen, mert Hatteras hiába hordta körül pillantását, nyomát se látta valami jégmentes sarki medencének. Szótlanul szállt le az árbocról.

- Hisz maga ennek a szabad tengernek a létezésében? - kérdezte Shandon a hadnagyot.

- Kezdek kételkedni benne - felelte James Wall.

- Hát nem volt igazam, mikor azt az állítólagos felfedezést agyémnek és pusztá feltevésnek tartottam? S nem akart senki hinni nekem, és még maga is, Wall, még maga is ellenem foglalt állást!

- Ezentúl hiszünk magának, Shandon.

- Hisznek - felelt keserűen Shandon. - Mikor már késő lesz.

S ezzel visszament kabinjába. Mióta a kapitánnyal összeszólalkozott, csaknem mindig magára zárta az ajtót.

Estefelé ismét déli szél kezdett fújni. Hatteras tehát vitorlát bontatott, és kioltatta a tüzet a kazánok alatt. Több napon át megint a legkínosabb munkát végezte a legénység a manőverezéssel. Minduntalan hol ferdézni kellett, hol úgy vitorlázni, hogy a hajó előrésze ne essék a szél irányába, hol meg hirtelen bevonni a vitorlákat, s így fékezni a hajó futását. A vitorlafáknak a hidegtől már amúgy is elmerevedett karjai akadozva futottak az eldugult csigákban, ami még fáradságosabbá tette a munkát. Több mint egy hétig tartott, amíg elérték a Barrow-földnyelvet. Tíz nap alatt harminc mérföldet se haladt a *Forward*.

A Barrow-földnyelvnél ismét északnak szökkent a szél, s működésbe kellett hozni a hajócsavart. Hatteras még abban reménykedett, hogy majd a 77. délkörön akad szabad vízre, mint annak idején Edward Belcher.

De, legalábbis ha Penny beszámolóinak hinni lehetett, ennek a tengerrésznek, ahol épp most keltek át, mégiscsak szabadnak kellett volna lennie, mert Penny, mikor a jég határához érkezett volt, csónakjából felismerte a De la Reine-csatorna partjait, egészen a 77°-ig.

Nem lehet hát hiteleseknek elfogadni ezeket a beszámolókat? Vagy pedig korai tél borult ezekre az északsarki tájakra?

Augusztus 15-én a Percy-hegység emelkedett ki előttük a ködből, örök hóval fedett csúcsaival. A száguldó szél üzte daraesó kartácsa csattogva verte a fedélzetet. Másnap először nyugodott le a nap, befejezván ezzel a huszonnégy órás nappalok hosszú sorát. A legénység már kezdett hozzászokni ehhez a szüntelen világossághoz, de az állatok nemigen érezték hatását; a grönlandi kutyák a szokásos időben tértek nyugovóra, s maga Duk is éppúgy elszunnyadt minden este, mintha sötétség borult volna a látóhatárra.

De az augusztus 15-ét követő éjszakákon sose volt mély sötétség, ha le is nyugodott a nap, a sugártörés révén még mindig elég világosságot szolgáltatott.

Augusztus 19-én, eléggé jó megfigyelés után a keleti parton a Franklin-fokot, a nyugati parton pedig a Lady Franklin-fokot határozták meg. Azon a végső ponton, amelyet a bátor hajós kétségkívül elért, honfitársai az ő nevével szemben hűséges felesége nevét is meg akarták örökíteni, megható emlékeként annak a mélységes együttérzésnek, amely ezt az emberpárt mindig egybefűzte.

A doktort meghatotta ez a közelség, a föld e két pontjának szinte lelki egyesülése ebben a távoli világban!

Johnson tanácsait követve a doktor már hozzászokott a nagy hidegek elviseléséhez. Csaknem állandóan a fedélzeten tartózkodott, dacolva hideggel, szélviharral, hófergeteggel. Bár kissé lefogyott, szervezete jól bírta ezt a cudar éghajlatot. Egyébként ő más veszedelmeket várt, s így valósággal vidoran nézett szembe a közelgő tél előjeleivel.

- Nézze csak! - fordult egy napon Johnsonhoz. - Nézze ezt a csapat madarat, ez mind délnek vonul! Menekülnek, ahogy csak a szárnyuk bírja, s búcsúkiáltásaikat küldik felénk.

- Igen, Clawbonny úr - felelt Johnson -, valami azt mondja nekik, hogy jó lesz már indulni, hát útra keltek.

- Úgy hiszem, Johnson, hogy a mi „jómadaraink” közül is nem egy akarja majd követni a példájukat!

- A nyúlshívek, Clawbonny úr. De az ördögbe is! Ezeknek a madaraknak nincsenek ételkészleteik, mint nekünk, hát másfelé kell menniük, ha élni akarnak! De a tengerésznek, ha jó hajót érez a lába alatt, akár a világ végére is el kell mennie.

- Maga tehát azt gondolja, hogy sikerül Hatteras terve?

- Azt, Clawbonny úr.

- Én is azt gondolom, Johnson, még akkor is, ha csak egyetlen hűségese társa marad...

- Mi ketten azok leszünk!

- Azok leszünk, Johnson - felelte a doktor, s megszorította a derék matróz kezét.

A Prince Albert-földet, amelynek mentén most haladt a *Forward*, Grinnel-földnek is nevezik, s ámbár Hatteras az ő jenki gyűlöletében sose volt hajlandó így nevezni, mégis világszerte ezen a néven említik. Nézzük csak, honnan is származik ez a kettős elnevezés: ugyanakkor, amikor az angol Penny a Prince Albert nevet adta neki, Haven hadnagy, a *Rescue* parancsnoka Grinnel-földnek nevezte el, annak az amerikai nagykereskedőnek tiszteletére, aki New Yorkban az expedíciója költségeit összehozta.

A kétárbocosnak, míg - hol vitorlával, hol gőzzel - kanyarogva haladt ezeken a kerülőutakon, a nehézségek egész sorozatát kellett leküzdenie. Augusztus 18-án meghatározták a ködben alig kivehető Britannia-hegységet, és másnap a Northumberland-öbölben vetett horgonyt a *Forward*. Itt minden oldalról körülzártta a jég.

XXIII. HARCBA A JÉGHEGYEKSEL

Hatteras, miután a horgonyvetés munkáját ellenőrizte, visszatért kabinjába, elővette térképét, s azt tüzetesen vizsgálva megállapította, hogy a hajó földrajzi helyzete: északi szélesség $76^{\circ} 57'$ és nyugati hosszúság $99^{\circ} 20'$; vagyis mindössze három földrajzi percnire vannak a 77. délkörtől. Pontosan ezen a helyen töltötte első telét sir Edward Belcher, hajóival. Ezen a ponton szervezte szán- és hajókirándulásait; így fedezte fel a De la Table-szigetet, az északi Cornwallokat, a Viktória-szigettengert és a Belcher-csatornát. A 78. fokon túlhaladva úgy látta, hogy a part délkeletnek hajlik, s összeköttetésben van a Jones-tengerszorossal, amelynek bejárata a Baffin-tengeröblre nyílik. De északnyugaton, ezzel ellentétben, „szabad a tenger, ameddig csak a szem elláthat”, mondta beszámolójában.

Hatteras izgatottan vizsgálta a tengeri térképeknek ezt a részét, ahol jókora fehér foltok jelzik az ismeretlen területeket, s minduntalan erre a jégmentes medencére tért vissza a szeme.

- Olyan sok szemtanú leírása s Stewart, Penny és Belcher beszámolói után nem is lehet ez iránt kétség! - biztatta önmagát. - Ennek igaznak kell lennie! Hiszen ezek a bátor tengerészek látták, tulajdon szemükkel látták! Lehet-e kétségbe vonni állításaikat? Nem! De ha ez a tenger, amely akkor szabad volt, most a korai tél következtében... De nem. Mert hiszen azokat a felfedezéseket több éves időközökben végezték. Tehát ennek a medencének lennie kell valahol, s ha van, akkor én majd csak megtalálom, majd csak megpillantom!

Hatteras visszatért a hátsó fedélzetre. Sűrű ködlepel borult a *Forwardra*. A fedélzeten alig lehetett látni az árbocokat. Hatteras mégis leparancsolta a révkalauzt „varjúfészkéből”, s ő maga foglalta el a helyét. Az északnyugati látóhatár legcsekélyebb derülését is ki akarta használni.

Shandon nem mulasztotta el ezt az alkalmat, hogy oda ne szóljon a hadnagynak:

- Nos, Wall, hát ez lenne az a szabad tenger?

- Igaza van, Shandon - felelte Wall. - És most már csak hat hétre van szenünk a kamrákban.

- Majd csak talál a doktor valami tudományos eljárást, hogy hogyan kell tüzelőanyag nélkül fűteni. Arról már hallottam, hogy tűzzel lehet jeget csinálni. Talán akkor lehet jéggel tüzet is.

Shandon vállat vont, és visszament a kabinjába.

Másnap, augusztus 20-án néhány percre felszakadt a ködfátyol. Mindenki láthatta Hatterast, ott fenn, a kakasülőjén, amint élénken hordozza körül tekintetét a látóhatáron. Később szólanul leszállt, s parancsot adott, hogy „előre”. De bárki láthatta rajta, hogy most is, utoljára is, csalatkozott reményében.

A *Forward* felszedte horgonyát, s folytatta bizonytalan útját észak felé. Mivel a hajó keservesen haladt, a csúcs- és az árbocsudárvitorla vitorlafáit egész kötélzetükkel leeresztették; az árbocokat kihúzták; most már nem lehetett számítani a változékony szélre, amely az átjárók kanyargós volta miatt egyébként is csaknem hasznavehetetlen volt; itt-ott olajfoltokhoz hasonló fehéres elszíneződések képződtek a tenger felszínén, első jeleként annak, hogy igen rövid idő múlva beáll a fagy. Mihelyt elült a szél, csaknem nyomban befagyott a tenger, de ha ismét szelesre fordult az idő, a friss, vékony jég réteg széttöredezett és eloszlott. Estefelé -7° -ra süllyedt a hőmérséklet.

Mikor a hajó egy zárt átjáró végéhez érkezett, a faltörő kos szerepét játszotta: teljes gőzzel rohant neki az akadálnak, hogy áttörje. Néha már azt hitték, hogy végképp megrekedt a hajó, de a jégár egy váratlan megmozdulása megint utat nyitott előtte, s a *Forward* vitézül indult neki újra. Mikor így meg-megállt a hajó, a szelepeken át a szabadba sivító gőz nyomban megfagyott a jeges levegőn, s hóként hullott a fedélzetre. Még egy más oka is volt a hajó lassú haladásának: olykor olyan kemény jégdarabok kerültek a csavar szárnyai közé, hogy a gép teljes ereje se volt képes szétzúzni azokat. Ilyenkor mindig ellengőzt kellett adni, visszafordulni, s matrózokat küldeni oda, hogy csapófák és emelőrudak segítségével szabadítsák meg a hajócsavart a jégdaraboktól. Mindez sok bajlódást, fáradtságot s késedelmet okozott.

Tizenhárom napig ment ez így. A *Forward* kínosan vonszolta magát a Penny-tengerszoroson. A legénység morgott, de engedelmeskedett. Megértették, hogy most már lehetetlen a visszafordulás. Ha északnak tartanak, az kevesebb veszélyt rejt magában, mint ha délnek fordulnának vissza. A telelésre kellett gondolni.

A matrózok megbeszélték egymás közt ezt az új helyzetet, s egy szép napon még Richard Shandonnal is beszéltek róla, akiről azt hitték, velük tart. Shandon, tiszti kötelessége semmi-bevételével, nem átalotta meghallgatni ezeket a kapitány tekintélyét megtépázó beszédeket.

- Maga azt mondja, Shandon úr, hogy mink most már nem fordulhatunk vissza? - kérdezte tőle Gripper.

- Most már késő - felelte Shandon.

- Akkor hát most már csak a téli szállással kell törődnünk? - folytatta egy másik matróz.

- Ez az egyetlen menekvésünk! Nem akartak hinni nekem...

- Maj' máskor hallgatunk magára - felelt Pen, aki most már éppúgy végezte szolgálatát, mint azelőtt.

- De minthogy nem én fogok parancsolni a hajón... - vetette oda Shandon.

- Ki tuggya? - titokzatoskodott Pen. - John Hatteras mehet, amerre tetszik, de nem muszáj vele menni.

- Emlékezzünk csak az első Baffin-tengeri útjára meg arra, hogy ki ment akkor vele! - szólt hozzá Gripper is.

- Meg a *Farewell* útjára; az is az ő parancsnoksága alatt veszett oda a Spitzbergák vizein! - mondta Clifton.

- És ahonnan egyedül ő jött vissza - tódította Gripper.

- Egymaga, a kutájával - erősítette meg Clifton.

- Semmi kedvünk hozzá, hogy ennek az embernek a szép szemiér odaaggyuk az életünket - köpte oda Pen.

- Meg hogy velünk együtt a jól megszolgált jutalom pénzünk is odavesszen!

Ugye nem is kell mondani, hogy ez Clifton volt, az érdekember. Erről a megjegyzésről rá lehetett ismerni.

- Ha túlhaladunk a 78°-on - tette hozzá -, márpedig nem vagyunk messze onnan, ez hatszor ötvenöt és fél font, vagyis több mint háromszázharminc font sterling.

- De nem vész oda a pénzünk, ha a kapitány nélkül megyünk haza? - kérdezte Gripper.

- Nem. Ha bebizonyosodik, hogy kénytelenek voltunk visszafordulni, akkor nem - felelt Clifton.

- De a kapitány... mégiscsak...

- Ettől ne fájjon a te fejed, Gripper - szólt oda Pen -, lesz nekünk kapitányunk, még hozzá nem is rossz! Shandon úr ismeri. Ha egy parancsnok megbolondul, akkor kirúgjuk, s másikat választunk. Ugye, Shandon úr?

- Barátaim - felelt kitérően Shandon -, tudhatják, hogy lélekben mindig magukkal vagyok. De várjuk be az eseményeket.

Amint látjuk, a viharfelhők egyre gyülekeztek Hatteras feje fölött. De a keményfejű, megintgathatatlan, erélyes s mindig bizakodó kapitány bátran folytatta útját. Mindent egybevetve, ha nem tudta is mindig irányítani hajóját, a kétárbocos mégiscsak derekasán viselkedett; öt hónap alatt olyan utat futott be, amelyhez más hajósoknak két-három esztendőre volt szükségük! Hatteras most már kénytelen volt téli szállás után nézni, de ez a helyzet nem félemlítette meg az erős, elszánt szíveket, a kipróbált, harcedzett, hajlíthatatlan, mindenre elszánt lelkeket! Vajon sir John Ross és Mac Clure nem töltött-e három egymást követő telet a sarkvidéken? S amit mások megtettek, miért ne tehetnék meg ők is?

- Természetesen - mondta Hatteras. - Még többet is, ha muszáj. Ó - fordult sajnálkozva a doktorhoz -, ha a Baffin-tenger északi részén be tudtam volna hatolni a Smith-szorosba, akkor most már a Sarkon lennék!

- Na jó! - felelte változatlan nyugalommal a szorult helyzetekben is mindig bizakodó doktor. - Majd oda is megérkezünk, kapitány. Ha minden út Rómába vezet, akkor még biztosabb, hogy minden délkör meg a Sarkhoz.

Augusztus 31-én -10°-ot mutatott a hőmérő. A hajózás évadjának vége volt. A *Forward* maga mögött hagyta az Exmouth-szigetet, és három nap múlva a Belcher-csatorna közepén fekvő De la Table-szigeten is túlhaladt. Ha nem ilyen előrehaladott az évszak, akkor ezen a csatornán át talán be lehetett volna jutni a Baffin-tengerbe, de most erre gondolni sem lehetett; a jég olyannyira eltorlaszolta ezt a tengervízet, hogy gyűszűnyi víz se jutott volna a *Forward* hajótökéje alá. Még vagy nyolc hónapig nem lát itt a szem mást, mint a végtelen, mozdulatlan jégmezőket.

Szerencsére még néhány földrajzi percnnyire északra lehetett haladni, de csak úgy, ha a hatalmas henger folyton törli alattuk a szűzjeget, vagy ha pokolgéppel törnek utat. Most, hogy beálltak a nagy hidegek, a szélmentes légkörtől kellett félni, mert ilyenkor egykettőre befagyhatnak a járatok; most hát még az ellenszél is örömmel fogadták. Csak egy szélmentes éjszaka kell hozzá, és minden befagy.

A *Forward* tehát nem telelhetett ezen a szélnek, jéghegyeknek s a csatorna sodrásának kitett helyen. Valami biztos menedékhelyet kell találni, ez az első teendő! Hatteras abban reménykedett, hogy eléri Új-Cornwall partját, és majd az Albert-földnyelven túl eléggé védett öböl nyújt nekik szállást. Így hát kitartóan folytatta útját észak felé.

De szeptember 8-án egy nagy kiterjedésű, hozzáférhetetlen, áthatolhatatlan jéghegycsoport állta el a hajó előtt az észak felé vezető utat. A hőmérséklet -12°-ra szállt alá. Hatteras mind nyugtalanabbul, százszor is kockára téve hajóját, s olykor csak csodával határos ügyességgel szabadulva a veszélyes helyzetekből, hiába keresett kiutat. Hát lehetett azt mondani rá, hogy vigyázatlan, hogy meggondolatlan, hogy vakon a bajba rohanó bolond, de azt is meg kellett adni, hogy jó tengerész. Mert az volt ő, a legjavából!

A *Forward* helyzete most már végképp veszélyessé vált. Mögötte összezárult a tenger, s néhány óra alatt úgy befagyott, hogy megbírta a matrózokat, s azok bátran vontathatták a hajót.

Hatteras nem kerülhette meg ezt az akadályt, hát úgy határozott, hogy elől veri szét a jeget. A legerősebb, nyolc-tíz font lőporral töltött pokolgépeit használta. Azzal kezdték, hogy vastagságában megfúrták a jéghegyet, s ügyelve arra, hogy függőlegesen helyezték el a hengereket, hogy a jéghegy minél nagyobb tömegére hasson a robbanás, hóval fojtották le a robbantólyukat. Mikor ezzel elkészültek, meggyújtották a gutta-perchával szigetelt gyújtózsínort.

Így dolgoztak hát a jéghegyek szétzúzásán; a fűrészsel semmire se juthattak, mert az nyomban belefagyott a jégbe. Hatteras mégis reménykedett, hogy másnapra kijut innen.

De éjjel veszett szél őrjöngött. A tenger, mintha csak valami tenger alatti robbanás rázta volna meg, felemelte hátát a jégkéreg alatt, és felhangzott a révkalauz rémült hangja:

- Vigyázat hátul! Vigyázat hátul!

Hatteras a jelzett irányba tekintett, s rettenetes volt, amit a hajnali szürkületben látott.

Egy északnak szorított hatalmas jéghegy a lavina gyorsaságával tartott egyenest a hajónak.

- Minden ember a fedélzetre! - ordította a kapitány.

A felénk gördülő jéghegy alig félmérföldre volt tőlük; a jégtömbök egymáson keresztül-kasul égnék emelkedtek, a szörnyű orkánban óriási homokszemekként bukfenceztek, a végétélet harsonája üvöltött!

- Itt a veszély, Clawbonny úr! - kiáltotta a doktor fülébe Johnson. - Ennél nagyobb veszély nem is érhet bennünket.

- Hát bizony ez eléggé rémítő - válaszolta nyugodtan a doktor.

- Valóságos támadást kell itt visszavernünk - folytatta a főmatróz.

- Mintha csak özönvíz előtti, sarkvidéki őssálatok óriási falkája volna! Hogy rohannak! Szinte versenyeznek, ki lesz az első.

- És olyan is van köztük, amelyik lándzsával van felfegyverkezve - tette hozzá Johnson. - Márpedig azoktól óva intem, Clawbonny úr!

- De hisz ez valóságos ostrom! - kiáltott fel a doktor. - Akkor hát keressünk valami menedéket!

A hajó hátulja felé futott, ahol a dorongokkal, vasrudakkal, csapófákkal felfegyverkezett legénység készen állt a rettenetes támadás visszaverésére.

A lavina a környező jéghegyekről magával ragadott jégtömegekkel egyre növekedve, mind közelebb jött. Hatteras parancsára az előfedélzeti ágyú golyóival próbálták szétlőni a fenyegető jégoszlopot. De az már itt is volt, és rázuhant a hajóra. Borzalmas recsegés-ropogás hangzott, s mivel a támadás oldalt érte a hajó farát, a hajóperem egy része pozdorjává tört.

- Senki se moccanjon! - ordította Hatteras. - Vigyázat a jéghegyre!

Az ellenállhatatlan erővel kúszott előre. Míg a több tonna súlyú jégtömbök szinte ostromló sereggént mászták meg a hajó falait, addig a kisebbek a tat-árbockosár magasságába repültek, s hegyes nyilakként zuhogtak a fedélzetre, szétszaggatva a csarnakokat s a felső árbocköteleket. A legénységet legyűrte az ellenség megszámlálhatatlan sokasága, amely tömegével száz olyan hajót is szétmorzsolta volna, mint a *Forward*. Valamennyire azon voltak, hogy eltaszigálják az ostromló jégzsilákat. Több matróz meg is sebesült az éles jégzilánkoktól,

köztük Bolton, akinek bal válla teljesen szétzúzódott. A zaj rettentő arányokat öltött. Duk dühösen ugatta ezt az újfajta ellenséget. A helyzetet még rémesebbé tette a leszálló est sötétsége, anélkül, hogy leplével elrejtette volna a nap végső sugaraiban fehéren fenyegetődző örületes jégtömböket.

Az embernek a jég ellen vívott e különös, lehetetlen, természetfölötti harca közepette minduntalan felhangzottak Hatteras parancsszavai.

A szörnyű nyomásnak engedelmessé bal oldalára dőlt a hajó, úgyhogy nagy vitorlafája már a jégmezőre támaszkodott, s minden pillanatban kettétörhetett.

Hatteras tisztában volt a veszéllyel. Iszonyatos pillanatok álltak ki! Attól lehetett tartani, hogy egészen felfordul a hajó, s akkor oda az egész árbocozat.

Most egy akkora jégtömb emelkedett égné a hajótest mellett, mint maga a hajó. Ellenállhatatlan erővel emelkedett fel, mindig feljebb, feljebb, már túlhaladta a hátsó fedélzetet; hárzuhan a *Forwardra*, mindennek vége; most már egészen egyenesen állt, már magasabb volt, mint a sudárvitorla fája, s alapja hajmeresztően ingadozott.

A rettenet ordítása szakadt ki a legénység torkából. Mindenki a hajó jobb oldalára menekült.

De ebben a pillanatban az egész hajó felemelkedett. Úgy érezték, hogy lebeg az egész, s egy tűnő pillanattal valósággal a levegőben úszott, majd oldalára fordult, és visszazuhant a jégre, s ott akkorát hengergőzött, hogy minden pallója belereccsent. Mi történt hát voltaképpen?

Mikor ez a dagályszerű tengerár felemelte a hajót, a hátulját visszatartó jégtömbök nagyot lódítottak rajta, s így jutottak át az áthatolhatatlan jégtorlaszon. Csak egy percig tartott ez a páratlan hajózás, de egy évszagnak tűnt; aztán a jégtorlasz másik oldalára, a jégmezőre zuhant a hajó, súlyával betörte a jeget, és így természetes elemébe került.

- Túl vagyunk a jéghegyeken! - kiáltott fel Johnson, akit a hajó elejére vetett a rázkódítás.

- Hál' istennek! - felelt Hatteras.

S valóban, egy jégmedence közepébe zuhant a hajó, mindenütt jég vette körül, s ámbár víz volt a hajótest alatt, mégis mozdulatlanságra volt kárhoztatva. Ám ha a *Forward* nem is mozdult, haladt helyette a jégmező.

- Visz a víz bennünket, kapitány! - kiáltott Johnson.

- Hadd vigyen - felelte Hatteras.

De hogyan is lehetett volna ellenállni ennek a sodródásnak?

Másnapra kiderült, hogy valami tenger alatti áramlás hatása alatt észak felé úszik a jégmező, mégpedig elég gyorsan. Ez az úszó tömeg magával ragadta az ismeretlen terjedelmű jégmező közepébe ékelt *Forwardot*. Hatteras számított az előbb-utóbb bekövetkező katasztrófára, ha a hajót partra veti a jégár, vagy szétzúzza a szörnyű nyomás, s nagy élelmiszerkészletet halmozott fel a fedélzeten, valamint ott helyeztette el a táborozáshoz szükséges felszerelést s a legénység takaróit. Az egykor hasonló körülmények közé került Mac Clure kapitány példáját követve, felfűjt gumi függőágyak övezetével vetette körül a hajót, olyanformán, hogy nagyobb kár ne essék benne. A hőmérséklet nemsokára -14°-ra szállt alá, s a végképp megtorlódott jégfal úgy vette körül a hajót, hogy csak az árbocai látszottak ki.

Hét napig úszott így az árral a *Forward*. Szeptember 20-án pillantották meg az Új-Cornwall végpontját képező Albert-földnyelvet, de nemsokára az is eltűnt. Itt vették észre, hogy a jégmező most már keletnek tart. Vajon hová megy, ha erre fordult? Hol állapodnak majd meg? Ki is láthatná ezt előre?

A legénység karba tett kézzel várakozott. Végre, szeptember 15-én, úgy délután három óra felé az úszó jégmező nyilván egy másikba ütközött, mert hirtelen megállt. A megtorpanás hatalmasan megrázta a hajót. Hatteras aznap határozta meg a hajó földrajzi helyzetét, s most megnézte térképét. Északon vannak, a nyugati hosszúság $95^{\circ} 35'$ -e és az északi szélesség $78^{\circ} 15'$ -e alatt. Szárazföld sehol. Itt van, a sarkvidék s ez ismeretlen tenger közepén, ott, ahol a földrajztudósok szerint a legnagyobb sarki fagy honol!

XXIV. ELŐKÉSZÜLETEK A TELELÉSRE

A déli félteke ugyanazon a szélességi fokon hidegebb, mint az északi. De az új kontinens hőmérséklete még tizenöt fokkal alacsonyabb, mint a világ többi részéé, s Amerikában ezeket „a hideg sarkpontja” néven ismert területeket tartják a legfélelmetesebbeknek.

Az évi átlagos hőmérséklet -19° . A tudósok ezt az alábbi módon magyarázzák, s ebbéli véleményüket dr. Clawbonny is osztja.

Szerintük azok a szelek, amelyek legállhatatosabb erővel fújnak Amerika északi tájain, délnyugati szelek. Egyenletes s elviselhető hőmérséklettel érkeznek a Csendes-óceán felől. De ahhoz, hogy az északsarki tengerekre érjenek, Amerika mérhetetlen, hófödte területein kell átszáguldaniuk; ettől a légrétegtől lehűlnek, s ezért borítja zord jég a legmagasabban fekvő észak-sarki tájakat.

Hatteras most a hidegnek ezen a sarkpontján találta magát, túl azokon a vidékeken, amelyeket elődei láttak. Így hát szörnyű télre számíthatott ezen a jég közé fulladt hajón, lázadásra kész legénységével. El volt szánva arra, hogy ő szokott erélyét állítja majd szembe e sokféle veszedelemmel. Szembenézett a helyzettel.

A tapasztalt Johnson segítségével hozzáfogott, hogy megtegyen minden előkészületet, ami a teleléshez szükséges. Számításai szerint a *Forward* mintegy kétszázötven mérföldre sodródott Új-Cornwalltól, vagyis az utolsó ismert területtől. Úgy ölelte körül a hajót a jégmező, mint egy gránitágy, és semmiféle emberi hatalom nem szabadíthatta ki onnan.

Egy ujnyi szabad víz se volt az északsarki tél sújtotta végtelen vizeken. Jégmezők, teljesen egyenlőtlen felületű jég mindenfelé, amerre csak a szem elláthat. Számos jéghegy meredezett ezen a jégsíkságon, s a három legnagyobb három irányból nyújtott védelmet a *Forward*nak, úgyhogy csak a délkeleti szél ért el hozzá. Ha a jéghegyek helyébe sziklákat, a hó helyébe zöld növényzetet képzelünk, valamint azt, hogy a tenger nem szilárd, hanem folyékony halmazállapotban van, bátran mondhatnák, hogy egy jóképű öblöcskében, a legfélelmetesebb szelektől védve édesdeden horgonyzik a *Forward*. De maga a reménytelenség az úr e kietlen, sarki tájon. Maga a természet is gyászol itt! Siralom völgye ez a szemlélőnek!

Bármily mozdulatlanul ékelődött is be a hajó, mégis oda kellett erősíteni, a horgonyaival is, mert mindig lehetett tartani a jég megindulásától vagy a tenger alatti áramlatok emelőerejétől. Johnson, mikor tisztába jött vele, hogy a *Forward* a hideg sarkpontján került ebbe a helyzetbe, még szigorúbb intézkedésekkel készítette elő a telelést.

- Cudar idők várnak itt még ránk! - mondta a doktornak. - Hát ilyen a szerencséje a kapitánynak! A földgolyóbis legkellemetlenebb pontján került a kutyaszorítóba! De oda se neki. Meglátja, hogy szépszerével kimászunk belőle!

Ami a doktort illeti, ő lelke mélyén egyszerűen el volt ragadtatva ettől a helyzettől. A világért se cserélt volna senkivel! Még hogy a hideg sarkpontján telelni? Micsoda szerencse!

Legelőbb is a külső munkák foglalkoztatták a legénységet. A vitorlák úgy maradtak, ahogy voltak, becsavarva, s nem a hajófenéken egymásra zsúfolva, ahogyan azt az első sarki telelők jónak látták. Egyenként raktak be minden vitorlát a tokjába, s a ráakódott jég csakhamar vízhatlan burkolattal látta el; még a sudárvitorla árbocát se húzták ki, és a „varjúfészek” is a helyén maradt, mint természetes megfigyelőhely. Csupán a futókötélzetet vonták be.

Szükségessé vált, hogy felvágják a jégpáncélt a hajó körül, mert a jég szorítása ártott a hajónak. A *Forward* oldalainál felgyülemlett jégtömegnek hatalmas súlya volt; a hajó nem a szokásos merülési vonalán feküdt. Hosszadalmas, keserves munka árán néhány nap múlva a hajó víz alatti része kiszabadult a jég fogságából, és ez egyben jó alkalmat adott a hajó megvizsgálására. Szilárd szerkezetének köszönhetően, hogy nem sérült meg. Csupán a rézburkolatát szakította le csaknem teljesen a jég. A kiszabadított hajó mintegy kilenc hüvelykkel kijebb emelkedett. Most aztán az volt a teendő, hogy rézsútosan, a hajó alakját követve vágják a jeget; így a jégvágat széle összeért a hajótöke alatt, s maga akadályozott meg minden szorító mozgulatot.

Ezekben a munkákban a doktor is részt vett. Ügyesen kezelte a hóvágó kést, s jókedvével ösztönzően hatott a matrózokra. Tanított, folyvást csak tanított. Nagyon tetszett neki, hogy jég van a hajó alatt.

- Ez aztán a helyénvaló óvatosság! - mondta.

- Enélkül nem állhatnánk ellen a jégnek, Clawbonny úr - felelte Johnson. - Most aztán nyugodtan emelhetünk hófalat a fenyőgerenda magasságáig, s ha kedvünk tartja, akár tíz láb vastagságúra is kiépíthetjük, mert hozzá való anyag van itt bőven.

- Kitűnő ötlet - helyeselt a doktor. - A hó rossz hővezető, visszaveri a hőt, ahelyett, hogy elnyelné, s így belső melegünk nem párolog el.

- Ez igaz - felelt Johnson -, valóságos erődítményt emelünk a hideg ellen, de egyben a vadállatok ellen is, ha kedvük szottyanna meglátogatni bennünket. Ha elkészülünk a munkával, takaros lesz az egész, majd meglátja. A hófalba két lépcsősort is vágunk, egyik a hajó orrába, a másik a tatjára vezet. Ha késsel kifaragtuk a lépcsőfokokat, leöntjük vízzel, így majd sziklakeményre fagy az egész, s fejedelmi lépcsőházunk lesz.

- Remek - felelte a doktor -, s be kell vallanunk, tiszta szerencse, hogy a hideg havat meg jeget termel, mert így legalább ő maga nyújtja azt, amivel mindjárt védekezhetünk is ellene. Enélkül bizony nagy bajban lennénk.

A tervek szerint tehát vastag jégréteg alá kell rejteni a hajót, hogy a belső hófokból mi se menjen veszendőbe. A fedélzetre, egész hosszában, vastag kátrányozott vászonból készíttetek fedelet, s havat raktak rá. Ez a kátrányozott vászontető elég széles volt ahhoz, hogy egyben a hajó oldalait is beborítsa. A minden külső behatástól védett fedélzet így valóságos sétatérre alakult. Két és fél láb vastag hóréteggel volt borítva; a havat kőkeménnyé döngölték, így útját állta a belső meleg kisugárzásának. Még egy réteg homokot is szórtak rá, amely, miután jól összeállt, igen kemény, makadámszerű burkolatot alkotott.

- Már nem sok hiányzik hozzá, mondjuk, még néhány fa, és szinte a Hyde Parkban, sőt a babiloni függőkertekben képzelném magam - mondta a doktor.

A hajó közelében léket vágtak. A jégbe vágott kör alakú lék valóságos kút volt; ezt úgy kellett rendben tartani, hogy mindig hozzáférhető legyen; minden reggel betörték befagyott nyílását. A kút arra kellett, hogy tűz esetén vízhez juthassanak, de a fürdővizet is ez szolgáltatta; ugyanis Hatteras egészségi szempontból elrendelte, hogy a legénység gyakran fürödjék. Még arra is volt gondjuk, hogy - a tüzelőanyagot kímélendő - jó mélyről húzzák a vizet, onnan, ahol már nem olyan hideg. Ez egy francia tudós által feltalált készülék segítségével sikerült. A bizonyos mélységig leeresztett készülékbe egy henger mozgó kettős fenekén át tódul be a víz.

A téli hónapok alatt rendszerint minden olyan holmit elraknak, ami útban van. Ezt a holmit a raktárakban a földre rakják. De amit meg lehet tenni egy olyan hajón, amely a part mellett horgonyoz, lehetetlen megtenni az olyanon, amely jégmezőn vetett horgonyt.

A hajó belsejében mindent megtettek annak érdekében, hogy az északi szélességek e két nagy ellenségével, a hideggel és a nedvességgel sikeresen szálljanak szembe. Az első magával hozta a második, még félelmetesebb ellenséget. A hideget el lehet valahogy viselni, de a nedvesség végez az emberrel. Így hát most arról volt szó, hogy a nedvességnek elejét kell venni.

A *Forwardot* a sarki tengereken való hajózásra építették, tehát a telelésre a legtökéletesebben be volt rendezve: a nagy legénységi szobát nagyon okosan helyezték el, száműzve mindazokat a zugokat, ahová legelőbb veszi be magát a nedvesség. Ugyanis, ha a hőmérséklet bizonyos mértékben alászáll, jégréteg képződik a közfalakon, ott is főként a szegletekben, s mikor a jégréteg felolvad, állandó nyirkosságban tartja a helyiséget. Ha kerek alakúra építik, a legénységi helyiség még jobban megfelelt volna a célnak. De ha jól bedurrantanak a hatalmas kályhába, s megfelelően szellőztetnek, így is lakályos lesz. A falakat nem gyapjuszövettel, hanem dāmadvadbőrrel tapétázták, mert a gyapjú felfogja a megsűrűsödött kigőzölgéseket, és nyirkossá teszi a levegőt.

A hátsó-fedélzet közfalait ledöntötték, így a tisztéknek nagyobb, szellősebb, kályhafűtésű közös terem jutott. Ezt a termet, éppúgy, mint a legénységi szállást, egy előszobaféle választotta el a külvilággal való közvetlen érintkezéstől. Így nem megy a meleg veszendőbe, s fokozatosan juthatnak az alacsonyabb hőmérsékletű helyiségből a melegebbe. A zúzmara lepte felsőruhákat az előszobában hagyják, s a kívül felszerelt kaparóvasakkal tisztogatják le a lábbelit, hogy semmi piszkot ne vigyenek be. Kátrányozott vászoncsövekben áradt be a kályhák huzatához szükséges levegő. Ugyancsak vászoncsöveken át távozott el a vízgőz. Ráadásul még kondenzátorokat is szereltek a két terembe, amely felfogta a kigőzölgéseket, nehogy vízzé csapódhassanak le. Ezeket hetenként kétszer ürítették ki; olykor több vékányi jeget tartalmaztak. Ennyivel is gyengítették az ellenséget.

A fűtés a füstcsövek útján tökéletesen s könnyen működött. Rájöttek, hogy csekély mennyiségű szénnel +10°-os hőmérsékletet biztosíthatnak a két helyiségben. Hatteras azonban, miután felbecsülte szénkészletét, jól látta, hogy a legtakarékosabb fűtés mellett is még két hónapra sincs tüzelője.

Ruhaszáritót is berendeztek a gyakran mosandó ruhaneműnek; a szabadban nem lehetett a ruhát szárítani, mert keményre fagyott s töredezett.

A hajógép kényes alkatrészeit is gondosan leszerelték. Azt a helyiséget, ahol ezeket a géprészeket elhelyezték, légmentesen bezárták.

Komoly megbeszélés tárgyát képezte, hogy milyen legyen az élet a hajón. Hatteras ezt is a leggondosabban szabályozta, és a házirendet a közös teremben kifüggesztette. A legénység reggel hatkor kelt. A függőágyakat hetenként háromszor szellőztették. A két helyiség pallóját minden reggel forró homokkal súrolták fel. Minden étkezéshez forró tea is járt, és az étkezés, a hét napjai szerint, a lehetőséghez képest változatos volt. Volt kenyér, liszt, marhahús, sőt mazsola is a pudinghoz, cukor, kakaó, tea, rizs, citromlé, húskonzervek, sózott marha- és disznóhús, kelkáposzta s ecetes főzelékfélék. A konyha a közös termeken kívül volt elhelyezve, így az bizony nem kapott a jó melegből, de az ételek elkészítése amúgy is állandó forrása a kigőzölgésnek és nedvességnek.

Az ember egészsége sokban függ a táplálék minémiségétől. E szélességi fokok alatt legajánlatosabb a lehető legtöbb állati terméket fogyasztani. A táplálkozásukkal foglalkozó megbeszélésen a doktor elnökölt.

- Vegyünk példát az eszkimókról - mondta. - Ők a természettől kapták a leckét, hát mestereink ebben. Ha az arabok és az afrikai népek beérik néhány datolyával meg egy marék rizzsel, itt fontos, hogy együnk, mégpedig sokat. Az eszkimó tíz-tizenöt font olajat is fogyaszt naponta.

De ha ez a koszt nem lenne önöknek ínyére, akkor cukorban és zsírban gazdag anyagokhoz kell folyamodnunk. Egyszóval szénre van szükségünk, hát akkor csináljunk szenet! Rendjén van, hogy szenet rakunk a kályhába, de arról se feledkezzünk ám meg, hogy megtömjük szénnel azt az értékes kályhát is, amelyet magunkban hordozunk!

Ezzel párhuzamosan a legszigorúbb tisztaságra kellett szorítani a légénységet. Mindegyiküknek másnaponként meg kellett fürödni abban a csaknem jeges vízben, amelyet a jégbe vágott lékből merítettek. Ez kitűnő módja a természetes hő megtartásának. A doktor jó példával járt elől. Eleinte úgy ment neki a hideg fürdőnek, mint valami roppant kellemetlen dolognak, de csakhamar örömet lelte ebben a rendkívül egészséges megmártózásban.

Ha a munka, a vadászat vagy a kutatóutak nagyon hideg napokon szólították a szabadba a légénységet, főként arra kellett ügyelniük, nehogy „*frost bitten*”-ek legyenek, vagyis nehogy elfagyjon valamelyik testrészük. Ha ez mégis előfordult, hamarosan nekiláttak, s addig dörgölték hóval a fagyos testrészt, míg csak a vérkeringés újra meg nem indult. Egyébként, elővigyázatból, egész testükön gyapjú alsóneműt, ezenkívül tökéletesen szélmentes dāmvdabőr sapkát és főkabőr nadrágot viseltek.

A hajó berendezése s a fedélzet átalakítása mintegy három hetet vett igénybe, s október 10-ig semmi említésre méltó esemény nem történt.

XXV. JAMES ROSS VÉN RÓKÁJA

Október 10-én -16°-ra szállott alá a hőmérő higanyszála. Elégge csendes idő volt. Mivel szél sem fújt, könnyen el lehetett viselni a hideget. Hatteras kihasználta a derült időt, és kutatóútra indult a környező jégmezőkre. Megmászta az egyik legmagasabb északi jéghegyet, de csak egy sor jéghegy s jégmezők végtelenje jelent meg távcsöve látómezején.

Szárazföld sehol, csak a káosz képe mindenütt, a maga legszomorúbb valóságában. Hatteras visszatért a hajóra, s azt kezdte számíttatni, vajon meddig tart ez a fogság.

A vadászok, köztük a doktor, James Wall, Simpson, Johnson, Bell, bőven ellátták friss hússal a tanyát. A madarak eltűntek, délen kerestek melegebb hazát. Csak az ezen a szélességen honos ptarmiganok, vagyis sziklafoglyok nem menekültek el a tél elől; ezeket könnyűszerrel lehetett löni, s mivel nagy számban tanyáztak itt, bőségesnek látszott a vadhústartalék.

Nyúl, róka, farkas, hermelin s jegesmedve is bőven volt itt. De ezeket a teljesen elvadult állatokat nemigen lehetett puskavégre kapni. Különben nehezen is lehetett őket észrevenni ezeken a hófehér síkságokon, mert ők is fehérek voltak; a nagy hidegek beállta előtt ugyanis színt váltanak, s felveszik téli bundájukat. A doktor, némely természettudóssal ellentétben, megállapította, hogy ez a vedlés nem a nagy lehülés következménye, mert hiszen már október előtt kezdődik, a gondviselés előrelátása ez, amely így segíti a sarkvidéki állatokat, hogy dacolhassanak a sarki tél szigorával.

Gyakran találkoztak borjúfókákkal s az úgynevezett tengeri kutyákkal, amely állatokat főka-félék néven foglalja össze a természetrajz. Vadászatuk különösen ajánlatos nemcsak bőrükért, hanem a tüzelőanyagnak is kitűnően használható zsírukért. Egyébként, szükség esetén a májuk is kitűnő étel. Csak az a baj, hogy remek ösztönrel szimatolják meg a vadászt, s hogy sokszor sebesülten is kerek oldanak, könnyedén bukva a jég alá.

19-én, a hajótól négyszáz yardnyira Simpsonnak mégis sikerült egyet zsákmányul ejteni. A szigonyvetőnek volt annyi esze, hogy jó előre bedugja a léket, amelyen az állat elmenekülhetett volna, s így ki volt szolgáltatva a vadásznak. Sokaig viaskodott életéért, több puskagolyó is érte, végül is agyonütötték. Kilenc láb volt a hossza; bulldogfejével, tizenhat fogú állkapcsával, csökevényes szárnyakhoz hasonlatos, nagy melluszonyaival, kurta s ugyancsak kétuszonyos farkával pompás példánya volt a fókák nemzetségének.

A doktor természetrajzi gyűjteménye számára akarta megőrizni a főka fejét, s a várható szükség idejére a bőrét; mindkettőt gyors és olcsó módon készítette ki. Az állat testét leeresztette a jégbe vágott kútba, s ott az apró rákok ezrei az utolsó foszlányig minden húst lerágtak róla; fél nap alatt elkészültek ezzel a munkával, s bizvást el lehetett mondani, hogy a liverpooli tiszteletre méltó tímárcéh se csinálhatta volna különül.

Amint a nap túl van az őszi napéjegylenlőségen, vagyis szeptember 23-án, mondhatjuk, hogy az Északi-sarkvidéken kezdődik a tél. Ez a jótékony égitest, miután lassacskán mind lejjebb merül a látóhatáron, október 23-án végleg eltűnik, ferde búcsúsugarakat vetve a jéghegyek ormaira. A doktor a tudós és a sarkutazó nevében intett búcsút neki. Most hát februárig nem látja viszont.

De nehogy azt gondoljuk, hogy a nap e hosszú távolléte alatt teljes a sötétség. A hold mindent elkövet, hogy helyettesítse a napot, a csillagok is ragyogva tündökölnek, a bolygók fénye és a gyakori északi fény, valamint a fehér hómezők látóhatárát jellemző sugártörés, mind-mind szolgáltat némi fényt. Egyébként a nap, a legnagyobb déli elhajlásánál, december 21-én is még tizenhárom foknyira megközelíti a sarki látóhatárt, tehát néhány órára mindennap akad egy kis pirkadatszerű fény. Csakhogy a köd meg a hóviharok gyakran a legteljesebb sötétségbe borítják ezt a jégvilágot.

De mind ez ideig elég kedvező volt az idő. Csak a foglyoknak meg a nyulaknak volt okuk panaszra, mert a vadászok szüntelenül zargatták őket. Néhány rókacsapdát is felállítottak, de ezeket a gyanakvó állatokat nem lehetett csapdába keríteni; többször is megtörtént, hogy a róka koma kiásta a havat a csapda alól, s kockázat nélkül kaparintotta meg a csalétket. A doktor az ördögnek ajánlotta a rókákat, bár rosszul esett neki, hogy ilyen szép ajándékkal kedveskedjék Lucifernek.

Október 25-én -20° volt a hideg. Szörnyű erejű orkán tombolt. A sűrű hófellegekkel telt légrétegen át a világosság egy sugara se ért el a *Forward*hoz. Órák hosszat aggasztotta a hajó népét Bell és Simpson sorsa; vadászni mentek, s jó messzire elkószáltak. Csak másnap tértek vissza a tanyára. Egy teljes napot töltöttek dämadvadbőreikbe burkolózva, miközben az orkán ordítva söpört végig felettük, s öt láb magas hófúvás alá temette őket. Csaknem megfagytak, s a doktornak nem csekély fáradságába került, hogy vérkeringésüket újra megindítsa.

Nyolc álló napig dühöngött a hóvihar. Ki sem tehették a lábukat. Egyazon napon tizenöt-húsz foknyi hőmérsékletváltozást is észleltek.

E kényszerpihenő idején mindegyik külön élt, magának, egyik aludt, a másik pipázott; némelyek halkan beszélgettek, s menten elhallgattak, ha Johnson vagy a doktor közeledett. Semmi lelki kötelék nem fűzte már össze a legénység tagjait. Csak a közös esti ájtatosság és a vasárnapi, bibliaolvasással egybekötött istentisztelet idején gyűltek össze.

Clifton pontosan kiszámította, hogy ha a 78. délkörön átjutnak, az órá eső pénzjutalom háromszázhetvenöt font sterlingre emelkedik. Úgy találta, hogy ez szép, kerek summácska, és becsvágya nem is terjedt többre. Társai készségesen osztották ezt a véleményét, csak arra gondoltak, hogy valami örömük is legyen ebből a vagyonból, ha már - oly fáradságosan - megszerezték.

Hatteras alig mutatkozott. Sem a vadászatokon, sem a sétákon nem vett részt. Azok iránt a meteorológiai tünetények iránt sem mutatott érdeklődést, amelyeket a doktor annyira csodált. Csak ez a három szóban foglalható egyetlen gondolat élt benne: az Északi-sark. Csak arra a pillanatra gondolt, amikor majd kiszabadul a jégből a *Forward*, s folytatja kalandos útját.

Egy szó mint száz, azt az érzést, amely a hajón uralkodott, úgy hívják, hogy szomorúság. Valóban nincs is lehangolóbb látvány, mint ez a rabságba esett hajó, amely nem az ő természetes elemében nyugszik, amelynek alakját eltorzítja a vastag jég réteg, úgyhogy már semmihez sem hasonlít. Arra készült, hogy mozogjon, s most meg se moccanhat. Csúfságra faházat, raktárt, állandó lakhelyet csináltak belőle, öbelőle, aki széllal, viharral dacolt egykoron. Ez a képtelen, suta helyzet a nyugtalanság és a bánat kimondhatatlan érzésével töltötte el a legénység tagjainak szívét.

Ezeket a dologtalan órákat arra használta fel a doktor, hogy rendezze útijegyzeteit, amelyeket, íme, hűségesen ad vissza ez az elbeszélés. Egy percre se élhetett munka nélkül, s lelki egyensúlya se billent meg soha. De örömmel várta a vihar végét, s felkészült megszokott vadász-kirándulásaira.

November 3-án, reggel hat órakor -21°-os hidegben indult útnak, Johnson és Bell kíséretében, az egyenletes felületű jégmezőn. Az előző napokon hevesen havazott, a hó felszíne megfagyott, s jól járható lett. Száraz, csípős hideg volt. Kimondhatatlanul tisztán tündökölt a hold, s a talaj legcsekélyebb egyenetlenségén is meglepő színjátékot produkált. A lábnyomok széle ragyogott a hóban, s hosszú, fénylő csapást vont, végesvéig, amerre a vadászok mentek. Felnagyított árnyékuk döbbenetes-elevenen követte őket a hómezőn.

A doktor az ő Duk barátját is magával hozta. Szívesebben ment vadra vele, mint a grönlandi kutyákkal, s erre megvolt az oka. A grönlandi ebek nemigen alkalmasak az ilyen vadászatokra, úgy látszik, nincs bennük az a tűz, az a vadászvér, ami a mérsékelt égöv kutyáiban. Duk szaglászva futott, s gyakran meg-megállt a még friss medvenyomok előtt. De hiába ügyeskedett, kétórai gyaloglás után még egy nyulat se tudott felverni.

- Tán csak nem kényszerültek a vadak is délre vonulni? - csodálkozott a doktor, mikor egy „hummock”¹¹ lábánál megpihentek.

- Hát biz azt lehetne hinni - felelt a hajóács.

- Ami engem illet, én ezt nem hiszem - jelentette ki Johnson. - A nyúl, a róka és a jegesmedve itthon van ezen a tájon. Szerintem ez a legutóbbi szélvihar kergette el innét őket, de majd ha megint déli szél fúj, mindjárt visszajönnek. Igen, ha rénszarvasról vagy pézsmakörről volna szó, az már más.

- Márpedig a Melville-szigeten csapatosan kószálnak ezek az állatok - folytatta a doktor. - Igaz, hogy az a sziget délibb fekvésű. Parry telelései alkalmával mindig dúskált ebben a pompás vadban.

- Hát nálunk rosszabb az elosztás - felelt Bell. - Ha akár csak jegesmedvehússal is elláthatjuk magunkat, akkor se panaszkodjunk.

- Épp itt a nehézség - felelt a doktor. - Először is, hogy nagyon ritka errefelé a medve, s ami akad, az is igen vad. Nem eléggé civilizált ahhoz, hogy a puska csöve elé álljon.

- Bell csak a medve húsáról beszél - folytatta Johnson. - Ám ennek az állatnak a zsírja most kíváncsabb számunkra, mint a húsa meg a bundája.

- Igazad van, Johnson - felelt neki Bell. - Te mindig a tüzelőre gondolsz.

- Hát mi másra gondolnék? Hisz még a legszigorúbb takarékoszággal is csak alig három hétre van szenünk!

- Bizony - mondta a doktor -, ez az igazi veszély, mert még csak november elején vagyunk, és a sarkvidéki zónában a február az év leghidegebb hónapja. Azonban medvezsír híján főkazsírra még mindig számíthatunk.

- De már nem sokáig, Clawbonny úr - felelte Johnson. - Ezek az állatok nemsokára itt hagynak bennünket. Vagy a hideg, vagy a félelem elkergeti őket, s egyet se lelünk belőlük többé a jégtáblákon.

- Akkor hát úgy látom, hogy kizárólag a medvéket kell hajszoznunk - folytatta a doktor -, s meg kell adni, hogy ez a leghasznosabb állat ezen a tájon, mert egymaga szolgáltatja az embernek a szükséges táplálékot, ruházatot, világítást és fűtőanyagot. Hallod, Duk? - hajolt le a doktor a kutyához, s megsimogatta. - Medve! Ez kell nekünk, barátocskám! Utána! Gyerünk! Keresd!

¹¹ Jégtorlasz

Duk éppen a jeget szaglászta, s most, a doktor buzdító szavaira és simogatására hirtelen nekiiramodott, s repült, mint a nyíl. Élénken csaholt, s bár már jó messze járt, tisztán hallatszott az ugatása.

Meglepő dolog, milyen messzire terjed a nagy hidegben a hang; ez csak az északsarki ég csillagképeinek tisztaságával hasonlítható össze. A fénysugarak, éppúgy, mint a hanghullámok, jelentékeny távolságra hatolnak el, különösen a legészakibb vidékek száraz, hideg éjszakáin.

A vadászok követték a távoli csaholást, s Duk nyomába vetették magukat. Jó mérföldnyit kellett futniuk, s csak úgy kapkodtak lélegzet után, mikor odaértek, mert a tüdő hamar elfullad az ilyen jeges levegőben. Duk állta a vadat. Vagy ötvenlépésnyire volt attól az óriási állattól, mely egy kis domb tetején mozgolódott.

- Tessék! Itt van, amit kívántunk! - kiáltotta el magát a doktor, és felhúzta puskája kakasát.

- Medve! Szavamra, jegesmedve, s még hozzá szép példány! - örvendezett Bell, s ő is célzásra emelte fegyverét.

- Különös medve... - mormogta Johnson, s úgy állt oda, hogy ő a lövésével majd csak a két társa után következik.

Duk őrjöngve acsarkodott. Bell közeledett s lőtt. De úgy látszott, nem találta el az állatot, mert az továbbra is lomhán lóbálta a fejét. Most Johnson lépett közelebb, célzott, s meghúzta a ravaszt.

- Persze, megint semmi! - kiáltott fel a doktor. - Ó, ez az átkozott sugártörés! Hát sose szokunk hozzá? Lőtávolon kívül vagyunk! Ez a medve több mint egy mérföldre van tőlünk!

- Előre! - kiáltotta Bell.

A három vadászcimborá nekiiramodott az állat felé, amely oda se hederített a lövöldözésre. Óriási példánynak látszott, s mivel mit se törődött a támadás veszélyével, a vadászok, mondhatni, „már előre ittak a medve bőrére”. Amint kellő távolságra értek, tüzeltek. A szemlátómást halálosan sebesült medve hatalmasat ugrott, és lebukfencezett a dombról.

Duk nyomban megrohanta.

- Hát ezt a medvét igazán nem volt valami nehéz leteríteni - jegyezte meg a doktor.

- Három puskalövessel beérte - tette hozzá megvetően Bell.

- De ez mégiscsak különös - mormogta Johnson.

- Ha csak véletlenül nem abban a pillanatban érkeztünk, amikor aggkori végelgyengülésben akart kimúlni - felelt nevetve a doktor.

- Akár vén medve, akár fiatal, szavamra, jó fogás - jelentette ki Bell.

S ezzel a vadászok már ott is voltak a dombocskánál, és megrökönyödve látták, hogy Duk egy fehér róka tetemét marcangolja!

- Nahát! Ez mégiscsak sok! - kiáltott fel Bell.

- Már ez így van, fiúk - mondta a doktor. - Medvét lövünk, s róka rogy össze!

Johnson azt se tudta, mit feleljen.

- Hát ez jó! - kiáltotta el magát a doktor, s nagyot kacagott, de kacagása hamisan hangzott, mert egy kis csalódás is csendült ki belőle. - Nagyon jó! Megint a sugártörés! Mindig a sugártörés!

- Mit akar ezzel mondani, Clawbonny úr? - kérdezte a hajóács.

- Hát csak azt, barátom, hogy a sugártörés éppúgy becsapott bennünket az állat nagyságával, mint a távolságával! Róka bőrében medvét mutatott nekünk! Hasonló körülmények között már sokszor megjárták ugyanígy a vadászok. Gyerünk! Hiú játékot űzött velünk a képzelet.

- Szavamra, akár medve, akár róka, megesszük - felelt Johnson. - Vigyük haza.

De amikor a főmatróz a vállára akarta vetni az állatot, Johnson felkiáltott:

- Most jön még csak a java!

- Mi a baj? - fordult felé a doktor.

- Nézze csak, Clawbonny úr! Ide nézzon! Ennek az állatnak egy örv van a nyakán!

- Örv? - csodálkozott a doktor, s lehajolt az állathoz.

S valóban, a róka nyakán, a fehér bunda szőrzetében jócskán elkopott réz nyakörv volt látható. A doktornak úgy rémlett, hogy valami belevésett betűket is lát rajta. Egy kézmozdulattal lecsatolta az állat nyakáról, amelyre jó régen szegecselhették ezt az örvet.

- Hát ez mit jelent? - kérdezte Johnson.

- Ez azt jelenti, barátaim - felelte megindultán a doktor -, hogy mi itt egy tizenkét évesnél is idősebb rókát lőttünk, egy olyan rókát, amelyet James Ross fogott volt, 1848-ban.

- Lehetséges ez? - kiáltott fel Bell.

- Kétség se fér hozzá. Igazán sajnálom, hogy leterítettük ezt a szegény állatot! Telelése alkalmával James Rosznak az az ötlete támadt, hogy csapdával sok fehér rókát fogdosson össze. A rókák nyakára rézörvet szegecseltek, rávésték a két hajó, az *Entreprise* és az *Investigator* nevét, valamint azt, hogy hol vannak az élelmiszerlerakatok. Ezek az állatok, táplálékuk után járva, óriási területeket futnak be, s így James Ross abban reménykedett, hogy egyik-másik róka a Franklin-expedíció valamelyik tagjának kezébe kerül. Ennyi az egész magyarázat, és ezt a szegény állatot, amely két hajó legénységének életét volt hivatott megmenteni, a mi golyóink terítették le haszontalanul.

- Hát akkor, becsületesemre mondom, nem esszük meg - mondta Johnson. - De különben is: tizenkét éves a róka! Ennek a különös véletlennek tanulságul azonban mindenesetre kikészítjük a bőrét.

Johnson vállára vetette az állatot. A vadászok, a csillagok állásából állapítva meg az útirányt, a hajó felé tartottak. Néhány sziklafoglyot is sikerült még elejteniük, így hát mégsem volt teljesen eredménytelen a kirándulásuk.

Egy órával azelőtt, mielőtt a *Forwardra* értek, olyan tűneményre lettek figyelmesek, amely kiváltotta a doktor csodálkozását. Valóságos hullócsillag-eső kezdődött; ezerszámra számlálhatták a hullócsillagot, akár a tűzijáték bokrétainak tűzesőjét. Fényük elhalványította a holdat. A szem nem bírt betelni ezzel az órákig tartó, káprázatos látványossággal. Ehhez hasonló meteorhullást a Moraves fivérek észleltek Grönlandban, 1799-ben. Azt lehetett volna hinni, hogy a Föld tiszteletére rendezi az ég ezt az ünnepi tűzijátékot ezen a kietlen északi tájon. Mikor a doktor visszatért a hajóra, az egész éjszakát a természeti tűnemény szemlélésével töltötte. Reggel hét óra felé megszűnt a csillaghullás, s mély csend honolt a tájon.

XXVI. AZ UTOLSÓ DARABKA SZÉN

Hát a jegesmedvék valóban hozzáférhetetlenek voltak. November 4-, 5- és 6-án néhány fókát lőttek; majd az idő is melegebbre fordult, de a hóviharak ismét vadul tomboltak. Lehetetlen volt elhagyni a hajót, és a levegő páratartalmának leküzdésével is sokat kellett bajlódniuk. A hét végéig a kondenzátorokba több vékányi jég gyűlt.

November 15-én újra megváltozott az idő, bizonyos légköri hatások folytán -31° -ra süllyedt a hőmérséklet. Eddig ez volt a legnagyobb hideg, amit mértek. Szélszálló időben még csak el lehetett volna valahogy viselni ezt a hideget, de irgalmatlanul süvített a szél.

A doktornak nagyon rosszul esett ez a szobafogság, mert a hó felülete a szélben megfagyott, hát kitűnő járás esett volna rajta, s ő szeretett volna megkísérelni néhány távoli kirándulást. Ámbár meg kell jegyezni, hogy az ilyen hidegben végzett minden testi megerőltetéstől hamar eláll a lélegzet. Ilyenkor szokott munkája negyedrészt se bírja elvégezni az ember.

A vasból készült szerszámok használata teljességgel lehetetlen. Ha mégis vigyázatlanul veszi kezébe az ilyen szerszámot az ember, olyan fájdalmat érez, mint mikor megégeti a kezét, és a kellő óvatosság nélkül kézbe vett szerszámon rongyokban marad ott odaagyott bőre.

A hajóba kényszerített legénységnek így hát be kellett érnie a fedett fedélzeten végzett kétórás sétával; itt szabad volt dohányozni is, nem úgy, mint a közös helyiségekben, ahol tilos volt a dohányzás.

Mihelyt odabenn csak egy kicsit is lankadt a tűz, a jég menten ellepte a falakat és a deszka-eresztékeket, s minden fémcsuklót, szeget, fémlapot nyomban bevont a zúzmara.

A doktor nagyon elcsodálkozott azon, hogy ez a jelenség azonnal észlelhető. Az emberek lélegzete megfagyott a levegőben, s folyékony halmazállapotból hirtelen szilárdvá válva, hópehelyként hulldogált körülöttük. Ha csak néhány lábnyira is távoztak a kályhától, a hideg nyomban erőiesen figyelmeztette őket, ezért hát a tűz közelében tartózkodtak, valamennyien ott szorongtak a kályha körül.

De a doktor azt a tanácsot adta nekik, hogy edződjenek, barátkozzanak meg ezzel a hőmérséklettel, mert még bizonyára hátravan a feketeleves! Azt ajánlotta nekik, hogy lassanként szoktassák hozzá a bőrüket a hideg szinte forrónak érzett harapásához, s ő maga is jó példával járt elől. De a renyheség vagy a zsibbadtság legtöbbjüket valósággal a helyükhöz szögezte; mozdulni se akaródzott nekik, s inkább örökösen ott szunyókáltak ebben az egészségtelen melegben.

Pedig a doktor azt állította, hogy semmi veszély sincs abban, ha fűtött szobából nagy hidegre megy ki az ember. Az ilyen hirtelen átmenet csak azoknak kellemetlen, akiknek nyirkos a bőrük. A doktor példákat is hozott fel tétele támogatására, de minden oktatása falra hányt borsónak bizonyult.

Ami John Hatterast illeti, úgy látszott, ő fel se veszi ezt a hideget. Csendesén sétálgatott, se gyorsabban, se lassabban, mint máskor. Talán a hideg sem bírta kikezdeni erőteljes szervezetét? Vagy talán a legmagasabb fokon volt meg benne éppen az a természetes hő, amelyet annyira keresett a matrózaiban? Vagy annyira elsáncolta magát rögeszméjében, hogy holmi külső hatásokat már nem is érzett? Mély csodálkozással bámulták az emberei, mint néz

szembe ezzel a 31°-os hideggel. Órákig volt távol a hajótól, a szabadban, s mikor visszajött, a fázás legcsekélyebb jele sem látszott arcvonásain.

- Furcsa ember ez - mondta a doktor Johnsonnak. - Még engem is meglep! Majd szétveti a belső tűz! Egyik legnagyobb akaraterejű ember, akit életemben tanulmányoztam!

- Tény az, hogy jön-megy, mászkál a szabadban, s nem öltözködik melegebben, mint júniusban - felelte Johnson.

- Ó, az öltözködés kérdése más dolog - válaszolt a doktor. - Mire való melegen öltöznie az olyan embernek, aki önmaga nem képes ellátni magát benső hővel? Ez ugyanaz lenne, mintha egy darab jeget gyapjába göngyölgetnék! De Hatterasnak nincs erre szüksége, hiába, neki már ilyen az alkata, s cseppet se lepne meg engem, ha olyan meleget éreznék a közelében, mint egy darab izzó szén szomszédságában.

Johnson dolga volt mindennap szabaddá tenni a jégbe vágott kút nyílását, s így most ő vette észre, hogy a jég több mint tíz láb vastag.

A doktor csaknem minden éjszaka megfigyelhette a pazar északi fényt. Délután négy órától este nyolcig sápadt szín kezdett derengeni az északi égboltom; majd szabályos formát öltő, halványsárga szegéllyé ékesedett ez az elszíneződés, s két vége mintegy a jégmezőre támaszkodott. Lassan-lassan, a mágneses délkört követve emelkedett égnek ez a tündöklő zóna, s csakhamar feketés csíkok is ékesítették, mintha valami világító anyag szökkentené szökőkútját az éji firmamentumra, el-elnyúlt, s összeszűkülte ismét, fel-fellobbantva az égi tüzet; a zenitjére érkezett pompázatos tűnemény gyakran több ívből alakult, amelyek mindegyike piros, sárga, zöld fényhullámokban fürdött. Káprázatos, kimondhatatlanul megkapó látványosság volt. A különböző ívek most kisvártatva egyetlen pontban, az északi fény szinte túlvilági terjedelmű fókuszában egyesültek. Végül egymásba fonódtak ez égi ívek, sápadni kezdett a tündökletes fény, az élesen határolt sugarak halvány, bizonytalan, meghatározatlan, réveteg ragyogásba olvadtak össze, és a csodás tűnemény elmosódva, csaknem kihunyva, észrevétlenül hanyatlott a déli láthatár sötét fellegfüggőnye mögé.

A messzi, a Sarktól alig nyolcfoknyira fekvő északi szélességek e tündéri látványosságát értetlenül szemléli a sarkutazó. A mérsékelt égöv alatt látható északi fényből még csak halvány fogalmat sem szerezhethünk erről; úgy látszik, hogy a természet erre az éghajlatra tartogatta legmeglepőbb csodáit.

Számos holdudvar is jelent meg, míg az égen róttá pályáját a hold. Ez is különféle alakzatokban díszítette az égboltot, s segített világítani a holdnak; gyakran csak egyszerű fénykörök vették körül az éj vándorát, mely egy aranyló fényabroncs közepén árasztotta sárga sugarait.

November 26-án jött a nagy dagály; a jégkútból szökőárként csapott ki a víz; a vastag jégkérget szinte megrázta az emelkedő tenger hatalmas ereje, s baljós recsegés-ropogás jelezte az elemek tenger alatti tombolását. Szerencsére a hajó szilárdan feküdt a jégágyában, csak rabláncait rázta szörnyű zajjal. Egyébként Hatteras, aki jó előre látta, hogy ez az esemény bekövetkezik, óvatosságból még erősebben láncra verette a nyugtalan hajót.

A következő napokon még keményebb lett a hideg. Áthatolhatatlan köd borította az eget. A szél magával ragadta a hóbuckákat, úgyhogy alig lehetett látni, honnan is jön ez a hófergeteg, az égből-e vagy a jégmezőkről. Kimondhatatlan káosz lett úrrá, földön, égen.

A legénység különböző külső munkákkal foglalatoskodott, melyek közül a legfontosabb a főkéből nyert zsír és olaj feldolgozása volt. A főkazsirtömegek jégtömbbé fagytak, baltával kellett feldolgozni ezeket a márványkeménnyé fagyott zsírrétegeket. Így szedtek össze aztán vagy tíz hordóra valót. Amint látjuk, semmiféle olajkorsónak nem lehetett volna itt hasznát

venni, különben is szétmentek volna az agyagkorsók, mikor a folyékony halmazállapotú anyag a hidegben megszilárdul.

November 28-án -36°-ot mutatott a hőmérő. Már csupán tíz napra volt szenük, s mindannyian rémülten várták azt a közelgő percet, mikor teljesen kifogy a tüzelőjük.

Hatteras takarékoságból eloltatta a hátsó fedélzet kályhájának tüzet, s ettől fogva Shandonnak, a doktornak és neki a legénység közös helyiségében kellett tartózkodnia. Így hát most állandó érintkezésben volt a legénységgel a kapitány, s emberei bárgyú, ádáz tekinteteket vetettek rá. Folyvást hallania kellett sirámaikat, szemrehányásaikat, sőt fenyegetéseiket, s még csak meg sem büntethette őket. Egyébként, úgy látszott, minden megjegyzés süket fülekre talál nála. A kapitány nem követelte magának a kályhához legközelebb eső helyet. Karba font kezekkel gunnyasztott egy sarokban.

Pen és cimborái a legcsekélyebb tornagyakorlatot sem voltak hajlandók végezni, hiába tanácsolta nekik a doktor. Naphosszat csak a kályhánál gubbasztottak, vagy függőágyuk takarói alatt heverték. Nemsokára meg is rendült az egészségük; nem bírták elviselni az éghajlat viszontagságait, s a borzalmas skorbut felütötte fejét a hajón.

A doktor azonban már régen elkezdte osztogatni reggelenként a citromlevet meg a mészpasztillákat. De ezek a máskor oly hatásos megelőző orvosszerek csak alig-észrevehető hatást váltottak ki a betegeknél; a betegség nem múlt el, s nemsokára legirtózatosabb kórjeleivel jelentkezett.

Mily rémes látvány az ilyen szerencsétlen, akinek idegeit és izmait görcsbe rántja a fájdalom! A lábuk rendkívüli módon megdagadt, s kékesfekete foltok borították. Vérző ínyük, bedagadt ajkuk csak artikulátlan hangokat bírt kiadni. Vérük teljesen megromlott, elvesztette fibrintartalmát, s nem volt többé testükben az életető nedű, hogy a végtagokba továbbvigye az életet. Legelőbb Cliftont támadta meg a szörnyű kór; s nemsokára Grippert, Brunton, Strongot is ágyba döntötte. S azoknak, akiket még eddig megkímélt a betegség, végig kellett nézniük társaik szenvedését. Ez elől csak a közös terembe lehetett menekülni, s ott kellett tartózkodni. De nemsokára kórteremmé kellett átalakítani ezt a helyiséget, mert a *Forward* tizennyolc tengerésze közül nem kevesebb mint tizenhárom esett néhány napon belül skorbutba. Úgy látszott, hogy Pen megúsza a járványt; erős természetű volt, s ez megővta őt. Shandon is kezdte már érezni a betegség első tüneteit, de a kór nem fejlődött tovább nála, mert a testgyakorlás folytán egészségi állapota kielégítő maradt.

A doktor a legnagyobb önfeláldozással ápolta betegeit, s a szíve elszorult, hogy nem tudott könnyíteni rajtuk. Mégis azon volt, hogy a lehető legnagyobb vidámságra derítse ezt az elcsüggedt legénységet. Szavai, tanácsai, bölcs megjegyzései, ügyes ötletei enyhítették e hosszú, fájdalmas napok egyhangúságát. Fennhangon olvasott fel nekik; csodálatos emlékezőtehetsége mulatságos kis históriákkal szolgált, s a még épkezláb matrózok ott szorongtak körülötte, a kályhánál. De a betegek nyögdécselése, panaszai, kétségbeesett kiáltásai gyakran szakították félbe elbeszéléseit, s ilyenkor megint csak doktor lett, figyelmes, önfeláldozó orvos.

Egyébként az ő szervezete ellenállt a kórnak. Még csak nem is fogyott le. Testessége volt az ő legfőbb ruházata, s amint mondta, igen jól érzi magát, ha ugyanúgy van öltözve, mint a főka meg a bálna, melyek testük vastag zsírrétegének jóvoltából könnyen viselik el az északsarki atmoszféra viszontagságait.

Hát Hatteras? Nos, ő nem érzett semmit. Se testi, se szellemi kórságot. Úgy viselkedett, mintha még csak a legénység szenvedései sem érintenék. Ám az is lehet, hogy csak uralkodott arcvonásain s azért nem látszott rajta semmi megindultság. De a figyelmes szemlélő többször

is rajtakaphatta volna, hogy mégiscsak emberi szív dobog ebben a vasból készült testi hüvelyben.

A doktor folyvást csak elemezte, tanulmányozta, de nem tudta, hova tegye ezt a furcsa emberi szerkezetet, ezt a természetfölötti jellemet.

A hőmérő higanya tovább süllyedt. Már elhagyatott volt a fedélzeti sétány. Csak a siralmasan üvöltöző grönlandi kutyák őgyelegtek rajta.

Egy matróz mindig fűtőnek volt beosztva, s a kályhán volt a szeme, nehogy a tűz kialudjék, mert mihelyt lappedt a parázs, nyomban beosont a terembe a hideg, a jég menten belepte a falakat, s a hirtelen megfagyott nedvesség hó alakjában hullt a hajó boldogtalan lakóira.

E kimondhatatlan szenvedések közepette érték el a december 8-át. Ezen a napon a doktor szokása szerint kiment, hogy megnézzze a kiakasztott hőmérőt. Mikor rátekintett, látta, hogy a hőmérőbe belefagyott a higany.

- Negyvennégy fok, fagyponat alatt! - mormogta magában, és beleborzongott.

S ezen a napon dobták a kályhába az utolsó darab szenet.

XXVII. A KARÁCSONYI NAGY HIDEGEK

A kétségbeesés pillanata volt ez. Itt a halál, s méghozzá a fagyhalál! Ez a gondolat egész iszonyatával erőt vett rajtuk. És az utolsó széndarab gyászos sistergéssel égett. A tűz már kihunyással fenyegetett, s a terem hőmérséklete máris érezhetően alábbszállt. De Johnson most előszedte azt az új tüzelőanyagot, amelyet a tengeri állatokból nyertek, s telerakta vele a kályhát. Majd csepűt áztatott a fagyos olajba, azt is hozzátette, s csakhamar elég meleg lett a helyiségben. Ám ennek a zsírnak a szaga elviselhetetlen volt. De hát mit lehetett tenni ellene? Bele kellett törődni. Johnson maga is belátta, hogy ez az ő pótfűtőanyaga bizony nem valami elsőrangú, s például a liverpooli polgári házakban nem sok sikerre számíthatna.

- És én azt mondom - magyarázta -, hogy ez az ocsmány szag talán mégiscsak hoz valami jót.

- Ugyan mit? - kérdezte a hajóács.

- A jegesmedvéket! Azokat majd idevonzza hozzánk ez a szag, mert a mackók ezt valóságos ínycsiklandozó illatnak érzik.

- Na jó, de mire nekünk a medvék? - okvetetlenkedett Bell.

- Kedves Bell barátom - felelt Johnson -, mi már nem számíthatunk a fókákra. Azok eltűntek, mégpedig hosszú időre. Ha tehát most nem jönnek a medvék, hogy az ő részükkel járuljanak hozzá a tüzelőnkhez, akkor nem tudom, mi lesz velünk.

- Igazat beszélsz, Johnson. A mi sorsunk nagyon bizonytalan. Helyzetünk irtózatos. És ha ez az újfajta fűtés se jut nekünk, akkor igazán nem tudom, hogy mi módon...

- Még van egy módja!...

- Még egy másik? - kétkedett Bell.

- Igen, Bell, végső szükség esetén van még valami..., de persze a kapitány ezt sohasem... És mégiscsak rá kell tán fanyalodnunk.

A jó öreg Johnson szomorúan rázta meg a fejét, s gondolataiba mélyedt. Bell nem akarta zavarni. Tudta jól, hogy ezek a keservesen szerzett zsírdarabok nyolc napra se elegendők, még ha a legtakarékosabban bánnak is velük.

A főmatróz nem tévedett. A szél alatti oldalról több medvét jeleztek, ez a dögletes bűz vonzotta oda őket. A még talpon levő matrózok vadásztak rájuk. De ezek az állatok meglepően gyorsak, és olyan agyafúrtak, hogy minden ellenük alkalmazott haditaktika csődöt mondott. Teljes lehetetlenség volt a közéjükbe férközni, és a legjobban célzott golyók se találták el őket.

A kétárbocos legénységét komolyan fenyegette a fagyhalál veszélye. Negyvennyolc óráig se lehetett ellenállni ennek a hidegnek, amely csakhamar úrrá lesz a közös helyiségen. Valamennyien rettegve várták, mikor fogy el az utolsó darab fűtőanyag.

Nos, ez a perc december 20-án délután három órakor érkezett. A tűz kialudt. A kályha körül gubbasztó matrózok rémült szemmel néztek egymásra. Hatteras mozdulatlanul ült a sarokban. A doktor, szokása szerint, izgatottan járt le s fel. Most már ő se tudta, mit kellene kitalálni.

A terem hőmérséklete hirtelen -22°-ra süllyedt.

De ha a doktort most már cserbenhagyta is a képzelőtehetsége, ha most már ő se tudta, mitévő legyen, akadtak mások, akik tudták, mi most a teendő. A hideg, elszánt Shandon, a dühtől alig látó Pen s még két-három cimborájuk, azok közül, akik még bírták valahogy magukat, most odaléptek Hatteras elé.

- Kapitány - szólította meg Shandon.

Hatteras felállt.

- Mit óhajt, uram? - mondta.

- Kapitány, kialudt a tűzünk.

- Na és? - nézett rá kérdően Hatteras.

- Ha önnek az a szándéka velünk, hogy itt pusztuljunk a hidegtől - folytatta rettentő gúnnnyal Shandon -, kérjük, hozza ezt tudomásunkra!

- Az én szándékom az - felelte nagyon komolyan Hatteras -, hogy itt mindenki az utolsó emberig teljesítse kötelességét.

- De van még valami, ami a kötelességnek is fölötte áll, kapitány - vágott vissza a másodtisztnak -, s ez az önfenntartás joga. Ismétlem önnek, hogy tűz nélkül állunk itt, s ha ez így megy tovább, két napon belül egyikünk sem él!

- Nincs fám - felelte tompán Hatteras.

- Hát osztán! Ha már nincs az embernek fája, akkor oda mén, ahun nő, oszt' vág magának! - ordította Pen.

Hatteras elsápadt a dühtől.

- Hol nő itt fa? - mondta.

- A fedélzeten - felelte szemtelen hangon a matróz.

- A fedélzeten? - kiáltotta a kapitány, s keze ökölbe szorult, szeme szikrázott.

- Hát persze - felelt Pen -, ha már a hajó arra se elég jó, hogy vigye a legénységét, akkor tűzre a hajóval!

Mikor Pen belekezdett ebbe a mondatba, Hatteras fejszét ragadott, s mire Pen befejezte, a fejsze a feje fölé emelkedett.

- Nyomorult! - kiáltotta a kapitány.

A doktor kettejük közé vetette magát, a fejsze a földre csapott le, s megállt a hajópadlóban. Johnson, Bell és Simpson körülvették Hatterast, mintha vissza akarnák tartani. De most siránkozó, panaszos, fájdalmas hangok ütötték meg fülüket, a halálos ágyakká vált fekhelyek felől...

- Tüzet! Rakjatok tüzet! - nyöszörögték a takarójuk alatt didergő szerencsétlen betegek.

Hatteras erőt vett magán, s néhány pillanatnyi szünet után nyugodt hangon mondta:

- Hogyan térünk vissza Angliába, ha elpusztítjuk a hajónkat?

- Uram - felelte Johnson -, talán nem lenne baj, ha felfütenénk azokat a farészeket, amelyek kevésbé szükségesek. Mondjuk, a fenyőgerendát meg a hajóperemet...

- Még mindig megmaradnak a bárkák - folytatta Shandon -, de egyébként is: senki sem akadályoz meg bennünket abban, hogy kisebb hajót építsünk a régi maradványaiból!...

- Soha! - felelte Hatteras.
- De... - próbált kissé hangosabban ellenkezni néhány matróz.
- Van borszeszünk elég - jutott eszébe Hatterasnak -, fűtsék fel ezt, akár az utolsó cseppig.
- Nahát, akkor gyerünk azért a borszeszéért! - felelt Johnson, de a hangjában hamis bizakodás csendült.

Jókora kanócdarabot mártottak meg borszeszben, a lángok végignyaldosták a kályha belső falait, s a terem hőmérséklete néhány fokkal emelkedett.

E vigasztalan jelenetet követő napokon déli szél kezdett fújni, a hideg enyhült, kavarogva esett a hó. A nap kevésbé nedves óráiban az emberek egynémelyike el is hagyhatta a hajót, de a hóvakság meg a skorbut miatt legtöbbjüknek a szobát kellett őriznie. Különben sem lehetett se vadászni, se halászni.

Egyébként a dühöngő hideg csak egy kis szünetet tartott, és 25-én, váratlan szélroham után a megfagyott higanyszál ismét láthatatlanná vált a hőmérőben. Így hát most már a borszesz-hőmérőre szorultak, amely a legnagyobb hidegben sem fagy be.

A doktor elképedve bámult a -52°-ot mutató hőmérőre. Aligha adatott meg valaha is embernek, hogy ilyen hideget kelljen elviselnie.

Sötéten csillogó tükörként borította a hajópadlót a jég. Sűrű köd lepte el a termet. Vastag hópihében hulldogált a megfagyott pára. Már nem is látták egymást. A végtagokból visszahúzódott a benső melegség, a kezek, lábak elkékültek. A fej, mintha vasabroncs szorítaná körös-körül, a gondolatok összekuszálódtak, s közelgett a téboly. S ami a legrémítőbb tünete a fagyhalálnak: megbénult a nyelv, s hangot se bírt formálni többé.

Mióta azzal fenyegették a matrózai, hogy felfűtik a hajóját, azóta Hatteras hosszú órákon át rőtta a fedélzetet. Vigyázott, örködött. Ez a fa itt: az ő húsa! Kezét-lábát vágják le inkább, mintsem akár egy darabkát ebből a fából. Felfegyverkezett, s jól ügyelt, mit se bánta a hideget, a havat, a jeget, amely kövé fagyasztotta ruházatát, hogy úgy vette körül a testét, mint valami gránitpáncél. Duk megértette gazdáját, ott ugatott a nyomában, s szűkülve kísérte lépteit.

De december 25-én mégis lement a kapitány a közös terembe. A doktor összeszedte végső energiáját, s egyenesen odalépett hozzá.

- Hatteras - mondta neki -, ha nem rakhatunk tüzet, meghalunk!
- Soha! - kiáltotta a kapitány, mert jól tudta, mire kell felelnie tulajdonképpen.
- De muszáj - unszolta szelíden a doktor.
- Soha - ismételte még keményebben Hatteras. - Én ebbe soha nem egyezem bele. Ám szegjük meg a parancsomat, ha akarják!

Ez hát engedélynek számított a cselekvésre. Johnson és Bell felsiettek a fedélzetre. Hatterasnak hallania kellett, mint ropog a hajó a fejszezapások alatt. A kapitány sírt.

Ez a nap karácsony napja volt, családi ünnep Angliában, a gyermekek ünnepi estje! Mily keserű emlék ez most: a boldog gyermeksereg a feldíszített karácsonyfa körül! Ki ne emlékeznék azokra a hatalmas sült-hús-szeletekre, amelyeket erre a célra hizlalt ökrök szolgáltatnak? És a torták, aprósütemények és százféle tartozékaik, ami mind oly kedves emlék az angol ember szívének. S itt? A fájdalom, a kétségbeesés, a szomorúság netovábbja. És a karácsonyfa? Egy, a jégvilág legvégén elveszett hajónak fadarabjai.

De a tüzezske mellett mégiscsak visszatért az érzés a lelkekbe s a bizalom a szívekbe. A forró italok, a tea, a kávé nyomban valami jólétfélét varázsoltak ide. S mert a reménység oly szívós tartozéka a léleknek, az aléltságukból ocsúdó lelkekbe visszatért a remény. A szomorúság s az öröm e váltakozása közben végződött ez a gyászos 1860-as esztendő, amelynek korai tele megíúsította Hatteras kapitány merész tervét.

És egy váratlan felfedezés folytán, éppen 1861. január elseje lett számukra nevezetes. A hideg kissé engedett. A doktor ismét hozzáfogott szokásos tanulmányaihoz. Éppen sir Edward Belchernek a sarktengeri expedíciójáról szóló beszámolóját olvasgatta. Hirtelen, s legnagyobb meglepetésére, olyan fejezetre bukkant benne, amely eddig elkerülte figyelmét. Ismét és ismét elolvasta. Nem, nem tévedhetett.

Sir Edward Belcher arról számol be itt, hogy amikor ő a De la Reine-csatorna végpontjához érkezett, emberek vonulásának s tanyahelyének szembetűnő nyomait fedezte fel.

„Ezek olyan építmények maradványai voltak - mondta beszámolójában Belcher -, amelyeket semmiképpen se lehet holmi bárdolatlan, nomád eszkimó törzseknek tulajdonítani. A rendszeren megalapozott falak szilárdan álltak a talajon. A helyiségek belsejét kővel burkolták, s vastagon hintették fel tetszetős, apró kavicsal. Számtalan rénszarvas-, rozmár- és főkacsontra akadtunk odabenn. *Szénre is bukkantunk.*

Az utolsó szavak olvasásakor a doktornak támadt egy ötlete. Fogta a könyvét, s elmondta Hatterasnak, mit olvasott.

- Szén! - kiáltott fel a kapitány.

- Úgy van, Hatteras, szén. Vagyis az, ami az életet jelenti számunkra.

- Szén! Ezen a pusztaságon! - álmélkodott Hatteras. - Nem, ez lehetetlen!

- Már miért kételkednénk benne, Hatteras? Belcher nem állíthatta volna ezt, ha nem biztos benne, ha nem látja a tulajdon szemével.

- És most aztán, doktor?

- Most aztán százmérföldnyire se vagyunk onnan, ahol Belcher a szénlelőhelyre bukkant. Mi az nekünk, egy ilyen kis százmérföldes kirándulás? Semmi. Már hosszabb kutatóutakat is tettek a jégmezőkön, nem is egyszer, s éppily hidegben. Induljunk hát útnak, kapitány!

- Indulunk! - kiáltott fel Hatteras. Már is helyeselte a doktor véleményét, s élénk képzeletével már látta is a menekvés esélyeit.

Johnsont nyomban értesítették elhatározásukról, s ő is helyeselte a tervet. Ő meg társaival közölte. Voltak, akik örültek neki, s voltak, akiket hidegen hagyott.

- Szén, ezen a tájon! - nyöszörögte a vackán fájdalmában vergődő Wall.

- Csak hadd csinálják - felelte neki titokzatosan Shandon.

De mielőtt még az utazás előkészületeihez hozzáfogtak volna, Hatteras teljes pontossággal meg akarta állapítani a *Forward* földrajzi fekvését. Könnyen megérthetjük, miért volt oly fontos ez a számítás, s miért kellett ezt matematikai pontossággal végezni: ha messzire kerülnek a hajótól, biztos szám adatok nélkül nem találják vissza hozzá.

Hatteras felment hát a fedélzetre; különböző időpontokban többféle holdtávolságot jegyzett össze, valamint a főcsillagok délköri magasságát.

Ezek a megfigyelések komoly nehézségekbe ütköztek, mert a nagy hidegben Hatteras lélegzete jégpárával borította a készülékek üveg és tükör alkatrészeit, s szempillája is égő fájdalmat okozva fagyott oda a távcső rézkarikájához, valahányszor csak beletekintett.

Mégis sikerült teljes pontossággal elvégeznie az alapszámításokat, s lement a terembe, hogy feldolgozza az adatokat. Mikor ezzel a munkával elkészült, meghökkenve emelte fel a fejét, kiteregette térképét, rámutatott, és a doktorra nézett.

- Nos? - kérdezte emez.

- Milyen északi szélesség alatt voltunk mi a telelés kezdetekor?

- Hisz tudja. Az északi szélesség $78^{\circ} 15'$ -e és a nyugati hosszúság $95^{\circ} 35'$ -e alatt, pontosan a hideg sarkpontján.

- Nos - súgta oda neki Hatteras -, akkor a mi jégmezőnk úszik! Két teljes fokkal kerültünk északabbra és nyugatabbra, és így most legalábbis háromszáz mérföldnyire vagyunk az ön szénlelőhelyétől.

- És ezt ezek a szerencsétlenek nem is tudják! - kiáltott fel a doktor.

- Pszt! - súgta Hatteras, s ajkára helyezte ujját.

XXVIII. ELŐKÉSZÜLETEK AZ INDULÁSRA

Hatteras nem akarta közölni legénységével, hogy mi az új helyzet. S ebben igaza is volt. Ezek a boldogtalanok talán megőrülnek kétségbeesésükben, ha megtudják, hogy ismét észak felé ragadja őket magával ez az ellenállhatatlan erő. A doktor megértette s helyeselte a kapitány hallgatását.

Hatteras szívébe rejtette annak titkát, hogy milyen benyomást tett rá ez a felfedezés. Az elemek ellen folytatott, több hónap óta tartó szüntelen harcában ez volt az első boldog pillanata. Százötven mérfölddel északabbra vitte a tengerár, alig volt már nyolcfoknyira a Sarktól! De oly mélyen rejtette el ezt az örömét, hogy a doktornak még csak sejtelve sem volt róla. Clawbonny azt kérdezte önmagától, vajon miért ragyog mostanában ilyen szokatlanul a kapitány szeme. De semmi egyebet nem vett észre rajta. A legtermészetesebb válasz erre a kérdésre még csak eszébe se jutott.

A Sark felé közeledő *Forward* eltávolodott a sir Edward Belcher felfedezte szénrétegek helyétől. Száz mérföld helyett kétszázötven mérföldnyi utat kellett tennie dél felé annak, aki erre a szénre rá akart akadni. De Hatteras és Clawbonny, miután ezt röviden megbeszélték, mégis az indulás mellett döntöttek.

Ha Belcher igazat mondott - márpedig szavahihetőségét nem lehet kétségbe vonni -, akkor ma is mindennek abban az állapotban kell ott lennie, amelyben ő hagyta volt. 1853 óta egyetlen expedíciót se indítottak ezekre a legtávolabbi területekre. Nem akadtak eszkimóra ezen a földrajzi szélességen, vagy csak igen ritkán láttak egyet-egyet. Az a kellemetlen meglepetés, amely a Beechey-szigetnél érte őket, nem ismétlődhet meg Új-Cornwall partjain. Az ezen a tájon uralkodó nagy hideg örökre konzerválja a hatásának kitett tárgyakat. Ennek a sarkvidéki kirándulásnak tehát kedvező esélyei voltak.

Úgy számították, hogy az út legfeljebb negyven napot vesz igénybe, ennek megfelelően végezte hát Johnson az előkészületeket.

Első gondja a szán felszerelése volt. A szánjuk grönlandi formájú jármű volt; harmincöt hüvelyk széles s huszonnégy láb hosszú. Az eszkimók gyakran ötven láb hosszú szánokat is készítenek. Ez az ő szánjuk hosszú, elől-hátul felhajlított, s két erős kötéllel íjként kifeszített deszkákból állt. Ez a szerkesztés holmi rugalmasságot kölcsönzött a szánnak, s csökkentette a rázkódtatás veszélyét. A szán könnyedén siklott a jégen, de havazás idején, amikor még nem fagyott keményre a hófelület, két egymás mellé helyezett alvázdarabot erősítettek hozzá, s az ily módon megemelt szánt mi sem akadályozta könnyed futásában. Egyébként - eszkimó módra - még kén és hó keverékével is bedörgölték a talpakat, s pompásan siklott, csak úgy röptül a szán.

A szán elé hat kutyát fogtak. Ezek bár sovány, de erőteljes állatok voltak, s látszólag nemigen szenvedtek a kemény téltől. Dámvadbőrből készült hámjuk jó állapotban volt. Nyugodtan lehetett számítani erre a kutyafogatra, amelyet lelkiismeretes grönlandi eszkimóktól vásároltak. A hat kutya könnyedén, megerőltetés nélkül képes volt húzni a kétezer fontnyi teherrel rakott szánt.

A táborozás kellékei ezek voltak: egy sátor, arra az esetre, ha hókunyhó építése nem lenne lehetséges, egy nagy darab vízhatlan ponyva, amely megakadályozza, hogy a test melege felolvassza a havat, ha a hómezőn kell leheveredniük, s végül több gyapjútakaró és bivalybőr. Mindezen kívül még a felfújható gumicsónakot is magukkal vitték.

Az élelmiszerkészlet öt láda, összesen mintegy négyszázötven font súlyú pemmicanból állt. Egy kutyára s egy emberre napi egy-egy font pemmicant számítottak. Dukot is beleszámítva hét kutyájuk volt. Hatteras kimondotta, hogy az expedíción részt vevő emberek száma nem lehet több négynél. Tizenkét gallon, azaz csaknem százötven font súlyú borszeszt, elegendő teát, kétszersültet, egy kis hordozható konyhát, jókora mennyiségű kanócot, csepűt, lőport, lőszert és négy darab kétsövű vadászfegyvert is vittek magukkal. Az expedíció tagjai Parry kapitány találmánya szerinti gumitűszöket kötnek majd a derekukra, amelyekben a test melege és a gyaloglás mozdulatai folyékony állapotban tartották a kávé, a teát és a vizet.

Johnson különös gondot fordított a hócipő-felszerelésre, ezekre a szíjakkal ellátott fakere-tekre, amelyeket korcsolyaként lehetett használni. A teljesen felfagyott, kemény talajon jobban beváltak a dāmvdébőrből készült bocskorok. Mindkét fajta lábbeliből minden utas két-két párt kapott.

Ezek a fontos előkészületek négy teljes napig tartottak. Azért mondjuk, hogy fontosak, mert ha csak valami csekélyeségről is megfélekedeznek, ez az egész expedíció vesztét okozhatja. Hatterasnak gondja volt rá, hogy minden délben megállapítsa a hajó földrajzi fekvését. Teljes biztosságra kellett szert tenni ezekben a számításokban, ha vissza akartak találni.

Hatterasnak most ki kellett válogatnia útítársait. Hát ez bizony nehéz feladat volt. Némelyik emberét nem lett volna tanácsos magával vinni, de azt is meg kellett gondolni, hogy a hajón hagyja-e őket. Minthogy azonban mindnyájuk üdve ennek az útnak a sikerétől függött, fontos volt, hogy a kapitány megbízható, kipróbált útítársakat válasszon.

Shandon tehát nem jöhetett számításba. Egyébként ő nem is bánta ezt. James Wallnak az ágyat kellett őriznie, ő hát nem vehetett részt az expedíción. Egyébként a betegek állapota nem rosszabbodott. A kezelésük ismételt bedörzsölésből és nagy adag citromléből állt. Ezt a kezelést nem volt nehéz elvégezni, s a doktor jelenlétére emiatt egyáltalán nem volt szükség. Így hát a doktor állt az utasok élére, s távozása a legcsekélyebb ellenkezéssel sem találkozott.

Johnson nagyon szerette volna elkísérni a kapitányt veszélyes vállalkozására. De Hatteras félrevonta, és gyöngéden, csaknem meghatott hangon ezt mondta neki:

- Johnson, én csakis önben bízom. Ön az egyetlen tiszt, akire rábízhatom a hajómat. Jó tudnom azt, hogy ön vigyáz Shandonre meg a többiekre. A tél ideláncolja őket, de ki tudja, milyen sötét terveket forgatnak gonosz fejükben? Én önt határozott utasításokkal látom el, melyek szerint, ha a szükség úgy hozza, ön lesz a hajón a parancsnok. Ön lesz itt az én második énem. Mi legfeljebb négy-öt hétig leszünk távol, s nyugodt leszek, ha önt tudom ott, ahol én nem lehetek. Önnek fára van szüksége, Johnson. Tudom! De mégis, kímélje az én szegény hajómat, amennyire csak lehet. Megértett engem, Johnson?

- Értem önt, kapitány - válaszolta az öreg tengerész. - S ha ön óhajtja, itt maradok.

- Köszönöm! - szorította meg Hatteras a főmatróz kezét, s hozzátette: - Ha látja, hogy nem jövünk vissza, Johnson, várja be a következő jégzajlást, s próbálkozzék meg egy felderítőút-tal, nyomuljon a Sark felé. De ha a többiek ezt ellenzik, akkor ne törődjék velünk, s vigye vissza a *Forwardot* Angliába.

- Ez az ön óhaja, kapitány?

- Ez az én határozott akaratom - felelt Hatteras.

- Parancsait teljesítem - mondta egyszerűen Johnson.

Mikor Hatteras így határozott, a doktor sajnálta itthagyni ezt a derék barátját, de be kellett látnia, hogy a kapitány helyesen cselekedett.

Bell hajóács és Simpson volt a másik két útitárs. Bell egészséges volt; jóra való, önfeláldozó ember, minden bizonnyal nagy szolgálatokat tesz majd a hómezőn való táborozáskor. Simpson, bár nem volt olyan határozott jellem, mégis részt akart venni ebben az expedícióban, ahol mindkét minőségében, úgy is mint halász s úgy is mint vadász, hasznosíthatta magát.

A kis csapat hát így alakult: Hatteras, Clawbonny, Bell, Simpson, és a hűséges Duk. Vagyis négy ember és hét kutya táplálásáról kellett gondoskodni. Ennek megfelelően számították is ki tehát a szükséges élelmiszer-mennyiséget.

Január első napjaiban a hőmérséklet nem változott, átlagosan -37° volt. Hatteras türelmetlenül leste, mikor változik már az idő, többször is megnézte a légsúlymérőt, de már ebben a készülékben sem lehetett megbízni. Úgy látszik, a sarkvidéken ez a műszer is elveszti szokott pontosságát. A természet ez éghajlat alatt jelentős kivételeket tesz általános érvényű törvényei alól; így például a derült égbolt nem mindig jelentett itt hideget, s a havazás se hozott enyhe időt. Amint ezt már sok sarktengeri utazó tapasztalta, a légsúlymérő ingadozott, hamarosan leszállt, ha északi és keleti szél fúj; ha a légsúlymérő leszállt, ez szép időt hozott, ha meg emelkedett, ez havat vagy esőt jelentett. Így hát nem adhattak hitelt a készülék jelzéseinek.

Végre, január 5-én keleti szél kerekedett, s kilencfokos enyhülést hozott; a hőmérő higanyszála -28° -ra emelkedett. Hatteras úgy döntött, hogy másnap útra kelnek; már nem bírta tovább, hogy szeme láttára vagdalják szét a hajóját. Már az egész hátsó fedélzet eltűnt a kályhában.

Január 6-án, hóförgeteg közepette, elhangzott hát a parancs: indulás!

A doktor utolsó tanácsaival látta el a betegeket. Bell és Simpson hallgatagon szorított kezét társaival. Hatteras hangos szóval akart búcsút venni tőlük, de látta, hogy csupa gonosz tekintet szegeződik rá. Shandon ajkán mintha gúnyos mosolyt látott volna, de erre se szólt semmit. Mikor most rátekintett a *Forwardra*, még habozott is egy pillanatig, hogy elinduljon-e.

De nem másíthatta meg az elhatározását; a jégmezőn már ott várt a megrakott szán, az elébe fogott kutyákkal. Bell indult el elsőnek. A többiek követték. Johnson negyedmérföldre elkísérte őket. De Hatteras megkérte, térjen vissza a hajóra. A vén tengerész hosszan intett nekik istenhozzádot, s visszafordult.

Most utoljára tekintett vissza a hajóra Hatteras kapitány, s látta, mint tűnnek el az árbocok csúcsai az ég sötét hófellegei mögött.

XXIX. UTAZÁS A JÉGMEZŐKÖN ÁT

A kis csapat délkeletnek tartott, Simpson hajtotta a szánba fogott kutyákat. Duk buzgón segített neki, nem is nagyon lepte meg őt társainak foglalkozása. Hatteras a doktorral hátul haladt, míg Bell, akinek az út megvilágítása volt a feladata, elől menetelt, s megvasalt végű botjával tapogatta az utat maga előtt.

A hőmérő higanyszála emelkedett; ez közelgő havazást jelentett. A hó nem is váratott magára sokáig: hamarosan nagy pelyhekben hulldogált. A hófergeteg fátyolán nemigen láttak át, s ez is megnehezítette az előrehaladást. El-eltértek az egyenes iránytól, s lassan haladtak, mégis számíthattak arra, hogy három mérföldet megtesznek egy óra alatt.

A jeges szél nyomásától egyenetlen felületűvé, göröngyössé vált a hómező. A szán gyakran nagyokat zökkent, és az út lankás részein néha úgy megdőlt, hogy már-már felfordult. De végül is mégiscsak sikerült kimászni a bajból.

Hatteras és társai gondosan beburkolóztak grönlandi módra szabott bőrruháikba. Ezek az öltönyök nem éppen az utolsó londoni divat szerint készültek, de úgy, hogy alkalmasak legyenek erre az éghajlatra; az utasok arcát a szorosán rásimuló csuklya védte a szélről meg a hótól. Csak a száj, az orr és a szemek szenvedtek a szabad levegőtől, s bizony senki se szavatolt ezekért a testrészekért. Pedig semmiféle olyan kényelmetlen ruhadarab nem volt rajtuk, mint például a magas nyakbavaló, hósapka, ami mind egykettőre úgy jéggá fagy a sarkutazón, hogy csak fejszével lehet róla levagdalni; márpedig ez még a sarki tengereken is csúnya módja a vetkőzésnek. Éppen ellenkezőleg: szabad utat kell engedni a lélegzetnek, amely menten megfagy itt, ha akadályba ütközik.

Fárasztó egyhangúság honolt a végtelen hómezőn. Szerte, mindenütt, megtorlódott, egyforma alakú jégtömbök s hummockok, amelyek viszont annyira különböző formájúak voltak, hogy már különbözőségük számított egyformaságnak. Ugyanarra a mintára öntött jégalakzatok és jéghegyek, köztük kanyargó völgyek kígyóznak. Iránytűvel a kezükben meneteltek az utasok, s alig váltottak szót. Ebben a jeges levegőben valóságos szenvedést okozott még az is, ha a szájukat kinyitották. Az ajkak között azon nyomban hegyes jégkristályok képződtek, amelyeket nem bírt felolvasztani a lehelet melege. Így hát szótlanul bandukoltak, mindegyik botjával tapogatta ki maga előtt az ismeretlen utat. Bell léptei mélyen benyomódtak a lágy hórétegbe, s társai nagy vigyázattal lépdeltek utána. Az ő nyomát a csapat többi tagja is bátran követhette.

Minden irányban keresztezték egymást a medve- és rókanyomok, de ezen az első napon lehetetlen volt akár csak egyet is észrevenni ez állatok közül. Vadászni rájuk egyébként veszélyes és hiábavaló is lett volna; a már amúgy is túlterhelt szánra nem lehetett volna többet felrakni.

Az ilyenfajta kirándulásokon az a szokás, hogy útjukban élelmiszer-lerakatokat hagynak az utazók. Hókuckókat vájnak, s abban rejtik el az élelmiszert a ragadozók elől; így egyrészt kevesebbet kell cipelniük, s visszafelé jövet aztán apránként szedik össze mindazt, amit nem volt érdemes magukkal vinni.

Hatteras nem követhette ezt a módszert ezen a hómezőn, amelyről nem tudhatta, hogy nincs-e mozgásban. Biztos talajon nyugodtan ott lehet hagyni ezeket a lerakatokat, de nem ezeken a jégmezőkön, ahol az út bizonytalansága kétséssé teszi, vajon ugyanezen az úton jönnek-e majd visszafelé.

Délben Hatteras egy jégfal védelme alatt állt meg kis csapatával. Pemmican és forró tea volt az ebéd. A tea élénkítő ital, valósággal felüdíti az embert, s az utasok jócskán éltek is vele.

Egyórás pihenés után folytatták útjukat. Ezen az első napon húsz mérföld maradt el mögöttük. Estére ember s kutya egyaránt kimerült.

De bármily kimerültek is voltak, hókunyhót kellett építeniük, ahol meghúzhatják magukat éjszakára. A sátor itt nem lett volna elég. Ez másfél órás munkát jelentett. Bell nagyon ügyeskedett. A késsel faragott jégtáblák gyorsan emelkedtek fallá, gömbölyded kupola alakúra, s az utolsó negyede, boltozatzáróívet alkotván, biztosította a kis épület szilárdságát. A lágy hó szolgált malterként, azzal töltötték ki a jégtáblák közeit, s csakhamar egy darabbá fagyott az egész épület.

Ennek a rögtönzött barlangnak olyan szűk nyílást hagytak, hogy csak hasmánt lehetett bemászni. A doktor csak nagy ügyel-bajjal préselte át testét a lyukon, s a többiek követték. A kis bor-szeszfőzőn egykettőre elkészült a vacsora. Ebben a hókunyhóban tűrhető volt a hőmérséklet, az odakünn szabadon süvítő szél nem hatolhatott be ide.

- Asztalhoz! - kiáltotta nemsokára, legbarátságosabb hangján a doktor.

S közösen fogyasztották el az ételeket, nagyjából mindig ugyanazt, de az a fő, hogy erőre kaptak tőle. Mikor az étkezést befejezték, már csaknem leragadt a szemük az álmoságtól. A puszta óra leterített vízhatlan vászon megóvta őket a nedvességtől. A hordozható konyha lángjánál megszáritgatták a harisnyákat meg a cipőket, majd a társaság három tagja, gyapjú-takaróiba burkolózva nyugovóra tért; felváltva virrasztott fölöttük mindig a negyedik. Ennek az éjjeli őrnök egyik feladata volt, hogy a házikó nyílásának eltömődését megakadályozza, mert ha ezt elmulasztja, élve temetődtek volna ebbe a jégsírboltba.

Duk is megosztotta velük a közös hajlékot. A kutyafogat ebei odakünn maradtak, s miután befalták a részüket a vacsorából, egy hóbucka belsejében találtak szél- és hómentes éji szállásra.

A nap fáradoalmaitól kimerülve, tüstént elnyomta őket az álom. A doktorra hajnali három órakor jutott az őrállás sora. Az orkán nekiszabadult ezen az éjszakán. Különös helyzet volt. Itt bújtak meg ezek a hóba veszett, a világtól elszakadt emberek, ebben a jégsírboltban, amelynek falai szüntelen vastagodtak a hófűvésben.

Másnap reggel hat órakor folytatódott az egyhangú kutyagolás. Mindig ugyanazok a völgyek, ugyanazok a jéghegyek; olyan egyformaság ez, amelynek közepette nehéz támpontot találnia a szemnek. De néhány fokkal hidegebb lett, s ez meggyorsította az utasok haladását, mert jéggel vont a hófelületet. Gyakran találtak holmi jelződombhoz vagy eszkimó kunyhóhoz hasonló kis dudorokkal. A doktor le is bontatott egyet, éppen csak azért, hogy megnyugtassa a lelkiismeretét, de csak egy egyszerű jégtömböt talált benne.

- Miben reménykedik, Clawbonny? - szólt oda a doktornak Hatteras. - Tán nem mi vagyunk az elsők, akik a földgolyónak ezt a részét tapossuk?

- Hát ez valószínű - felelte a doktor. - De végül is, ki tudhatja?

- Ne vesztegessük az időt hiábavaló keresgéléssel - folytatta a kapitány. - Én sürgősen vissza akarok térni a hajómra, még akkor is, ha nem akadunk rá arra az annyira áhított szénre.

- Ebben a tekintetben én reménykedem - mondta a doktor.

- Doktor - mondta, mint már annyiszor, Hatteras -, nem jól tettem, hogy elhagytam a *Forwardot*. Ez hiba volt! A kapitánynak a hajóján a helye, s nem másutt.

- Ott van Johnson.

- Hát ez igaz! De végül is... Siessünk! Siessünk!

A csapat gyorsan haladt. Minduntalan felhangzott Simpson kiáltozása, amint a kutyákat nógatta. Ezek, valami furcsa, foszforeszkáló tünemény következtében, mintha lángban álló úton futottak volna, s a szán alváza szinte szikraport vert fel. A doktor előresietett, hogy ezt a különös havat tanulmányozza. Miközben egy dudoron akart átugrani, hirtelen eltűnt. Bell épp a közelében volt, s nyomban odaszaladt.

- Hé, Clawbonny úr! Mi történt magával? - kiáltotta aggodalmasan; közben Hatteras és Simpson is odaért.

- Doktor! - kiáltotta a kapitány is.

- Itt vagyok! Ebben a lyukban - válaszolt egy megnyugtató hang -; adjanak egy kötelet, s rögtön fent leszek!

Kötelet nyújtottak le a doktornak, aki ott gubbasztott, egy tíz láb mély hótölcsér fenekén. Most derekára hurkolta a kötelet, s három társa nagy nehezen felhúzta.

- Megsebesült? - kérdezte Hatteras.

- Dehogysis! Semmi bajom - felelt a doktor. Szeme-szája, az a jóságos arca csupa hó lett.

- De mi történt tulajdonképpen?

- Ezt is a sugártörés okozta! - felelte nevetve a doktor - mindig csak az a sugártörés! Azt hittem, egy láb széles kis árkon kell átlépnem és tíz láb mély lyukba pottyantam! Ó, ezek az optikai illúziók! Illúzióimból csak ez maradt, barátaim, fájna, ha ezt is elveszteném! Hát ez legyen tanulság a számukra, hogy egy lépést se tegyenek, mielőtt a talajt bottal ki nem tapogatnák maguk előtt, mert itt nem bízhat az érzékeiben az ember! Itt mindent összevissza hall a fül, s hibásan lát a szem. Hát ez itt valóban élvezetes világ.

- Szóval folytathatjuk utunkat, doktor? - kérdezte a kapitány.

- Persze hogy folytathatjuk, Hatteras! Ez a kis zuhanás inkább használt nekem, mint ártott.

Tovább meneteltek, délkelet felé. Mikor leszállt az est, megálltak. Huszonöt mérföld volt mögöttük. Bár nagyon fáradtak voltak, a doktor, míg a jégkunyhó elkészült, mégis felmászott egy jéghegyre.

Csaknem telihold volt, s rendkívüli fénnel tündökölt a tiszta égboltozaton; a csillagok is különös, szikrázó sugarakat vetettek. A jéghegy csúcsáról messzi ellátott a szem, a furcsa alakú dombocskákkal tűzdelt, végtelen hómezőn.

Aki innen felülről nézte ezeket a különböző, a hold arany sugárnyalábjában ragyogó, a szomszédos tömbök árnyékából élesen kiemelkedő, álló oszlopsorokhoz, felfordított hordókhöz, kőtorlaszokhoz hasonlatos jégalakulatokat, óriási, puszta, fátlan, szomorú, csendes, végtelen temetőnek gondolhatta volna, amelyben az egész világnak húsz nemzedéke kényelmesen alhatta volna örök álmát.

A hideg s a fáradtság ellenére a doktor alig bírt betelni e képpel, társai csak nehezen tudták visszatérésre bírni. De most már a pihenésre kellett gondolni. A jégkunyhó elkészült. A négy utazó bemászott, mint a vakondok, s néhány perc múlva az igazak álmát aludták.

A következő napok minden említésre méltó esemény nélkül múltak el; az út könnyű volt vagy nehéz, gyorsan haladtak vagy lassabban, már amilyen az idő szeszélye volt, hol cudar hideg, hol mindenén áthatoló nedvesség; a talajviszonyok szerint hol a bocskort, hol meg a hócipőt kellett használni.

Így érték meg január 15-ét. A hold, utolsó negyedében, csak rövid ideig volt látható. A nap, bár még mindig eltakarta a látóhatár, hat óra hosszat adott már holmi pirkadatszerű világosságot, de ez még korántsem volt elég ahhoz, hogy tisztán láthassák az utat, azt bizony még mindig az iránytű segítségével kellett kipécézni. Bell ment elől. Hatteras pontosan a háta mögött követte őt. Simpson meg a doktor Hatteras után igazodott, hogy ők is megtarthassák az egyenes irányt. De akármennyire vigyáztak, néhányszor harminc-negyven fokkal is eltértek az iránytól, s ilyenkor mindig újra lehetett kezdeni az útkeresés munkáját.

Január 15-én, vasárnap Hatteras a délnek megtett utat csaknem száz mérföldre becsülte. Ezt a délelőttöt több ruházati és táborozáshoz szükséges holmi javítgatásának szentelték.

Délben folytatták a menetelést. Kemény hideg volt: -36° -on állt a hőmérő. A levegő kristálytisza.

Most hirtelen, anélkül, hogy bárki előre sejthette volna a változást, valami teljesen megfagyott párafüggöny emelkedett fel a földről mintegy kilencven láb magasságba, s ott mozdulatlanul megállt. Most már egy lépésről se láthatták egymást. Ez a pára rátapadt a ruházatukra, s hosszú, hegyes kristályokkal borította el őket.

Az utasokat meglepte ez a „frost-rime” néven ismert zúzmarajelenség, s az volt az első gondolatuk, hogy mindenekeelőtt együtt maradjanak, így hát összevissza kiabáltak egymásnak:

- Hé, Simpson!

- Ide, Bell!

- Clawbonny úr!

- Doktor!

- Merre van, kapitány?

A négy útitárs keresgélte egymást. Kitárt karokkal tapogatóztak a sűrű ködben, amelyen nem bírt áthatolni a szem. De leginkább az nyugtalanította őket, hogy kiabálásukra egyáltalán nem jött felelet. Mintha a pára nem vezetné a hangot.

Tehát mindegyiküknek ugyanaz az ötlete támadt: elsütni a puskát, s így adni jelt az összetalálkozásra. De ha az emberhang túl gyengének bizonyult itt, a puska lövések viszont túl erősen hangzottak, mert a visszhang szertehordta s minden irányban megismételte a dörrenéseket, dördülve olvadt egybe a hang, észrevehető irány nélkül.

Így hát most már mindenki saját ösztöne szerint cselekedett. Hatteras megállt, összefonta mellén a karját, s várt. Simpson beérte annyival, hogy nagy nehezen megállítsa a szánját. Bell visszafordult, s kezével gondosan kezdte kitapogatni saját nyomait a hóban. A doktor csetlett-botlott, nekiment a jégtömböknek, hasra esett, feltápászkodott, jobbra-balra császkaált, s mindig jobban és jobban eltévedt.

Öt perc múlva így szólt önmagához:

- Ez nem megy így tovább! Furcsa egy éghajlat! Kissé sok a meglepetésekből, az angyalát! Az ember nem tudhatja, mi történik vele a következő percben, nem beszélve ezekről a hegyes kristályokról, amelyek összevissza hasogatják az ember képét. Hó! Hahó! Kapitány! - kiabálta ismét és ismét.

De nem kapott választ. Vaktában ismét elsütötte a fegyverét, s bár vastag kesztyű védte a kezét, a jéghideg puskacsőtől mégis égő fájdalmat érzett. Közben mintha valami bizonytalan tömeget vett volna észre, néhány lépésnyi távolságban.

- Végre! - kiáltott fel. - Hatteras! Bell! Simpson! Maguk azok? Ugyan, válaszoljanak már!

Tompa dörmögés volt a felelet.

- Tyű! - gondolta a doktor. - Hát ez mi?

Az a különös tömeg közeledett, s kilépve az első dimenzióból, körvonalai élesebbé lettek. Rettenetes gondolat vert tanyát a doktor agyában.

- Medve! - mondta magában.

S valóban, hatalmas medve lehetett. Nyilván eltévedt a ködben, összevissza kódorgott, s most visszafordult, kockáztatva, hogy beleütközik az utasokba, hisz nem is sejtette jelenlétüket.

- Na most aztán szépen vagyunk! - gondolta a doktor, s nem moccant.

Hol a ködben eltűnt állat lélegzését érezte, hol meg a szörny óriási mancsait látta, amint a levegőt csapdossák. Ezek a mancsütések, oly közel zúgtak el mellette, hogy a hegyes karmok többször is megtépték a doktor ruháját. A doktor hátraugrott, s ekkor a mozgó tömeg úgy tűnt el, mint egy álombéli rémkép.

De amint így hátrált, a doktor egyszerre csak azt érezte, hogy a talaj emelkedik a lába alatt; belekapaszkodott a jégkiszögellésekbe, s így sikerült megmásznia két jégtömböt. Most aztán botja hegyével tovább tapogatózott.

- Jéghegy! - motyogta magában. - Ha felkerülök a csúcsára, megmenekültem.

S ezzel biztatva önmagát, meglepő mozgékonyasággal kapaszkodott mintegy kilencven láb magasságba. Fejével áttörte ezt a zúzmarává fagyott ködöt, amelynek felső rétege élesen elvált a légrétegtől.

- Helyben vagyunk! - mondta önmagának, mikor körültekintett, és megpillantotta három társát, amint ebből a sűrű folyadékból felmerültek.

- Hatteras!

- Clawbonny úr!

- Bell!

- Simpson!

Csaknem egyszerre hangzott el a négy kiáltás; pompázatos fénykör világította be az égboltot, halvány sugarai felhőszerűvé színezték a zúzmaraködöt, s mintha ezüsfolyóból bukkantak volna elő a jéghegyek csúcsai. A sarkutazók egy, legalábbis száz láb átmérőjű zárt körben találták magukat. A felső légrétegek tisztaságának köszönhették, hogy ebben a nagy hidegben jól hallották egymás hangját, s hogy így a jéghegyek magasságából beszélgethettek. Az első puskalövések után, választ nem kapván, jobb híján nem tehettek mást, mint fölébe kerekedni ennek a ködrétegnek.

- A szán! - kiáltotta a kapitány.

- Kilencvenlábnyira alattunk - felelt Simpson.

- Semmi baja?

- Semmi.

- Hát a medve? - kérdezte a doktor.
- Miféle medve? - csodálkozott Bell.
- Hát az, amellyel találkoztam. Majdnem szétverte a koponyámat.
- Medve! - hökkent meg Hatteras. - Hát akkor gyerünk le.
- Azt már nem! - ellenkezett a doktor. - Hogyne, hogy aztán megint elveszítsük egymást, s kezdhetjük előlről az egészet.
- És ha az az állat a kutyáinkra veti magát? - aggódott Hatteras.

Most felhangzott Duk csaholása; az ugatás hangja áthatolt a ködön, s tisztán jutott el a fülükig.

- Ez Duk! - kiáltott fel Hatteras. - Biztos, hogy valami baj van. Én lemegyek.

Százféle üvöltözés szörnyű hangversenye kelt most a tömegből. Duk és a többi kutya dühödten eresztette ki a hangját. Ez a lárma rettentő zúgásként hatott ugyan, de olyan tompán hangzott, mintha párnás ajtók mögül szűrődne ki a zaj. Érezni lehetett, hogy odalenn, ennek a sűrű ködnek leple alatt valami láthatatlan küzdelem folyik, s a párafelleg meg is lebbent olykor, mint a hullámok, ha ölükben a tenger szörnyei harcolnak egymás ellen.

- Duk! Duk! - kiabálta a kapitány, miközben lefelé készülődött, a ködlepte hómezőre.
- Várjon, Hatteras! Várjon! - próbálta visszatartani a doktor. - Úgy látom, felszáll a köd.

A köd ugyan nem szállt fel, de süllyedt, olyanformán, mint mikor a tó vize lassacskán apad; úgy látszott, mintha a köd visszahúzódna a talajba, ahonnan felszállott volt; a jéghegyek tündöklő csúcsai fölébe magaslottak, mások meg, amelyek eddig mintegy elmerültek a ködön, most új szigetekként bukkantak elő; egy könnyen érthető optikai csalódás folytán - miközben a köd felső rétege mind lejjebb szállt alattuk - a jégkúpokon álló sarkutazók úgy érezték, mintha a levegőégbe emelkednének.

Nemsokára láthatóvá vált a szán teteje, majd az elébe fogott kutyák, azután meg vagy harminc állatot meg nagy mozgó tömegeket pillantottak meg, és az ugrándozó Dukot, amint hol előbukkan a feje a fagyott hóréteg alól, hol meg ismét alábújik.

- Rókák! - kiáltott fel Bell.
- Medvék! - hangzott a doktor válasza. - Egy! Három! Öt medve!
- Oda a kutyáink! Oda az élelmiszerünk! - kiáltott fel Simpson.

Egy medve- és egy rókacsapat férközött oda a szánhoz, s alaposan megdézsmálták az élelmiszerkészletet. A fosztogatás ösztöne szép egyetértésben terelte össze őket. A kutyák veszettül ugattak, de a ragadozó banda ügyet se vetett rájuk, és az eszeveszett pusztítás folytatódott.

- Tűz! - ordította a kapitány, s közibük durrantott.

Társai követték példáját. De a négyszeres puskadörrenésre a jegesmedvék éppen csak hogy a fejüket emelték fel, s dörögést hallatva adtak jelt az indulásra. Lassú ügetésbe fogtak, amely azonban gyorsabb volt, mint a vágtazó ló futása, és nyomukban a rókacsapattal csakhamar eltűntek az északi jéghegyek közepén.

XXX. A JELZŐOSZLOP

A sarkvidéki éghajlatnak ez a különös tünete háromnegyed óráig tartott. A jegesmedvéknek és a rókáknak hát bőven volt idejük, hogy kedvükre dülhassanak. A kemény tél következtében leromlott, kiéhezett állatoknak éppen kapóra jött ez az élelmiszer-rakomány. Hatalmas mancsok szaggatták le a szán védőhuzatát, a pemmicanes ládák feltörve tárongtak, a kétszersültös zsákok kifosztva, a tea szétszórva a havon; egy borszeszes hordócska szétvert dongákkal hevert, becses tartalma elfolyt; a táborozáshoz szükséges holmi szanaszét, teljesen feldúlva; minden a vadállatok vak dühéről, mohó éhségéről, kielégíthetetlen falánkságáról tanúskodott.

- Ez aztán a szerencsétlenség - mondta Bell, csüggedten szemlélve a pusztítást.

- S valószínűleg jóvátehetetlen - felelte Simpson.

- Először is becsüljük fel a kárt - mondta a doktor. - Aztán majd beszélhetünk róla.

Hatteras szótlanul szedte össze az üres ládákat és zsákokat, összekaparták a még ehető pemmican és kétszersültet. A borszesz egy részének elvesztése keserves dolog volt. Enélkül nincs forró ital, se tea, se kávé. Mikor számba vették a megmaradt készletet, a doktor megállapította, hogy kétszáz font pemmican és százötven font kétszersült tűnt el. Ha tehát folytatni akarják útjukat, fél adagokkal kell beérniük.

Megbeszélték, hogy mi a teendő ilyen körülmények között. Térjenek vissza a hajóra, s kezdjék újra az expedíciót? De hogy szánhatják el magukat arra, hogy elveszítsék ezt a már megtett százötven mérföldet? Ha az annyira szükséges szén nélkül térnek vissza, ez szörnyű hatással lesz a legénység szellemére! Akad-e akkor egy is köztük, aki hajlandó folytatni ezt az utat a jégmezőkön át?

Nyilvánvaló volt hát, hogy jobb lesz továbbmenni, még a legkeményebb nélkülözések árán is.

A doktor, Hatteras és Bell emellett voltak. Simpson a visszatérést sürgette. Az út viszontagságai felőrölték egészségét. Szemlátomást gyengült. De mikor látta, hogy egyedül van vélekedésével, ismét odaállt a szán elébe, s a kis karaván folytatta útját dél felé.

A következő három napon, január 15-től 17-ig csak az utazás egyhangú eseményei ismétlődtek. Most lassabban haladtak, az utasok mind megviseltebbek lettek, már alig vonszolták a lábukat a fáradtságtól, a kutyák is csak nagy kínnal húzták a szánt. A csökkentett élelmiszer-adagok sem embernek, sem állatnak nem adtak elegendő erőt. Az idő szokásos változékonyságával szeszélyeskedett, a kemény hideget egyszerre nedves, mindenén átható köd váltotta fel.

Január 18-án hirtelen megváltozott a jégmező képe. Rengeteg, piramishoz hasonló, igen magas tűhegyű csúcsokban végződő jéghegy meredt égnek a láthatáron. A talaj néhol átütött a hórétegen. Úgy látszott, hogy mészkősziklákhöz hasonlatos gneisz-, pala- és kvarcgrétegek ezek. Végre hát szilárd földet érezhették a lábuk alatt, s ennek a földnek, legalábbis számításuk szerint, Új-Cornwallnak kellett lennie.

A doktor nem tudta megállani, hogy elégedetten ne toppantson ezen a szilárd talajon. Innen már csupán száz mérföldet kellett megtenniük, hogy elérjék a Belcher-fokot; de különösképpen egyre nőtt a fáradtságuk ezen az egyenetlen, hegyes sziklával tűzdelt, veszedelmes kőtömbökkel, hasadékokkal és szakadékokkal éktelenkedő területen. Be kellett hatolni a

szárazföld belsejébe, megmászni a part magas sziklafalait, szűk hegyszorosokon kellett átkelniük, amelyekben harminc-negyven láb magasan állott a hó.

Máris visszasírták azt a csaknem sima, szinte könnyűnek mondható utat, ott a jégmezőn, ahol olyan szépen siklott a szán. Itt most bezzeg jól bele kellett feküdni a hámba, mert a kidöglött kutyák magukban már nem bírták húzni. Így hát befogták magukat a kutyák mellé, s ők is húztak, inukszakadtáig, hogy a szegény állatokon könnyítsenek. Többször is előfordult, hogy egy-egy meredekebb domb előtt az egész terhet le kellett rakni a szánról, másként nem bírták volna felvonszolni az emelkedésre, mert a jeges meredélyen semmiként sem lehetett kapaszkodni. Ilyen, alig tíz láb magas emelkedő megmászása hosszú órákig tartott. Így hát az első napon mindössze öt mérföldet haladtak ezen a földön, amelyet valóban találóan neveztek el Új-Cornwallnak, mert olyan egyenetlen s olyan hegyes csúcsokkal, éles hegygerincekkel s sziklalabirintusokkal ékes, mint Délnyugat-Angliának hasonló nevű megyéje.

Másnap a szán elérte a sziklapart felső részét. Az utasok, erejük fogytán, nem voltak képesek felépíteni jégkunyhójukat, s így bivalybőrökbe burkolózva s nedves harisnyájukat mellükön szárogatva, a sátorban kellett tölteniük az éjszakát.

Könnyen érthető, milyen elkerülhetetlen következményekkel jár az ilyen egészségvédelem. A hőmérő -42° alá szállt ezen az éjszakán, s megfagyott benne a higany.

Simpson egészségi állapota nyugtalanítóan rosszabbodott. Makacs hűlés, pokoli, tűrhetetlen reumás fájdalmak kínozták, úgyhogy kénytelen volt felfeküdni a szánra, s már nem bírta vezetni a fogatot. Helyette Bell állt a szán élére. Ő is szenvedett ugyan, de fájdalmai nem voltak olyan természetűek, hogy feküdnie kellett volna. Most már a doktor is érezte ennek a rettenetes télidőben folytatott útnak keserveit, de egyetlen panaszos szó se hagyta el a száját. Ment, vánszorgott előre, botjára támaszkodva, ő világította meg az utat, s mindenkinek segített. Hatteras éppoly jó erőben, közömbösen, kiismerhetetlenül, érzéketlenül és szótlánul követte a szánt, mint az első napon.

Január 20-án olyan komiszra fordult az idő, hogy a legcsekélyebb testi erőfeszítéstől is végképp kimerült az ember. S közben még a talajnehézségek is annyira útjukat állták, hogy a doktor, Hatteras és Bell befogták magukat a kutyák mellé. A váratlan rázkódtatástól eltört a szán eleje, s meg kellett reparálni. Ilyen késleltető okok naponta többször is előfordultak.

Most egy mélyúton vánszorogtak, kötésig a hóban, s bár farkasordító hideg volt, szakadt róluk a verejték. Szót se ejtettek. Egyszerre csak Bell, aki a doktor oldalán haladt, borzadva tekint rá, majd felmarkol egy csomó havat, s szó nélkül keményen dörzsölni kezdi vele társa arcát.

- Na, mi az, Bell! - ellenkezett kézzel-lábbal a doktor.

De Bell csak dörzsölte tovább, amennyire bírta.

- Ugyan, Bell! - köpködte a doktor a havat, mert már szeme-szája, orra tele volt vele. - Elment a józan esze? Mi történt?

- Csak az - felelte Bell -, hogy ha még megvan az orra, hát azt nekem köszönheti.

- Az orrom? - csodálkozott a doktor, és arcához nyúlt.

- Úgy bizony, Clawbonny úr, ön már teljesen frost-bitten volt, az orra egészen fehér, mikor véletlenül ránéztem önre. Mondhatom, hogy ha nem végzem el sebtiben ezt az erélyes kezelést, oda lett volna ez az ékessége, amely a sarkutazásnál kissé kényelmetlen ugyan, de amelyre az életben szükség van.

Így bizony, még néhány perc, s a doktornak lefagyott volna az orra. Szerencsére Bell az erőteljes dörzsöléssel még idejében megindította a vérkeringést, s így elmúlt a veszély.

- Köszönöm, Bell - mondta a doktor -, addig is, míg viszonzozhatom!

- Számíthatok is rá, Clawbonny úr - felelte a hajóács -, s adja az ég, hogy sose kelljen nagyobb bajtól tartanunk!

- Sajnos, van nagyobb is - folytatta a doktor. - Maga Simpsonra céloz! Szegény fiú; szörnyű szenvedéseket kell kiállnia!

- Aggasztónak tartja az állapotát? - kérdezte élénken Hatteras.

- Aggasztónak - felelte a doktor.

- És mitől tart?

- Heves skorbutrohamtól. A lába már megdagadt, és az ínye is sorvad. Ott fekszik a szerencsétlen a szánon, a takarója alatt, félig megfagyva, és a rázkódtatásoktól minduntalan felújulnak a fájdalmai. Nagyon sajnálom szegényt, Hatteras, de mit sem tehetek, hogy könnyítsek rajta.

- Szegény Simpson - mormolta Bell.

- Talán jó lenne, ha megállnánk egy-két napra - folytatta a doktor.

- Megállni! - kiáltott fel Hatteras. - Mikor tizennyolc ember élete függ a visszatérésünktől!

- Azért azt mondanám... - vetette ellene a doktor.

- Clawbonny, Bell, ide hallgassanak - szólt Hatteras. - Már húsz napra sincs élelmünk! Hát akkor veszthetünk akár egy percet is?

Erre sem a doktornak, sem Bellnek egyetlen szó válasza se volt, s a szán folytatta útját.

Este megálltak egy domb lábánál. Bell egykettőre barlangot vájt bele, s itt húzták meg magukat. A doktor Simpson ápolásával töltötte az éjszakát. A skorbut már nagyon kikezdte a szerencsétlent, s bedagadt ajkai szüntelenül panaszkodtak szörnyű szenvedéseit.

- Ó, Clawbonny úr!...

- Bátorság, fiam! - hajolt hozzá a doktor.

- Érzem, hogy én ebből nem lábalok ki! Már nem bírom tovább! Jobb lenne meghalni!

Ezekre a kétségbeesett szavakra szakadatlan gondoskodással felelt a doktor, s bár őt is elcsigázta ez a küzdelmes nap, azzal töltötte az éjszakát, hogy valami fájdalomcsillapító orvosságot keverjen a betegnek. De már a citromlé is hatástalan maradt, és a bedörzsölések se akadályozták meg a skorbut fokozatos terjedését.

Másnap vissza kellett rakni a szánra a szerencsétlent, bár arra kérte társait, hagyják őt itt egyedül, hogy békén meghalhasson. Feltették a szánra, s aztán, állandóan halmozódó nehézségek közepette, folytatták a rémséges menetelést.

A három férfi testét csontig átjárta a nedves köd; hó és dara korbácsolta az arcukat. Az igavonó barom munkáját végezték, s még csak táplálékuk sem volt elegendő.

Duk éppúgy megállta a helyét, mint gazdája. Folyvást talpon volt, oda se hederített a fáradságra, mindig résen volt, s ösztönösen talált rá a követendő legjobb útra. Teljesen rá is bízta magukat a kutya csodálatos okosságára.

Január 23-án délelőtt, csaknem teljes sötétségben - mivel újhold volt -, Duk előreszaladt. Órákig nem is látták. Hatteras már nyugtalankodott miatta, annál is inkább, mert jegesmedvényomok barázdálták a talajt. A kapitány már nem is igen tudta, mihez fogjon, mikor erős csaholás ütötte meg a fülét.

Hatteras meggyorsította a szán futását, s nemsokára utolérte a hű állatot. Egy szakadék mélyén találta.

Ott állt Duk, mozdulatlanul, mintha kővé vált volna, s egy jelzőoszlopféle alkotmányt ugatott. Az oszlop néhány mészkőből épült, jég fogta össze cement helyett, s jéggel volt fedve is.

- Most az egyszer jelzőoszlop ez itt, ez kétségtelen - mondta a doktor, és máris kibújt a hámból.

- De mit érünk vele? - kérdezte Hatteras.

- Hatteras, ha ez jelzőoszlop, olyan okmány lehet benne, amely fontos számunkra; de az is lehet, hogy egyben élelmiszer-lerakat is, hát érdemes megnéznünk.

- Ugyan, hol az az európai, aki idáig merészkedett volna? - válaszolta Hatteras vállat vonva.

- Ha nem is európaiak, eszkimók is építhették ezt a rejtekhelyet, hogy vadász- és halászsákmányukat helyezték el benne - erősködött a doktor. - Úgy vélem, ez szokásuk.

- Nos hát akkor nézze meg, Clawbonny - felelte Hatteras -, de attól tartok, nem éri meg a fáradságot.

Clawbonny és Bell csákányt ragadott, és a jelzőoszlop felé tartott. Duk még mindig dühösen ugatott. A mészkődarabokat erősen összetartotta a jég, de néhány csákányütéssel rövidesen szétdöntötték.

- Valami van benne, az biztos - mondta a doktor.

- Én is azt hiszem - felelte Bell.

Sebtiben lerombolták az emelvényt, s csakhamar ráakadtak a rejtekhelyre. Az odúban egy nedves papírdarabot találtak. A doktor szíve hallhatóan vert, mikor kezébe vette a cédulát. Hatteras is odaszaladt, elvette tőle a papírt, és ezt olvasta:

„Altam... *Porpoise*, 1860. december 13, 12° hossz... 8° 35 széles...”

- *Porpoise*! - mondta a doktor.

- *Porpoise* - ismételte Hatteras. - Nem ismerek ilyen nevű hajót, amely ezeken a vizeken megfordult volna.

- Nyilvánvaló - folytatta a doktor -, hogy hajósok, talán hajótöröttek jártak erre, nem is egészen két hónappal ezelőtt.

- Ez biztos - felelte Hatteras.

- Hát most mit csináljunk? - kérdezte a doktor.

- Folytatjuk az utunkat - felelte hidegen Hatteras. - Én nem tudom, miféle hajó ez a *Porpoise*, viszont azt tudom, hogy a *Forward* nevű kétárbocos visszavár bennünket.

XXXI. SIMPSON HALÁLA

Folytatták útjukat. Új gondolatokkal töltötte el lelküket ez a meglepetés, mert ezeken az északsarki tájakon ez a legkomolyabb esemény: találkozni valakivel. Hatteras nyugtalanul vonta össze szemöldökét.

- *Porpoise* - töprengett magában. - Miféle hajó ez? S mi dolga itt, a sarkvidéken?

Erre a gondolatra még ebben a hidegben külön is végigfutott rajta a hideg. A doktor és Bell csak arra a két lehetőségre gondolt, amit az okmány felfedezése magával hozhatott: hogy ők mentsek meg embertársaikat, vagy azok mentsek meg őket.

De ismét nyakukon voltak a nehézségek, az akadályok, a kimerültség, s nem gondolhattak másra, csak saját, folyvást veszéllyel fenyegető helyzetükre.

Simpson állapota rosszabbodott. A doktor előtt félreismerhetetlenül jelentkeztek a közeli halál tünetei. Ő most már mit sem tehetett. Ő maga is olyan fájdalmas hóvakságban szenvedett, hogy meg is vakulhatott bele, ha nem vigyáz magára. Az alkony még eléggé megvilágította az utat, és ez a havon visszaverődő világosság csak úgy égette a szemét. A sugártörés ellen nehéz volt védeni a szemet, mert a szemüvegre jégréteg rakódott, átlátszatlan lett az üveg, s megakadályozta a látást. Márpedig az út legcsekélyebb egyenetlenségére is rendkívül gondosan kellett figyelni, s az ilyet a lehető legtávolabbról észre kellett venni. Mindenáron dacolni kellett hát a hóvaksággal. A doktor és Bell, ha egymást felváltva és szemüket elfedve is, de továbbra is irányította a szánt.

A szán nehezen siklott az elkopott alvázon. Mind keservesebben lehetett húzni. A talajnehézségek nem csökkentek. Vulkanikus eredetű területen meneteltek itt, amely éles gerincekkel volt megtűzdelve, s keresztül-kasul barázdálva. Lassanként ezerötszáz láb magasságba kellett kapaszkodniuk, hogy átjussanak a hegyormokon. A legszörnyűbb hideg uralkodott. A szélvihar és hófergeteg páratlan dühvel szabadult neki; szomorú látványt nyújtott, amint ezek a szerencsétlenek ott vonszolták magukat a kietlen ormokon.

A hóbetegség is hatalmába kerítette őket. Ez az egyforma hófehérség émelyítő hatású volt, szinte részegen, szédelegve támolyogtak tőle. Nem volt semmi szilárd pont ezen a végtelen terítőn, ahol a szem megpihenhetett volna; amit éreztek, az ahhoz a himbálózáshoz hasonlított, mikor a hajó fedélzete kicsúszik a tengerész lába alól. Nem bírtak hozzászokni ehhez az érzéshez, s az állandó kóválygástól szédült a fejük. A kábulat a tagjaikat, az álmoság a szellemüket béklyózta le; most már sokszor mintegy álomban meneteltek, míg egy-egy váratlan zökkenő fel nem rázta őket ebből az élettelenlétségből, hogy néhány perc múlva ismét elmerüljenek benne.

Január 25-én kezdődött a leereszkedés a meredek hegyoldalon. A kimerültségük még csak fokozódott ezeken a jeges lejtőkön. Egyetlen nehezen kikerülhető hibás lépéssel a szakadék mélyére zuhanhatnak, s ott menthetetlenül elvesznek.

Bell Hatteras segítségével nagy nehezen összeeszkábált egy hókunyhót; ebben kerestek menedéket a szerencsétlenek. Odabenn a kunyhóban egy-egy csipetnyi pemmicant vettek magukhoz, s pár korty forró teát ittak rá. Még négy gallon borszeszüik se maradt, márpedig akkor is borszeszt kellett használniuk, ha megszomjajztak. Ugyanis ne higgyük, hogy a havat természetes halmazállapotában ivásra lehet használni; előbb fel kell olvasztani. A mérsékelt

égöv alatti országokban, ahol a hideg alig száll fagypontra alá, nem okoz kárt a szervezetben, ha víz helyett használják a havat, de a sarkkörön túl egészen másképpen áll a dolog; itt annyira lehül a hó, hogy - annak ellenére, hogy rossz hővezető - éppoly kevésbé lehet kézzel hozzányúlni, mint a fehéren izzó vasdarabhoz. Tehát a sarki hó és a gyomor hőmérséklete között akkora a különbség, hogy valósággal fuldoklik, aki havat nyel. Az eszkimók inkább a végtelemségig tűrik a szomjúságot, mintsem hogy ezzel a hóval oltsák, amely semmiként sem helyettesítheti a vizet, s ahelyett, hogy csillapítaná a szomjúságot, még inkább növeli. A mi sarkutazóink se csillapíthatták hát másként szomjukat, csak ha felolvasztották a havat. Márpedig ehhez meg kellett gyűjtani a borszeszgyorsfőzőt.

Hajnali három órakor, a legvadabb viharban jutott a doktorra az őrszolgálat. Ott könyökölt a jégkunyhó egyik zugában, mikor Simpson jajgatására lett figyelmes. Felállt, hogy segítsen rajta, de amint felemelkedett, fejét erősen beleverte a kunyhó jégboltozatába. Mit sem törődve ezzel, Simpson fölé hajolt, s dörzsölgetni kezdte dagadt, elkékült lábait. Negyed óra múltán fel akart állni, de annak ellenére, hogy térdelt, ismét beütötte a fejét.

- Hát ez furcsa - mondta önmagában.

Feje fölé emelte kezét: a kunyhó boltozata érezhetően ereszkedett.

- Nagy isten! - kiáltott fel. - Talpra, barátaim!

Kiabálásra Hatteras és Bell ijedten serkent fel, s ők is beverték a fejüket. Mély sötétség borult a kunyhó belsejére.

- Ránk szakad a tető! - kiáltotta a doktor. - Kifelé! Kifelé!

S Simpsont is kivonszolva magukkal a szűk nyíláson, mindhárman elhagyták a veszélyes menedékhelyet. Éppen ideje volt, mert a rosszul összeillesztett jégtömbök recsegve-ropogva omlottak össze.

A boldogtalanok most hát menedékhely nélkül voltak, kiszolgáltatva a vad vihar haragiának és a szörnyűséges hidegnek. Hatteras sietve fogott hozzá a sátor felütéséhez, de az orkán tombolása közepette lehetetlen volt sátorra feszíteni a vásznat, így hát egyszerűen alábújtak a vászon alá, s ott húzták meg magukat. A vásznat csakhamar vastag hóréteg borította, amely megakadályozta a meleg kiáramlását, s így megóvta őket attól, hogy elevenen megfagyjanak.

A szélvihar másnapig nem ült el. Mikor reggel befogták a kiéhezett kutyákat, Bell észrevette, hogy három állat már kezdte elnyűni szíjhámját, két másik kutya pedig betegnek látszik, s már nemigen jut messzire.

De a karaván, úgy-ahogy, mégiscsak folytatta útját. Még vagy hatvan mérföldjük volt hátra, hogy a jelzett helyet elérjék.

Január 26-án az elől haladó Bell egyszerre csak magához szólította társait. Mikor azok odaszaladtak hozzá, megdöbbenve mutatott rá egy jégtömbhöz támasztott puskára.

- Egy fegyver! - kiáltott fel a doktor.

Hatteras kézbe vette a fegyvert. Jó állapotban s töltve volt.

- A *Porpoise* emberei nem lehetnek messze - mondta a doktor.

Hatteras megvizsgálta a fegyvert, és megállapította, hogy amerikai eredetű. A kapitány keze görcsösen markolta meg a jeges puskacsövet.

- Indulás! Gyerünk tovább! - mondta tompa hangon.

Folytatták az utat, hegynek lefelé. Úgy látszott, Simpson már nem érez semmit. Már annyi ereje se volt, hogy panaszkodjék.

A vihar csak nem hagyott alább. Mind lassabban és lassabban vánszorgott a szán; alig haladtak naponként néhány mérföldet, és a legszigorúbb takarékoság ellenére is szemlátomást fogyott az élelem; de addig, míg túl van a visszatéréshez szükséges mennyiségen, Hatteras csak ment tovább, előre.

Január 27-én csaknem teljesen a hó alá került szögmérőt, majd odább egy bőrrel bevont kulacsot találtak. A kulacsban pálinka volt, vagyis inkább egy jégdarab, amelynek közepén hógolyó alakban zsugorodott össze a pálinka szesztartalma. Használhatatlan volt.

Nyilvánvaló, hogy Hatteras itt - akaratán kívül - egy nagy katasztrófa nyomában jár. Az egyetlen járható úton nyomul előre, s valami borzasztó hajótörés maradványait szedi össze. A doktor gondosan széjjelnézett, hátha több jelzőoszlopot is megpillant, de hiába.

Elszomorodott. Ha rá is találná a szerencsétlenekre, mit segíthetne rajtuk? Hisz ő is meg társai is kezdenek már mindent nélkülözni; ruhájuk leszakad róluk, az élelem is fogytán. Bizonyára sokan voltak ezek a hajótöröttek, s valamennyien éhen veszttek. Úgy látszott, Hatteras ki akarja kerülni őket! Hát talán nincs igaza? Hiszen a legénysége élete függ tőle! Ha ezeket az idegeneket a hajóra hozná, valamennyiük életét kockáztatná.

Ám ezek az idegenek is emberek, embertársaik, az is lehet, hogy honfitársaik! Ha bármily csekély is az esélyük a menekülésre, szabad-e cserbenhagyni őket? A doktor szeretne volna tudni, mit szól ehhez Bell. De Bell nem válaszolt. A saját szenvedései megkeményítették a szívét. Clawbonny nem merte Hatterast megkérdezni. Így hát az egészséget a gondviselésre bízta.

Január 29-én estefelé úgy látták, hogy Simpson a végét járja. Tagjai már megmerevedtek, s jéghidegre váltak, lélegzete zihált, s ködpárát vont feje köré; görcsös rángatózása is jelezte, hogy végső óráit éli.

Rettenetes, kétségbeesett volt az arckifejezése, tehetetlen dühvel nézett a kapitányra. Csupa sokatmondó s talán megérdemelt szemrehányás volt ez a tekintet.

Hatteras nem ment oda a haldoklóhoz. Kerülte, valósággal menekült előle, s hallgatagabb, zárkózottabb, visszavonultabb lett, mint valaha.

Borzasztó éjszaka következett. A vihar jobban tombolt, mint valaha, háromszor is elvitte a sátrat, és a hófúvás rászakadt a szerencsétlenekre; a környező jégmezőkről felragadott dárda-hegyű szilánkok csaknem szemüket verték ki, zúzmarával borították s felsebezték az arcukat. A kutyák kísértetiesen üvöltöztek. És Simpson ki volt szolgáltatva ennek az ítéletidőnek. Bellnek valahogy sikerült ismét összetákolnia a nyomorúságos vászontanyát, amely ha nem is óvta őket a hidegtől, de legalább a hó ellen némi védelmet nyújtott. De egy újabb szélroham ismét, negyedszer is magával ragadta a sátrat, s szörnyű süvöltés közepette röpítette tova a fergeteg.

- Nem bírom tovább! - jajdult fel Bell.

- Bátorság, fiam! Bátorság! - felelte a doktor, és belekapaszkodott társába, nehogy a szakadékba sodorja a szél.

Simpson hörgött. Most egyszerre csak összeszedte végső erejét, félig felemelkedett vackán, ökölbe szorított kezét megrázta a mereven rábámuló Hatteras felé, szívet tépő kiáltást hallatott, s félbemaradt fenyegetése közben holtan rogyott vissza.

- Meghalt! - kiáltott fel a doktor.

- Meghalt! - felelte Bell.

Hatteras oda akart menni a holttesthez, de a szélroham hátrálásra készítette.

Itt fekszik hát legénységéből az első, akivel végzett ez a gyilkos éghajlat, az első, aki sose ér révbe többé, az első, aki életével s kimondhatatlan szenvedésekkel fizetett a kapitány csökönys önfejtéséért. Ez a halott gyilkosnak tekintette őt, s Hatteras nem hajtott fejet e vád előtt. De most mégis kibuggyant egy könnycsepp a szempillája alól, s ráfagyott sápadt orcájára.

A doktor és Bell szinte borzadályal tekintettek rá. Amint ott állt, hosszú botjára támaszkodva, egyenesen, az őrző szélviharban, sötétben, félelmetes mozdulatlanságában, olyan volt, mint ennek a sarki tájnak szelleme.

Mozdulatlanul állt ott a hajnal első pirkadásáig, keményen, rendíthetetlenül, fékezhetetlenül, s úgy látszott, semmibe se veszi a körülötte ordító vihart.

XXXII. VISSZA A FORWARDHOZ

Reggel hat óra tájt kissé elült a szél, hirtelen északra váltott, s tisztára söpörte az eget. A hőmérő -37°-ot mutatott. A pirkadat első sugarai ezüstözték a láthatárt, hogy néhány nap múlva majd arannyal sugározzák be.

Hatteras odalépett két lesújtott társához, s szelíd szomorúsággal szólt hozzájuk:

- Barátaim, még több mint hatvan mérföld választ el bennünket a sir Edward Belcher jelezte ponttól. Már csak éppen annyi élelmünk van, hogy a legszűkösebben élve, elérhessük a hajót. Ha továbbmegyünk, a biztos halálnak tesszük ki magunkat, anélkül, hogy bárkinek is használhatnánk vele. Visszafordulunk.

- Hát ez helyes elhatározás, Hatteras - felelt a doktor -; én ugyan követtem volna önt, akárhová is visz, de egészségünk napról napra romlik, már alig állunk a lábunkon, hát én is azt mondom: leghelyesebb, ha visszatérünk.

- Magának is ez a véleménye, Bell? - kérdezte Hatteras.

- Nekem is, kapitány - felelte a hajóács.

- Nos hát, akkor előbb két napig pihenünk - folytatta Hatteras. - Ez nem sok. A szán is alapos javításra szorul. Úgy gondolom, hogy építsünk itt hókunyhót, s abban meghúzódva, majd egy kicsit összeszedjük magunkat.

Mikor ezt így eldöntötték, a három férfi szorgalmasan nekilátott a munkának. Bell most már megtett minden szükséges óvintézkedést, hogy az építmény szilárdan álljon, s nemsokára „testhez szabott” kis menedékház emelkedett annak a szakadéknak mélyén, ahol utoljára megálltak.

Hatterasnak kétségkívül szörnyű belső harcába került, hogy útja félbeszakítására szánja el magát. Ennyi kínlódás, ennyi fáradozás, s minden hiába! Hasztalan barangolás volt, s egy ember életébe került! S most vissza, a hajóra, egy morzsányi szén nélkül! Mi lesz a legénységgel? Mire veszi majd rá őket Richard Shandon? De Hatterasnak fel kellett adnia a küzdelmet.

Most már hát minden gondja a visszatérés előkészületeire összpontosult. A szánt megjavították. Rakománya egyébként jócskán megfogyatkozott, már kétszáz fontot se nyomott. Megvarrták az elkopott, megszaggatott, hóval átitatott s keményre fagyott ruhákat is. A tönkrement lábbeliket újakkal cserélték fel. Január 29-én egész nap és 30-án délelőtt ezzel foglalatoskodtak. Egyébként igyekeztek minél jobban kipihenni fáradalmaikat, s némi erőre kapni az eljövendő megpróbáltatások előtt.

Ez alatt a harminchat óra alatt, amit a hókunyhóban és a szakadék jegén töltöttek, a doktor megfigyelte Dukot. Nem találta természetesnek a kutya különös viselkedését. Az állat folyvást forgolódott, számtalanszor járt körbe, de mintha ezeknek a kis köröknek egy közös közép-pontja lenne; kis emelkedés volt ez, holmi dudor a talajon, amely különböző jégrétegek egymásra rakódásából származott. Duk ott keringett e pont körül, halkan szűkölt, türelmetlenül csóválta a farkát, s kérdően tekintett gazdájára.

A doktor annak tulajdonította a kutya nyugtalankodását, hogy Simpson holtteste ott van köztük; még nem értek rá eltemetni.

Így hát a doktor elhatározta, hogy még aznap elvégzik ezt a szomorú szertartást. Holnap hajnalban indulniuk kell visszafelé.

Bell és a doktor csákányt fogtak, és a szakadék mélye felé indultak. A Duk jelezte kis emelkedés alkalmas temetkezőhelynek látszott, mélyre kellett elásni a tetemet, nehogy a jeges-medvék megkaparinthassák.

A doktor és Bell legelőbb is a felső, puha hóréteget távolította el. Aztán a kemény jégnek mentek neki a csákánnyal. A doktor harmadik ütésére szilárd tárgyba ütközött a csákány, s szét is törte. A doktor kiszedte a darabokat, s látta, hogy egy palack maradványai.

Bell meg egy fagyos zsákra bukkant; tökéletesen konzervált kétszersült-darabkák voltak benne.

- Na mi az? - fordult feléje a doktor.

- Hát ez mit jelent? - kérdezte Bell is, és félbehagyta a munkát.

A doktor odahívta Hatterast. Duk erősen csaholt, s mancsaival kaparni kezdte a vastag jégkéteget.

- Tán valami élelmiszer-lelakatra akadtunk itt? - kérdezte a doktor.

- Lehetséges - felelte Bell.

- Folytassák a munkát - mondta Hatteras.

Még néhány élelmiszer-maradvány került napvilágra meg egy negyedrészig pemmicannel telt láda.

- Ha ez egy rejtekhely - mondta Hatteras -, akkor a medvék bizonyára előttünk tettek itt látogatást. Nézzék ezeket az élelmiszereket. Ezek már nem érintetlenek.

- Ettől félek én is - felelt a doktor -, mert...

Nem fejezhette be a mondatát, mert Bell kiáltása félbeszakította. A hajóács épp egy jókora jégtömböt távolított el, s most egy a jégdarabok hézagai közül kiálló merev, jéggé fagyott lábra mutatott.

- Egy holttest! - kiáltott fel a doktor.

- Ez nem rejtekhely - felelt Hatteras. - Ez egy sírbolt.

A napvilágra került, tökéletesen konzervált állapotban levő holttest egy harminc év körüli matróz teteme volt. A sarkutazók szokásos ruházata volt rajta; a doktor nem tudta megállapítani, mikor lelhetette halálát ez az ember.

De e holttest felfedezése után Bell egy másikra akadt; ez úgy ötvenéves lehetett, s arcára ráfagytak azoknak a szenvedéseknek a vonásai, amelyek végeztek vele.

- Ezek nem eltemetett holttestek! - kiáltott fel a doktor. - Ezeket a szerencsétleneket úgy lepte meg a halál, amint mi itt rájuk akadtunk!

- Igaza van, Clawbonny úr - felelt Bell.

- Tovább! Folytassák a munkát! - sürgette Hatteras.

Bell alig mert újból hozzáfogni. Ki hitte volna, hogy ez a jég-dombocska emberi holttesteket rejt?

- Ezek az emberek ugyanolyan szerencsétlenség áldozatai lettek, mint amilyen mivelünk is csaknem végzett - mondta a doktor. - Rájuk szakadt a jégkunyhó. Nézzük, nem lélegzik-e még valamelyikük.

Egykettőre megtisztították a területet az omladékoktól, és Bell egy harmadik holttestet emelt ki; ez negyven év körüli férfi volt, s nem látszott olyan merev holttestemnek, mint a másik kettő. A doktor lehajolt hozzá, s mintha még az életnek valami csekélyke jelét lelte volna benne.

- Él! Még él! - kiáltotta.

Bell-lel együtt becipelték a testet a jégkunyhójukba, míg Hatteras mozdulatlanul állt ott, s a beomlott kunyhót szemlélte.

A doktor teljesen levetkőztette a szerencsétlen, kiásott férfit. Sérülésnek semmi nyomát sem találta rajta; Bell segítségével erőteljesen végigdörzsölte, s érezte, mint kel lassacskán életre a kezük alatt. De a szerencsétlen a teljes végelgyengülés állapotában volt, szóra sem tudta nyitni a száját, nyelve úgy tapadt szájpadrólásához, mintha odafagyott volna. A doktor átkutatta a férfi zsebeit. Üresek voltak. Így hát nincs semmi okmány.

A doktor Bellre bízta a dörzsölés folytatását, s ő visszament Hatterashoz.

A kapitány ezalatt leereszkedett az összeomlott jégkunyhó mélyére, gondosan végigkutatta a talajt, s mikor kimászott onnan, egy félig elégett levélboríték darabkáját tartotta a kezében. A papírdarabon még olvashatók voltak ezek a szavak:

...tamont,

...*orpoise*

...w York

- Altamont! - kiáltott fel a doktor. - A *Porpoise* nevű hajóról! New Yorkból!

- Egy amerikai! - mordult fel Hatteras, s megremegett.

- Én megmentem - fogadkozott a doktor -, felelek érte. S akkor aztán kezünkben lesz a kulcsa ennek a borzalmas rejtélynek.

A doktor ismét odalépett az alélt Altamonthoz, míg Hatteras elgondolkodva állt ott. Hála a kezelésnek, a doktornak sikerült életre térítenie a szerencsétlent, de érzékei még nem működtek; nem látott, nem hallott, nem beszélt. De élt!

Másnap reggel Hatteras odaszólt a doktornak:

- Most aztán indulnunk kell.

- Hát induljunk, Hatteras! De előbb temessük el a holttesteket.

A két ismeretlen matróz tetemét visszahelyezték a jégkunyhó romjai alá, Simpson holttestét pedig oda temették, ahonnan Altamontot kiemelték volt.

A három sarkutazó még egy rövid imával emlékezett meg társáról, s reggel hat órakor elindultak visszafelé, a hajó irányában.

Mivel a szánfogat két kutyája elpusztult, Duk ott ugrándozott, s mintegy ajánlkozott, hogy ő is beáll húzni a szánt.

Nyomban be is állt a hámba, és olyan lelkiismeretesen, nekiszántan dolgozott, mint egy grönlandi kutya.

A január 31-től február 19-ig, vagyis húsz napig tartó visszautazás csaknem ugyanolyan viszontagságok közepette folyt le, mint az idejövetel. Csak annyi volt a különbség, hogy februárban, ebben a leghidegebb téli hónapban a jég mindenütt szilárd felületet alkotott; szörnyen szenvedtek ugyan a hidegtől, de nem volt bajuk se hóviharral, se széllel.

Hosszú idő óta most először jelent meg az égbolton a nap, s mindennap hosszabb és hosszabb ideig volt a látóhatár felett. Bell és a doktor teljesen elerőtlenedett, már félig vakon s bénán botorkáltak; a hajóács meg csak mankóin bírta vonszolni magát.

Altamont még élt ugyan, de teljesen érzéketlen volt. Állapota reménytelennek látszott, de a módszeres ápolás visszaadta az életnek. Pedig bizony a derék doktornak magának is nagy szüksége lett volna ápolásra, mert a fáradtság már az ő egészségét is felőrölte.

Hatteras szüntelen csak hajójára, a *Forward*ra gondolt. Vajon milyen állapotban találják? Mi történhetett azóta a hajón? Ellenállhatott-e vajon Johnson Shandonnek meg cimboráinak? Borzalmas hideg idők jártak azóta. Tán csak nem fűtötték fel a szerencsétlen hajót? Vajon az árbocait s a víz alatti részét megkímélték-e?

Míg mindezt végiggondolta, Hatteras úgy lépkedett előre, toronyiránt, mintha már messziről látni akarná az ő *Forward*-ját.

Február 24-én reggel hirtelen megállt a kapitány. Háromszáz lépésnyire rőt világosság lobbant fel előtte; a fénység fölött végtelen, fekete füstoszlop gomolygott, s egybeolvadt az ég szürke ködfellegével!

- Miféle füst az ott? - kiáltott fel.

Szíve úgy dobogott, hogy csaknem megszakadt!

- Oda nézzenek! Amott, az a füst! - kiáltotta két hozzásiető társának. - Ég a hajóm!

- De hiszen még több mint három mérföldre vagyunk tőle - vetette ellen Bell. - Az nem lehet a *Forward*.

- Pedig az - felelte a doktor. - Az a *Forward*. Megint az a délibábszerű tünemény varázsolja ilyen közelire hozzánk.

- Szaladjunk! - kiáltotta el magát Hatteras, s elébe vágott társainak.

Azok Duk gondjaira bízta a szánt, s futásnak eredtek, a kapitány nyomában.

Egy óra múlva megpillantották a hajót. Borzalmas látvány! A kétárbocos lángban állt a tűzben olvadó jéghegyek között. A lángok elborították a hajótestet, s furcsa ropogás zaját hozta Hatteras füléhez a déli szél.

Ötszáz lépésnyire egy ember állt ott, kétségbeesetten tárva szét karjait. Ott maradt, tehetetlenül nézte a tűzvészt, amelynek lángjai lobogva emésztették a *Forward*ot.

Az az ember egymaga volt. Az az ember az öreg Johnson volt.

Hatteras odaszaladt hozzá.

- A hajóm! - kiáltotta megtört hangon.

- Megálljon! Kapitány! Igen, ön! Állj! Egy lépést se tovább! - kiáltott rá Johnson.

- Mi az? - kérdezte fenyegetően Hatteras.

- A nyomorultak! - felelt Johnson. - Két nappal ezelőtt elmentek, de előbb felgyújtották a hajót.

- Átok és pokol! - kiáltott fel Hatteras.

S most rettentő dörrenés rázta meg a levegőt; a föld is rengett belé, a jéghegyek szerteomlottak a jégmezőn, füstoszlop gomolygott a felhők fölé. A felrobbant puskaporkészlet szétvetette a hajót; lángtengerbe veszett a *Forward*.

A doktor és Bell most értek oda Hatterashoz. A kétségbeesett, földig sújtott kapitány egyszerre csak összeszedte magát.

- Barátaim - szólt keményen -, a gyávák megfutamodtak! Az erőseknek majd sikerül! Johnson, Bell, önöknek megvan a bátorságuk. Doktor, önnek megvan a tudománya. És nekem megvan a hitem! Amott az Északi-sark! Munkára hát! Munkára fel!

Hatteras társai mintha újjászülettek volna ezektől a férfias szavaktól.

De mégiscsak borzasztó helyzetben volt itt, a 80. szélességi fokon, a sarkvidék legmélyén ez a négy elhagyatott, semmitlen, senkitlen, veszendő férfi meg a haldokló ötödik.

MÁSODIK RÉSZ A JÉGPUSZTASÁG

I. A DOKTOR LELTÁRT KÉSZÍT

Bizony, merész terv volt ez a Hatteras kapitányé: a messzi északra nyomulni, s hazájának, Angliának szerezni meg az Északi-sark felfedezésének dicsőségét. Ez a vakmerő tengerész mindent elkövetett, ami az emberi képességek határán belül csak lehetséges volt. Miután kilenc álló hónapig küszködött az áramlatokkal és viharokkal, miután egész jéghegységeket zúzott szét, s jégmezőkön tört keresztül, olyan cudar tél hidegével szállva szembe, amilyenre még nem volt példa ezeken a legmagasabban fekvő északsarki tájakon sem, miután expedícióján összesítette elődei munkájának eredményeit, s úgyszólván ellenőrizte s újraírta a sarki felfedezések történetét, miután az ismert tengereken túlra nyomult előre kétárbocosával, a *Forward*dal, most, miután munkájának fele részét elvégezte, azt kell látnia, hogy nagy tervei hirtelen megsemmisülnek! A megpróbáltatásokban tönkresilányodott legénységének árulása vagy inkább kishitúsége, néhány esztelen főkolompos bűnös bujtogatása szörnyű helyzetbe hozták: a kétárbocos fedélzetén eredetileg elindult tizennyolc emberből mindössze négy maradt itt, elhagyatva, kisemmizve, hajó nélkül, több mint kétezer-ötszáz mérföldnyire hazájától!

A szemük láttára felrobbant *Forward* pusztulásával a létfenntartásukhoz szükséges végső eszközök is odavesztek.

Ám Hatteras kapitány bátorságát nem rendítette meg ez a rettenetes katasztrófa. Megmaradt társai legénységének legkülönb tagjai voltak, hősi lélek valamennyi. Bízott az erélyben, Clawbonny doktor tudományában, Johnson és Bell áldozatkészségében és a vállalkozásba vetett saját hitében. Igenis, merésztelt reményről beszélni ebben a kétségbeejtő helyzetben; derék társai megértették őt, s ezeknek az elszánt embereknek múltja záloga annak, hogy bátran nézhetnek a jövő elébe.

A doktor a kapitány erélyes szavai után szerette volna pontosan megállapítani, hogyan is áll hát a helyzet, s otthagytá a hajó maradványaitól ötszáz lépésre álló társait, és a katasztrófa színtere felé tartott.

A *Forward*ból, ebből az annyi gonddal épített, drága hajóból semmi sem maradt. Holmi összeolvadt, kunkorodott üvegdarabok, alaktalan, megfeketedett, üszkös roncsok, elgörbült vasrudak, kábeldarabok, amelyek úgy füstölögtek, mint az ágyú kanócos gyújtórúdja, és amott, messze, a jégmezőn néhány tekergő füstoszlop tanúsítja, mekkora volt a robbanás ereje. Az előfedélzet ágyúja több ölnyi távolságban hevert; egy ágyútalphoz hasonló jégtömbre vetette a robbanás. Százölnyi körzetben mindenféle hulladékkal volt teleszórva a talaj. A kétárbocos hajótökéje egy rakás jégtömb alatt feküdt. Az a néhány jéghegy, amelyet felolvasztott volt a tűzvész heve, már ismét gránitkeményre fagyott.

A doktor most az ő elpusztult kabinjára, odaveszett gyűjteményeire, darabokra tört drága készülékeire, széttépett s porrá égett könyveire gondolt. Mennyi megsemmisült kincs! Könny szökött a szemébe, míg ezt a szörnyű pusztulást nézte, s most nem is a jövőre gondolt, hanem arra a csapásra, amely egyenest őt sújtotta.

Kisvártatva Johnson is odajött hozzá. Az öreg tengerész arca magán viselte legutóbbi szenvedéseinek vonásait. Neki egymagában kellett szembeszállni lázadó társaival, s védeni a rábízott hajót.

A főmatróz szomorúan szorította meg a doktornak feléje nyújtott kezét.

- Mi lesz velünk, barátom? - kérdezte a doktor.
 - Ki láthat a jövőbe? - felelt Johnson.
 - Az a fő, hogy ne vegyen rajtunk erőt a kétségbeesés. Legyünk férfiak! - folytatta a doktor.
 - Úgy van, Clawbonny úr, önnek igaza van - hangzott az öreg tengerész válasza. - A nagy szerencsétlenségek pillanatában kell születniük a nagy elhatározásoknak! Mi most kutya-szorítóban vagyunk. Arra kell hát gondolnunk, hogyan mászunk ki belőle.
 - Szegény hajó! - sóhajtott fel a doktor. - Én oly nagyon ragaszkodtam hozzá. Úgy szerettem, mint ahogy családi tűzhelyét szereti az ember, mint szülőházát, ahol egész életét töltötte, s íme, egyetlen felismerhető porcikája sem maradt!
 - Ki hinné, Clawbonny úr, hogy ez a csomó üszkös gerenda és deszka ennyire a szívünkhöz nőtt!
 - Hát a bárka? - nézett körül kutatón a doktor. - Az se menekült meg a pusztulástól?
 - De megmenekült, Clawbonny úr. Shandon és cimborái vitték magukkal, mikor itt hagytak bennünket!
 - Hát a csónak?
 - Ezer darabra tört! Nézze ezt a néhány bádoglemezt. Még meleg. Ennyi maradt a csónakból.
 - Így hát már csak a gumicsónakunk van meg?
 - Csak az. S ezt is csak annak köszönhetjük, hogy önnek eszébe jutott magukkal vinni az útjukra.
 - Hát ez bizony nem sok - mondta a doktor.
 - A nyomorult árulók! Megszöktek! - kiáltott fel Johnson. - Úgy verje őket az Isten, ahogy megérdemlik!
 - Johnson - felelte szelíden a doktor -, ne felejtjük el, hogy kemény próbára tette őket a szenvedés! Csak a legkülönbek bírnak jók maradni a bajban, ott, ahol a gyengék össze-rokadnak! Inkább szánjuk hát szerencsétlen társainkat, ne átkozzuk őket!
- E szelíd szavak után néhány percig szótlánul hordozta körül a tájon nyugtalan tekintetét a doktor.
- Mi lett a szánnal? - kérdezte Johnson.
 - Egymérföldnyire hagytuk.
 - Simpsonra bízta?
 - Nem, barátom. Simpson, a szegény jó Simpson nem bírta a fáradságot.
 - Meghalt? - kiáltott fel a főmatróz.
 - Meghalt! - felelte a doktor.
 - Szerencsétlen! - mormolta Johnson. - Különbben ki tudja, nem kellene-e irigyelnünk sorsát!
 - De a halott helyett, akit ott hagytunk - folytatta a doktor -, hoztunk egy haldoklót.
 - Egy haldoklót?
 - Azt. Altamont kapitányt.

S a doktor néhány szóval elmondta a főmatróznak találkozásuk történetét.

- Amerikai? - tűnődött el Johnson.

- Igen, minden amellel szól, hogy az Egyesült Államok polgára. De mi fán terem ez a nyilván hajótörést szenvedett *Porpoise*, s mit keres erre felé?

- Vesztére jött ide - felelte Johnson -; a halálba hurcolta legénységét, mint mindazok, akiket vakmerőségük erre a tájra vet! De legalább elérték utazásuk célját, Clawbonny úr?

- A szénlelőhelyet? - kérdezte a doktor.

- Azt - mondta Johnson.

A doktor szomorúan rázta a fejét.

- Semmit se találtak? - kérdezte az öreg tengerész.

- Semmit! Már nem volt mit ennünk, és nem bírtuk tovább a fáradságot! Még csak el sem értük azt a partot, amelyet sir Edward Belcher jelzett!

- Így hát nincs tüzelő? - folytatta az öreg tengerész.

- Nincs!

- S élelem se?

- Az se!

- S hajónk sincs, amellyel visszatérhetnénk Angliába!

A doktor és Johnson elhallgatott. Valóban férfibátorság kellett ahhoz, hogy ezzel a rettenetes helyzettel szembenézzenek.

- Végül is, legalább tisztán látjuk a helyzetünket! - szólalt meg ismét a főmatróz. - Tudjuk, mihez tartunk magunkat. De sürgősen cselekednünk kell, mert megfagyunk ebben a cudar hidegben. Legelőbb is hókunyhót kell építenünk.

- Igen, Bell segítségével ez nem lesz nehéz - felelte a doktor. - Azután elmegyünk a szánért, elhozzuk az amerikai, aztán majd tovább tanácskozunk Hatterasszal.

- Szegény kapitány! - sóhajtott Johnson, feledve a maga baját. - Mennyire szenvedhet!

A doktor és a főmatróz visszament társaihoz.

Ott állt Hatteras, mozdulatlanul, szokása szerint mellén összefont karral, s némán, mintegy a jövőt kutatva, meredt a semmibe. Arca ismét felvette szokott keménységét. Vajon mire gondolt ez a különös férfi? A kétségbeesztő helyzet aggasztotta-e, vagy dugába dőlt terveire gondolt? Vagy talán arra, hogy mégiscsak vissza kellene fordulni, ha már emberek és elemek mind így összefogtak ellene?

Senki sem találhatta ki a gondolatait. Kifelé nem árulta el magát. Hűséges kutyája, Duk nem tágitott tőle, s gazdája oldalán ezzel a -36°-os szörnyű hideggel is dacolt.

Bell mozdulatlanul feküdt a jégen; teljesen élettelennek látszott. Érzéketlensége az életébe kerülhetett. Könnyen kővé fagyhatott.

Johnson erőteljesen rázta, hóval dörzsölte tagjait, s nagy fáradsággal életet vert belé.

- Rajta, Bell! - mondta neki. - Bátorság! Talpra! Szedd össze magad. Meg kell beszélnünk a helyzetet, és valami kuckóra is szükségünk van! Tán csak nem felejtetted el, hogyan kell egy hókunyhót összeeszkábálni? Gyere, Bell, segíts nekem! Nézd csak, itt ez a jéghegy. Mintha csak azért állna itt, hogy barlangot vájjunk az oldalába! Munkára hát! Ettől majd visszakapjuk azt, amire itt a legnagyobb szükségünk van: a bátorságot meg a bizakodást.

Ezek a szavak lelket öntöttek Bellbe, s engedelmesen követte az öreg tengerészt.

- Clawbonny úr, lesz szíves közben elmenni a szánért, és a kutyákkal együtt idehúzni.

- Máris indulok - felelte a doktor -, s egy órán belül vissza is térek.

- Ön is vele tart, kapitány? - fordult Hatterashoz Johnson.

Hatteras, bár az imént mély tűnődésbe merült, hallotta a főmatróz indítványát, mert most szelíden így felelt neki:

- Nem, barátom. Ha a doktor szíveskedik vállalni ezt... Nekem még a mai napon határoznom kell. Hagyjanak magamra, hadd gondolkozzam. Rajta. Cselekedjenek egyelőre belátásuk szerint. Én a jövőre gondolok.

Johnson visszament a doktorhoz.

- Különösnek találom - mondta neki -, hogy a kapitány, úgy látszik, teljesen megszelídült. Még sohasem hallottam ilyen nyájasnak a hangját.

- Úgy van! - felelt a doktor. - Mert visszanyerte a hidegvérét. Higgye el nekem, Johnson, ez az ember képes arra, hogy megmentsen bennünket!

E bizakodó szavak után a doktor mélyen a szemébe húzta a csuklyáját, s szeges botjával a kezében elindult a hold világította ködös úton a szán felé.

Johnson és Bell rögtön nekifogott a munkának; az öreg tengerész buzdító szavaival serkentette a szótlanul dolgozgató hajóácsot. Most nem építésről volt szó, hanem csupán arról, hogy egy nagy jégtömböt kivájjanak. Szörnyen kemény volt a jég, s nehezen hatolt belé a kés, de viszont ez a keménység biztosította a bújóhely szilárdságát. Johnson és Bell nemsokára már a maguk vájt üreg védelmében dolgozhattak, s kifelé dobálták a tömör jégfalról lehasogatott törmeléket.

Hatteras olykor meg-megindult, s nyomban megállt. Nyilván nem akart egészen odáig menni, ahol szerencsétlen hajója maradványai heverték.

A doktor, ígéretéhez híven, nemsokára visszaérkezett. Elhozta Altamontot. Az amerikai ott feküdt a szánon, a sátorponyvába burkolva; a csonttá soványodott, kimerült, kiéhezett grönlandi kutyák már alig bírták húzni a szánt, s hámjukat is teljesen elnyűtték. Legfőbb ideje volt, hogy a kis csapat, állat és ember egyaránt táplálékhoz és pihenőhöz jusson.

Mialatt mind mélyebbre vájták a jégbarlangot, a mindenfelé kajtató doktor szerencsésen egy kis kályhára akadt, amelyet csaknem teljesen megkímélt a robbanás. A kályhácska horpadt füstcsövét könnyen rendbe lehetett hozni. A doktor diadalmasan cipelte oda. Három óra múlva a jégbarlang lakható volt. Felállították benne a kályhát, jól megtömték fahulladékkal, s a kis fűtőalkalmatosság csakhamar duruzsolva árasztotta a jóleső meleget.

Az amerikai bevitték, s a barlang mélyén takarókra fektették. A négy angol a tűz köré telepedett. A szán rakományának utolsó élelmiszerkészletéből némi kétszersültet fogyasztottak, forró teát ittak, s ettől úgy-ahogy magukhoz tértek. Hatteras nem beszélt. A többiek tiszteletben tartották hallgatását.

Mikor az étkezéssel végeztek, a doktor intett Johnsonnak, hogy jöjjön ki utána.

Odakünn aztán így szólt hozzá:

- Most felleltározzuk, amink maradt. Pontosán kell tudnunk, mennyi a vagyonunk. Mindenfelé hevernek itt dolgok. Együvé kell hordanunk mindent. Bármely percben megindulhat a havazás, akkor aztán semmit sem találhatunk meg többé a hajó maradványaiból.

- Akkor hát ne vesztegessük az időt - felelte Johnson. - Élelem és fa! Pillanatnyilag ez a kettő a legfontosabb számunkra.

- Nos hát akkor egyik oldalon majd én keresgélek, a másikon meg maga - felelt a doktor. - A robbanás egész körzetét bejárjuk. Kezdjük a középén, s úgy haladunk a kör kerülete felé.

A két sorstárs azonnal a felé a jégágy felé indult, amelyben a *Forward* feküdt volt. A hold gyér fényénél mindketten gondosan keresgéltek a hajó maradványait. Valósággal vadásztak a roncsokra. A doktor igazi vadászszenvedéllyel - hogy ne mondjuk: vadászörömmel - vetette magát erre a munkára, s minden sértetlennek látszó ládát szívének hangos dobbanásával üdvözölt. De a legtöbb láda üres volt, s szilánkjai szétszórva heverték a jégmezőn.

A robbanás ereje hatalmas volt. A legtöbb holmi porrá lett, hamuvá égett. A hajógép nagyobb darabjai elgörbülve vagy szétfúródva feküdtek szerteszét. A hajócsavar szárnyai a hajótól húszölnyre mélyen fúródtak be a keményre fagyott hóba. A behorpadt hengerek leszakadtak forgattyúcsapjukról. Az egész hosszában elrepedt kémény, amelyen még rajta fityegtek a láncmaradványok, félig szétmorzsolva feküdt egy óriási jégtömb alatt. A szegek, a vaskapcsok, a kormány szerkezet vasalásai, a burkolat rézlemezei, a hajó minden fémrészé úgy hevert szanaszét, mint egy ócskavasraktárban.

De a sok vastárgy, amely vagyont jelentett volna egy eszkimó törzsnek, számukra semmire se volt jó. Élelmiszer! Mindenekelőtt erre vadásztak, de a doktor alig talált valamennyit.

- Hát ez bizony rosszul megy - mormolta magában a doktor -; kétségtelen, hogy az éléskamrát teljesen megsemmisítette a robbanás, hiszen az a lőporkamra közelében volt. Ami nem égett el, porrá zúzódott. Ez bizony nagy baj, és ha Johnson élelmiszer-vadászata sem sikerül jobban, mint az enyém, akkor nemigen tudom, mi lesz velünk.

Amikor mind tágasabb körben keresgéltek, a doktornak mégiscsak sikerült vagy tizenöt fontnyi pemmicanmaradékra akadnia. És még négy, mintegy öt-hat pint pálinkával telt kőpalackot is talált; ezeket jó messzire, a még puha hóra vetette a robbanás, s így menekültek meg a pusztulástól. Távolabb két csomag cochleariamagot is összeszedett; ez kapóra jött a skorbut ellen oly hatásos citromlé pótlására, mert természetesen a citromlé is odaveszett.

Két óra múlva a doktor találkozott Johnsonnal. Közölték egymással, hogy mit találtak. Élelmiszerből sajnos csak jelentéktelen mennyiségre akadtak. Alig néhány darab sózott hús, vagy ötvenfontnyi pemmican, három zsák kétszersült, valamicske csokoládé és pálinka és körülbelül két font kávé, amit szemenként szedtek össze a jégen.

Se takarót, se függőágyat, se ruhaneműt nem találtak. Nyilvánvaló volt, hogy mindezt a tűz emésztette el.

Mindent egybevetve, a doktor és a főmatróz, a legszűkebben számítva, legfeljebb három hétre elegendő élelmiszert böngésztek össze; ez még arra sem volt elég, hogy a végképp kimerült embereket talpra állítsa. Így hát a rettentő körülmények következtében, most, amikor már senkük sem volt, Hatteras a teljes élelemhiány közvetlen veszélye elé nézett.

Ami a hajó roncsaiból összeszedhető tüzelőt illeti, az árbocok és a hajótörke darabjai mintegy háromheti fűtést biztosíthattak, de még mielőtt ezeket a fadarabokat a jégbarlang fűtésére használták volna, a doktor megkérdezte Johnstont, vajon nem lehetne-e ezekből az ormótlan hulladékokból egy hajócskát, vagy ha azt nem, akkor legalább egy bárkát összeeszkábálni.

- Nem, Clawbonny úr - felelte a főmatróz -; erre gondolni sem lehet. Egyetlen hibátlan darab fa sincsen, amelynek hasznát lehetne venni. Mindez csak arra jó, hogy néhány napig fűtsünk vele, aztán...

- Aztán? - kérdezte a doktor.

- Aztán Isten kegyelme legyen velünk! - felelte a derék tengerész.

Mikor a leltár elkészült, a doktor meg Johnson elment a szánért. Kénytelen-kelletlen elébe fogták a szegény, fáradt kutyákat, s visszatértek a robbanás színhelyére; felrakták ennek a kevéske s oly becses készletnek maradványait, és odaszállították a jégbarlanghoz. Aztán, félig megfagyva, helyet foglaltak sorstársaik mellett.

II. ALTAMONT ELSŐ SZAVAI

Este nyolc óra felé az égboltról néhány percre eltűntek a ködös hófellegek, a csikorgó hidegben fényesen tündököltek a csillagok.

Hatteras néhány csillag magasságának mérésére használta fel ezt az időváltozást. Szó nélkül ment ki, s vitte magával műszereit. Földrajzi fekvésüket akarta megállapítani, s bizonyosságot szerezni arról, vajon nem indult-e még útnak a jégmező.

Fél óra múlva visszatért, ledőlt a barlang egyik zugában, s úgy nyúlt el ott, mélységes mozdulatlanságban, amely azonban nem az álom nyugalma volt.

Másnap ismét nagy pelyhekben, bőven hullott a hó. A doktor méltán gratulálhatott önmagának, hogy előző este végezte el a keresgélés munkáját, mert most már csakhamar dús hószőnyeg borította a jégmezőt, és a robbanás nyomát fehér szemfedő takarta el.

Ezen a napon ki se teheték a lábukat; szerencsére a kuckó lakályos volt, vagy legalábbis annak látszott e teljesen letört sarkutazók szemében. A kis kályha derekasán dolgozott, csak olykor verte vissza a füstöt a csövön át a bömbölő szélvihar. A kályha arra is jó volt, hogy forró italokat, teát, kávéit ihassanak, ami oly pompás élvezet ilyen rettenetes hideg időben.

A hajótöröttek - mert valóban rászolgáltak erre a névre - olyan jóleső érzéssel heverésztek, amilyenben réges-régen nem volt részük. Nem is gondoltak hát most másra, mint a jelenre, erre a jótét melegségre, erre a futó pihenésre; kis időre feledték a jövőt, szinte dacoltak az oly közeli halállal fenyegető jövővel.

Az amerikai hajóstiszt szenvedései is szünni kezdtek, s lassacskán magához tért, kinyitotta a szemét, de még nem beszélt. Ajkán a skorbut nyomai látszottak, s még képtelen volt hangot adni. De hallotta s megértette, amit mondtak neki, s társai felvilágosították a helyzetről. Köszönete jeléül csak bólintott. Láttá, hogy valahogyan megmentették hősírjából, s a doktor elég bölcs volt ahhoz, hogy ne adja tudtára, milyen rövid idővel késleltették halálát, mert hiszen legjobb esetben két-három hét múlva teljesen elfogy az élelmük.

Dél felé felengedett Hatteras mozdulatlansága. Odalépett a doktorhoz, Johnsonhoz és Bellhez.

- Barátaim - mondta nekik -, most majd együttesen döntjük el véglegesen, mit tehetünk még. De előbb megkérem Johnst, mondja el nekem, milyen körülmények között játszódtott le az az áru, amely a vesztünket okozta.

- Mire jó ezt tudni? - szólt közbe a doktor. - Így történt, és kész. Nem kell rá gondolni.

- Ellenkezőleg. Én igenis gondolok rá - felelt Hatteras. - De ha Johnson elmondja, nem gondolok rá többé.

- Nos hát, akkor így történt - kezdte a főmatróz. - Én mindent megtettem, hogy ezt a gázságot megakadályozzam.

- Ebben biztos vagyok, Johnson. S még azt is hozzáteszem, hogy a főcinkosok már régen forgatták a dolgot a fejükben.

- Én is úgy vélem - mondta a doktor.

- Ez az én véleményem is - folytatta Johnson -, mert csaknem nyomban az ön távozása után, kapitány, vagyis már másnap, Shandon, ez a Shandon, aki nagyon dühös volt önre, a többi cimborája támogatásával magához ragadta a hajó parancsnokságát. Én ellene akartam szegülni, de hiába. Ettől fogva mindenki csaknem azt csinálta, amit éppen kedve tartott. Shandon szabadjára hagyta őket. Meg akarta mutatni a legénységnek, hogy elmúlt a robotolás és nélkülözés ideje. Így hát minden takarékoskodásnak vége volt, nagy tüzet raktak a kályhában, magát a hajót fűtötték fel. Az élelem és az italok is szabadon álltak a legénység rendelkezésére, és elképzelheti, hogy ezek a fickók, akik oly régóta nem jutottak szeszes italhoz, mit vittek véghez! Így ment ez január 7-től 15-ig.

- Szóval Shandon volt az, aki lázadásra bujtogatta a legénységet - hangzott Hatteras komor szava.

- Ő volt, kapitány.

- Óróra ne essék szó soha többé. Folytassa, Johnson.

- Január 24-én vagy 25-én került szóba az a terv, hogy el kell hagyni a hajót. Úgy határoztak, hogy elérik a Baffin-tenger nyugati partját, onnan majd aztán bárkával lehet bálnavadászhajók után nézni, vagy még talán a keleti part grönlandi településeit is el lehet érni. Busásan el voltak látva élelemmel, a hazatérés pusztá reménységétől a betegek is lábra kaptak. Nekikezdték hát az indulás előkészületeinek. Akkora szánt ácsoltak össze, hogy az élelmiszereket, a tüzelőt meg a bárkát szállíthassák rajta. Úgy tervezték, hogy az emberek fogják be magukat a szán elébe. Mindez február 15-ig tartott. Én közben mindig reméltem, hogy egyszer csak megérkezik ön, de egyben féltem is az ön jelenlététől; semmit sem ért volna el a legénységnél, inkább meggyilkolták volna önt, mintsem hogy a hajón maradjanak. Mintha megbolondította volna őket ez a nagy szabadság. Én egymás után beszéltem a lelkére minden társamnak, kitartásra buzdítottam őket, megértettem velük, milyen veszélyekkel jár egy ilyen expedíció, s egyben azt is, mily gyávaság így cserbenhagyni önt! Semmit sem értem el, még a legkülönbeknél sem! Úgy beszéltek meg, hogy február 22-én indulnak útnak. Shandon türelmetlenkedett. A szánra és a bárkába annyi élelmiszert és italt raktak, amennyi csak rájuk fért. Nagy mennyiségű fát is vittek magukkal. A jobb oldali hajófalat már szétrombolták, egészen a merülési vonaláig. Végül az utolsó napon valóságos orgiát ültek. Fosztogattak, raboltak, s mikor már holtrészegre itták magukat, Pen és három cimborája felgyújtotta a hajót. Dulakodtam velük, küzdöttem ellenük; fellöktek, ütöttek-verték, majd, élükön Shandonnel, elindultak kelet felé, és eltűntek a szemem elől! Egymagam maradtam. Mit tehettem volna a tűzvész ellen, mikor már az egész hajón elharapózott? A léket, amit vágtunk volt, eltorlaszolta a jég, egy csepp vízem se volt. A *Forward* két napig vonaglott a lángtengerben. A többit tudja.

Mikor Johnson befejezte, hosszú csend honolt a barlangban. Az elbeszélés még élénkebben idézte a hajótöröttek lelkébe az égő hajó képét, az értékes kétárbocos vesztét. Úgy érezték, hogy maga a képtelenség az, amellyel ők most szemben állnak. Maga a lehetetlenség: visszajutni Angliába. Nem is mertek egymásra nézni, mert attól féltek, hogy valamelyikük arcán a végső kétségbeesés vonásait pillantják meg. Csak az amerikai kínos lélegzése hallatszott.

Végre megszólalt Hatteras.

- Köszönöm, Johnson - mondta -; ön mindent megtett, hogy megmentse a hajómat. De egymaga nem állhatott ellen. Még egyszer köszönöm önnek, és ne beszéljünk többé erről a katasztrófáról. Egyesítsük erőinket mindnyájunk üdvéért. Négyen vagyunk itt, útitársak, négy jó barát, egyiknek az élete éppen annyit ér, mint a másiké. Hát mindenki fejtse ki a véleményét, hogy szerinte mi most a teendő.

- Várjuk a kérdéseit, kapitány - felelt a doktor -; mi szívvel-lélekkel önnel tartunk, minden szavunk a lelkünkéből fakad. De legelőbb is: van önnek valami ötlete?

- Nekem magamnak nem is lehet - mondta szomorúan Hatteras. - Az én véleményemet esetleg az érdekeim diktálják. Mindenekelőtt az önökét szeretném ismerni.

- Kapitány - fordult feléje Johnson -, mielőtt még bárhogy is nyilatkoznánk, e súlyos körülmények között egy kérdésem lenne önhöz.

- Beszéljen, Johnson.

- Tegnap ön megállapította földrajzi helyzetünket. Nos, az a kérdés, vajon odébb úszott-e jégmezőnk, vagy a régi helyén van?

- A jégmező nem mozdult - felelt Hatteras. - Helyzetünk ugyanaz, mint ami távozásunk előtt volt: 80° 15' északi szélesség és 97° 35' nyugati hosszúság.

- És keletre milyen messzire van tőlünk a legközelebbi tenger?

- Körülbelül hatszáz mérföldnyire - felelt Hatteras.

- És az a tenger a...

- A Smith-tengerszoros.

- Az, amelyen tavaly áprilisban nem tudtunk átjutni?

- Az.

- Jól van, kapitány, most, hogy már tudjuk, mi a földrajzi helyzetünk, az ügy ismeretében határozhatunk.

Hatteras két tenyerébe ejtette fejét. Így odafigyelhetett társaira anélkül, hogy rájuk tekintene.

- Csak mondja tovább.

- Hát ön szerint mi lenne a leghelyesebb tennivalónk? - fordult Bellhez a doktor.

- Nem kell ezen sokat töprengeni - felelte a hajóács -; vissza kell fordulni, de egy napot vagy akár csak egy órát sem szabad veszteni, s akár délnek, akár keletnek megyünk, el kell érnünk a legközelebbi partot..., még akkor is, ha két hónapig tart az utunk!

- Már csak három hétre van élelmünk - felelt Hatteras, anélkül, hogy fejét felemelte volna.

- Nos hát, akkor három hét alatt kell megtennünk ezt az utat - felelte Johnson -, mert ez az egyetlen esélyünk a menekülésre. Ha térden csúszva kellene is megközelíteni a partot, akkor is csak azt mondanám: induljunk, és próbáljuk megtenni az utat huszonöt nap alatt.

- A sarkvidéki szárazföldnek ez a része ismeretlen - felelt Hatteras. - Akadályokra bukkanhatunk, hegyek, jéghegyek állhatják el teljesen az utunkat.

- Ebben én nem látok elég okot arra, hogy ne kíséreljük meg az utazást - felelte a doktor. - Hogy szenvednünk kell, s nem is keveset, az kétségtelen. A lehető legszűkebben kell beosztanunk élelmünket, hacsak a vadászszerencse...

- Csak fél font lőporunk maradt - felelt Hatteras.

- Nézze, Hatteras - folytatta a doktor -, én értékelem az ön ellenvetéseit, s nem ringatom magam hiú reménységben. De azt hiszem, tudok olvasni az ön gondolataiban. Van önnek valami kivihető terve?

- Nincs - felelte kissé habozva a kapitány.

- Ugye, nem kételkedik a mi bátorságunkban - folytatta a doktor -; mi olyan emberek vagyunk, akik végig kitartunk ön mellett, ezt jól tudja. De e pillanatban le kell mondanunk a reményről, hogy elérhetjük az Északi-sarkot. Az árulás megghiúsította az ön terveit. Ön bírta a harcot a természet adta akadályok ellen, s azokat le is győzte, de az emberi aljassággal és gyengeséggel szemben alul maradt. Ön minden lehetőt megtett, amit ember megtehetett, és célhoz is ért volna, ebben biztos vagyok. De mostani helyzetünkben kénytelen feladni terveit, ha másért nem is, már csak azért is, hogy egyszer még majd próbálkozhassék. Nem azt kell-e most néznie, hogy visszajusson Angliába?

Hatteras hosszú ideig nem felelt.

- Nos, kapitány? - sürgette a választ Johnson.

Végre a kapitány felemelte fejét, és kényszeredett hangon mondta:

- Önök valóban azt hiszik, hogy ilyen fáradtan s csaknem teljesen élelem nélkül elérhetik a tengerszoros partját?

- Nem - felelte a doktor -, de annyi biztos, hogy a part nem jön ide hozzánk, tehát nekünk kell feléje tartanunk. Délebbre jutva talán majd találunk olyan eszkimó törzseket, amelyekkel meg tudjuk értetni magunkat.

- Különben is hátha találkozunk a tengerszorosban valami telelésre kényszerült hajóval - jegyezte meg Johnson.

- És szükség esetén - folytatta a doktor -, ha a tengerszoros be van fagyva, azon átkelve miért ne érhetnénk el Grönland nyugati partját, és onnan valamelyik dán települést? Végül is, Hatteras, hiába lebzselünk ezen a jégmezőn! Az út Anglia felé arra van, délen, nem pedig itt, északon!

- Úgy van, Clawbonny úrnak igaza van - helyeselt Bell is. - Indulnunk kell, mégpedig késedelem nélkül. Mindmáig bizony nagyon is megfélekedtünk hazánkról és szeretteinkről.

- Ez az ön véleménye is, Johnson? - kérdezte még egyszer Hatteras.

- Igen, kapitány.

- És az öné is, doktor?

- Igen, Hatteras.

Hatteras még most is hallgatott. De arca akarata ellenére elárulta rettenetes benső küzdelmét. Amit most elhatároz, az sorsdöntő. Ha visszafordulna, akkor örökre vége vakmerő terveinek; akkor már nem remélheti, hogy negyedszer is megkísérelheti ezt az utat.

A doktor, látva, hogy a kapitány hallgat, így folytatta:

- Meg kell jegyeznem még, Hatteras, hogy egy perc veszítem való időnk sincs. Minden élelmünket fel kell raknunk a szánra, és annyi fát kell magunkkal vinni, amennyit csak lehet. Be kell vallani, hogy ilyen körülmények között bizony sok a hatszáz mérföld, de azért meg lehet tenni. Naponta húsz mérföldet haladhatunk, jobban mondva ennyit kell megtennünk, akkor egy hónap alatt, tehát március 25-e felé elérhetjük a partot...

- De nem lehetne még néhány napig várni? - kérdezte Hatteras.

- Miben reménykedik még? - felelte Johnson.

- Mit tudom én? Ki láthat a jövőbe? Még néhány napot! Egyébként ez még arra is elég, hogy kissé pótolják elvesztett erőiket! Még két útszakaszt se bírnának megtenni, s összerogynának a fáradságtól, a menedéket nyújtó hókunyhó nélkül!

- De itt borzasztó halál vár ránk! - kiáltott fel Bell.

- Barátaim - kezdte újra, csaknem könyörgő hangon Hatteras -, önök idő előtt esnek kétségbe! Azt ajánlanám, hogy menjünk észak felé, mert ott a menekvés, de tudom, nem lennének hajlandók követni engem! Ám nem élnek-e éppúgy eszkimó törzsek a Sark közelében, mint a Smith-szoros táján? Az a szabad tenger, amelynek mégiscsak lennie kell valahol, szárazföldek partjait mossa. A természet mindenben logikus, amit alkot. Nos, hinnünk kell abban, hogy ott, ahol a nagy hidegek véget érnek, megint a növényzet az úr. Vajon nem az ígért földje vár-e bennünket északon, ahonnan önök a visszatérés reménye nélkül menekülnek?

Hatteras egészen felélénkült beszéd közben. Felajzott szelleme varázslatos képet festett ezekről a tájakról, amelyek talán nem is léteznek.

- Csak egy napot még! Egy órát! - ismételte.

A kalandos természetű és élénk képzeletű dr. Clawbonnyt lassanként feltüzeltelte ez a beszéd, s már-már hajlandó lett volna engedni, de az óvatosabb és hidegebb fejű Johnson kijózanította, és figyelmeztette kötelességére.

- Gyerünk, Bell! - mondta. - Elő a szánt!

- Gyerünk! - felelte Bell.

A két tengerész a barlang kijárata felé tartott.

- Ó, Johnson! Hát maga is? - kiáltott fel Hatteras. - Hát jó! Menjenek! De én maradok! Én itt maradok!

- Kapitány! - döbönt meg Johnson, s akarata ellenére megállt.

- Én maradok. Megmondtam! Menjenek! Hagyjanak el engem, mint ahogy a többi elhagyott! Menjenek!... Gyere, Duk. Mi ketten együtt maradunk!

A derék kutya ugatva adott hangot hűségének, s odasimult gazdája lábához. Johnson a doktorra nézett. Az nem tudott mihez kezdeni. Azt tartotta leghelyesebbnek, ha megnyugtatóan Hatterast, s egy napot feláldoznak rögeszméjének. A doktor már éppen elszánta magát, amikor érezte, hogy valaki megérinti a karját.

Hátrafordult. Az amerikai kibújt takarói közül, s négykézláb odamászott hozzá. Végül már térden állt, s kisebesedett ajkai artikulátlan hangokat hebegtek.

A doktor meglepetten, csaknem ijedten, szótlánul bámult rá. Hatteras közelebb lépett az amerikaihoz, s figyelmesen szemlélte. Megpróbált elkapni valamit azokból a szavakból, amelyeket a szerencsétlen nem bírt kiejteni. Végre, ötpercnyi erőlködés után az amerikai kinyögte ezt a szót: *Porpoise*.

- A *Porpoise*! - kiáltott fel a kapitány.

Az amerikai bólintott.

- Ezeken a vizeken? - kérdezte Hatteras, és hangosan vert a szíve.

A nagybeteg ismét igent intett.

- Északon?

- Igen! - bólintott a beteg.
- S ön tudja a hajó földrajzi fekvését?
- Igen!
- Pontosan?
- Igen! - intett most is Altamont.

Egy pillanatra csend lett. A váratlan jelenet szemlélői szívdobogva lesték a továbbiakat.

- Jól figyeljen ide - fordult végre Hatteras a beteghez -; nekünk tudnunk kell, mi a hajó földrajzi helyzete! Én most majd hangosan elsorolom a fokokat, s ön adjon jelt ott, ahol meg kell állnom.

Az amerikai bólintott, hogy rendben van.

- Hát akkor előbb vegyük a hosszúsági fokokat - mondta Hatteras. - Százöt? Nem. Százhat? Százhet? - Nyugaton, ugye?
- Igen - bólintott az amerikai.
- Folytassuk. Százkilenc? Száztíz? Száztizenkettő? Száztizennégy? Száztizenhat? Száztizen-nyolc? Százhusz?...
- Igen - felelte Altamont.
- Tehát 120° nyugati hosszúság - állapította meg Hatteras.
- És hány perc? Számolok...

Hatteras egynél kezdte a számolást. Tizenötnél Altamont jelt adott, hogy ez az.

- Jó! - mondta Hatteras. - Most vegyük az északi szélességet. Érti? Nyolcvan? Nyolcvanegy? Nyolcvankettő? Nyolcvanhárom?

Az amerikai bólintott, hogy ez az.

- Jól van! És a percek? Öt? Tíz? Tizenöt? Husz? Huszonöt? Harminc? Harmincöt?

Itt Altamont gyengén elmosolyodott, s ismét intett.

- Így hát - folytatta Hatteras komolyan - a *Porpoise* helyzete 120° 15' nyugati hosszúság és 83° 35' északi szélesség.

- Úgy van - bólintott utoljára az amerikai, s aléltan hanyatlott a doktor karjaiba.

Ez a megerőltetés teljesen letörte.

- Barátaim! - kiáltott fel Hatteras - hát láthatják, hogy északon van a menekvés, mindig csak északon! Megmenekülünk!

De az öröm ez első kitörése után hirtelen rettenetes gondolata támadt. Úgy érezte, hogy a féltékenység kígyója a szívét marcangolja.

Másvalaki, egy amerikai, három teljes fokkal jutott előbbre nála az Északi-sark felé vezető úton! Vajon miért? Mi célból?

III. TIZENHÉT NAPOS GYALOGÚT

Ez az új esemény, Altamont első megszólalása teljesen megváltoztatta a hajótöröttek helyzetét. Az imént még semmi segítségre nem volt kilátásuk, semmi reményük arra, hogy elérhessék a Baffin-tengert, az a veszély fenyegette őket, hogy fáradt tagjaikkal, éhezve kell megtenniük egy végtelenül hosszú utat, s most tudják, hogy jégbarlangjuktól legfeljebb négyszáz mérföldnyire egy hajó vesztegel, amely bőséges készletekkel láthatja el őket, s talán még azt is lehetővé teszi, hogy folytathassák vakmerő útjukat az Északi-sark felé. A már csaknem végképp kétségbeesett négy utas, Hatteras, a doktor, Johnson és Bell, ismét reménykedni kezdett. Az öröm percei voltak ezek, csaknem eszüket vette a boldogság.

De Altamont felvilágosításai még kiegészítésre szorultak, s néhány percnyi pihenés után a doktor folytatta vele ezt az értékes beszélgetést. A doktor úgy tette fel kérdéseit, hogy Altamontnak válaszként csak bólintania kellett, vagy szemével intenie.

Így csakhamar sikerült megtudnia, hogy a *Porpoise* egy amerikai háromárbcos. New Yorkból való, s nagy mennyiségű élelmiszere és tüzelőanyaga volt, mikor a jéghegyek közepette hajótörést szenvedett. Ámbár a hajó oldalára dőlt, valószínű, hogy ellenállt a nyomásnak, s meg lehet menteni rakományát.

Altamont és legénysége két hónappal ezelőtt hagyta el a hajót, szánon szállították el a dereglyét. A Smith-szorosig szerettek volna eljutni, ott valamilyen bálnavadászhajót elérni, hogy az vigye haza őket Amerikába. De a fáradtság, a betegségek végül is leverték őket lábukról, s a szerencsétlenek egyenként hullottak el útközben. A végén a harmincfőnyi legénységből csak a kapitány és két matróz maradt, és az, hogy ő, Altamont, túlélte a katasztrófát, a gondviselés csodájának tekinthető.

Hatteras az iránt érdeklődött, hogy mit keresett a *Porpoise* az északi szélesség ilyen magas pontján.

Altamont jelezte, hogy a hajót a jégár ragadta magával ellenállhatatlanul.

Hatteras aggodalmasan kérdezgette a kapitányt utazásának végcélja felől. Altamont azt állította, hogy ő az Északnyugati átjárón akart áthaladni.

Hatteras nem okvetetlenkedett tovább, s nem tett fel neki több ilyen kérdést.

A doktor vette át a szót.

- Most minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy megtaláljuk a *Porpoise*-t - mondta. - Ahelyett, hogy a Baffin-tenger felé kalandoznánk, egy harmadával rövidebb úton haladva érhetünk el a hajóhoz, ahol mindennel elláthatjuk magunkat, ami a teleléshez csak szükséges.

- Nincs is más választásunk - felelt Bell.

- Meg kell jegyezmem, hogy egy percet sem veszíthetünk - sürgette a főmatróz. - Ellentétben az általános szokásokkal, ki kell számítani, meddig tart az utunk, s úgy kell beosztanunk élelmiszerkészletünket, hogy addig tartson, amíg célhoz nem érünk, s mihamarabb el kell indulnunk.

- Igaza van, Johnson - felelte a doktor. - Ha holnap, azaz kedden, február 26-án útnak indulunk, március 15-én el kell érünk a *Porpoise*-t, különben éhen halunk. Mit szol hozzá, Hatteras?

- Azonnal fogjunk hozzá az előkészületekhez, és induljunk - mondta a kapitány. - Az is lehet, hogy az út hosszabb lesz, mintsem gondoljuk.

- Már miért lenne hosszabb? - vetette ellen a doktor. - Úgy látom, ez az ember teljesen tisztában van hajója földrajzi helyzetével.

- De hátha a *Porpoise* éppúgy tovasodródott a jégmezővel, mint a *Forward*? - felelte Hatteras.

- Ez valóban megeshetik - ismerte el a doktor.

Johnson és Bell nem szóltak bele, hogy lehetséges-e egy ilyen sodródás, amilyenek ők is áldozatai lettek.

De Altamont figyelemmel kísérte a beszélgetést, s jelezte a doktornak, hogy beszélni szeretne. A doktor teljesítette az amerikai kívánságát, s egy jó negyed óráig tartó körülményes, tétova jelbeszéd segítségével bizonyosságot szerzett arról, hogy a *Porpoise* part közelében feneklett meg, s nem mozdulhatott sziklaágyából. Ez a hír megnyugtatta a négy angolt, de megfosztotta őket a reménytől, hogy visszatérhetnek Európába; hacsak Bellnek nem sikerül a *Porpoise* roncsaiból valami kis hajót összetákolnia. Bármint álljon is a dolog, most az volt a legsürgősebb tennivaló, hogy odajussanak a hajótörés színhelyére.

A doktor még egy utolsó kérdést tett fel az amerikainak:

- Szabad tengerre talált ön azon a 83. szélességi fokon?

- Nem - felelte Altamont.

Hát ebben maradtak. Azonnal hozzáfogtak az indulás előkészületeihez. Bell és Johnson legelőbb is az alapos javításra szorult szánnal foglalatoskodtak. Mivel fában nem volt hiány, a szán oldaldeszkáit jobban megerősítették; hasznukra fordították a déli kirándulás tapasztalatait; most már ismerték ennek a szállítási módnak gyenge oldalait, s minthogy bőséges havazásra, vastag hórétegre kellett számítani, a szántalpakat is magasabbra méretezték.

A szán belsejében Bell sátorlappal fedett vackot készített az amerikai számára. Sajnos, olyan kevés volt az élelmiszerük, hogy súlya nem terhelte meg túlságosan a szánt; viszont ennek fejében annyi fával egészítették ki a rakományt, amennyi csak felfért.

Miközben elhelyezték, a doktor a leglelkiismeretesebb pontossággal felleltározta az élelmiszereket. Számításainak az volt az eredménye, hogy háromhetes utat véve alapul, a fejadag háromnegyed részével kell beérniük. A négy szánhúzókutya teljes adagokat kap. Ha Dukot is befogják a szánba, neki is teljes adag jár.

Az úti előkészületeket este hét óra tájban, az álmoság és fáradtság ellenállhatatlan parancsára félbe kellett szakítani; de mielőtt nyugovóra tértek, a hajótöröttek a vörösizzóra fűtött kis kályha köré húzódtak. Szegények most megengedték maguknak az oly soká nélkülözött meleg fényűzését. A pemmicanból, néhány kétszersültből és több csésze kávéból álló vacsora mindjárt jókedvre hangolta őket, amiben azonban az oly hirtelen s oly messziről jött reménységnek is része volt.

Reggel hétkor folytatták a munkát, és délután három órára teljesen be is fejezték.

Már leszállt a sötétség. A nap január 31. óta már megjelent ugyan a látóhatár fölött, de csak rövid ideig adott valamelyes gyenge kis világosságot. Szerencsére már fél hétkor felkel a hold, és ebben a derült időben a holdsugár is eléggé megvilágítja az utat. A hőmérséklet néhány nap óta érezhetően alábbszállt, s végül elérte a -37°-ot.

Az indulás pillanata elérkezett. Altamont - bár tudta, hogy a szán döccenése majd tetézik szenvedéseit - örömmel fogadta az indulás hírért; értésére adta a doktornak, hogy majd a *Porpoise* fedélzetén annyi skorbut elleni gyógyszert talál, amennyi elég lesz a felgyógyulásához.

Az amerikai felrakták a szánra, s a lehető legkényelmesebben helyezték el. A kutyákat, Dukot is, a szán elé fogták. Az utasok most még egy végső pillantást vetettek a *Forward* egykori jégfekhelyére. Hatteras arca egy pillanatra eltorzult a mérhetetlen dühtől, de uralkodott indulatain, és a kis csapat, a szánt észak-északnyugatnak fordítva, nekivágott a ködnek.

Mindenki szokott helyén haladt. Elöl Bell, az utat mutatva, a doktor és a főmatróz a szán két oldalán, örökös és nekifeküdve a löcsnek, ha a szükség úgy kívánta; hátul Hatteras ügyelt az útirányra és arra, hogy Bell mögött haladjon a csapat.

Elég gyorsan haladtak. A rettentő hidegben keményre, simára fagyott a hófelület, s pompásan siklott rajta a szán. Az öt kutya könnyedén húzta az alig kilencszáz fontnyi rakománnyal terhelt járművet. De állat és ember egyaránt gyorsan kifulladt, s gyakran kellett megállni, hogy lélegzethez jussanak.

Este hét óra tájban a hold rőt korongja előbukkant a látóhatár ködfüggönye mögül. Szelíd sugarai átvilágították a légréteget, s kevéske fényét tisztán verte vissza a jégmező. Északnyugatra tökéletes síkban nyúlt a végtelenbe a fehér jégpusztaság. Sehol gyűrődés, sehol jégtorlasz. Úgy látszott, ez a tengerrész oly simán fagyott be, mint egy békés tó.

Végtelen, egyenletes, egyhangú jégsivatag.

Ez az érzés kelt a táj láttán a doktor lelkében, s ezt közölte is társával.

- Igaza van, Clawbonny úr - felelte Johnson -; ez valóban sivatag, de olyan sivatag, ahol nem kell attól félnünk, hogy szomjan veszünk!

- Ez kétségtelenül előny - folytatta a doktor -, de ez a végtelenség mégis bizonyossága valaminek: annak, hogy nagyon messze lehetünk mi minden szárazföldtől, mert általában a sok jéghegy jelzi a part közelségét; márpedig itt se látok jéghegyet körülöttünk.

- A köd nagyon leszűkíti a látóhatárt - felelte Johnson.

- Ez kétségtelen, de elindulásunk óta folyton ezen a sík területen járunk, amely mintha sohasem akarna véget érni.

- Tudja azt, Clawbonny úr, hogy ez a mi sétánk veszedelmes kis séta? Az ember hozzászokik, és nem is gondol rá, de végül is, ez a jégfelület, amelyen menetelünk, mérhetetlen mélységeket takar!

- Igaza van, barátom, de nekünk nem kell attól félnünk, hogy elnyel bennünket a mélység. Ez a jégkéreg ebben a harminchárom fokos hidegben sokat elbír! Figyelje meg, hogy a jég vastagsága egyre növekszik, mert ezeken a földrajzi szélességeken tíz közül kilenc napon át esik a hó, még áprilisban, májusban, sőt júniusban is, s az én becslésem szerint a jégkéreg legnagyobb vastagsága nem lehet messze a harminc-egyven lábtól.

- Ez megnyugtató - felelte Johnson.

- Mi valóban jobban állunk, mint azok, akik a Serpentine-folyón korcsolyáznak, s minden pillanatban attól kell félniük, hogy betörik alattuk a jég. Nekünk ilyen veszélytől nem kell tartanunk.

- Ismeretes a jég teherbírásának foka? - érdeklődött az öreg tengerész, aki, a doktor társaságában, mohón vágyott a művelődésre.

- Tökéletesen ismeretes - felelt a doktor. - Mit is ne tudnánk manapság ezen a világon, aminek mértéke van? Persze az emberi becsvágy mértékén kívül! Hát nem kellene ennek a becsvágnak mértékét ismernünk? Ennek, amely, íme, az Északi-sark felé ösztökél bennünket? De hogy visszatérjek kérdésére, ezt felelhetem: ha két hüvelyk vastag a jég, akkor elbírja egy ember súlyát. Ha három és fél hüvelykes, akkor a lovast lovastul. Nyolc hüvelyk vastagságnál egy egész táboriágyú-fogatot. És végül, ha tíz hüvelyk vastag a jég, akkor akár egy egész hadsereg, egy végeláthatatlan tömeg is végigvonulhat rajta! Ott, ahol mi most haladunk, fel lehetne építeni a liverpooli vámházat vagy akár a londoni parlament palotáját.

- Alig lehet felfogni, hogy ekkora a teherbírása a jégnek - csóválta a fejét Johnson. - De az imént valami olyat mondott, Clawbonny úr, hogy ezen a vidéken tíz napból kilenc napon esik a hó. Ez nyilvánvaló tény, hát ezt én kétségbe se vonom. De hát honnan jön az a sok hó? Mert ha a tengerek be vannak fagyva, nemigen látom, hogyan hozhatják létre azt a rengeteg párárt, amelyből a felhők képződnek.

- Helyes a megjegyzése, Johnson: tehát szerintem a legnagyobb része annak a hónapnak esőnek, amelyben itt, a sarkvidéken részünk van, a mérsékelt égöv tengereinek vizéből származik. Van olyan hópehely, amelyet egy európai folyóból való vízcepp alkotott; ott szállt fel pára alakjában, öltött felhő alakot, s ide került, hogy hópihévé váljék. Így hát még az is lehetséges, hogy ha mi itt ivóvízként használjuk ezt a havat, akkor tulajdonképpen a mi hazánk folyóiból oltjuk szomjunkt.

- Ez is valami - felelt a főmatróz.

Most Hatteras hangját hallották, amint az útiránytól való eltérésre figyelmeztet, s a beszélgetés félbeszakadt. A köd sűrűvé vált, s megnehezítette a menetirány betartását.

Végre, este nyolc óra felé, tizenöt mérföldnyi gyaloglás után megállt a kis csapat. Továbbra is száraz, hideg idő uralkodott. Felütötték a sátrat; tüzet raktak a kis kályhában, elköltötték szerény vacsorájukat, s békén töltötték az éjszakát.

Hatterasnak és társainak valóban kedvezett az idő. A következő napokon nehézségek nélkül folytatták útjukat, ámbár oly rettenetessé vált a hideg, hogy a megfagyott higany már fel sem engedett a hőmérőben. Ha a szörnyű hideghez még a szél is hozzájárul, nem bírták volna elviselni. A doktor megállapította, hogy Parrynek a Melville-szigetre tett utazásakor végzett megfigyelései helyesek. Ez a hírneves tengerész arról számolt be, hogy a kellőképpen öltözött ember nagy hidegekben is bántatlanul sétálhat a szabadban, feltéve, hogy nyugodt a légkör. De mihelyt csak a legcsekélyebb szél is kezd fújni, égő fájdalmat érez az ember az arcán, s olyan irtózatot fejfájást kap, amelybe nemsokára belehal. A doktor hát továbbra is nyugtalan volt, mert a legkisebb szélroham valamennyiüknek a csontja velejéig hatolt volna.

Március 5-én az északi szélességnek egy különös tünelményére lett figyelmes: az égbolt teljesen derült volt, s tele ragyogó csillagokkal; bár felhőnek nyoma sem volt, sűrűn hullott a hó, a tetszetős egyenletességgel huldogáló hópihéken átragyogtak a csillagok. Körülbelül két óra hosszat tartott a havazás, s elállt anélkül, hogy a doktor kellő magyarázatát találta volna ennek a jelenségnek.

A hold utolsó negyedének is vége volt; most már a nap huszonnégy órájából tizenhét óra hosszát mély sötétség borult a tájra. Az útitársaknak hosszú kötél segítségével kellett fenn tartaniuk az összeköttetést, nehogy elszakadjanak egymástól. Most már csaknem teljes lehetetlenség volt az egyenes útirányt betartani.

De, bár vasakarattal küzdöttek, már fogytán volt az ereje ezeknek a bátor férfiaknak. Mind gyakrabban álltak meg, pedig egy órát sem volt szabad veszíteniük, mert az élelem szemlátomást fogyott.

Hatteras a hold és a csillagok állásából gyakran határozta meg földrajzi helyzetüket. Mikor látta, hogy múlnak a napok, s útjuk végcélja a végtelenbe vész, olykor azt kérdezte önmagától, vajon létezik-e egyáltalán ez a *Porpoise*, vajon a sok szenvedéstől nem zavarodott-e meg az amerikai, vagy éppenséggel angolgyűlöletétől indítva, s látván, hogy ő menthetetlenül elveszett, nem akarja-e őket is magával rántani a biztos halálba?

Ezt a gyanúját a doktorral is közölte; az a leghatározottabban elvetette ezt a feltevést, de látta, hogy valami különös versengés támadt az angol meg az amerikai kapitány között.

- Hát ezt a két embert nehéz lesz összebarátkoztatni - mondta magában.

Március 14-én, tizenhat napi menetelés után még csak a 82. szélességi fokig jutottak előre. Erejük végképp kimerült, s még százmérföldnyire voltak a hajótól. Szenvédéseiket még tetézte az, hogy élelemadagjaikat negyedével csökkenteni kellett, hogy a kutyák teljes adagot kaphassanak.

Sajnos, vadászattal szereshető élelemre nem lehetett számítani, mert már csak hét töltetre való lőporuk s mindössze hat golyójuk maradt; hiába lödöztek arra a néhány fehér nyúlra és rókára, amely nagy ritkán útjukba akadt, egyet se találtak el.

Pénteken, 15-én a doktornak mégis kedvezett a vadászszerencse. Sikerült meglepnie egy jégablán heverő fókát, s több golyóval is megsebesítette: az állat nem menekülhetett el a léken, mert azt jó előre betömték; csakhamar kézre került s agyonverték. Hatalmas fóka volt; Johnson ügyesen kizsigerelte, de a rendkívül sovány kétéltűnek nem sok hasznát vehették, mert sehogy sem bírták magukat elszánni arra, hogy fókaolajat igyanak, mint az eszkimók.

A doktor mindazonáltal vitézül hozzáfogott, hogy leerőszakolja a torkán ezt a nyúlós folyadékot, de a legjobb akarattal se volt képes lenyelni. Maga se tudta, miért - talán a vadászösztön szavára - kikészítette az állat bőrét, s felrakta a szánra.

Másnap, 16-án, néhány jéghegy és jégdomb tűnt fel a láthatáron. Vajon a part közelségét jelezte ez, vagy csak a jégmező egyenetlensége volt? Nemigen tudták, mihez tartsák magukat.

Egy torlaszhoz érkeztek, s ez arra volt jó, hogy barlangot vájjanak bele, amely kényelmesebb menedéket nyújtott, mint a sátor, s háromórás munka után végre elnyúlhattak a fűtött kályha körül.

IV. AZ UTOLSÓ TÖLTÉSNYI LŐPOR

Johnson a végképp kimerült kutyáknak is kénytelen volt helyet adni a jégkunyhóban. Ha bőséges volt a havazás, a hó betemette a kutyákat, s ezt a hó kuckót az állatok testének melege fűtötte. De most, a szabadban, ebben a negyvenfokos, száraz hidegben, a szegény párák hamarosan megfagytak volna.

Johnson értett az eszkimó kutyákhoz, s megpróbálta őket azzal a feketés fókahússal etetni, amelyet ő és társai nem voltak képesek lenyelni. Nagy meglepetésére a szánvonó kutyák valóságos lakomaként üdvözölték ezt a húst. Az öreg tengerész örvendezve közölte a doktorral furcsa tapasztalatát.

Ez egyáltalán nem lepte meg a doktort, sőt azt is tudta, hogy Észak-Amerikában a lovak fő eledele a hal; márpedig ami jó a növényevő lónak, azzal a mindent evő kutya még sokkal inkább beérheti.

Mielőtt nyugovóra tértek - ámbár az alvás parancsoló szükségesség volt ezeknek az embereknek, akik tizenöt mérföldet tettek meg vánszorogva a jégmezőn -, a doktor szépítgetés nélkül ismertetni akarta társai előtt jelenlegi súlyos helyzetüket.

- Még csak a 82. délkörnél vagyunk - mondta -, s máris az a veszély fenyeget, hogy élelem nélkül maradunk!

- Ez is egy ok arra, hogy egy percet se vesztegessünk! - felelt Hatteras. - Menni kell! Előre! Az erősebbek majd viszik a gyengébbeket.

- De találunk-e hajót azon a jelzett helyen? - kétkedett Bell, akit, bármennyire igyekezett erőt venni magán, az út fáradalmi rendkívüli módon megviseltek.

- Miért kételkednénk ebben? - felelte Johnson. - Az amerikai a saját életével felel a mi életünkért.

A nagyobb bizonyosság kedvéért a doktor még egyszer ki akarta kérdezni Altamontot. Az amerikai már elég könnyen tudott beszélni, bár hangja még gyenge volt. Most minden előbb szolgáltatott adatát megerősítette. Megismételte, hogy a gránitsziklákon megfeneklett hajó nem mozdult onnan, s hogy a 120° 15' nyugati hosszúság és 83° 35' északi szélesség alatt fekszik.

- Nem kételkedhetünk állításában - mondta hát a doktor. - Nem az a nehéz, hogy megtaláljuk a *Porpoise*-t, hanem az, hogy eljussunk hozzá.

- Mennyi élelmünk maradt még? - kérdezte Hatteras.

- Legfeljebb három napra való - felelte a doktor.

- Nos hát akkor három nap alatt kell odaérnünk! - szólt erélyesen a kapitány.

- Úgy bizony - folytatta a doktor -, s ha ez sikerül, akkor nem panaszkodhatunk, mert akkor különösen jó idő kedvezett nekünk. A havazás tizenöt nap haladékot adott, és a jéggé fagyott havon könnyen csúszott a szán. Ó, miért is nincs rajta vagy kétszáz fontnyi élelem! Derék kutyáink könnyen megbirkóztak volna ezzel a teherrel is. De elvégre, ha nincs, hát nem tehetünk róla.

- Egy kis szerencsével és ügyességgel nem lehetne vajon hasznát venni a megmaradt néhány töltésnyi löpornak? - kérdezte Johnson. - Ha kézre keríthetnénk egy medvét, akkor utunk végéig el volnánk látva élelemmel.

- Ez kétségtelen - felelte a doktor -, de a medve félénk állat, s ritka is erre felé. Meg aztán, ha csak arra gondol is az ember, hogy mi függ attól a lövéstől, máris káprázik a szeme, s reszket a keze.

- Pedig ön jól bánik a puskával - mondta Bell.

- Jól ám, amikor nem az én ügyességemtől függ négy ember ebédje; de azért, ha alkalom adódik, megteszem, ami tőlem telik. Egyelőre, barátaim, érjük be ezzel a pemmicanmorzsákból álló vacsorával, próbáljunk aludni, s holnap majd folytatjuk utunkat.

Néhány perccel később minden okoskodást legyőzött a halálos fáradtság, s valamennyien mély álomba merültek.

Szombaton korán reggel Johnson felkeltette társait. A kutyákat a szán elé fogták, s folytatták az utat észak felé.

Gyönyörű égbolt borult fölējük, a levegő csodálatosan tiszta volt, a hideg csikorgó. Mikor a nap megjelent a látóhatáron, hosszúkas ellipszisnek látszott: a sugártörés következtében vízszintes átmérője kétakkora volt, mint függőleges átmérője; tiszta, de hideg fénynyalábot vetett a végtelen jégmezőre. Örültek a napnak, ha meleget nem is adott, de legalább világított.

A doktor, a hideggel és a magányossággal dacolva, puskájával a kezében két-három mérföldre eltávolodott társaitól. Mielőtt eltávozott tőlük, számba vette, mennyi a löszere. Még négy lövésre való löpora s mindössze három golyója volt. Ez bizony kevés, ha meggondoljuk, hogy az olyan erős és szívós állatot, mint a jegesmedve, gyakran csak tíz-tizenkét golyó teríti le.

Így hát a derék doktor nem is nagyon akarta, hogy ilyen borzasztó vadállattal találkozzék. Néhány nyúllal, két-három rókával is beérte volna, mert az is bőven elég lenne élelmiszer-állományuk kiegészítésére.

De ezen a napon, ha észre is vett egy-egy állatot, nem tudta puskavégre kapni, s mikor végre egyet sikerült megközelítenie, ismét csak megtévesztette a sugártörés, így aztán egy töltésnyi löport meg egy golyót elpocsékolat ezen a napon.

Társait megremegtette a reménység, amikor puskája dörrenését meghallották, aztán azt kellett látniuk, hogy lehajtott fővel bandukol visszafelé a doktor. Nem szóltak neki semmit. Este éppúgy ledőltek, mint eddig, de előbb félretették a két következő napra szükséges negyed adag élelmet.

Másnap mind kínosabbá vált az út. Már nem meneteltek, csak éppen hogy vonszolták magukat. A kutyák már a foka beleit is felzabálták, s éhségükben a hám szíjazatát rágcsálták.

Néhány róka osont tova, távol a szántól, a doktor üldözőbe is vette őket, s ismét elpazarolt egy golyót. Most már aztán nem merte kockáztatni utolsó golyóját meg az utolsó előtti lövésre való löporát.

Este korábban pihentek meg; már alig álltak a lábukon, s bár pompás északi fény világította be az utat, kénytelenek voltak vesztegelni. Szomorú volt ez a vasárnap esti utolsó étkezés, a jeges sátor alatt. Ha csak az Isten nem segít a szerencsétleneken, elvesztek.

Hatteras nem beszélt, Bell már nem is gondolkozott, Johnson szótlanul tűnődött, de a doktor még mindig nem vesztette el minden reményét.

Johnsonnak az az ötlete támadt, hogy éjszakára néhány veremcsapdát ásson. De családok híján nem sok sikert remélt a találmányától, s igaza is volt, mert reggel, amikor megvizsgálta a csapdákat, látott ugyan rókanyomokat körülöttük, de egyetlen róka se esett kelepcébe.

Nagyon csalódottan jött hát visszafelé, amikor egy óriási jegesmedvét pillantott meg, alig ötvenölnyire, amint a szán felől jövő párát szimatolta. Az öreg tengerész arra gondolt, hogy ezt az állatot a gondviselés küldte útjába. Anélkül, hogy felébresztette volna társait, megragadta a doktor fegyverét, s odalopózott a medve közelébe.

Mikor lőtávolságra ért, arcához emelte a fegyvert, de amint meg akarta húzni a ravaszt, úgy érezte, hogy reszket a karja. Ormótlan prémkesztyűje is zavarta. Gyorsan lehúzta a kesztyűt, s máris biztosabban fogta a puskát.

De egyszerre fájdalmasan feljajdult. Ujja odafigyott a tűzként égető, jeges puskacsőhöz, a leejtett fegyver az ütődéstől elsült, s az utolsó golyó a levegőbe röpült.

A fegyverdörrenésre a doktor odaszaladt, és mindent megértett. Látta a nyugodtan tovacammogó mackót. Johnson annyira kétségbeesett, hogy nem is gondolt fájó kezére.

- Hát mi vagyok én? Valóságos anyámasszony katonája! - kiáltott fel. - Gyerkőc, aki nem bírja elviselni a fájdalmat! Én! Johnson! Az én koromban!

- Ugyan, jöjjön be már, Johnson - nyugtatta a doktor -, hisz mindjárt megfagy. Nézze, a keze már egészen fehér. Jöjjön! Jöjjön már!

- Nem érdemlem meg, hogy törődjék velem, Clawbonny úr! - szégyenkezett a főmatróz. - Hagyjon!

- Jöjjön hát, maga önfejű ember! Jöjjön, mert mindjárt későn lesz!

És a doktor valósággal betuszkolta a tengerészt a sátorba, s ott egy tálba nyomta a két kezét. A tálban víz volt, amelyet a kályha melegének, ha jéghidegen is, de sikerült folyékony állapotban tartania. De alighogy Johnson keze belemerült a tálba, az érintéstől a víz azon nyomban megfagyott.

- Na látja, hogy legfőbb ideje volt bejönni - zsörtölődött a doktor -, mert különben kénytelen lettem volna amputálni a kezét.

Hála a doktor gondoskodásának, egy óra múlva Johnson túl volt a veszélyen, de nem csekély fáradságába került a doktornak, míg ismételt dörzsölgetéssel sikerült megindítania az öreg tengerész ujjainak vérkeringését. A doktor lelkére kötötte, nehogy közelítsen kezével a kályhához, mert a meleg súlyos szerencsétlenséget okozhatna.

Aznap le kellett mondaniuk az ebédről. Már nem volt se pemmican, se sózott hús. De még csak egy morzsányi kétszersült sem maradt s alig fél font kávé; be kellett érniük ezzel a forró itallal, s aztán útra kelni.

- Nincs több élelmünk! - szólt oda Bell Johnsonhoz, s kimondhatatlan kétségbeesés volt a hangjában.

- Bízunk Istenben - mondta az öreg tengerész. - Ő, a mindenható, megmenthet bennünket!

- Ó, ez a Hatteras kapitány! - folytatta Bell. - Első expedícióról még csak visszakerült valahogy ez az örült! De erről sose tér vissza, és mi sem látjuk többé hazánkat!

- Bátorság, Bell! Meg kell adni, hogy a kapitány vakmerő ember, de van egy másik ember a közelében, aki ugyancsak feltalálja magát, ha szorul a kapca!

- Dr. Clawbonny - mondta Bell.

- Ő bizony! - felelte Johnson.

- Mit tehet ő ilyen helyzetben? - vont vállat Bell. - Tán húsdarabokra változtathatja itt ezeket a jégömböket? Isten tán ő, hogy csodát tegyen?

- Ki tudja! - felelte társa kételyeire a főmatróz. - Én bízom benne.

Bell megrázta a fejét, s megint csak abba a teljes némaságba merült, amikor már nem is gondolkozik az ember.

Ezen a napon alig haladtak három mérföldet. Este nem vacsoráztak. Már az a veszély is fenyegetett, hogy egymást falják fel a kutyák. Az emberek gyomrát kibírhatatlan fájdalommal mardosta az éhség.

Állatnak sehol semmi nyoma. De mire is lenne jó? Késsel nem lehet vadászni. Csak Johnsonnak rémlett úgy, mintha szél alatt egymérföldnyire mögöttük ott látná az óriási medvét, amint a boldogtalan kis csapatot követi.

- Leskelődik utánunk! - gondolta. - Biztos zsákmánynak lát bennünket!

De Johnson nem szólt erről társainak. Este megálltak, úgy, mint eddig, de most már csak kávé volt a vacsora. Szegényeknek majd kiesett a szemük, már-már befagyott az agyvelejük az éhségtől, s egy órát se bírtak aludni. Téveteg, kegyetlenül fájdalmas álmok törtek lelkükre.

Ezen a szélességi fokon, ahol a test parancsoló szükségét érzi az erőt adó ételnek, a szerencsétlenek harminchat óra óta semmit sem ettek, s így érték meg a szerda reggelt. De hajtotta őket az emberfölötti lelkierő és akarat, s mégiscsak folytatták útjukat. Hátról tolták a szánt, mert a kutyák már nem bírták húzni.

Két óra múlva összerogytak a kimerültségtől.

Hatteras még tovább szeretett volna menni. Ő, aki mindig oly erélyes volt, most valósággal könyörgött, rimázkodott társainak, hogy szedjék össze magukat, s álljanak talpra. Hiába. Lehetetlenséget kívánt! Így hát Johnson segítségével barlangot vájt a jéghegy oldalába. Mintha csak a sírjukat ásnák.

- Ám haljak éhen - mondta Hatteras -, de megfagyni nem akarok.

Ha keservesen is, de mégis elkészült a kunyhó, s a kis csapat bemászott.

Így telt el a nap. Este, míg társai szótlánul nyúltak el vackukon, Johnson idegeivel valami hallucináció játszott: motyogva álmodozott arról az óriási medvéről.

Oly sokszor mormolta ezt a szót: „medve”, hogy a doktor felfigyelt rá, felrezzent zsibbadtságából, s megkérdezte az öreg tengerésztől, miért beszél magában medvéről, s hogy miféle medvéről van szó.

- Arról a medvéről, amely követ bennünket - felelte Johnson.

- Egy medve követ bennünket? - ismételte csodálkozva a doktor.

- Igen, két nap óta!

- Két nap óta! És ön látta?

- Láttam. Szél alatt egymérföldnyire, mögöttünk.

- És nem is szólt nekem, Johnson?

- Mi értelme lett volna?

- Hát ebben igaza van - sóhajtott a doktor. - Egyetlen golyónk sincs.

- Egy vasrudunk vagy valami vasdarabunk sincs, még csak egy szegünk sem! - felelt az öreg tengerész.

A doktor némán tündődött, majd így szólt a főmatrózhoz:

- Biztos ön abban, hogy ez az állat követ bennünket?

- Biztos vagyok benne, Clawbonny úr. Arra számít a dög, hogy majd emberhúst ebédel! Tudja ő, hogy nem menekülhetünk előle!

- De Johnson! - a doktort megrendítette a társa hangjából kiérezhető kétségbeesés.

- Az ő tápláléka biztosítva van. Az övé! - vetette oda már szinte önkívületben a szegény öreg.

- Ki lehet már éhezve az a medve, nem is tudom, miért várátjuk hát!

- Johnson! Nyugodjék meg, öregem!

- Nem, Clawbonny úr, minthogy úgyis ez lesz a sorsunk, mire való meghosszabbítani ennek az állatnak a szenvedéseit? Ő éppoly éhes, mint mi, nincs főka, amit felfaljon! Embereket vetett útjába a Gondviselés! Nos, annál jobb neki!

Az öreg Johnson tisztára esztét vesztette. El akarta hagyni a jégkunyhót. A doktor csak nagy ügyel-bajjal bírta visszatartani, s hogy ez sikerült neki, azt nem az erőszaknak, hanem annak köszönhetette, hogy a legmélyebb meggyőződés hangján így szólt hozzá:

- Én holnap megölöm azt a medvét!

- Holnap? - nézett rá bambán Johnson, mint aki rossz álomból ébred.

- Holnap!

- De hisz nincs is golyója!

- Majd csinállok.

- Ólma sincs!

- De van higanyom!

S e szavak után a doktor elővette a hőmérőt. Odabenn a kunyhóban +10°-ot mutatott a műszer. A doktor kiment, letette a hőmérőt egy jégtömbre, s nemsokára visszajött. Odakünn -47° volt a hőmérséklet.

- Most tegyük el magunkat holnapra - mondta az öreg tengerésznek -; aludjunk egyet, és várjuk meg a napfelkeltét.

Az éhség mardosó kínjai között telt el az éjszaka. Csak a doktorban meg a főmatrózban tartotta a lelket a reménység.

Másnap reggel, mikor a nap első sugarait elárasztotta a tájon, a doktor Johnsonnal együtt kiugrott vackából; kimentek a kunyhó elé, s odaszaladtak a hőmérőhöz. A hőmérő higanya tömör henger alakjában gyűlt össze a kupakban. A doktor eltörte a műszert, s óvatosan, kesztyűvel védett ujjaival egy igazi, alig kovácsolható, acélkemény fémdarabot, valóságos kis fémrudat vett ki belőle.

- Ó, Clawbonny úr - kiáltott fel a főmatróz -, hát ez csodálatos! Ön nagy ember!

- Nem vagyok én nagy ember, barátom - szerénykedett a doktor -, csak olyan ember, akinek jó az emlékezőtehetsége, s aki sokat olvasott.

- Mit akar ezzel mondani?

- Egyszerűen csak visszaemlékeztem egy tényre, amelyet Ross kapitány beszélt el egy utazásról; arról számolt be, hogyan lőtt keresztül egy hüvelyk vastagságú deszkát megfagyott higanygolyóval töltött fegyverével. De ha nekem most némi olaj áll rendelkezésemre, az csaknem ugyanezt a szolgálatot tette volna, mert Ross kapitány azt is elbeszélte, hogy ő mandulaolajból készült golyóval rálőtt egy póznára, a golyó behasította a fát, s visszapattant, de nem tört el.

- Hihetetlen!

- Pedig így van, Johnson. Úgy nézze meg ezt a fémdarabkát, hogy ez az életünket mentheti meg. Most, addig is, amíg hasznát vesszük, hagyjuk itt, a szabadban, s nézzük meg, vajon nem hagyott-e itt bennünket a medve.

Most Hatteras lépett ki a kunyhóból. A doktor megmutatta neki a higanyrudacskát, s közölte vele tervét. A kapitány megszorította a doktor kezét, és a három vadász vizsgálni kezdte a láthatárt.

Derült idő volt. Hatteras megelőzte társait, s alig hatszáz ölnyire megpillantotta a medvét. Az állat az ülepén csücsült, s e szokatlan vendégek szagát szimatolva, békén himbálta busa fejét.

- Amott van! - kiáltott fel a kapitány.

- Csend! - szólt rá a doktor.

De az irdatlan négy lábú meg sem mozdult, mikor a vadászokat észrevette. Nem félt tőlük, s dühös sem volt rájuk, csak nézte őket. De mégis nagyon bajos lesz megközelíteni.

- Barátaim - hangzott Hatteras komoly szava -, itt most nem holmi üres szórakozásról van szó, hanem az életünk megmentéséről. Most hát óvatos emberek módján kell cselekednünk.

- Úgy bizony - felelte a doktor -, hiszen csak egyetlenegy golyó áll rendelkezésünkre. Nem szabad elhibázni az állatot; ha elmenekül, akkor elveszett számunkra, mert gyorsabban fut, mint a nyúl.

- Nos hát, akkor egyenest neki kell menni - felelte Johnson. - Mit számít, ha az életünket kockáztatjuk is? Hadd kockáztatom én az enyémet.

- Majd inkább én! - kiáltott fel a doktor.

- Én! - felelt egyszerűen Hatteras.

- De hiszen az önök élete az összesség javára értékesebb, mint az ilyen magamfajta vén legényé!

- Nem, Johnson - folytatta a kapitány -, csak hadd próbáljam én. Nem teszem szükségtelenül kockára az életemet, s lehetséges, hogy önöket is segítségül hívom.

- Szóval oda akar menni a medvéhez, Hatteras?

- Ha biztos lennék benne, hogy leterítem, még akkor is rámennék, doktor, ha tudnám, hogy szétzúzza a koponyámat. De lehet, hogy közeledtemre elszalad. Csupa ravaszság ez az állat. Igyekezzünk hát ravaszabbnak lenni nála.

- Mit akar csinálni?

- Tízlépésnyire megközelíteni, anélkül, hogy jelenlétemet sejtjené.

- De hogyan?

- Az én módszerem kockázatos, de egyszerű. Megvan annak a fókának a bőre, amit elejtett?
 - Ott van a szánon.
 - Helyes! Menjünk most vissza a konyhánkba, addig Johnson itt marad figyelőnek.
- A főmatróz egy jégtorlasz mögé kúszott, ahol teljesen elrejtőzhetett a medve szeme elől.
- A mackó még mindig ott üldögélt, most is himbálta a fejét, és szimatolta a szelet.

V. A FÓKA MEG A MEDVE

Hatteras a doktorral visszatért a jégkunyhóba.

- Ön is tudja - mondta a kapitány -, hogy a jegesmedve fókára szokott vadászni, mert az a fő tápláléka. Naphosszat lesi a lék szélén a fókát, s két mancsával menten megfojtja, mihelyt felbukkan a jég felszínén. Vagyis a medve nem fél a fókától. Éppen ellenkezőleg.

- Úgy hiszem, értem az ön tervét - mondta a doktor. - Veszélyes!

- De a siker reményével biztat - felelte a kapitány -, tehát ki kell próbálnunk. Magamra húzom a fókabőrt, s odakúszom a jégmezőn. Ne vesztegessük hát az időt. Töltse meg a fegyverét, és adja ide.

Erre nem tudott mit felelni a doktor; hisz ő is megtette volna, amit társa meg akart kísérelni. Két fejszét szedett elő, egyet Johnsonnak, egyet meg magának, s elhagyta a jégkunyhót, majd Hatteras kíséretében a szán felé tartott.

A szánnál Hatteras magára öltötte a fókabőrjelmezt, amely csaknem teljesen eltakarta.

Ezalatt a doktor az utolsó adag lőporával megtöltötte a puskát, majd belecsúsztatta a csőbe az acélkemény s ólomsúlyú higanyrudacskát. Mikor ezzel elkészült, odanyújtotta Hatterasnak a fegyvert, amelyet az a fókabőr alá rejtett.

- Menjen, csatlakozzék Johnsonhoz - mondta a doktornak. - Én várok néhány percig, hogy ellenfelemet tévútra vezessem.

- Bátorság, Hatteras! - mondta a doktor.

- Legyenek nyugodtak, és főként ne mutatkozzanak addig, amíg a lövést nem hallják.

A doktor odasietett ahhoz a jégtorlaszhoz, amely mögött Johnson megbújt.

- Nos? - kérdezte a főmatróz.

- Egyelőre várunk. Hatteras feláldozza magát értünk.

A doktor megilletődve állt meg; a medvére nézett. Az állaton most már heves felindulás jelei mutatkoztak, mintha érezné a közeli, fenyegető veszedelmet.

Negyedóra múlva a fóka ott mászott a jégmezőn, a nagyobb jégtömbök mögött bujkálva kerülőt csinált, hogy jobban belophassa a medvét. Most mintegy ötvenölnyire volt tőle. A medve észrevette a fókát, s úgy tett, mintha ki akarna térni előle.

Hatteras rendkívüli ügyességgel utánozta a fóka mozdulatait, olyannyira, hogy ha a doktor nincs beavatva a dologba, még ő is fókának nézte volna.

- Nagyszerű! Kitűnő! - súgta oda neki Johnson.

A kétélű úgy közeledett a medvéhez, mintha nem is vette volna észre. Úgy látszott, mintha léket keresne, hogy megint alámerülhessen a vízbe.

A medve viszont a jégtömböket kerülgetve a legnagyobb óvatossággal tartott a fóka felé, lángoló szeme csupa sóvárgás; egy hónapja éhezik, de az is lehet, hogy már két hónapja böjtöl, s íme, most biztos zsákmányt vetett útjába a véletlen.

A foka nemsokára már csak tíz lépésre volt ellenségétől. A medve most hirtelen nekiveselkedett, egy óriásit ugrott, s meghökkenve, elképedve állt meg, három lépésre Hatterastól, aki hátravetette a fókabőrt, letérdelt, s célba vette a vadállat szügyét.

A lövés eldőrdült, s a medve felhemperedett a jégen.

- Gyerünk! Gyerünk! - kiáltotta a doktor.

És nyomában Johnsonnal a küzdelem színhelyére rohant.

A gigászi vadállat felemelkedett, egyik mancsával a levegőbe csapdosott, a másikkal meg egy maroknyi havat ragadott fel, és sebét igyekezett eltömni vele.

Hatteras meg se moccan. Kése a kezében. Várt. Jól célzott, nem remegett a keze, golyója talált; még mielőtt társai odaértek volna, markolatig döfte kését a vadállat szívébe. A medve elterült, s nem mozdult többé.

- Győzelem! - kurjantott Johnson.

- Hurrá, Hatteras! Hurrá! - lelkenedett a doktor.

Hatteras a legkisebb felindulás nélkül, mellén keresztbe font karral állt ott, s nézte az óriási testű vadállatot.

- Most aztán énrajtam a cselekvés sora! - mondta Johnson. - Az rendben van, hogy a kapitány leterítette a vadat, de nem szabad bevárunk, míg a hideg kővé fagyasztja, mert akkor aztán se a fogunk, se a késünk nem bír vele.

Johnson hát nyomban hozzálátott az óriási állat megnyúzásához. A medve kilenc láb hosszú s hat láb széles volt, három hüvelyk hosszú két hatalmas szemfog állt ki az állkapcsából.

Johnson felhasította a gyomrát, de semmit sem talált benne, csak vizet; nyilvánvaló volt, hogy nagyon régóta nem evett a medve. De azért még jó kövér volt, több mint ezeröttszáz font lehetett a súlya. Johnson felnégyelte, egy-egy ilyen negyedrészt mintegy kétszáz fontnyi húst adott. A vadászok a jégkunyhóig vonszolták a rengeteg húst, s nem feledkeztek meg a medve szívéről sem, amely még három óra múlva is erősen dobogott.

Társai legszívesebben azon nyomban rávetették volna magukat a nyers, véres hústra, de a doktor rábeszélésére megvárták, amíg a pecsenye megsül.

Mikor Clawbonny bemászott a jégkunyhóba, rettentő hideg csapta meg. Odament a kályhához, s látta, hogy a tűz teljesen kialudt. A délelőtti izgalmak egészen elfeledtették Johnsonnal, hogy ügyelnie kell a tűzre.

A doktor nekilátott, hogy újra tüzet rakjon, de hiába kotorászott a már kihűlt hamuban, egyetlen szikrára sem akadt.

- Nana, csak egy kis türelem - biztatta önmagát.

Visszament a szánhoz taplóért, és elkérte Johnstontól tűzszerszámját.

- Kialudt a tűz a kályhában - mondta neki.

- Ez az én hibám - felelte Johnson.

Azzal keresgélni kezdte a tűzszerszámot abban a zsebében, amelybe bele szokta dugni, s meglepődött, hogy nem találja.

A többi zsebet is végigtapogatta, ugyanolyan sikertelenül. Bement a jégkunyhóba, s összevissza forgatta a takaróját, amelyen az éjszakát töltötte, de most sem volt szerencsésebb.

- Na mi lesz? - kiáltotta oda neki a doktor.

Johnson visszajött, s kérdően nézett társaira.

- Nincs önnél a tűzszereszám, Clawbonny úr? - kérdezte.

- Nincs, Johnson.

- Önnél se, kapitány?

- Nálam se - felelte Hatteras.

- Mindig magánál volt - jegyezte meg a doktor.

- És most nincs sehol - mormolta elsápadva az öreg tengerész.

- Nincs! - kiáltott fel a doktor, és akaratlanul is megremegett.

Nem volt más tűzszereszámuk, és ennek a veszteségnek rettenetes következményei lehettek.

- Keresse csak egy kicsit alaposabban, Johnson - mondta neki a doktor.

Johnson odaszaladt ahhoz a jégtömbhöz, amely mögött a medvét leste, majd a küzdelem színhelyére, ahol szétdarabolta volt az állatot. De semmit sem talált. Kétségbeesetten tért vissza. Hatteras csak ránézett, de egy szóval sem tett neki szemrehányást.

- Hát ez bizony komoly dolog - mondta a doktornak.

- Az - felelte emez.

- Még csak egy olyan műszerünk sincs, valami távcső, amelynek kivehetnénk a lencsáját, hogy azzal csináljunk tüzet.

- Tudom - felelte a doktor. - Ilyen a balszerencse. Mert a nap sugarai már elég erősek lennének ahhoz, hogy a tapló lángra lobbanjon.

- Hát akkor nincs más hátra, ezzel a nyers hússal kell csillapítanunk éhségünket - felelt Hatteras. - Aztán majd folytatjuk utunkat, és igyekszünk elérni a hajót.

- Igen... - motyogta eltűnődve a doktor. - Szükség esetén lehetséges. Miért ne lenne lehetséges? Meg lehet kísérelni...

- Mire gondol? - kérdezte Hatteras.

- Egy ötletem támadt...

- Egy ötlet! - kiáltott fel Johnson. - Ha önnek ötlete támad, akkor meg vagyunk mentve!

- Csak az a kérdés, sikerül-e! - felelte a doktor.

- Mi a terve? - kérdezte Hatteras.

- Ha nincs lencsénk, hát akkor csináljunk egyet.

- De hogyan? - kérdezte Johnson.

- Egy darab jégből. Majd kifaragjuk.

- Micsoda? Azt hiszi?...

- Miért ne? Arról van szó, hogy egy gyújtópontba kell összegyűjteni a nap sugarait. Márpedig a jeget éppúgy felhasználhatjuk erre, mint a legfinomabb kristályt.

- Lehetséges ez? - álmélkodott Johnson.

- Lehetséges, csak hogy nekem ehhez inkább édesvízi jég kellene, mint tengervízi. Az édesvízi jég átlátszóbb és keményebb.

- De hiszen ha nem csalódom - mutatott Johnson egy alig százlépésnyire emelkedő jégtömbre -, annak a csaknem feketésnek látszó tömbnek sötétzöld színe arra vall...

- Igaza van. Gyerünk, barátaim. Vegye a fejszéjét, Johnson.

A három férfi a valóban édesvízből való, jelzett jégtömb felé tartott.

A doktor egy láb átmérőjű darabot hasított le a jégtömbből, s csak úgy nagyjából megfaragta a fejszével, majd késével egyenletesebbre kaparta a jégdarab felületét, végre a kezével lassanként simára csiszolta, s csakhamar olyan átlátszó lencséje volt, hogy a legremekebb kristályból sem lehetett volna különbet csiszolni.

Most aztán visszatért a kunyhó bejáratához, ott egy darabka taplót vett elő, és hozzáfogott kísérletéhez.

Éppen elég erősen sütött a nap. A doktor a jéglencsével összegyűjtötte a napsugarakat, és a taplóra irányította.

A tapló néhány másodperc múlva tüzet fogott.

- Hurrá! Hurrá! - lelkesedett Johnson, s nem akart hinni a szemének. - Ó, Clawbonny úr! Clawbonny úr!

Az öreg tengerész nem bírt hová lenni örömében. Csak jött és ment, mintha esztétetett volna.

A doktor visszabújt a jégkunyhóba. Néhány perc múlva már duruzsolt is a kis kályha, s nemsokára finom pecsenyeillet költötte fel Bellt kábulatából.

El lehet képzelni, micsoda lakomát csaptak. Ám a doktor mérsékletre intette társait, ő maga járt elől jó példával, majd miután jóllakott, ismét megszólalt.

- Ma szerencsés napunk van - mondta -, a még hátralevő utunkra biztosítva van az élelem. De azért nem kell babérainkon hevernünk, s jól tesszük, ha útnak indulunk.

- Már nem lehetünk kétnapi járóföldnél messzebb a *Porpoise*-tól - mondta Altamont, akinek most már csaknem teljesen helyreállt a beszélőképessége.

- Remélem, hogy ott majd lesz mivel tüzet raknunk - mondta mosolyogva a doktor.

- Lesz - felelte az amerikai.

- Csak azért mondom - folytatta a doktor -, mert az én jég-lencsém jó ugyan, de ha nincs napsütés, akkor némi kívánnivalót hagy hátra; márpedig a Sarktól nem is egészen négyfoknyi távolságra vajmi ritkán süt a nap!

- Alig négyfoknyira bizony - felelt sóhajtvá Altamont -, az én hajóm most ott van, ahová soha, egyetlen hajó sem merészkedett előre!

- Indulás! - hangzott fel Hatteras kurta parancsszava.

- Indulás! - ismételte a doktor, s nyugtalan pillantást vetett a két kapitányra.

A táplálkozás visszaadta erejüket, a kutyák is bőségesen részesedtek a medvehús hulladékaiból, s gyorsan haladtak észak felé.

Útközben a doktor szerette volna megtudni Altamonttól, hogy voltaképpen miért jött ilyen magasra északra, de az amerikai kitérően válaszolt.

- Erre a két emberre vigyázni kell - súgta a főmatróz fülébe a doktor.
- Értem! - felelte Johnson.
- Hatteras sohasem intézi a szót az amerikaihoz, emez meg nemigen hajlandó háládatosnak mutatkozni! Még szerencse, hogy itt vagyok én.
- Clawbonny úr - felelt Johnson -, mióta ez a jenki feléledt, nekem nem nagyon tetszik az ábrázata.
- Nagyon tévednék, ha azt hinném, hogy az amerikai nem sejti Hatteras terveit - felelte a doktor.
- Ön tehát azt hiszi, hogy ennek az idegennek ugyanaz jár az eszében, ami a kapitánynak?
- Ki tudja, Johnson. Az amerikaiak bátrak, sőt vakmerőek. Amit egy angol a fejébe vett, azt egy amerikai is megkísérelhette.
- Ön azt gondolja, hogy Altamont...
- Én nem gondolok semmit - felelte a doktor -, de az amerikai hajójának földrajzi helyzete a Sark felé vezető úton elgondolkoztatja az embert.
- De hiszen Altamont azt állítja, hogy ő akarata ellenére sodródott oda.
- Azt mondja! Igen ám, csakhogy én különös mosolyt vettem észre az ajkán.
- Az ördögbe is! Hát két ilyen dudás aztán igazán nem fér meg egy csárdában, Clawbonny úr!
- Adja az ég, hogy tévedtem légyen, Johnson, mert ez a helyzet súlyos következményekkel járhatna, ha ugyan nem vezetne éppenséggel katasztrófára!
- Remélem, Altamont nem felejtí el, hogy mi mentettük meg az életét!
- Na és ő most tán nem menti meg a mienket? Azt meg kell adni, hogy nélkülünk ő már nem élne; de azt is, hogy önélküle, a hajója nélkül, a benne felhalmozott élelem és tüzelő nélkül nem tudnánk mihez kezdeni.
- Az a fő, hogy ön itt van, Clawbonny úr, és én remélem, hogy az ön segítségével majd csak megússzuk ezt is.
- Én is remélem, Johnson.

Az utazás minden különösebb esemény nélkül folytatódott. Nem volt hiány medvehúsban, pompásan lakmároztak belőle. Hála a doktor élceinek és kedves bölcselkedésének, szinte jókedvű lett a kis csapat. Ez az érdekes férfiú minduntalan előhúzott az ő tudós-tarisznyájából valami olyan tanulságot, amely a tényekkel s dolgokkal összefüggött. A doktor továbbra is jó egészségnek örvendett. Még csak le se fogyott a sok nélkülözéstől; liverpooli barátai is könnyen ráismerhettek volna, ha másról nem, aranyos kedélyéről.

A szombat délelőtt folyamán észrevehetően megváltozott a határtalan hómező képe; az egymásra torlódott jégtömbök, a mind gyakoribb packek, az egymás hegyen-hátán heverő jégtorlaszok mind arról tanúskodtak, hogy nagy nyomás alatt áll a jégmező. Nyilvánvaló volt hát, hogy valami ismeretlen szárazföld vagy még fel nem fedezett sziget szűkítette el az átjárókat, s idézte elő ezt a felfordulást. Az édesvízből keletkezett mind gyakoribb s mind terjedelmesebb jégtömbök is a közeli partot jelezték.

Tehát valami fel nem fedezett, új föld van itt a közelben, s a doktor égett a vágytól, hogy ennek a földnek berajzolásával gazdagíthassa az északi félteke térképét. El sem lehet képzelni, mekkora öröm az, mikor ismeretlen partokat határoz meg a tudós, s ceruzája hegye az új

terület körvonalait rajzolja. Hát ha Hatterasnak az volt a célja, hogy az Északi-sark földjét tapossa, akkor a doktoré meg ez volt. Már előre örült, ha arra gondolt, milyen névre kereszteli majd a tengereket, tengersizségeket, öblöket, ennek az új kontinensnek minden egyes kanyarulatát. Persze ebből a dicső névjegyzékből nem feledi majd ki sem társait, sem barátait, sem „Öfelségét”, sem a királyi családot, de önmagát sem; s jogos elégtétellel már szinte látta azt a bizonyos „Clawbonny-hegyfok”-ot.

Naphosszat ezekkel a gondolatokkal bíbelődött. Estére letáboroztak, úgy mint mindig, és éppúgy tartottak soros őrőseget ezen az éjszakán, az ismeretlen szárazföld közelében.

Másnap, vasárnap, medvetalpból készült kiadós és pompás ebéd után, kissé nyugatnak térve el, folytatták útjukat észak felé. Az út nehezebb lett ugyan, de azért elég gyorsan haladtak.

Altamont a szán tetejéről lázas érdeklődéssel figyelte a látóhatárt. Társain önkéntelenül is nyugtalanság vett erőt. A legutóbbi megfigyelések szerint pontosan az északi szélesség $83^{\circ} 35'$ -én és a nyugati hosszúság $120^{\circ} 15'$ -én voltak. Ez volt az a jelzett hely, ahol az amerikai hajónak lennie kellett. Élet-halál kérdése dől el ezen a napon.

Végre délután két óra tájban Altamont egyenesen felállt a szánon, hangos kiáltással állította meg a kis csapatot, s ujjával egy fehér tömegre mutatott, amelyet senki másnak a szeme nem bírt volna megkülönböztetni a körülötte levő jéghegyektől, és harsány hangon kiáltott fel:

- *A Porpoise!*

VI. A PORPOISE

Március 24-e nagy ünnepnap: virágvasárnap. Ezen a napon Európa falvait és városait virág és zöld lomb borítja el, harangok szava száll, s a virágok édes illata tölti be a levegőt.

De mily szomorú is ez a nap itt, ebben a kietlen jégvilágban! Halálos csönd! Zordonan zúgva sziszeg a szél. Sehol egy fűszál, még csak egy száraz levél se, sehol!

És ez a vasárnap mégiscsak örömnép volt a mi sarkutazóinknak, mert végre rátaláltak azokra a készletekre, amelyek nélkül rövidesen éhen haltak volna.

Meggyorsították lépteiket, a kutyák is buzgóbban húztak, Duk örvendezve csaholt, és a csapat nemsokára odaérkezett az amerikai hajóhoz.

A *Porpoise*-t teljesen betemette a hó. Semmi sem látszott belőle, se az árbocai, se a vitorlafája, se a kötélzete. Egész felszerelését tönkretette a hajótörés. A hajó egy sziklaágyba ékelődött be, amelyből semmi sem látszott, amikor ráfutott. Az összeütközés ereje oldalára döntötte a *Porpoise*-t. A hajó vízvonala alatti része felszakadva tátongott. A *Porpoise* lakhatatlannak látszott.

Annak látszott, s az is volt, ezt a kapitány, a doktor és Johnson is megállapította, amikor nagy nehezen behatoltak a hajó belsejébe. Több mint tizenöt látnyi jeget kellett eltávolítaniuk, hogy a nagy fedélzeti nyílás deszkázatához hozzáférhessenek. De általános volt az öröm, mikor megállapították, hogy - bár a jégmezőn számtalan állati lábnyomot vettek észre - az állatok megkímélték a becses élelmiszerkészletet.

- Ha tüzelünk és élelmünk van is elég - mondta Johnson -, de én ezt a hajótestet nem találom lakhatónak.

- Nos hát akkor hókunyhót kell építenünk - felelte Hatteras -, és a lehető legjobban berendezkednünk a szárazföldön.

- Ez kétségtelen - vette át a szót a doktor. - De ne siessük el, s csináljuk jól a dolgunkat. Szükség esetén ideiglenesen a hajón is meghúzódhatunk, s azalatt majd felépítünk egy erős házikót, ahol nyugton leszünk a hidegtől is meg az állatoktól is. Vállalom, hogy én leszek az építésmérnök, s majd megnézzhetik a munkámat!

- Én nem is vonom kétségbe a tehetségét, Clawbonny úr - felelt Johnson. - Rendezkedjünk be itt, ahogyan csak tudunk, és leltározzuk fel a hajó rakományát. Sajnos, én nem látok itt se dereglyét, se csónakot, és ezek a roncsok nagyon rossz állapotban vannak ahhoz, hogy új hajót építhessünk belőlük.

- Ki tudja - felelt a doktor. - Ha ráér az ember, s tud gondolkozni, sok mindent meg lehet csinálni. Most nem hajózásról van szó, hanem arról, hogy állandó lakhelyet létesítsünk. Tehát azt javaslom, hogy egyelőre ne foglalkozzunk más tervekkel, hanem végezzük sorján a dolgunkat.

- Bölcs beszéd - felelte Hatteras. - Kezdjük azzal, ami a legsürgősebb.

A három utas elhagyta a hajót, visszatértek a szánhoz, s közölték terveiket Bell-lel meg az amerikaival. Bell azt felelte, hogy ő máris kész a munkára. Az amerikai, amikor meghallotta, hogy semmihez sem lehet kezdeni a hajójával, csak megrázta a fejét. Minthogy azonban

hiábavaló lett volna most ezen vitatkozni, elfogadták azt az indítványt, hogy egyelőre a *Porpoise* lesz a szállásuk, aztán majd egy jókora lakóházat építenek a parton.

Délután négy órára az öt utas úgy-ahogy berendezkedett az alsó fedélzeten. Hosszú fenyőrudakból és holmi árbocmaradványokból Bell csaknem sima padlózatot tákolt össze, erre rakták le a fekhelyeket, amelyek ugyan kőkeményre fagytak, de majd fölengednek, ha begyűjtanak a kályhába. Altamont a doktorra támaszkodva nagyobb nehézség nélkül csoszogott el a számára fenntartott sarokig. Mikor hajójára tette a lábát, boldogan felsóhajtott, s ezt a főmatróz nem tekintette valami jó jelnek.

- Otthon érzi itt magát - gondolta az öreg tengerész -; úgy tesz, mintha mi csak meghívott vendégei volnánk!

A nap hátralevő óráit a pihenésnek szentelték. Nyugati szél kezdett fújni, s ez időváltozással fenyegetett. Az odakünn elhelyezett hőmérő -32°-ot mutatott.

Mindent egybevetve, a *Porpoise* a hideg sarkpontján túl feküdt, s bár északabbra, de aránylag mégis kevésbé jeges északi szélesség alatt.

Azzal fejezték be a napot, hogy elköltötték, ami a medvehúsból még megmaradt, s ezt a hajókamrában talált kétszersülttel és teával egészítették ki. De most aztán győzött a fáradtság, s nemsokára mindnyájan az igazak álmát aludták.

Reggel Hatteras és társai kissé későn ébredtek. Most már más terveket forgattak a fejükben. Már nem kellett aggódni amiatt, hogy mit esznek holnap. Csak arra gondoltak hát, hogy minél kényelmesebben rendezkedjenek be. A hajótöröttek úgy tekintették magukat, mintha rendeltetési helyükre érkezett hadoszlopok lennének, s az út szenvedéseit feledve, csak arra gondoltak, hogy elviselhető jövődőt teremtsenek maguknak.

- Hű, de jó, hogy nem kell kérdezni, hol pihenünk le este, s mit eszünk holnap! - kiáltott fel a doktor, és kitárta karját.

- Kezdjük a leltár felvételével - felelt erre Johnson.

A *Porpoise*-t tervezett messzi útjára tökéletesen szerelték fel, s látták el élelemmel annak idején.

A leltározás az alábbi élelmiszer-mennyiségeket állapította meg: hatezer-százötven font liszt, zsír, pudinghoz való mazsola; kétezer font marha- és sózott disznóhús; ezerhatszáz font pemmican, hétszáz font cukor s ugyanannyi csokoládé; másfél láda, kilencvenhat font súlyú tea; ötszáz font rizs, több hordó gyümölcs- és főzelékkonzerv; bőséges citromlékészlet, cochlariamag, sóska, zsázsa; háromszáz gallon rum és pálinka. A lőporkamrában nagy mennyiségű lőpor, golyó és ólom volt felhalmozva. Szén és fa is bőségesen volt raktáron. A doktor óvatosan vette kézbe a fizikai és hajózási műszereket, sőt egy Bunsen-féle szárazelemre is bukkant, amit azért raktároztak volt be, hogy villamossági kísérleteket végezhesse.

Egyszóval a mindenfajta felszerelés és élelem öt embernek két évre volt elegendő, ha teljes adagokat számítunk. Sem az éhhaláltól, sem a fagyhaláltól nem kellett félni többé.

- Most hát, hogy létfenntartásunk biztosítva van, mi sem akadályozhat meg bennünket abban, hogy tovább menjünk északnak, egészen a Sarkig - jelentette ki a doktor.

Hatteras felrezzent a szóra.

- A Sarkig! - visszhangozta.

- Kétségkívül - folytatta a doktor. - A nyári hónapokban semmi akadály a szárazföldön előre nyomulhassunk, egy kutatóútra.

- Igen, a szárazföldön át! De a tengereken át hogyan?

- Nem lehetne a *Porpoise* deszkáiból valami bárkát összeácsolni?

- Persze egy amerikai bárkát! - felelt megvetően Hatteras. - És ez az amerikai lenne a parancsnoka!

A doktor megértette a kapitány ellenszenvét, s úgy vélte, hogy nem szükséges tovább feszegetni ezt a kérdést. Másra terelte hát a beszélgetést.

- Most, hogy az ellátást illetően már tudjuk, mihez tartunk magunkat - folytatta -, raktárhelyiségeket kell építenünk az élelmiszer elhelyezésére, s egy lakóházat, magunknak. Építőanyag van elég, s nagyon kényelmesen berendezkedhetünk. Remélem, Bell - fordult most a hajóácshoz a doktor -, hogy maga majd remekel a munkában, barátom; egyébként én is adhatok néhány jó tanácsot.

- Én készen állok a munkára, Clawbonny úr - felelt Bell. - Akkor se jönnék zavarba, ha ezekből a jégtömbökből akár egy egész várost, házsorokat, utcákat kéne építenem, ha egyszer szükség volna rá.

- Á, dehogyis kell nekünk annyi. Vegyünk példát a Hudson-öböl Társulat tisztviselőitől. Azok azért építenek erődítményeket, hogy nyugtuk legyen az állatoktól meg az indiánoktól. Nekünk se kell több; sáncoljuk el magunkat, ahogy csak tölünk telik. Egyik oldalon a lakóház, a másikon a raktárak, s valami középsáncféle meg két bástya, fedezékül. Majd ebből az alkalmából igyekszem visszaemlékezni tábornoki ismereteimre.

- Hitemre, Clawbonny úr - lelkesedett Johnson - egy percre sem kételkedtem abban, hogy az ön irányításával valami szépet alkotunk!

- Nos hát, barátaim, legelőbb is a megfelelő helyet kell kiválasztanunk; a jó építésmérnöknek mindenekelőtt a tereppel kell megismerkednie. Velem jön, Hatteras?

- Megbízom önben, doktor - felelte a kapitány. - Csak menjen. Addig én majd végignézek a parton.

Altamont még túlságosan gyenge volt ahhoz, hogy részt vegyen a munkában, így hát őt a hajón hagyták, s az angolok kimentek a szárazföldre.

Ködös idő volt; délben -23°-on állt ugyan a hőmérő, de szélcsend lévén, elviselhető volt a hideg.

Innen a partról nézve, nyugatra, ameddig csak a szem elláthatott, végtelen, befagyott tenger terült el; ezt a tengert keletre kerek, mély, öbölszerű torkolatokkal megszakított, s befelé hirtelen kétszáz yardra emelkedő part szegélyezte. Így a part tágas öblöt alkotott, teletűzdelve azokkal a veszedelmes sziklákkal, amelyek egyikén a *Porpoise* hajótörést szenvedett. Távolabb a szárazföldön hegység emelkedett, a doktor mintegy ötszáz ölre becsülte a magasságát. Észak felé hegyfok látszott, lankái a tengerig nyúltak. A parttól hárommérföldnyire közepes nagyságú sziget, jobban mondva szigetcske emelkedett ki a jégmezőből. Nem lett volna nehéz megközelíteni ezt a biztos horgonyzási lehetőséget és menedéket nyújtó kikötőt. Egy jól hozzáférhető külön kis kikötő is volt a part egy bevágásában, ha ugyan az olvadás valaha is mentesíti a jégtől az északsarki óceánnak ezt a részét. Azonban - legalábbis Belcher és Penny beszámolóí szerint - a nyári hónapokban ennek az egész tengernek szabadnak kell lennie.

A lejtő derekán kör alakú, mintegy kétszáz láb átmérőjű fennsíkot látott a doktor. A fennsík az öböl három oldalát foglalta el; a negyedik oldalt egyenesen égnek meredő, húsz öl magas sziklafal zárta el. Ide csak a jégbe vágott lépcsőfokokon lehetett felkapaszkodni. Ez a hely

alkalmasnak látszott arra, hogy itt szilárd épületet emeljenek, s azt könnyűszerrel erődítménnyé is ki lehetett építeni; a természet kezükre járt itt, csak ki kellett használniuk a hely fekvésének előnyeit.

A doktor, Bell és Johnson úgy jutottak fel a fenssíkra, hogy fejszékkel vágták maguk előtt a lépcsőfokokat a jégbe. A fenssík felülete tökéletesen sima volt. A doktor, miután kijelentette, hogy a hely kiválóan alkalmas az építkezésre, úgy határozott, hogy el kell távolítaniuk a talajt borító tíz láb vastag, jéggé fagyott hóréteget, mert a lakóházat és a raktárakat szilárd talajra kell építeni.

Hétfőn, kedden és szerdán szakadatlanul dolgoztak. Végre leértek a talajig; rendkívül kemény, tömör gránit volt ez, lepattogzott gerincei olyan élesek, mint az üvegszilánk, de még gránitot és nagy földpátkristályokat is tartalmazott; csak úgy szikrázott, s visszapattant róla a csákány.

A doktor most már megadta a hókunyhó méreteit és tervét; negyven láb hosszú, húsz láb széles s tíz láb magas legyen; a beosztás: három helyiség - egy társalgó, egy hálószoba és egy konyha. Többre nem is volt szükség. Balra tervezték a konyhát, jobbra a hálószobát s középtűt a társalgót.

Öt napig tartott a szorgos munka. Építőanyagban nem volt hiány. A jégfalakat elég vastagra méretezték ahhoz, hogy az olvadásnak ellenállhassanak, mert nem lehetett megkockáztatni, hogy akár nyáron is fedél nélkül maradjanak.

Amint a ház emelkedett, kezdett kialakulni takaros formája; négy homlokzati ablaka volt, két ablaka a társalgónak, egy a konyhának s egy másik a hálószobának. Az ablaküveget eszkimó módra készített remek jégtáblák helyettesítették; ez olyan kellemes, tompított világosságot adott, mint a tejüvegablak.

A társalgó előtt, a két ablak között hosszú, fedett úthoz hasonló folyosó húzódott, ezen át lehetett bemenni a házba; a *Porpoise* egyik kabinjának erős ajtaja légmentesen zárta el ezt a folyosót. Mikor a ház elkészült, a doktor elragadtatva nézte művét. Hát azt bizony nehezen lehetett volna megállapítani, hogy milyen építkezési stílust képviselt ez a ház, jóllehet az építész az Angliában annyira elterjedt szász-gótikus stílus képviselőjének vallotta magát. De nem is a stílus volt itt a fontos, hanem az, hogy a ház megálljon a lábán; a doktor hát beérte azzal, hogy vaskos, a zömök, román stílusú oszlopokhoz hasonlatos támasztópillérekkel erősítse meg a homlokzati részt.

A meredek lejtésű tetőzet a gránitfalra támaszkodott. Ez egyben a füstöt kivezető kályha-csővek támaszául is szolgált.

Mikor a nagy építőmunkával elkészültek, a belső berendezésre került a sor. A szobába becipelték a *Porpoise* fekvőhelyeit. Ezeket kör alakban helyezték el egy nagy kályha körül. A padokat, székeket, foteleket, asztalokat, szekrényeket is elhelyezték az ebédlőnek is használt társalgóban. Végül a konyhába kerültek a hajó tűzhelyei és különféle főzőedényei. A padlón kiterített vitorlák szolgáltak szőnyegül és a belső helyiségek ajtónyílásának elfüggönyözésére is, mert ezeket a helyiségeket nem lehetett egymástól másként elkülöníteni.

A ház falai általában öt láb vastagok voltak, és az ablaknyílások ágyúlőréséhez hasonlatosak.

Az egész rendkívül szilárd építmény volt, kívánni se lehetett különbet. A doktor szerint még rengeteg sok mindent lehetett volna csinálni ebből a mindenféle célra oly könnyen alkalmazható jégből és hóból! A doktor naphosszat számtalan ilyen nagyszerű terven kérődzött, amelyeket persze esze ágában sem volt meg is valósítani, de játékos szellemének ilyen termékeivel tette vidámbbá a közös munkát.

Egyébként, könyvbarát lévén, egyszer egy ritka könyvet olvasott, amelynek ez volt a címe: „A Szentpétervárott 1740 januárjában épült jégház és a benne levő tárgyak tüzetes leírása”. Ez az emlék most nagyon felajzotta a doktor találékony szellemét. Egy este mesélt is társainak ennek a jégpalotának csodáiról.

- Miért ne tudnánk mi is megcsinálni itt azt, amit Szentpétervárott felépítettek? - mondta nekik. - Mi hiányzik hozzá? Semmi. Még a képzelőtehetség sem!

- Gyönyörű lehetett az a jégpalota, ugye? - kérdezte Johnson.

- Tündéri volt, barátom! Az Anna császárnő parancsára épült ház, amelyben 1740-ben egyik udvari bolondjának lakodalmát rendeztette, körülbelül akkora volt, mint ez a mienk, de a jégpalota homlokzata előtt hat jégágyú sorakozott a jégből való ágyútálpakon. A löporral s golyóval töltött ágyúkat többször is elsütötték anélkül, hogy szétrepedtek volna; továbbá hatvanfontos bombákhoz való mozsarak is voltak ott; így hát szükség esetén mi is félelmetes tüzéséget tudnánk itt felállítani. A hozzávaló „bronz” a kezünk ügyében van, úgyszólván az égből hull az ölünkbe. De a művészi ízlés igazi diadala a jégpalota homlokzata volt! Csodaszép jégoszlopok díszítették, a feljáró ugyancsak jégből készült virágvázzakkal és narancsfákkal gyönyörködtette a szemet. Jobbra óriási elefánt állt, nappal vizet, éjszaka meg égő petróleumot fecskendezett ormányából. Tyű, micsoda tökéletes állatseregletet tudnánk mi itt csinálni, ha akarnánk!

- Ami az állatokat illeti - felelt Johnson -, hát úgy vélem, azokban itt sem lesz hiány, és ha nincsenek is jégből, azért elég érdekesek lesznek!...

- Nem baj - felelte a harcias kedvű doktor -, majd módját ejtjük, hogy védekezhessünk támadásaik ellen. De visszatérve az én szentpétervári jégpalotámra, még azt is hozzáteszem, hogy asztalok, mosdóberendezések, tükörök, kandeláberok, gyertyák, ágyak, matracok, párnák, függönyök, faliórák, székek, játékkártyák, teljes étkészlettel telt szekrények voltak benne, s mindez cizellált, esztorgályozott, faragott jégből, és végül a teljes bútorzat is.

- Szóval valóságos palota volt - mondta Bell.

- Tündökletes, császárnőhöz méltó palota! Ó, a jég! Milyen jól is tette a természet, hogy feltalálta, mert hisz mennyi csodálatosat nyújt, s méghozzá milyen áldás a hajótörötteknek!

A jégház berendezése március 31-ig tartott. Éppen húsvét volt, s az ünnepet a pihenésnek szentelték. Az egész napot a társalgóban töltötték, ott tartották az istentiszteletet is, s mindannyian meg lehettek elégedve a „hókunyhójuk”-kal.

Másnap a raktárak és a löporkamra építésére került a sor. Ez még vagy egyheti munkát adott, beleszámítva a *Porpoise* teljes leszerelését is, ami elég nehéz munka volt, mert a nagy hidegben nem lehetett egyfolytában soká dolgozni. Végre április 8-án az élelemkészlet, a tüzelő és a löpor is fedél alatt s tökéletes biztonságban volt. A raktárak északi fekvésűek voltak; a löporkamra a fennsík déli oldalán épült, a ház mindkét végétől mintegy hatvanlábnyi távolságra. A raktárak közelében a szánfogató grönlandi kutyái számára egy kutyaólfélt szerkesztettek, amelyet a doktor a „kutyapalota” címmel tisztelt meg. Duk a férfiakkal lakott, a közös helyiségekben.

Most aztán a lakóhely védelmi eszközeire tért át a doktor. Útmutatásai szerint valóságos jég-erődítménnyel vették körül a fennsíkot, amely így minden oldalról védve volt. Mivel ez az erődítmény természetes lejtőt alkotott, se beugró, se kiálló része nem lévén, egész vonalán egyforma erős volt. A doktor ezt a védelmi rendszert kétségtelenül amaz érdemes Tobie de Sterne szellemében alkotta, aki éppen olyan jószágosan szelíd és jó kedélyű volt, mint ő. Látni kellett volna, amint a belső meredély lejtésének, a mellvéd hajlatának és a löemelvénnyel

szélességének számításait végezte! De ezzel a könnyen megmunkálható hóval valóságos élvezet volt dolgozni, s így a szeretetre méltó mérnök hét láb vastagságúra méretezhette a jégfalakat. Egyébként a fennsík uralkodott az öböl felett, így hát sem belső lejtőt, sem külső töltést, sem pedig védőbástyát nem kellett építenie; a hómellvéd a fennsík körvonalait követve a sziklafalhoz vezetett vissza, s a ház két végéhez tapadt. Ezek a tábortani munkálatok április 15-én értek véget. Az erődítmény tökéletesen sikerült, s látszott, hogy a doktor nagyon büszke is művére.

Valóban, ez az erődített övezet egy egész eszkimó törzs ellenében is hosszú ideig tarthatta volna magát, ha ugyan ilyen ellenségekkel valaha is találkozna ezen a szélességi fokon. De nyoma sem volt emberi lénynek ezen a tájon. Hatteras, az öböl talajalakulását vizsgálgatva sehol sem akadt olyan kunyhómaradványokra, amelyek széltében találhatók a grönlandi törzsek látogatta vidékeken. Úgy látszott, hogy a *Forward* és a *Porpoise* hajótöröttei az elsők, akik ezt az ismeretlen földet tapossák.

De ha embertől nem is kellett tartaniuk, annál félelmetesebbek lehettek az állatok; ám az így megerősített „vár”-ban a kis garnizon lakóinak nem kellett tartaniuk az állatok támadásaitól.

VII. TÉRKÉPÉSZETI VITA

A telelés előkészületei idején Altamont teljesen visszanyerte egészségét és erejét. Már a hajó kirakodásánál is hasznát lehetett venni. Erőtéljes szervezete végül is győzedelmeskedett, és egészséges vére a sápadtságán is diadalmaskodott.

Szemlátomást vált ismét olyan izmos, vérmes, erélyes, értelmes és határozott fellépésű emberre, amilyenek többnyire az Egyesült Államok fiai lenni szoktak. Ugyanaz a vállalkozó szellemű, vakmerő, mindenre kész amerikai lett, aki volt. New York-i származású volt, s amint ezt új útítársainak is elmondta, gyerekkora óta hajózott. Hajóját, a *Porpoise*-t egy gazdag amerikai nagykereskedőkből álló társaság szerelte fel, s bocsátotta tengerre; ennek a társaságnak élén a hírneves Grinnel állott.

Hatteras és Altamont közt volt némi jellembeli hasonlóság, de ők maguk nem voltak rokonszenvesek egymásnak. Nem az a fajta hasonlóság volt ez, amely barátságot ébreszt, éppen ellenkezőleg. Egyébként a jó megfigyelő jelentős eltéréseket találhatott a két férfiú jelleme között; így például annak ellenére, hogy kifelé Altamont mutatott több őszinteséget, mégis Hatteras volt az őszintébb ember. Altamontban több volt a nemtörődömség, kevesebb a megbízhatóság. Nyílt természete nem keltett annyi bizalmat, mint Hatteras komor vérmérséklete. Hatteras egyszer alaposan kifejtette meggyőződését, aztán magába zárkózott. Altamont sokat beszélt, de sokszor semmit sem mondott.

Ilyennek ismerte meg lassacskán a doktor is az amerikai jellemét, s igaza volt abban, hogy ha nem is éppen gyűlöletet, de csírázó ellenségeskedést érzett a *Porpoise* és a *Forward* kapitánya között.

Márpedig a két parancsnok közül itt csak egyik parancsolhatott. Hatteras kétségtelenül elvárhatta az engedelmességet az amerikaitól, az elsőbbség és az erő jogán. Igen ám, de ha az egyik az emberei élén volt itt, a másik viszont saját hajója fedélzetén. És Altamont ezt érezte is.

Altamont, számításból-e vagy ösztönösen, eleinte a doktorhoz húzott; neki köszönhette életét, de inkább a rokonszenv vonzotta ez érdemes férfiú felé, mintsem a háládatosság. Hiába, ez már a derék Clawbonny jellemének elkerülhetetlen hatásából adódott. Úgy nőttek körötte a barátok, mint a napfényen a búza. A közmondás szerint van olyan ember, aki reggel ötkor kel, csak hogy mielőbb ellenségre tehessen szert; a doktor akár hajnali négykor is kelhetett volna, s ez nem sikerült volna neki.

De elhatározta, arra használja fel Altamont barátságát, hogy megtudakolja, mi az indítóoka sarkvidéki útjának. Ám az egyébként oly bőbeszédű amerikai azzal felelt, hogy - nem felelt, és megint csak azt a régi nótáját ismételte, az Északnyugati átjáróról.

A doktor mást gyanított az expedíció okául, ugyanazt, amitől Hatteras félt. Így hát ügyelni akart arra, hogy az ellenfelek emiatt össze ne szólalkozzanak, de ez nem mindig sikerült neki. A legegyszerűbb beszélgetések akaratlanul is minduntalan azzal fenyegettek, hogy vitává fajulnak, s minden szó lángra lobbanthatta az érdekellentétek szikráját.

S nemsokára valóban így is történt. Mikor a ház elkészült, a doktor elhatározta, hogy pompás lakomával szenteli fel. Ez jó ötlet volt; Clawbonny így akarta meghonosítani ezen a sarki tájon az európai élet örömeit és szokásait. Bell pontosan szállította is a lőtt vadat: néhány hófajdot meg egy fehér nyulat, az új tavasz első hírnökeit.

Április 14-én, a húsvét utáni második vasárnapon rendezték a házszentelő lakomát. Szép, nagyon száraz idő volt, s csikorgó hideg. De a hideg nem merészelt behatolni a jégházba, mert a doromboló kályhák könnyen végeztek volna vele.

Nagy kanállal ettek! A friss hús kellemes változatosság volt az örökös pemmican és sózott hús után. A megint csak a doktor keze munkáját dicsérő csodafinom pudíngot a repetálás tisztessége érte, mindenki kétszer kért belőle. A tudós főszakács, kötényével a derekán, s késével az övében, az angol lordkancellár konyhájára se hozott volna szégyent.

A csemegénél megjelentek az italok is; az amerikai nem volt antialkoholista, mint az angolok, így hát semmi oka sem volt arra, hogy ne hajtson fel egy pohár gint vagy brandyt. De többi - egyébként józan életű - asztaltársa is baj nélkül megengedhette most magának a szabály áthágását, tehát, mondhatni, egyenest „orvosi rendeletre”, a vidám lakoma végén összezsendeztek a poharak. Az Egyesült Államokra mondott felköszöntők alatt Hatteras egyszerűen hallgatott.

Ekkor a doktor révén érdekes kérdés került szőnyegre.

- Barátaim - kezdte -, az nem minden, hogy átkeltünk a tengerszorosokon, a hómezőkön, a jégpusztaságokon, és eljutottunk idáig. Még maradt valami tennivalónk. Azt indítványozom most önöknek, hogy adjunk nevet ennek a vendégszerető földnek, ahol jólétre és pihenőre találtunk. A világ minden hajósa ezt a szokást követi, s egy se akad köztük, aki ezt, hasonló körülmények között elmulasztotta volna. Ha majd egyszer hazatérünk, e partok vízrajzi leírásával együtt azokat a hegyfokokat, öblöket, földnyelveket és emelkedéseket is nevükön kell neveznünk beszámolónkban, amelyek e partokat megkülönböztetik. Ez feltétlenül szükséges.

- Ez aztán az okos beszéd! - kiáltott fel Johnson. - De egyébként is: mihelyt ezeknek a területeknek megvan a külön nevük, mindjárt komolyabb képet ölthetnek, mert akkor senkinek sincs joga őket holmi elhagyott, ismeretlen szárazföldeknek tekinteni.

- Nem is számítva azt - lódította Bell -, hogy ez egyszerűsíti az utazási tájékoztatást, s megkönnyíti az utasítások végrehajtását. Egynémely expedíción vagy vadászatban arra kényszerülhetünk, hogy elváljunk egymástól; márpedig leghamarabb akkor találhat rá az ember a visszafelé vezető útra, ha a nevét tudja.

- Nos hát mivel ebben a tárgyban mindnyájan egyetértünk, kíséreljük meg az adandó nevek tekintetében is megegyezésre jutni, és a nevek megállapításánál ne feledkezzünk meg se hazánkról, se barátainkról. Ami engem illet, ha én ránézek egy térképre, az a legnagyobb örömöm, ha egy hegyfok végén, egy sziget mellett vagy egy tenger közepén valamelyik honfitársam nevét pillantom meg. Ez amolyan kedves baráti szolgálat a földrajzban.

- Igaza van, doktor - felelte az amerikai -, s ráadásul ön úgy találja ezeket a dolgokat, hogy az még emeli az értéküket.

- Hát nézzük sorjában - felelt a doktor.

Hatteras eddig még nem vett részt a beszélgetésben. Elgondolkozva ült ott. De most, mikor minden tekintet ráirányult, felállt, s ezt mondta:

- Ha nincs jobb indítvány s ha senkinek sincs kifogása ellene - (itt Hatteras Altamontra nézett) illendőnek tartom, hogy ezt a mi lakhelyünket nevezzük el ügyes építészéről, aki a legkülönb közöttünk. Legyen Doktor-lak a neve.

- Helyes! - felelt Bell.

- Helyes! - kiáltott fel Johnson. - Doktor-lak.

- Ennél okosabbat ki sem találhatnánk - szólt hozzá Altamont is. - Éljen dr. Clawbonny!

Háromszoros, de egy szívvel kiáltott hurrá harsant fel; Duk csaholással járult hozzá az ünnepeléshez.

- Tehát nevezzük így ezt a házat, addig is, míg majd egy új földet nem nevezhetünk el barátunkról.

- Ó, ha a földi paradicsomnak még nem lenne neve - lelkesedett a doktorért Johnson -, remekül illenék rá a Clawbonny név!

A doktor meghiúsult próbált szerénykedni, de hiába, ezen keresztül kellett esnie, így hát annak rendje és módja szerint kimondták, hogy ezt a Doktor-lak konyhájában készült ünnepi lakomát most a Doktor-lak szalonjában költik el, hogy utána a Doktor-lak hálósobájában térjen nyugovóra a jókedvű társaság.

- Most pedig vegyük sorra a legfontosabb pontokat, amelyeket felfedeztünk - tért rá a tárgyra a doktor.

- Itt ez a végtelen tenger, amely körülvesz bennünket - emelt szót Hatteras -, s melynek hullámain nem szelte előttünk senki hajója.

- Senki hajója! - vetette közbe élesen Altamont. - Véleményem szerint nem lenne szabad megfeledkezni a *Porpoise*-ről. Ha ugyan nem a szárazföldön át került ide - tette hozzá gúnyosan.

- Azt lehetne hinni, hogy a szárazföldön át jött ide - vágott vissza Hatteras -, ha azokat a sziklákat látjuk, amelyeken most ringatózik.

- Igaza van, Hatteras - mondta Altamont sértődötten -, de ha mindent egybevetünk, nem ér-e ez vajon többet, mint hamuként szóródni szét a levegőben, ahogyan ezt a *Forward* cselekedte?

Hatteras éles visszavágásra készült, amikor a doktor közbelépett.

- Barátaim - csillapította őket -, itt egyáltalán nem hajóról, hanem egy ismeretlen tengerről van szó...

- Ez a tenger nem ismeretlen - felelt Altamont. - Minden sarkvidéki térképen rajta van már a neve. Északi-Jeges-tengernek hívják, és én nem tartom helyénvalónak, hogy megváltoztassuk a nevét. Majd később, ha netán felfedezzük, hogy csak egy tengersizorról vagy öbölről van szó, meglátjuk, mi a teendőnk.

- Ám legyen - bólintott Hatteras.

- Hát ebben megegyeztünk - felelt a doktor, s már félig-meddig meg is bánta, hogy ilyen, hazafias vetélkedésekre alkalmat adó vitát vetett fel.

- Térjünk rá hát akkor ennek a földnek az elnevezésére, amelyre most lábunkat tettük - folytatta Hatteras. - Nem hinném, hogy volna neve akár a legújabb térképeken is!

Beszéd közben mereven tekintett Altamontra, de az állta pillantását, s így felelt:

- Hát ebben is téved, Hatteras.

- Hogy tévedek? Micsoda? Ennek az ismeretlen területnek, ennek az új földnek...

- ...már van neve - fejezte be a mondatot nyugodtan az amerikai.

Hatteras hallgatott. Ajka remegett.

- És mi az a név? - kérdezte az amerikai állításán kissé csodálkozó doktor.

- Kedves Clawbonny - felelt Altamont -, minden hajósnak megvan az a szokása, hogy ne mondjam: jogos szokása, hogy nevet ad annak a szárazföldnek, amelyre ő lép elsőnek. Nekem hát úgy tűnik, hogy ez alkalommal én is élhettem, nekem is élnem kellett ezzel a vitathatatlan jogommal...

- Azonban... - szólt közbe Johnson, akinek nem tetszett Altamont hideg, éles hangja.

- Szerintem nehéz lenne azt állítani - folytatta Altamont -, hogy a *Porpoise* nem kötött ki ezen a ponton, még ha elfogadjuk is, hogy „szárazföldön át érkezett ide” - tette hozzá, Hatterasra nézve. - Ez a tény egy percig sem kérdéses.

- Ezt az állítást nem áll módomban elfogadni - felelt komolyan, indulatain erőt véve Hatteras. - Ahhoz, hogy nevet adjunk, legalábbis fel kell fedeznünk azt, amit el akarunk nevezni. S én úgy vélem, hogy amit ön tett, az nem felfedezés. De egyébként is: hol lenne ön nélkülünk, uram? Ön, aki itt most feltételeket szab nekünk! Húsz láb mélyen a hó alatt!

- Hát ön hol lenne énnélkülem és a hajóm nélkül, uram? - vágott vissza élesen az amerikai. - Éhen halt volna! Megfagyott volna!

- Ugyan, barátaim! - lépett közbe ismét, tőle telhető szelídséggel a doktor. - Nyugalom! Mindent el lehet intézni! Hallgassanak meg.

- Ez az úr - folytatta Altamont a kapitányra mutatva - énfelőlem minden földet elnevezhet itt, amit felfedez. Ha felfedezi! De ez a szárazföld itt az enyém! Még annak a követelésnek sem adhatnék helyet, hogy két neve legyen, mint a Grinnel-földnek, amelyet Prince Albert-földnek is neveznek, mivelhogy egy angol meg egy amerikai egyszerre fedezte fel. De ez itt más dolog. Az én elsőbbségi jogom vitathatatlan. Az én hajóm előtt egyetlenegy hajó sem érintette ezt a partot. Ember nem tette a lábát énelőttem erre a szárazföldre, hát én adtam neki nevet, s ez is marad a neve.

- És mi ez a név? - kérdezte a doktor.

- Új-Amerika - felelte Altamont.

Hatteras keze ökölbe szorult az asztalon, de szörnyű erőfeszítéssel sikerült erőt vennie magán.

- Be tudja ön nekem bizonyítani - fordult Hatteras felé Altamont -, hogy valaha is angol ember lába lépett volna egy amerikai előtt erre a földre?

Johnson és Bell hallgatott, ámbár meglehetősen bosszantotta őket a kapitányuk ellenfelének ez a parancsolgató fennhéjázása. De ők sem tudtak mit válaszolni.

Néhány pillanatnyi kínos szünet után a doktor emelt szót:

- Barátaim - mondta -, az első emberi törvény az igazság törvénye. Ez minden más törvényt magában foglal. Legyünk hát igazságosak, és ne engedjünk utat gonosz érzéseknek. Altamont elsőbbségét én vitathatlannak vélem. Ezen tehát nem is kell vitatkoznunk. Halasszuk későbbre a revánsot. Angliának még bőven lesz része a mi felfedezéseinkben. Hagyjuk meg tehát ennek a földnek az Új-Amerika nevet. De úgy vélem, azzal, hogy elnevezte, még nem rendelkezik Altamont azok felett a tengeröblök, hegyfokok, földnyelvek és emelkedések felett

is, amelyeket ez a terület magában foglal, s így én semmi akadályát sem látom annak, hogy ezt az öblöt Viktória-öbölnek¹² nevezzük el.

- Semmi akadály - felelt Altamont -, ha viszont amott, azt a tengerbe nyúló hegyfokot Washington-foknak nevezzük.

- Olyan nevet is választhatott volna, uram - kiáltott fel magánkívül Hatteras -, amely angol fülnek kevésbé kellemetlenül hangzik.

- De olyat nem - vágott vissza nagy büszkén Altamont -, amely drágább név lenne egy amerikai fülének.

- Ugyan, ugyan! - szólt bele a vitába ismét a doktor, akinek ugyancsak meggyűlt a baja, hogy e kis világ békességét megőrizhesse -, ne vitatkozzunk erről! Hadd büszkélkedhessek egy amerikai az ő nagy embereikkel. Becsüljük meg a lángelmét, bárhol is találkozunk vele, s mint-hogy Altamont már kiválasztotta a magáét, beszéljünk most hát magunkról és a mieinkről. A mi kapitányunk...

- Doktor - szakította félbe Hatteras -, tekintve, hogy ez amerikai föld, nem óhajtom, hogy a nevem vele kapcsolatban szerepeljen.

- S ez az elhatározása megmásíthatatlan? - kérdezte a doktor.

- Tökéletesen megmásíthatatlan - felelt Hatteras.

A doktor nem ellenkezett tovább.

- Nos hát, akkor maradjon legalább annak valami nyoma, hogy mi itt jártunk - fordult az öreg tengerészhez meg a hajóácshoz. - Indítványozom, hogy azt a szigetet, amit itt látunk magunk előtt, hárommérföldnyi távolságban, a mi főmatrózunk tiszteletére nevezzük el Johnson-szigetnek.

- Ó, Clawbonny úr! - dünnyögte kissé zavartan Johnson.

- Ami pedig ezt a nyugaton felfedezett hegyet illeti, ennek, ha a hajóácsunknak nincs ellenére, a Bell-hegység nevet adjuk.

- Ez túl nagy tisztesség számomra - felelt Bell.

- Így igazságos - mondta a doktor.

- Találóbbr nevet nem is adhatnánk neki - helyeselt Altamont is.

- Most már hát nem marad több keresztelnivalónk, csak az erődítményünk - folytatta a doktor.

- Efölött nincs is mit vitáznunk; mivel azt, hogy itt menedékre találtunk, nem Viktória királynőnek vagy Washingtonnak, hanem a gondviselésnek köszönhetjük, aki összehozott, s így megmentett bennünket, legyen hát ennek az erődítménynek a neve Gondviselés-erőd!

- Nagyon helyes - bólintott Altamont.

- Gondviselés-erőd, ez jól hangzik! - szólt Johnson. - Így hát ha majd északi kirándulásainkról visszatérünk, a Washington-hegyfokon át érkezünk a Viktória-öbölbe, onnan a Gondviselés-erődbe, ahol a Doktor-lakban találunk ellátásra, s térhetünk pihenőre.

- Hát akkor ebben szépen megegyeztünk - felelt a doktor. - Később, felfedezéseinkhez mérten, majd más neveket is kell adnunk, amelyek remélhetőleg nem adnak okot a vitára. Mert itt nekünk támogatnunk és szeretnünk kell egymást, barátaim; ne adjuk hát át magunkat azoknak

¹² A cselekmény idején Viktória királynő uralkodott Nagy-Britanniában. - *A szerk.*

az utálatos szenvedélyeknek, amelyek a társadalmakat gyötrik. Legyünk egy szív, egy lélek, hogy minden ellenféllel szemben erősek és megingathatatlanok maradhassunk. Ki tudja, milyen veszélyeket tartogat még számunkra az ég, s milyen szenvedéseket kell még elviselnünk, míg hazánkat viszontláthatjuk! Egy emberként fogjunk hát össze öten; félre a vetélkedéssel, aminek itt még kevesebb a létjogosultsága, mint bárhol másutt. Érti, Altamont? És ön is, Hatteras?

A két kapitány nem felelt, de a doktor olybá vette, mintha válaszoltak volna.

Ezek után másról folyt a szó. Azt is megbeszélték, hogy vadászatokat kell szervezni, mert ki kell egészíteni, s változatosabbá kell tenni húskészleteiket. Tavasszal majd visszatér a nyúl, a fogoly, sőt még a róka meg a medve is. Elhatározták hát, hogy egyetlen kedvező napot sem mulasztanak el, hogy felfedezőútra ne induljanak Új-Amerika földjén.

VIII. KIRÁNDULÁS A VIKTORIA-ÖBÖLTŐL ÉSZAKRA

Másnap, mihelyt fölkel a nap, Clawbonny megmászta annak a sziklafalnak meglehetősen meredek kaptatóját, amelyhez a Doktor-lak támaszkodott. A sziklafal minden átmenet nélkül csonka kúp alakban végződött. A doktor némi fáradsággal felkapaszkodott a csúcsára, s onnan messzire ellátott e nyilván vulkanikus eredetű, tágas síkság fölött. Óriási fehér lepel fedte a szárazföldet és a tengert, úgyhogy a kettőt nem is lehetett egymástól megkülönböztetni.

Mikor a doktor látta, hogy erről a pontról az egész fennsík áttekinthető, olyan ötlete támadt, amely senkit sem lepett meg, aki őt ismerte.

Mire hazaért, az ötlet annyira megérlelődött, kialakult, elmélyült agyában, hogy teljesen megfontoltan közölhette társaival.

- Az jutott eszembe - mondta nekik -, hogy ennek a fejünk fölött emelkedő kúpnak a csúcsára világítótornyot kellene állítani.

- Világítótornyot? - kiáltottak fel valamennyien.

- Azt. Világítótornyot! Kétféle előnye is lenne. Egyik az, hogy ha távoli kirándulásainkról hazatérünk, éjszaka is mutatja majd nekünk az utat, a másik meg az, hogy a nyolc téli hónap idején megvilágítja a fennsíkot.

- Egy ilyen készülék minden bizonnyal hasznos lenne - felelte Altamont -, de hogyan tudja megcsinálni?

- A *Porpoise* egyik hajólámpájával.

- Mondjuk. De mi égne abban a lámpában? Főkaolaj?

- Dehogy! A főkaolaj nem ad elegendő fényt. Az alig hatolna át a ködön.

- Csak nem azt akarja mondani, hogy ki tudja vonni a mi olajunk hidrogéntartalmát, s így világítógázt képes előállítani?

- Ha mondjuk, ezt csinálnám, még ez a világítás sem lenne elég erős; és azzal a súlyos következménnyel járna, hogy felemésztené a tüzelőnk egy részét.

- Akkor hát nem látom, hogy... - mondta értetlenül Altamont.

- Ami engem illet - szólt bele Johnson -, a higanypuskagolyó és a jéggyűjtőlencse óta, no meg a Gondviselés-erőd felépítése óta én mindenre képesnek tartom Clawbonny urat.

- Nos hát, akkor mondja meg, miféle világítótornyot szándékszik felállítani - sürgette Altamont.

- Nagyon egyszerű - felelt a doktor. - Villanyfényű világítótornyot.

- Villannyal akar világítani?

- Hát persze. Vagy nincs tán önnek a *Porpoise* fedélzetén egy kifogástalan állapotban levő Bunsen-szárazeleme?

- De van - felelte az amerikai.

- Márpedig nyilvánvaló, hogy mikor ön ezt magával hozta, bizonyos kísérletekre gondolt, mert semmi sem hiányzik, sem a tökéletesen szigetelt vezetőhuzalok, sem az elemek üzembe helyezéséhez szükséges sav. Tehát mi sem könnyebb, mint villanyáramot fejleszteni, így majd jobban látunk, és nem kerül semmibe.

- Ez aztán a remek dolog! - lelkesedett a főmatróz. - És minél hamarabb fogunk hozzá, annál...

- Nos, az anyag megvan - felelte a doktor -, és egy óra alatt emelhetünk egy tíz láb magas jégoszlopot, ami teljesen elég is lesz.

A doktor társaival együtt felmászott a kúp csúcsára; a jégoszlop egykettőre állt, s mindjárt meg is koronázták a *Porpoise* hajólámpájával.

Most a doktor bevezette a szárazelemhez csatolt huzalokat. Az elemet a jégház társalgójában helyezték el, ahol a kályha melege óvta a befagyástól. Innen vezetett aztán a huzal a világítótorony lámpájáig.

Mindez hamarosan elkészült, s már alig várták a naplementét, hogy a látványban gyönyörködhesse nek. Mikor leszállt az este, a lámpában egymástól kellő távolságban levő szénrudak két végét egymáshoz közelítették, s a hajólámpából erős fénynyaláb áradt, olyan fény, amelyet a szél nem gyengíthetett, s ki sem olthatott.

Csodálatos látványt nyújtottak az éjszakát remegve elárasztó sugarak, fényük versenyt ragyogott a hómezők fehérségével, s élesen kirajzolta a környező kiszögellések árnyait. Johnsont akaratlanul is tapsra ragadta a látvány.

- Hát Clawbonny úr most meg napot csinált nekünk! - mondta.

- Mindenhez kell konyítani egy kicsit - szerénykedett a doktor.

Az általános álmélkodásnak a hideg vetett véget, s mindenki sietve kuporodott a takarója alá.

Most már rendszeres élet folyt a Doktor-lakban. A következő napokon, április 15-től 20-ig bizonytalan volt az idő. A hőmérséklet hirtelen húsz fokkal is le s fel ugrált. A légkör váratlan változásokat szenvedett, hol hófellegek kavargtak, s szélvihar tombolt, hol meg olyan farkasordító hideg uralkodott, hogy kellő elővigyázat nélkül a lábukat sem teheték ki a házból.

De szombatra elült a szél, így aztán lehetővé vált, hogy egy kirándulásra szánják el magukat. Úgy határoztak hát, hogy egy napot az élelemkészletek felfrissítése végett a vadászatnak szentelnek.

Korán reggel Altamont, a doktor és Bell kétsövű vadászpuskákkal, kellő lőszerezéssel meg egy szekercével felfegyverkezve, borús időben indultak útnak. Hókéseket is vittek magukkal, arra az esetre, ha menedék építésére szorulnának.

Távollétük alatt Hatterasnak a parton kellett kutatóutat tennie, s néhány földrajzi meghatározást végeznie. A doktor gondoskodott róla, hogy üzembe helyezze a világítótoronyt, amelynek sugarai szinte felvehették a versenyt a napsugarakkal; a háromezer gyertyafényű vagy háromszáz gázlámpának megfelelő villanyvilágítás valóban az egyedüli, amelyet a napfényvel össze lehetett hasonlítani.

Csikorgó, szélcsendes, száraz hideg volt. A vadászok a Washington-fok felé tartottak; könnyen haladtak a keményre fagyott havon. Fél óra alatt megtették a hegyfok és a Gondviselés-erőd közti hárommérföldes utat. Duk ott ugrándozott körülöttük.

A part nyugatnak kanyarodott, és a Viktória-öböl magas hegycsúcsai észak felé lejtősödni kezdtek. Ebből arra következtettek, hogy Új-Amerika csak egy sziget lehet, de most nem volt szó arról, hogy alakzatát meghatározzák.

A vadászok szaporán haladtak a tengerpart mentén. Sehol lakhely nyoma, kunyhórom sem, sehol. Szűz földön jártak, amelyet ember lába még nem érintett.

Az első három óra alatt vagy tizenöt mérföldet tettek meg így; nem álltak meg sehol, útközben kaptak be egy-egy falatot, de attól tartottak, hogy vadászatuk eredménytelen lesz, mert alig láttak nyúl-, róka- vagy farkasnyomot. Csak néhány jégmadár repdesett itt-ott, a tavasz hírnökeként jelezve a sarkvidéki állatok visszatértét.

A három vadásznak a szárazföld felé kellett nyomulnia, hogy megkerüljék a mély szakadékokat és a Bell-hegységgel összefüggő meredek sziklákat. De némi késedelemmel visszatérhettek a partra. A jégmező még nem mozdult. Hol van még az! Még mindig a befagyott tenger terült el előttük. De a fókanyomok már e kételtűek első látogatásáról tanúskodtak, s arról, hogy lélegzés céljából már fel-felbukkannak a jég felszínére. Sőt széles mellük nyommaiból és a jégtáblák friss töredezéseiből az is nyilvánvaló volt, hogy sok fóka nemrég már partra is mászott.

Ezek az állatok mohón vágyakoznak a napsugárra, s boldogan sütkéreznek a parton, élvezve a nap áldott melegét.

A doktor felhívta társai figyelmét erre a különös jelenségre.

- Jegyezzük meg jól ezt a helyet - mondta nekik -, nagyon valószínű, hogy majd nyáron százával találunk itt fókát. Ember nem járta partokon könnyen lehet megközelíteni, kézre keríteni őket. De őrizkednünk kell attól, hogy elriasszuk az állatokat, mert akkor úgy eltűnnek, mintha elvarázsolták volna őket, s nem jönnek vissza többé. Így történik aztán, hogy ügyetlen halászok - ahelyett, hogy egyenként végeznének velük - gyakran nagy zaj és ordítózás közepette rontanak rá a fókátömegre, s így vagy elvesztik, vagy veszélyeztetik a zsákmányukat.

- Csak a bőréért vagy az olajáért vadásszák a fókát? - kérdezte Bell.

- Az európaiak csak azért, de szavamra, az eszkimók megeszik. Abból élnek, pedig bizony azok a fókahúscafatok, amelyeket még vérrel és zsírral is összekevernek, nem valami étvágygerjesztőek. De végül is mindent meg lehet szokni, és én vállalom, hogy olyan finom szeleteket készítek a fóka húsból, hogy az egyáltalán nem lesz megvetendő falat, ha csak a feketés színe miatt nem.

- Majd meglátjuk, hogyan válik be, Clawbonny úr! - felelt Bell. - Jómagam teljes bizalommal vállalom, hogy megeszem a fókahúst, ha ezzel önnek örömet szerzek. Hallja, Clawbonny úr?

- Talán azt akarja mondani, kedves Bell barátom, hogy megeszi, ha ez önnek szerez örömet? De akárhogy igyekszik is, ön sose lehet olyan falánk, mint a grönlandiak, akik naponta tíz-tizenöt fontnyit is elfogyasztanak ebből a húsból.

- Tizenöt fontot! - szörnyűködött Bell. - Micsoda gyomor!

- Sarkvidéki gyomor - felelte a doktor -, ezeknek olyan csodálatos a bendőjük, hogy tetszés szerint tágítható; és hozzáteszem, hogy éppúgy össze is húzódik, s egyaránt bírja a szükségletet meg a bőséget. Mikor az eszkimó leül az ebédjéhez, sovány. Mikor megebédelt, olyan kövér, hogy rá sem lehet ismerni! De az is igaz, hogy gyakran egy teljes napig tart az ebédelése.

- Ez a falánkság nyilván a hideg földrészek lakóinak sajátja - mondta Altamont.

- Én is azt hiszem - felelte a doktor -, a sarkvidéken sokat kell enni. Ez itt már nem csupán erő kérdése, hanem egyenest életkérdés. Így hát a Hudson-öböl Társulat fejenként s naponta nyolc font húst vagy tizenkét font halat juttat az embereinek.

- Ez aztán kiadós étrend - jegyezte meg a hajóács.

- De nem olyan kiadós, mint gondolja, barátom. Mert például egy indián, akit így tömnek, nem dolgozik többet és jobban, mint egy angol munkás, aki pedig beéri az ő napi egyfontnyi húsételével meg a pint sörével.

- Akkor hát minden rendben van, Clawbonny úr.

- Persze hogy rendben. De azért joggal csodálkozhatunk az eszkimók étkezésén. Sir John Ross is, mikor a Boothia-földön telet, nem győzte csodálni bennszülött vezetőinek falánkságát. Többek között azt is elmesélte, hogy két ember - értsék meg jól: két ember! - egy délelőtti felfalt egy negyed pézsmaökröt; hosszú csikokra szabdalták fel a húst, s úgy eregették a nyeldek-lőjükbe; aztán mindegyik, közvetlenül az orra előtt, késsel levágta, ami már nem fért a szájába, s átadta társának. Vagy pedig úgy étkeztek ezek a nagybélűek, hogy lassacskán nyeldesték a földig érő hússzalagot, olyanformán, mint ahogyan az óriáskígyó emészti el az ökröt, s eközben ők is hasmánt nyúltak el a földön, mint az óriáskígyó.

- Pfuj! - utálkozott Bell.

- Ahány ház, annyi szokás - felelt bölcselkedően az amerikai.

- Szerencsére! - vágott vissza a doktor.

- Nos hát, mivel ezeken az északi szélességeken ily parancsoló szükségesség a bő táplálkozás - folytatta Altamont -, nem csodálkozom azon, hogy a sarkutazók elbeszéléseiben mindig szerepel az étkezés kérdése.

- Igaza van - felelt a doktor -, ezt én is észrevettem. Ennek az a magyarázata, hogy itt nemcsak bőséges táplálékra van szükség, de gyakran nagyon nehéz a táplálékot megszerezni. Így hát szüntelenül erre gondol az ember, s következőképp folyvást erről beszél.

- Mindazonáltal, ha jól emlékszem, Norvégia leghidegebb vidékein sincs szükségük a parasztnak ilyen túl kiadós étkezésre - mondta Altamont -; némi tejtermék, tojás, nyírfakéregből készült kenyér, olykor lazac elég nekik, s húst sose esznek. S mégis jókötésű, markos fickók.

- Ez alkat kérdése - felelte a doktor -, s ennek a megmagyarázására nem vállalkozom. De mégis azt gondolom, hogy ha norvégokat telepítenénk át Grönlandba, akkor a második vagy harmadik nemzedék végül is a grönlandiak módjára táplálkoznék. És mi magunk is, barátaim, ha itt maradnánk ezen az áldott vidéken, a végén úgy élnénk, mint az eszkimók, hogy ne mondjam, úgy, mint a javíthatatlan nagybélűek.

- Claybonny úr, én már ettől a beszéd-től is megéheztem - mondta Bell.

- Én nem - jegyezte meg Altamont -; én inkább úgy megundorodtam, hogy borzadállyal gondolok a főkahúsra. Ej, de hisz nemsokára megkóstolhatjuk. Mert ha nem csalódom, amott, azon a jégablán valamit elnyúlva látok, ami mintha mozogna.

- Rozmár! - kiáltott fel a doktor. - Csend! És előre!

S valóban, kétszáz yardnyira tőlük ott fickándozott a kételtű, fájának leghatalmasabb példánya; kéjesen elnyúlva hempergett a nap sápadt sugaraiban.

A három vadász három irányban indult el, hogy körülvegyék az állatot, s elzárják előle a visszavonulás útját. Így, a jégbuckák mögött lopakodva néhány ölnyi távolságra sikerült megközelíteniük, s egyszerre dördült el a három fegyver.

A rozmár hátratántorodott, de még teljesen erejében volt, csak úgy tördelte a jégablát maga körül, s menekülni akart, de Altamont fejszével állta útját.

Sikerült lecsapdosnia uszonyait. A rozmár kétségbeesetten próbált védekezni, de a második sortűz végzett vele; mozdulatlanul terült el a vérétől pirosuló jégmezőn.

Hatalmas példány volt; orrától a farka végéig közel tizenöt láb hosszú; bizonyára több hordó olajat szolgáltatott volna.

A doktor a rozmár húsából kivágta a legízletesebb darabokat, és a tetemet átengedte annak a néhány hollónak, amely már ott keringett fölöttük.

Estére járt az idő. Már arra gondoltak, hogy visszatérnek a Gondviselés-erődbe. A teljesen derült égen mindjárt feltűnik a hold, de addig is felragyognak a szikrázó csillagok.

- Hát akkor indulás - mondta a doktor -; már későre jár; mindent egybevetve, nem mondhatom, hogy valami szerencsés volt a vadászatunk, de ha annyit hoz, hogy van miből vacsorázni, akkor már nincs joga panaszkodni a vadásznak. Csakhogy most a legrövidebb úton menjünk, s ügyeljünk, nehogy eltévedjünk; a csillagok majd mutatják az utat.

Csakhogy ezen a tájon, ahol a sarkcsillag az utas feje fölött ragyog, bajos dolog utána igazodni, mert ha észak pontosan az égbolt legmagasabb pontjára esik, akkor nagyon nehéz a többi égtájat meghatározni; a hold meg a nagy csillagzatok szerencséjére segítségére voltak a doktornak a helyes útvonal megállapításában.

A doktor úgy határozott, hogy az út rövidítése végett kerülik a part kanyarulatait, s a szárazföldön vágnak keresztül. Ez az út egyenesebb volt, de bizonytalanabb, így aztán, néhány órai menetelés után a kis csapat teljesen eltévedt.

Az az indítvány vetődött fel, hogy töltsék az éjszakát egy jégkunyhóban, ott kipihenik magukat, bevárják a reggelt, s majd nappali világosságnál tájékozódhatnak, vissza kell-e térniük a partra, hogy a jégmezőre jussanak. De a doktor attól félt, hogy Hatteras és Johnson nyugtalanokodnak miattuk, s ragaszkodott az út folytatásához.

- Majd Duk vezet bennünket, és Duk nem tévedhet; az ő ösztöne nekünk minden iránytűnél s csillagnál többet ér. Kövessük hát a kutyát.

Duk a menet élén haladt, s a vadásztársak rábízták magukat az értelmes állatra. És igazuk volt. Nemsokára erős fény tűnt a szemükbe, messze a láthatáron. Nem lehetett valami csillaggal összetéveszteni, mert az nem ragyoghatott volna át ilyen alacsony ködfelhőn.

- Nini! A világitótornyunk! - kiáltott fel a doktor.

- Azt hiszi, Clawbonny úr? - kérdezte a hajóács.

- Biztos vagyok benne, hogy az. Gyerünk.

Minél közelebb értek a vadászok, annál élesebb lett a fény, s nemsokára valóságos fénypornyaláb lepte el őket. Tündöklő fénysugárban meneteltek tovább, s gigászi, mérhetetlenül elnyúló árnyékuk élesen rajzolódott mögöttük a hószőnyegre.

Megkettőzték lépteiket, s fél óra múlva elérték a Gondviselés-erődöt.

IX. A HIDEG MEG A MELEG

Hatteras és Johnson meglehetősen nyugtalanul várta a három vadászt. Ezek boldogan találtak vissza a meleg, kényelmes tanyára. Estére rendkívül alászállt a hőmérséklet, és az odakünn elhelyezett hőmérő -31° -ot mutatott.

A hazaérkezett, végképp kimerült s félig megfagyott vadászok alig álltak a lábukon; szerencsére a kályhák jól működtek, és a tűzhely is csak a vadászsákmányra várt. A doktor menten szakáccsá vedlett át, és megsütött néhány szelet rozmárhúst. Este kilenc órakor az öt asztaltárs helyet foglalt a kiadós vacsoránál.

- Szavamra, bevallom, még ha eszkimónak néznek is - mondta Bell -, hogy az ilyen téli táborozásnak nagy eseménye az étkezés, és ha már ennivalóhoz jut az ember, akkor lásson is neki!

Az asztaltársaknak úgy tele volt a szájuk, hogy nem tudtak azonnal válaszolni a hajóácsnak, de a doktor intett neki, hogy igaza van.

A rozmárpecsenyét mindenki pompásnak nyilvánította, már aki egyáltalán nyilvánított valamit, miközben mindent befalt, az utolsó harapásig. Márpedig ez többet ér a világ minden nyilatkozatánál.

A csemegénél a doktor szokása szerint már készítette a kávé; senkinek sem engedte volna át ezt a munkát; ő maga párolta az asztalnál a pompás italt egy borszesz-kávéfőzőn, s azon forrón fel is szolgálta. Szerinte a feketekávének égetnie kell a nyelvet, különben nem is méltó arra, hogy lenyeljük. Ezen az estén olyan forrón szűrte, hogy társai nem tudták követni példáját.

- De hiszen megégeti magát, doktor - mondta neki Altamont.

- Soha - felelte a doktor.

- Szóval önnek a szájpadrólása rézzel van kibélelve? - csóválta a fejét Johnson.

- Dehogyan, barátaim. Ajánlom, hogy vegyenek rólam példát. Vannak olyan emberek, akik az ötvenöt fokos kávé szeretik, s jómagam is ezek közé tartozom.

- Ötvenöt fok! - kiáltott fel Altamont. - De hiszen még a kéz se állja ezt a forróságot!

- Természetesen, Altamont, a kéz csak az ötvenfokos vizet bírja ki. De a szájpadrólás meg a nyelv nem olyan érzékeny, ezek ellenállnak annak a hőfoknak, amelyet a kéz nem bír ki.

- Csodálom - mondta Altamont.

- Nos hát, akkor mindjárt bebizonyítom.

Azzal a doktor fogta a szalon hőmérőjét, s belemerítette egy csésze kávéba. Addig várt, amíg a műszer nem mutatott többet ötvenöt foknál, s akkor szemmel látható élvezettel lenyelte kedvenc italát.

Bell vitézül utánozni akarta, de úgy megégette a száját, hogy hangosan feljajdult.

- Nem szokta meg - mondta a doktor.

- Clawbonny úr, meg tudná ön mondani nekünk, mi az a legmagasabb hőmérséklet, amelyet az emberi test kibír? - folytatta Altamont.

- Mi sem könnyebb ennél - felelte a doktor -; ezt már kikísérletezték, és furcsa tényekre bukkantak ebben a tekintetben. Egy-kettő eszembe is jut közülük, s ezekkel majd bebizonyítom önöknek, hogy az ember mindenhez hozzászokik, még ahhoz is, hogy ott se süljön meg, ahol a bifsztek megsül. Így például azt beszélik, hogy Franciaországban, La Rochefoucauld városában a földesúri sütödében szolgálatban levő lányok tíz percig bírtak bennmaradni a 132 fokra fűtött kemencében, vagyis a víz forráspontjánál harminckét fokkal magasabb hőmérsékleten, miközben körülöttük tökéletesen megsült az alma meg a hús.

- Micsoda lányok! - kiáltott fel Altamont.

- Van itt egy másik példa, amelyet nem lehet kétségbe vonni. 1774-ben kilenc honfitársunk 128°-os hőmérsékletet bírt ki, addig, míg egy rostélyos s néhány tojás megsült mellettük.

- És ezek angolok voltak? - kérdezte Bell, s némi büszkeség csendült ki a hangjából.

- Angolok, Bell - felelte a doktor.

- Ó, amerikaiak még különb dolgokra lettek volna képesek - jegyezte meg Altamont.

- Ők megsültek volna, ugye? - mondta nevetve a doktor.

- Miért ne? - felelte az amerikai.

- De semmi esetre sem kísérelték meg. Így hát én az én honfitársaim mellett maradok. És még egy utolsó hihetetlen tény - már tudniillik csak akkor hihetetlen, ha a szemtanúk szavahihetőségében kételkedünk: Raguza hercege és dr. Jung, egy francia meg egy osztrák láttak egy törököt, aki 78°-os fürdőben lubickolt.

- Véleményem szerint azok a lányok a kemencében, meg honfitársaink inkább megérdemlik bámulatunkat - jegyezte meg Johnson.

- Bocsánat - felelt a doktor -, de nagy a különbség aközött, hogy forró levegőben vagy forró vízben van-e az ember. A forró levegő izzadást okoz, s ez védi az embert, míg a forró vízben nem izzadunk, tehát megégetjük magunkat. Ezért hát a fürdővíz hőfokának legfelső határát általában 42°-ban szabják meg. Vagyis hát annak a töröknek valami rendkívüli embernek kellett lennie, ha azt a forróságot kibírta!

- Mennyi hát az élőlények átlagos hőmérséklete, Clawbonny úr? - érdeklődött Johnson.

- Ez a természetük szerint változik - felelt a doktor. - Így az állatok közül a madarak hőmérséklete a legmagasabb, s köztük is különösen a kacsáé meg a tyúké; testük melege meghaladja a 43°-ot, míg például a kuviké csak 40°; ez után következnek az emlősállatok, az ember; az angol ember hőmérséklete általában 37°.

- Biztos vagyok benne, hogy Altamont úr itt is többet követel majd az amerikaiaknak - jegyezte meg nevetve Johnson.

- Szavamra, igazán vannak köztünk nagyon meleg vérűek is - mondta Altamont. - Mivel azonban én még sose dugtam egynek se hőmérőt a hóna alá vagy a szájába, ebben a tekintetben nem lehet kialakult meggyőződéssem.

- Fajok szerint nincs is nagy különbség az emberek között - felelt a doktor -; feltéve, hogy azonos körülmények között élnek, bármi legyen is a táplálékuk; azt mondhatnám, hogy az ember hőmérséklete csaknem egyforma az egyenlítőnél és a sarkvidéken.

- Eszerint a testünk melege itt ugyanolyan, mint Angliában? - kérdezte Altamont.

- Csaknem pontosan ugyanolyan - felelte a doktor -, ami pedig a többi emlősállatot illeti, ezeknek hőmérséklete valamivel magasabb, mint az emberé. A lóé nagyon közel áll az emberéhez, ugyanígy a nyúl, az elefánt, a delfin, a tigris hőmérséklete; de a macska, a mókus, a patkány, a párdúc, a juh, az ökör, a kutya, a majom, a bakkecske, a kecske hőmérséklete eléri a 39°-ot; s végül a legmagasabb hőmérsékletű disznóé a 40°-ot is meghaladja.

- Ez megalázó ránk, emberekre - jegyezte meg Altamont.

- Azután következnek a kételtűek és a halak; ezeknek a hőmérséklete sokban függ a víz hőfokától. A kígyó hőmérséklete alig több mint 30°, a békáé 25°; a cápáé is annyi, csak átlag másfél fokkal kevesebb. Végül a rovaroké nyilván a víz és a levegő hőmérsékletével egyenlő.

- Mindez rendjén van - szólalt meg most Hatteras, aki eddig nem beszélt -, s én megköszönöm a doktornak, hogy tudását rendelkezésünkre bocsátja. De mi úgy beszélünk itt, mintha tikkasztó hőséggel kellene szembenéznünk. Nem lenne inkább helyénvaló, ha a hidegről beszélgetnénk, hogy tudjuk, minek vagyunk itt kitéve, s hogy mi az eddig megfigyelt legalacsonyabb hőmérséklet?

- Igaza van - mondta Johnson.

- Mi sem könnyebb ennél - felelte a doktor -, ez irányban is felvilágosíthatom önöket.

- Meghiszem azt - mondta Johnson -, hisz ön mindent tud.

- Barátaim, én nem tudok többet, mint azt, amit másoktól tanultam, s ha majd meghallgatták mondanivalómat, önök is annyit tudnak, mint én. Hallgassák meg hát, amit a hidegre, s főként az európai nagy hidegekre vonatkozóan elmondhatok önöknek. Nagyon sok emlékezetes telünk volt, s nekem úgy tűnik, hogy a legszigorúbb telek körülbelül minden negyvenegyedik évben periodikusan visszatérnek, s hogy ez a visszatérés a napfoltok legnagyobb mérvű megfigyelésével esik egybe. Idézem például önöknek az 1364. évi telet, amikor a Rajna egészen Arles-ig befagyott; vagy az 1408. évit, amikor meg a Duna fagyott be egész hosszában, és a farkasok a jégen keltek át a Kattegaton; az 1509. évi telet, amikor az Adriai- meg a Földközi-tenger Velencéig, Cette-ig, Marseille-ig befagyott, és április 10-én még be volt fagyva a Balti-tenger; az 1608. évi tél meg minden háziállatot és szarvasmarhát elpusztított Angliában; 1789 telén pedig a Temze fagyott be, egészen Gravesendig, vagyis London alatt hatmérföldnyire; az 1813. évi tél meg a franciáknak él szörnyűségesen emlékezetében; s végül az 1829. év tele, amely a tizenkilencedik század telei közül leghamarabb állt be, s legtovább tartott. Hát ezek az európai telek.

- De itt, a sarkkörön túl hány fokra süllyedhet a hőmérséklet? - kérdezte Altamont.

- Szavamra, azt hiszem, mi szenvedtük el a legnagyobb hideget, amit valaha megfigyeltek - felelte a doktor -, mert volt olyan nap, amikor -58°-ot jelzett a borszeszhőmérőnk; s ha emlékezetem nem csal, a legalacsonyabb hőmérséklet, amit sarkutazók eddig megfigyeltek, -56,7° volt a Reliance-erődnél.

- Bizony, nekünk ez a rosszkor jött cudar tél állta utunkat! - mondta Hatteras.

- Útjukat állta? - vetette oda Altamont, s farkasszemet nézett a kapitánnyal.

- Mikor nyugatnak vettük az irányt - szólt közbe sietve a doktor.

- Így hát - folytatta az iménti témára visszatérve Altamont - a legmagasabb és legalacsonyabb hőmérséklet között, amit ember elviselhet, mintegy kétszáz fok a különbség?

- Úgy van - felelte a doktor -, a szabadba kitett s minden sugár visszaverődéstől óvott hőmérő higanyszála sosem emelkedik $+57^{\circ}$ -nál feljebb, ugyanúgy, mint ahogyan sohasem süllyed -58° -nál lejjebb. Így hát láthatják, barátaim, hogy egészen jól megvagyunk itt.

- De mégis, ha a nap hirtelen kihunyna, vajon akkor sem lenne nagyobb hideg a földön? - kérdezte Johnson.

- A nap nem huny ki soha - felelte a doktor -, de ha ki is huny, akkor se valószínű, hogy mélyebbre süllyedne a hőmérséklet, mint addig a fokig, amelyet az imént említettem.

- Hát ez furcsa dolog.

- Ó, tudom én azt, hogy egykor több ezer fokra becsülték a légkörünkön túl fekvő térségek hőmérsékletét, de egy Fourier nevű francia tudós tapasztalatai alapján vissza kellett vonni ezeket a tantételeket. Fourier bebizonyította, hogy ha a Föld teljesen hőmentes környezetbe kerülne, akkor a Sarkon most megfigyelt hideg egészen más méreteket öltene, és hogy akkor szörnyű különbség lenne az éjszaka és a nappal hőmérséklete között. Így hát, barátaim, tőlünk néhány millió mérföld távolságra sincs hidegebb, mint itt.

- Mondja, doktor - kérdezte Altamont -, Amerika hőmérséklete nem alacsonyabb, mint a világ többi országé?

- Kétségtelenül alacsonyabb, de ezzel nincs mit büszkélkednie - felelte mosolyogva a doktor.

- És hogyan magyarázható ez a jelenség?

- Már keresték a magyarázatát, de nem kielégítő módon; így például Halley arra gondolt, hogy egy üstökös, amely egykor rézsútos irányban összeütközött a Földdel, megváltoztatta a Föld forgástengelyének, azaz a Sarkoknak helyzetét; szerinte azelőtt az Északi-sark a Hudson-öbölnél feküdt, és az egykori sarkvidék, amely oly hosszú évekig át volt fagyva, olyan tömegű hideget halmozott fel, hogy hosszú évszázadok napsütése sem volt még képes ezt a tájat felmelegíteni.

- S ön nem ért egyet ezzel az elmélettel?

- Egy percre sem. Mert az, ami érvényes Amerika keleti partjára, nem érvényes a nyugati part-ra, amelynek magasabb a hőmérséklete. Nem! Meg kell állapítani, hogy az egyenlő hőmérsékletű pontokat összekötő vonalak különböznek a Föld délköreitől, s ennyi az egész.

- Tudja, Clawbonny úr - jegyezte meg Johnson -, mostani körülményeink között könnyen cseveghetünk a hidegről.

- Úgy van, öreg Johnsonom; mi abban a helyzetben vagyunk, hogy a gyakorlatot hívjuk az elmélet segítségére. Ezek a tájak itt hatalmas laboratóriumoknak tekinthetők, ahol a nagy hidegekre vonatkozóan kísérleteket lehet végezni. Ám azért vigyázzanak, és legyenek mindig résen; ha valamelyik testrészük elfagy, azonnal dörzsöljék hóval, amíg csak a vérkeringés meg nem indul; ha pedig a tűz közelébe kerülnek, vigyázzanak, mert kezük-lábuk megéghet anélkül, hogy észrevennék; akkor aztán amputálni kell a végtagokat; márpedig azon kell lennünk, hogy semmit se hagyjunk itt testrészeinkből a sarkvidéken. S mindezek után, barátaim, azt hiszem, jól tennénk, ha álomra hajtánánk fáradt fejünket.

- Szívesen - hangzott a válasz.

- Ki a kályhaügyeletes?

- Én vagyok - felelt Bell.

- Nos hát, akkor ügyeljen a tűzre, barátom, hogy ki ne aludjék, mert ma este kutya hideg van, az ördög vinné el.

- Nyugodt lehet, Clawbonny úr; csúnyán csíp a hideg, az igaz, de nézzen csak ki! Egy tűzben áll az egész égboltozat!

A doktor az ablakhoz lépett, s kitekintett.

- Úgy van - mondta -, a sarki fény, s még hozzá teljes szépségében! Micsoda nagyszerű látvány! Szívesen elnézném akármeddig.

A doktor valóban mindig megcsodálta ezeket a kozmikus tűneményeket, amelyeknek társai nem sok figyelmet szenteltek; egyébként azt is észrevette, hogy e tűnemény megjelenése előtt mindannyiszor a mágnes-tű zavarai voltak észlelhetők, s erre vonatkozó megfigyeléseit a Weather Bookban¹³ szándékozott közreadni.

Míg Bell elfoglalta őrhelyét a kályha mellett, többi társa elnyúlt fekvőhelyén, s nemsokára mindnyájan mély álomba merültek.

¹³ Fitz-Roy tengernagy idejéből való könyv, amelyben a meteorológiai adatokat gyűjtötték össze

X. A TELELÉS ÖRÖMEI

A sarkvidéken szomorúan egyhangú az élet. Az ember teljesen alá van vetve az időjárás szeszélyeinek; a viharok és a nagy hidegek kétségbeejtő egyformasággal váltják egymást. Legtöbbször a lábát se teheti ki az ember, jégkunyhójába zárkózva kell meghúznia magát. Hosszú hónapok telnek el így, s a telelő valóságos vakondokká válik.

Másnap még néhány fokkal hidegebb lett, s a világosságot teljesen elnyelő hóvihar kavargott a levegőben. A doktor tétlenül ült hát a kényszerű szobafogságban. Semmi tennivalója sem volt, legföljebb, hogy minden órában megtisztogatta a tornácot, nehogy befújja a hó. Meg aztán ismét simára csiszolta a belső melegtől nyirkossá vált jégfalakat; de a jégház nagyon szilárdan épült, s a hóviharok még csak ellenállóbbá tették, mert növelték a falak vastagságát.

A raktárak is jól állták a vihart. A hajóból hozott minden holmit a legnagyobb rendben raktározták el az „árudokk”-ban, ahogyan a doktor nevezte ezeket a helyiségeket. De bár ezek a raktárak csak alig hatvanlépcsnyire voltak a háztól, némely napon, ha nagy volt a hófúvás, alig lehetett megközelíteni őket. Így hát a napi használatra szükséges bizonyos mennyiségű élelmiszert mindig a konyhában kellett tárolni.

Az az elővigyázatosság, hogy teljesen kirakodjanak a *Porpoise*-ból, helyénvalónak bizonyult. A hajó lassú, észrevétlen, de ellenállhatatlan nyomás alatt állt, amely lassanként szétzúzta; nyilvánvaló volt, hogy roncsait semmire sem lehet használni. De a doktor mégis mindig abban reménykedett, hogy valami bárkafélét összetákolhatnak majd belőle, hogy azon Angliába visszatérhessenek. De most még nem volt itt az ideje annak, hogy hozzáfogjanak a csónak-építéshez.

Így hát az öt telelő sarkutazó ideje nagy részét mélységes tétlenségben töltötte. Hatteras elgondolkodva hevert ágyán; Altamont ivott vagy aludt, és a doktor őrizkedett attól, hogy felrázza őket tespedésükből, mert mindig attól tartott, hogy csúnyán összekapnak. A két kapitány csak nagy ritkán szólt egymáshoz.

Így aztán az étkezések idején mindig Clawbonny vitte a szót, s óvatosan úgy irányította a társalgást, hogy az ne sérthesse a két kapitány önérzetét, de épp elég baja volt a túlfűtött érzékenység leszerelésével. A doktor tőle telhetően azon volt, hogy tanítsa, szórakoztassa társait, s hogy felkeltse érdeklődésüket; mikor éppen nem az útijegyzeteit rendezgette, előadást tartott nekik azokról a történelmi, földrajzi vagy meteorológiai tárgyakról, amelyek felvetődtek; előadása bölcs volt és szórakoztató, a legcsekélyebb eseményből is üdvös tanulságot vont le; kimeríthetetlen emlékezőtehetsége sose hagyta cserben; az elméletet jelenlevő személyekre alkalmazta, hogy például ez és ez a tény ilyen és ilyen körülmények közt játszódott le, s elméleteit személyes érveinek erejével támasztotta alá.

El lehet hát mondani, hogy ez az érdekes férfiú a lelke volt ennek a kis világnak, olyan lélek, akiből csak úgy sugárzott az őszinte érzés s az igazságosság. Társai korlátlanul bíztak benne, még Hatteras kapitánynak is imponált. Hatteras egyébként is szerette a doktort, aki minden szavával, egész modorával, szokásaival hozzájárult ahhoz, hogy ennek az elhagyatott öt embernek itt, hatfoknyira a Sarktól egészen természetesnek látszott az élet; mikor a doktort hallgatták, azt lehetett volna hinni, hogy otthon beszél, liverpooli dolgozószobájában.

És mégis, mennyire különbözött a helyzetük azoknak a hajótörötteknek a helyzetétől, akik a Csendes-óceán valamelyik szigetére vetődtek, azokétól a Robinsonokétól, akiknek érdekfeszítő története csaknem minden olvasóban irigységet ébreszt. Ott a tékozlón termő talaj, a bőkezű természet ezerféle élelmet kínál; azokon a szép tájakon némi fantázia s egy kis munka elég volt az anyagi jólét megteremtéséhez. A természet kedvében járt az embernek; a vadászattal s halászattal kielégítheti minden szükségletét; neki nőnek a fák, hívogatóan nyújtanak menedéket a barlangok, a patakok azért csörgedeznek, hogy szomját olthassa; pompás fák árnya védi őket a nap forró sugaraitól, és ha jön is az az enyhe tél, sose fenyegeti őket ez a rettenetes hideg. Ha ezek a Robinsonok véletlenül búzaszemet ejtettek el az áldott, termékeny talajon, néhány hónap múlva már arathattak is. A társadalmon kívüli tökéletes boldogság volt ez. S még hozzá ezek a varázslatos szigetek, ezek a jóságos földek a hajók útjába esnek. A hajótörött mindig remélheti, hogy majd csak felszedik, s türelmesen vár, míg ráakadnak, s elszakítják a boldog életétől.

De itt, Új-Amerikának ezen a partján!... - micsoda különbség! Olykor a doktor is összehasonlította a kettőt, de persze csak úgy magában, s főként a kényszerű tétlenség ellen berzenkedett.

Alig várta az olvadást, hogy folytathassa kirándulásait, s mégis félt az enyhébb időtől, mert előre látta, milyen súlyos jelenetek játszódnak majd le Hatteras és Altamont között. Ha valaha is sikerül a Sarkig nyomulniuk, hová vezet majd ennek a két embernek a vetélkedése?

Mindenre föl kellett készülni, s lassanként igazi egyetértésre, őszinte eszmeközösségre bírni a két ellenfelet. De mily nehéz feladat megbékíteni egymással egy amerikait meg egy angolt! Két ilyen embert, akiket közös származásuk még nagyobb ellenséggé tett, az egyik tele azzal a szigetországbeli göggel, a másik meg okoskodó szellemmel megáldott, vakmerő s rámenős fajta.

Mikor a doktor így tűnődött az emberi versengés kérlelhetetlensége s e nacionalista vetélkedés felett, nem vont ugyan vállat, mert ezt sose tette, de el kellett szomorodnia az emberi gyengeségek láttán.

Gyakran beszélt erről Johnsonnal; az öreg tengerésszel teljesen egyetértettek ebben, s azt kérdezték egymástól, miként fogjanak hozzá, hogyan csillapítsák a szenvedélyeket, hogy célhoz érjenek, és sok bonyodalom előrevetett árnyékát vélték látni. Közben tovább tartott a rossz idő. Még gondolni sem lehetett arra, hogy akár csak egy órára is kitegyék a lábukat a Gondviselés-erődből. Éjjel-nappal a jégházban kellett rostokolniuk. Mindnyájan unatkoztak, a doktor kivételével; ő mindig talált valami elfoglaltságot.

- Hát igazán semmi lehetőség nincs itt a szórakozásra? - kérdezte egy este Altamont. - Hát élet ez, ha úgy kell élni, mint a télire megbújt csúszómászóknak?

- Már ez így van - felelte a doktor -; sajnos, nem vagyunk elegenden ahhoz, hogy valami rendszeres szórakozást megszervezhessünk.

- Tehát ön azt gondolja - folytatta az amerikai -, hogy ha többen lennénk, akkor inkább állna módunkban leküzdeni a tétlenséget?

- Kétségkívül. Mikor egy-egy hajó teljes legénysége telelt az északi sarkvidéken, mindig módját lelték, hogy ne unatkozzanak.

- Hát arra igazán kíváncsi vagyok, hogyan fogtak hozzá; valóban találékony szelleműnek kell lennie annak, aki ilyen helyzetből bármilyen csekély vidámságot ki tud csiholni. Remélem, nem rejtvényfejtéssel szórakoztatták egymást?

- Nem, de erre nem is igen volt szükségük - felelte a doktor. - Ők a szórakozásnak két nagy lehetőségével éltek ezeken a sarkvidéki tájakon: a sajtóval meg a színházzal.

- Micsoda! Újságjuk volt? - álmélkodott az amerikai.

- És színházat játszottak? - kiáltott fel Bell.

- Úgy bizony, és igaz örömet lelték benne. Ezért hát Parry kapitány a Melville-szigeti telelésekor ezt a kétfajta szórakozást javasolta a legénységnek, s a javaslatnak óriási sikere volt.

- Hát, őszintén szólva, magam is szerettem volna ott lenni - felelte Johnson -; az érdekes lehetett.

- Érdekes is meg mulatságos is, derék Johnsonom; Beechy hadnagy lett a színigazgató és Sabine kapitány a Téli Krónika, vagyis az Észak-georgiai Híradó főszerkesztője.

- Jó címek - jegyezte meg Altamont.

- Ez az újság 1819. november 1-től 1820. március 20-ig minden hétfőn megjelent. Beszámolt a telelés minden eseményéről, a vadászatokról, napihíreket közölt, s a meteorológiai változásokkal meg a hőmérséklettel foglalkozott; többé-kevésbé tréfás kis krónikákat is hozott; persze hiába kereste volna benne az olvasó, mondjuk, egy Sterne szellemességét vagy a Daily Telegraph elragadó cikkeit; de végül is múlt vele az idő, s szórakoztak; az olvasók sem kényesek nem voltak, sem közömbösek, s úgy vélem, sose volt újságírónak kellemesebb dolga, mint ott.

- Szavamra, kíváncsi volnék egy ilyen sarkvidéki újság egy-egy közleményére, kedves doktor - mondta Altamont. - Azóta bizonyára az első betűtől az utolsóig „elfagytak” azok a cikkek.

- Dehogyan! - felelte a doktor. - Mindenesetre az, amit például kissé naivnak tartott volna a Liverpooli Bölcsészeti Társulat vagy a Londoni Irodalmi Intézet, az nagyon megfelelt a hó alatt kucorgó tengerészlegénység ízlésének. De ön is megítélheti. Akarja?

- Hogyan? Csak úgy előszedi az emlékezetéből?...

- Nem, de a *Porpoise*-on megvolt a Parry utazásai című könyv, s én egyszerűen felolvasom belőle az egyik cikket.

- Halljuk! - kiáltottak fel a doktor társai.

- Mi sem könnyebb ennél.

A doktor előkereste a társalgó szekrényéből a kívánt művet, s egykettőre megtalálta benne a kérdéses fejezetet.

- Tessék, itt van néhány kivonat az Észak-georgiai Híradóból. Ez itt például egy, a főszerkesztőhöz írt levél:

„Nagy meglepéssel fogadtuk az ön javaslatát, hogy alapítsunk újságot. Meg vagyok győződve arról, hogy a lap az ön irányításával sok szórakozást szerez majd nekünk, s nagyban megkönnyíti a sarki sötétség száz napjának elviselését.

Az az érdeklődés, amelyet én a magam részéről tanúsítok iránta, kíváncsivá tett, hogy vajon milyen hatással van az ön híradója a mi társadalmunk összességére, s - a londoni sajtó szavaival élve - biztosíthatom önt, hogy a dolog mély hatással volt az olvasóközönségre.

Az ön tájékoztatójának megjelenését követő napon a tinta utáni kereslet szokatlan, mondhatnám, példátlan méreteket öltött a hajón. Asztalaink zöld terítőit egyszerre a megrágott tollszárak szilánkjainak özöne borította el, nagy szerencsétlenségére egyik szolgáknak, akinek, miközben le akarta rázni a terítőt, egy ilyen szilánk a körme alá fúródott.

Végül, jó forrásból eredő hír szerint tudomásom van arról, hogy Martin őrmesternek nem kevesebb, mint kilenc zsebkést kellett élesítenie.

Meg kell nézni asztalainkat: csak úgy roskadozik mindegyik az írópolcok ránehezedő súlyától, holott ezek a polcok két hónap óta nem látták a napot, s azt mondják, hogy még a hajófeneket is többször ki kellett nyitni, hogy mélyéből kiszedjék azt a számtalan rizsma papírt, amely nem számított arra, hogy ilyen rövid lesz a pihenője.

De azt is meg kell mondanom önnek, gyanakszom, hogy majd olyan cikkeket is megkísérelnek becsúsztatni az ön lapocskájába, amelyek minden eredetiséget nélkülöznek, s minthogy már másutt is megjelentek, nem felelhetnek meg az ön tervének. Tény, hogy tegnap este láttak egy szerzőt, aki írópolcára hajolva a Spectateur egy nyitott kötetét tartotta egyik kezével, míg a másikkal a befagyott tintát melengette egy lámpa lángjánál! Fölösleges figyelmeztetnem önt arra, hogy óvakodjék az ehhez hasonló ragaszkodásoktól; nem akarjuk viszontlátni a Téli Krónikában azt, amit több mint egy évszázaddal ezelőtt őseink olvastak vacsorázás közben.”

- Egészen jó - mondta Altamont, mikor a doktor befejezte a felolvasást. - Igazán elmés írás, a levélíró eleven eszű fiú lehetett.

- Eleven eszű, ez a helyes kifejezés - felelt a doktor. - S nézzék például ezt az apróhirdetést, ebből se hiányzik a móka:

„Feddhetetlen hírű, középkorú nő, az Észak-georgiai Királyi Színház társulatához öltöztetőnőnek kerestetik. Megfelelő fizetés. Tea és sör ingyen, tetszés szerint. Jelentkezés a színházbizottságnál. Utóirat: Özvegyek előnyben.”

- Szavamra, nem voltak finnyások azok a mi honfitársaink - mondta Johnson.

- És akadt megfelelő özvegy? - érdeklődött Bell.

- Úgy látszik - felelte a doktor -, mert íme, egy válasz:

„Uraim! Özvegyasszony vagyok, huszonhat éves, s erkölcsöimet és képességeimet illetően megdönthetetlen tanúsággal szolgálhatok. De mielőtt az önök színházának művésznőit öltöztetni kezdeném, előbb tudni szeretném, szándékukban áll-e magukon tartani nadrágjukat, valamint azt, hogy rendelkezésemre bocsátanak-e néhány markos matrózt, akiknek segítségével majd kellően összehúzhatom s megszoríthatom a hölgyek derékfűzőinek zsinórzatát. Ha ez megvan, uraim, akkor számíthatnak alázatos szolgáljukra,

A. B.-re

U. i. Nem kaphatnék a söröcske helyett pálinkát?”

- Bravó! - kiáltott fel Altamont. - Szinte látom azt a szobalányt, amint úgy húzza azt a fűzősinórt, mint a hajócsigát. Hát szóval vidám fiúk voltak a Parry kapitány legényei.

- Mint mindazok, akik elérték a céljukat - jegyezte meg Hatteras.

Hatteras csak úgy odavetette ezt a megjegyzést a beszélgetők közé, aztán ismét szokásos hallgatásába merült. A doktor nem akarta súlyosbítani a feszültséget, hát sietve folytatta a felolvasást.

- Ez meg itt egy leírás a sarkvidéki viszontagságokról - mondta -; ezt a végtelenségig lehetne variálni; de egy némely megfigyelése eléggé helytálló! Ám ítéljék meg önök.

...Reggel kimégy a szabad levegőre, s amikor kiteszed a lábad a hajóból, hideg fürdőt veszel a szakács gödrében.

Vadászatra indulsz, megközelítség egy remek rénszarvast, célba veszed, megnyomod a ravaszt, de keserves csalódás ér, mert puskád csütörtököt mond; a gyutacs átnedvesedett.

Útra kelsz egy darab friss kenyérrel a zsebedben, s mikor rád jön az éhség, olyan kővé fagyott kenyérdarabot szedsz elő, hogy beletörne a fogad, ha bele tudnál harapni.

Sietve hagyod ott az asztalt, mert farkast jeleztek a hajó közelében, s mire visszatérsz, elvitte a macska az ebédet.

Mély és hasznos töprengésekbe merülve jössz hazafelé sétádról, s hirtelen arra rezzensz fel, hogy megölel egy jegesmedve.

- Amint látják, barátaim - tette hozzá a doktor -, egyáltalán nem jönnénk zavarba, ha néhány másféle sarkvidéki kellemetlenséget kellene elképzelnünk; de mihelyt átvészelte az ember az ilyen nyomorúságot, máris kész öröm róla beszámolni.

- Szavamra, szórakoztató újság ez a Téli Krónika - felelte Altamont -, és igazán kár, hogy nem lehetünk előfizetői!

- Hátha megpróbálnánk lapot alapítani - mondta Johnson.

- Öten? - kérdezte Clawbonny. - Épp hogy kitelne belőlünk a szerkesztőség, s nem maradna elég olvasóközönségünk.

- Éppúgy, mint nézőközönségünk, ha azt vennők a fejünkbe, hogy színházat játszunk - felelte Altamont.

- Igaz is, Clawbonny úr - mondta Johnson -, beszéljen nekünk egy kicsit a Parry kapitány színházáról. Új darabokat játszottak benne?

- Persze. A tervek szerint abból a két kötetből, amelyeket az *Hecla* fedélzetén találtak, kiosztották a szerepeket, és kéthetenként tartották az előadásokat; de csakhamar teljesen elnyűtték a műsort, tehát működésbe kellett lépniük az alkalmi szerzőknek, és Parry maga állított össze a karácsonyi ünnepekre egy, a helyzetükhöz illő komédiát; *Az Északnyugati átjáró* vagy *Az utazás vége* című darabnak óriási sikere volt.

- Csuda egy cím - felelte Altamont -; de bevallom, ha nekem kellene írnom ilyen témáról, nagy zavarba jönnék a darab befejezése miatt.

- Igaza van, kapitány - mondta Bell -, ki tudja, mi lesz a vége.

- Mire való az utolsó felvonásra gondolni - kiáltott fel a doktor -, ha az elsők olyan szépen peregnek? Bízzuk a dolgot a Gondviselésre, barátaim; játsszuk a lehető legjobban a szerepünket, mivelhogy a befejezés minden evilági dolgok szerzőjének kezében van; bízzunk az ő képességeiben, ő majd kihúz minket a csávából.
- Akkor hát gyerünk, és álmodozunk minderről - ásított Johnson. - Már későre jár, s ha itt az ideje az alvásnak, hát akkor aludjunk.
- Ilyen sürgős magának, kedves öregem? - mosolygott a doktor.
- Hát mit csináljak, Clawbonny úr, ha én egyszer oly jól érzem magam a kuckómban! S ezenkívül, olyan szépeket szoktam álmodni... szép, meleg országokról! Így aztán elmondhatom, hogy életem egyik fele az egyenlítőnél játszódik le, a másik meg a sarkvidéken.
- Az ördögbe is! Akkor maga ugyan jól rendezte be az életét - jegyezte meg Altamont.
- Úgy, ahogy mondja - felelte a főmatróz.
- Akkor hát kegyetlenség lenne tőlünk, ha a derék Johnsont tovább sóvárogni hagynánk - indult fekvőhelye felé a doktor. - A trópusi napfény már várja őt. Gyerünk aludni.

XI. NYUGTALANÍTÓ NYOMOK

Az április 26-ról 27-re virradó éjszakán megváltozott az idő; tetemesen süllyedt a hőmérséklet, s ezt a takaróik alá settenkedő hideg adta hírül a Doktor-lak gazdáinak. Most Altamonton volt a kályhaügyeletesség sora, s gondja volt rá, hogy ki ne aludjék a tűz, s hogy bőven táplálja, mert csak így lehetett +10°-on tartani a belső helyiségek hőmérsékletét.

Ez a lehülés a vihar végét jelentette, és a doktor nagyon örült neki; most majd folytathatják a szokásos foglalatосkodásaikat, a vadászatot, a kirándulásokat, a felderítő utakat; mindez véget vet ennek a tunya magánynak, amelynek közepette végül a legjobb kedély is megsavanyodik.

Másnap reggel a doktor korán ébredt, kimászott ágyából, és a jégtorlaszokon át utat tört magának a világítótorony kúpjáig.

A szél északira váltott, a levegő tiszta volt, a fehér terítő szilárd szőnyegén biztosan lépett a láb.

Az öt telelő útitárs nemsokára elhagyta a Doktor-lakot; első dolguk volt, hogy megszabadítsák a házat a körülötte felhalmozódott jeges hótömegektől; már senki sem ismerhette volna ki magát a fennsíkron; emberi lakhelynek nyomát sem lehetett volna itt felfedezni. A hóvihar feltöltötte a fennsík egyenetlenségeit, s az egészséget kiegyengette; legalábbis tizenöt lábnyira emelkedett a talaj.

Először is el kellett takarítani a havat, aztán némi építészeti formát adni a jégháznak, életre kelteni eltemetett vonalait, szóval rendbe hozni.

Egyébként mi sem volt könnyebb ennél, s miután a jégtömböktől megszabadították, a hókésekkel megdolgozták a falakat, úgy hogy visszanyerték eredeti vastagságukat.

Kétórai szorgos munkálkodás után előtűnt a gránittalapzat; az éléskamra és a lőporraktár ismét hozzáférhetővé vált.

Mivel azonban ilyen szeszélyes éghajlat alatt ez bármely napon megismétlődhetett, újból ellátták magukat tüzelővel, s ezt a konyhában halmozták fel. A sok sózott hús már annyira megfeküdte a gyomrukat, hogy mindinkább vágyakoztak a friss hústra; így hát a vadászokra hárult az a feladat, hogy friss húst szerző módszerükkel gondoskodjanak a „belső” fűtésről, és már készülődtek is a vadászkirándulásra.

Ám április vége sem hozta el a sarki tavaszt; még nem ütött a természet megújulásának órája; még legalábbis hat hét kellett hozzá; a gyenge napsugarak még nem birkózhattak meg a végtelen hómezővel, hogy kicsalják a talajból a hitvány kis sarki növényzetet. Attól kellett tartani, hogy vajmi kevés lesz itt az állatféle, akár madár, akár négylábú. Márpedig egy nyuszi, néhány sarki szárnyas, sőt akár csak egy rókakölyök is jól jött volna a Doktor-lak asztalára, és a vadászok elszántan indultak útnak, hogy lelövöldözzék, ami csak a puskájuk csöve elé kerül.

A doktor, Altamont és Bell vállalta magára a környék kikutatását. Altamont, legalábbis a szokásai után ítélve, ügyes, elszánt vadász lehetett, s biztos kezű puskás, ha kissé kérkedő is. Ő is részt vett hát a vadászkiránduláson, Dukkal együtt; a kutya a maga nemében szintén megállta a helyét, és az az előnye is megvolt, hogy ő még csak nem is hengegett.

A három útitárs a keleti kúpon kaptatott felfelé, és túlvágott a végtelen, fehér síkságon, de nem kellett messzire menniük, mert az erődötől alig kétfélméternyire már számos vadnyomra bukkantak; innen a Viktória-öböl partjaig ereszkedtek le, s úgy tűnt, mintha koncentrikus körútjuk körülvenné a Gondviselés-erődöt.

Miután merő kíváncsiságból így kutyaagoltak egy darabig, a vadászok egymásra néztek.

- Hát én tisztán látom a dolgot - mondta a doktor.

- Túlságosan is tisztán - felelt Bell -; ezek itt medvenyomok.

- Pompás vad - felelt Altamont is -, de úgy látom, hogy van egy kellemetlen tulajdonsága is.

- Éspedig?

- Hogy túl sok van belőle - felelt az amerikai.

- Mit akar ezzel mondani? - kérdezte Bell.

- Csak azt, hogy itt öt medve tisztán kivehető nyomát látni, márpedig öt medve sok öt embernek!

- Biztos ön ebben? - kérdezte a doktor.

- Nézzenek ide, s ítéljék meg önmaguk: itt egy nyom, amely nem hasonlít erre a másikra, ennek a körmei között nagyobb a távolság, mint amannak a körmei között. Ez meg itt egy kisebb medve nyoma. Hasonlítsák csak össze, s akkor öt állat nyomát különböztethetik meg.

- Szent igaz - mondta Bell, miután figyelmesen megvizsgálta a nyomokat.

- Tehát akkor semmi szükség a bravúroskodásra; éppen ellenkezőleg: vigyáznunk kell a bőrünkre! Ennek a szigorú télnak a végén az állatok ki vannak éhezve, s így rendkívül veszedelmesek lehetnek; különösen, hogy most már nem kételkedhetünk abban, hányan vannak.

- Sem pedig a szándékukban - tette hozzá az amerikai.

- Azt hiszi, észrevették a medvék, hogy mi itt tanyázunk? - kérdezte Bell.

- Minden bizonnyal. Hacsak éppen nem akadtunk itt egy medvecsapásra. De hát akkor miért láthatók itt a nyomok kör alakú területen, helyett, hogy a messzeségbe vesznének? Nézzék! Az állatok délkeletről jöttek, itt megálltak, s kutatni kezdték a területet.

- Igaza van - mondta a doktor -; sőt még az is biztos, hogy ma éjjel érkeztek ide.

- S kétségkívül más éjszakákon is jártak erre - felelte Altamont -, csak hogy a hó eltakarta nyomaikat.

- Nem - felelt a doktor -, valószínűbb, hogy a medvék bevárták a vihar végét; a szükség hajtotta őket az öböl partja felé, hogy ott néhány fókán rajtaüssenek, s akkor szimatoltak ki bennünket.

- Hát ez már egyre megy - felelt Altamont. - Egyébként könnyen megtudhatjuk, visszajönnek-e az éjjel.

- Hogyan tudhatjuk meg? - kérdezte Bell.

- Úgy, hogy egy darabon eltöröljük ezeket a nyomokat, és ha holnap új nyomokat találunk, akkor már biztos, hogy a Gondviselés-erőd a céljuk.

- Helyes - felelt a doktor -; akkor aztán legalább tudjuk, mihez tartsuk magunkat.

A három vadász munkához látott, és a havat rákaparva, közel százölnyi távolságban el-tüntették a nyomokat.

- Mégiscsak különös - mondta Bell -, hogy ezek a dögök ilyen messziről kiszimatoltak bennünket, hiszen semmi olyan zsírtartalmú holmit nem égettünk, ami ide vonzaná őket.

- Ó, a medvének éles a szeme, s nagyon finom a szaglása - felelt a doktor -; ezenkívül nagyon értelmes is, hogy ne mondjam, minden állat közt a legokosabb, s itt valami nekik szokatlant szagoltak ki.

- Egyébként honnan tudjuk, hogy a vihar idején nem jöttek-e el egészen a fennsíkig? - folytatta Bell.

- De akkor miért vesztegeltek volna itt múlt éjjel, mint valami határvonalon? - tűnődött el az amerikai.

- Hát igen, erre nincs felelet - mondta a doktor -, s azt kell hinnünk, hogy majd lassacskán szűkítik „érdeklődésük” körét a Gondviselés-erőd körül.

- Majd meglátjuk - felelt Altamont.

- Most folytassuk az utunkat - mondta a doktor -, de legyünk résen!

A vadászok óvatosan lépegettek; méltán tarthattak attól, hogy egy-egy medve valamelyik jégdombocska mögött bujkál; sőt gyakran egynémely óriási, hasonló alakú, fehér jégtömböt medvének néztek. De végül is, nagy megkönnyebbülésükre ez mindannyiszor csalóka látomásnak bizonyult.

Félig megkerülték a hegykúpot, de innen is hasztalanul kalandozott tekintetük a Washington-foktól a Johnson-szigetig.

Nem láttak semmit. Mozdulatlan, fehér világ. Tökéletes csend, még csak reccsenés se hallik sehol.

Visszatértek a jégházba.

Hatterasszal és Johnsonnal ismertették a helyzetet, és elhatározták, hogy a legnagyobb figyelemmel őrködnek. Leszállt az éj. Semmi sem zavarta a nagyszerű csendet, semmi sem hallatszott, ami veszély közeledtét jelezné.

Másnap hajnalban Hatteras és társai állig felfegyverkezve hagyták el a házat, hogy a nyomok után nézzenek a hóban. A tegnapihoz hasonló nyomokat találtak, de most már közelebb a házukhoz. Nyilvánvaló volt, hogy az ellenség a Gondviselés-erőd ostromát készíti elő.

- Második ostromárkot húztak - mondta a doktor.

- Sőt már előretolt állásuk is van - felelt Altamont. - Nézzék csak ezeket a fennsík felé vezető nyomokat. Ezek egy hatalmas állattól származnak.

- Úgy bizony, ezek a medvék lassacskán bekerítenek bennünket - mondta Johnson -; nyilvánvalóan az a szándékuk, hogy megtámadjanak.

- Ehhez kétség sem fér - felelt a doktor. - Ne is nagyon mutogassuk magunkat. Nem vagyunk elég erősek ahhoz, hogy sikerrel vehessük fel a harcot.

- De hol lehetnek ezek az átkozott medvék? - kiáltott fel Bell.

- Valahol keleten, a jégtömbök mögött; onnan leselkednek ránk. Ne merészkedjünk hát ki meggondolatlanul.

- S mi lesz a vadászattal? - szólt Altamont.

- Halasszuk el néhány nappal - felelt a doktor -; töröljük el ismét a legközelebbi nyomokat, s majd holnap meglátjuk, vannak-e újak. Így aztán tisztában leszünk az ellenség hadmozdulataival.

Kövétték a doktor tanácsát, s ismét bezárkóztak az erődbe; e rettenetes vadállatok jelenléte minden kirándulást lehetetlenné tett. Figyelmesen szemmel tartották hát a Viktória-öböl környékét. A világítótornyot lebontották; ennek most semmi hasznát sem lehetett venni, s csak az állatok figyelmét vonta volna magára; a reflektornak meg a villanyvezetéknek helyet szorítottak a házban, aztán, egymást felváltva, a fennsík felső részén megfigyelőállásba helyezkedtek.

Most ismét a magány unalmát kellett elszenvedniük; de mi mászt tehetek volna? Nem veszélyeztethették magukat ilyen egyenlőtlen küzdelemben; életük sokkal becsesebb volt, semhogy oktanul kockáztassák. Ha majd nem látnak itt semmit a medvék, ez talán félrevezeti őket, s ha egyenként mutatkoznak az állatok a kirándulásokon, a siker nagyobb esélyével lehet majd megtámadni őket.

De ez a közös érdek mégiscsak némi mozgalmasságot hozott a tétlenségbe: örködniük kellett, s így senki sem bánta, ha az őrállásnál rá kerül a sor.

Április 28-a anélkül múlt el, hogy az ellenség életjelt adott volna magáról. Másnap fokozott kíváncsisággal indultak a nyomok megvizsgálására, s meglepetten kiáltottak fel.

Egyetlen medvenyomra sem akadtak, a hószőnyeg érintetlen, szűz fehérségben nyúlt el a messzeségben.

- Pompás! - kiáltott fel Altamont. - Sikerült félrevezetnünk a mackókat! Nem volt kitartásuk! Belefáradtak a várakozásba! Eliskoltak! Jó utat! És most: fel a vadászatra!

- Nana - felelt a doktor. - Ki tudja? A nagyobb biztonság okáért kérem önöket, barátaim, hogy örködjünk még egy napig. Annyi bizonyos, hogy az ellenség ez éjjel nem tért vissza, legalábbis errefelé...

- Keröljünk egyet a fennsíkon, s mindjárt megtudjuk, mihez tartsuk magunkat - mondta Altamont.

- Készséggel - egyezett bele a doktor.

De hiába vizsgálták át gondosan a területet kétföldnyi körzetben, a legcsekélyebb nyomra sem akadtak.

- Nos, akkor hát vadászunk? - türelmetlenkedett az amerikai.

- Várjunk holnapig - felelte a doktor.

- Hát akkor holnap - mondta Altamont, aki láthatóan nehezen mondott le a vadászatról.

Visszatértek az erődbe. De miként múlt éjjel, most is mindegyiküknek el kellett látnia az egyórás megfigyelőszolgálatot.

Mikor Altamontra került a sor, elindult a hegykúp csúcsára, hogy Bellt felváltsa.

Amint elment, Hatteras maga köré szólította társait. A doktor otthagya jegyzetfüzetét, Johnson a tűzhelyét.

Azt hihették volna, hogy Hatteras a helyzet veszélyeiről akar beszélni, de ez esze ágában sem volt a kapitánynak.

- Barátaim - kezdte -, használjuk ki az alkalmat, hogy most nincs itt ez az amerikai, s beszéljük meg ügyeinket; vannak dolgok, amelyek nem tartoznak rá, s én nem óhajtom, hogy ezekbe beleelegyedjék.

A kapitány szavára a többiek összenéztek; nem tudták, hová akar kilyukadni.

- Szeretnék megegyezni önökkel - folytatta - jövő terveinket illetően.

- Helyes - mondta a doktor -, most egyedül vagyunk, hát megbeszélhetjük.

- Egy hónapon, hat héten belül ismét itt az ideje a kirándulásoknak. Gondoltak önök arra, mihez kell kezdenünk a nyáron?

- Ön gondolt rá, kapitány? - kérdezte Johnson.

- Én csak annyit mondhatok, hogy életemnek minden órájában kitűzött céloommal foglalkozom. Feltételezem, hogy egyikük sem szándékozik meghátrálni.

Erre a célzásra a kapitány egyelőre nem kapott választ.

- Ami engem illet - folytatta -, én elmegyek az Északi-sarkig, még akkor is, ha egyedül kell mennem; legfőljebb háromszázhatvan mérföldnyire vagyunk tőle. Soha még ember nem közelítette meg ennyire ezt az áhított célt, s én nem szalasztom el az alkalmat anélkül, hogy mindent meg ne kísérelnék, még a lehetetlent is. Mi az önök terve erre vonatkozóan?

- Az, ami az öné - felelte élénken a doktor.

- Hát a magáé, Johnson?

- Az, ami a doktoré - felelte a főmatróz.

- S most maga szóljon hozzá - fordult Bellhez a kapitány.

- Kapitány - mondta a hajóács -, az igaz, hogy nekünk nincs családunk, aki várjon bennünket Angliában, de a haza az mégiscsak a haza! Nem gondol ön a hazatérésre?

- A hazatérés éppoly boldogító lesz akkor is, ha már felfedeztük az Északi-sarkot - felelte a kapitány. - Sőt még boldogítóbb. Most már nem lesznek nagyobb nehézségek, mert felfelé haladva egyre távolodunk majd a globus leghidegebb pontjaitól. Még hosszú időre van tüzelőnk és élelmünk. Semmi sem állhatja hát utunkat, s vétkeznénk, ha lemondanánk a célról.

- De hiszen mi mindnyájan az ön véleményén vagyunk, kapitány - jelentette ki Bell.

- Helyes - felelte Hatteras. - Én sose is kételkedtem önökben. Megcsináljuk, barátaim, s Angliáé lesz a siker minden dicsősége.

- De egy amerikai is van köztünk - szólt Johnson.

Hatteras akaratlanul is dühös mozdulatot tett, s tompa hangon felelt erre a megjegyzésre:

- Tudom.

- Nem hagyhatjuk őt itt - folytatta a doktor.

- Nem! Azt nem tehetjük - felelt gépiesen Hatteras.

- S biztos, hogy ő is velünk tart!

- Igen! Velünk tart! De ki lesz a parancsnok?

- Ön, kapitány.

- És ha önök mind engedelmeskednek nekem, vajon ez a jenki megtagadja az engedelmességet?

- Azt nem hiszem - felelt Johnson -; de végül is, ha nem akarná magát alávetni az ön parancsainak?...

- Az aztán a kettőnk ügye lenne.

A három angol ránézett Hatterasra, s elhallgatott. Most a doktor vette át a szót.

- Hogyan utazunk? - kérdezte.

- Hacsak lehet, a part mentén - szólt Hatteras.

- De ha szabad tengerre találunk, amint ez valószínű is?

- Hát akkor átkelünk rajta.

- De mi módon? Hisz nincs semmilyen járművünk.

Hatteras nem felelt. Láthatóan zavarban volt.

- Talán a *Porpoise* roncsaiból össze lehetne ütni valami bárkát - mondta Bell.

- Soha! - kiáltott fel hevesen Hatteras.

- Soha! - jelentette ki Johnson is.

A doktor a fejét rázta. Megértette a kapitány idegenkedését.

- Soha! - ismételte Hatteras. - Az a bárka, amelyet egy amerikai hajó roncsaiból csinálnak, amerikai bárka lenne.

- De kapitány... - tiltakozott Johnson.

A doktor titkon intett a főmatróznak, hogy most ne erősködjék tovább. Ezt a kérdést alkalmassabb időpontra kell halasztani. A doktor megértette, de nem osztotta Hatteras visszautasító magatartását, s azzal biztatta magát, hogy majd eltéríti barátját ettől a nyakas elhatározásától.

Így aztán másra terelte a szót; arról beszélt, hogy talán lehetséges lesz a parton egyenesen északra haladniuk, meg a földgolyónak arról az ismeretlen pontjáról, amelynek Északi-sark a neve.

Egyszóval veszélytelenre fordította a társalgás menetét. Mikor Altamont belépett, hirtelen elhallgattak.

Az amerikainak nem volt semmi jelentenivalója.

Így végződött a nap, s nyugodtan telt el az éjszaka. A medvék kétségkívül eltűntek.

XII. A JÉG FOGSÁGÁBAN

Másnap arról tárgyaltak, hogy vadászatot rendeznek, amelyen Hatteras, Altamont és a hajóács vesz részt. A nyugtalanító nyomok nem jelentek meg újra; a medvék minden bizonnyal lemondtak támadó tervükről, vagy azért, mert féltek az ismeretlen ellenségtől, vagy pedig azért, mert semmi új jelét nem látták annak, hogy élőlények lennének e hótömeg alatt.

A három vadász távolléte alatt a doktornak a Johnson-szigetig kellett hatolnia, hogy kivizsgálja a jég állapotát, s hogy néhány vízrajzi meghatározást végezzen. Csikorgó hideg volt, de a telelők jól bírták, mert bőrüket hozzászoktatták ehhez a szertelen éghajlathoz.

A főmatróznak a Doktor-lakban kellett maradnia házőrzőnek.

A három vadász nekifogott az indulás előkészületeinek. Mindegyik egy-egy vontcsövű, kétlövetű, kúpgolyós puskával fegyverkezett fel. Némi pemmicankészletet is vittek magukkal, arra az esetre, ha az éjszaka kint érné őket. Ezenkívül elválhatatlan szerszámukat, a hókést is magukkal vitték; ez nélkülözhetetlen eszköz ezen a vidéken. Felszerelésüket dämvad bekecsük övébe csúsztatott szekerce egészítette ki.

Ezzel a felszereléssel, öltözettel s fegyverzettel messzire mehettek, s mivel ügyes és vakmerő férfiak voltak, jó vadászszakmánya számíthattak.

Reggel nyolc órára elkészültek, s útnak eredtek. Duk előttük ugrándozott. A keleti dombon kaptattak felfelé, majd megkerülték a világítótorny kupját, és a Bell-hegység szegélyezte déli síkon nyomultak előre.

Maga a doktor, miután megállapodott Johnsonnal, hogy veszély esetén hogyan adjanak jelt egymásnak, a part felé ereszkedett le, hogy a Viktória-öblöt ellepő, változatos formájú jégtömbökhöz érkezzék.

A főmatróz egyedül maradt a Gondviselés-erődben, de nem ült tétlenül. Azzal kezdte, hogy kieresztette a „kutyapalotából” a nyugtalankodó grönlandi kutyákat; a szabadságtól megrésze-gült állatok boldogan hemperegtek a hóban. Ezután Johnson bonyolult házimunkákkal foglalkozott. Ki kellett egészítenie a tüzelőt meg az élelmet, rendet teremteni a raktárakban, megjavítani jó néhány törött szerszámot, megfoltozni a rossz állapotban levő takarókat, s rendbe hozni a cipőket a hosszú nyári kirándulásokra. Volt itt munka elég, és a főmatróz a mindenhez értő tengerész sokoldalú ügyességével dolgozott.

Munka közben eltűnődött a tegnapi beszélgetésen; a kapitányra gondolt, s különös önfejlőségére, ami mindamellet nagyon hősi és tiszteletre méltó: nem akarja, hogy egy amerikai - sőt akár egy amerikai bárka is - előbb érje el a Sarkot, mint ő.

- De szerintem mégiscsak nehéz lesz hajó nélkül kelni át az óceánon - morfondírozott az öreg -; és ha előttünk a nyílt tenger, nincs mit tennünk, hajóznunk kell. Még a legkülönb angol sem képes háromszáz mérföldet úszni. A hazafiságnak is van határa. Hát majd meglátjuk. Még ráérünk. Clawbonny úr még nem mondta ki az utolsó szót ebben a kérdésben. Ő ügyes ember, majd csak eltéríti a kapitányt rögeszméjétől. Sőt fogadni mernék, hogy ha a sziget táján jár, csak egy pillantást vet a *Porpoise* roncsaira, s máris tudja, mit lehet belőle csinálni.

Johnson idáig jutott tünődésében, s egy óra múlt el azóta, hogy a vadászok otthagyták az erődöt, mikor szél alatt két-három mérföldnyiről erős dörrenést hallott.

- Jól van! - dünnyögte a vén tengerész. - Mégiscsak találtak valamit, s nem is kellett messzire menniük, mert tisztán hallatszott a lövés. Persze, hiszen kristálytisza a levegő!

Most még egy, majd harmadik dörrenés hallatszott, gyors egymásutánban.

- No nézd csak - motyogta magában Johnson -, hát ezek aztán jó helyre vetődtek!

Most megint három lövés dörrent, de már közelebb.

- Hat lövés! - számlálta Johnson. - Nincs több golyójuk. Szorult helyzetben lehettek! Vagy tán véletlenül...

Johnson elsápadt. Kisietett, s néhány pillanat alatt felkapaszkodott a hegykúp csúcsára. Megremegett attól, amit látott.

- A medvék! - kiáltott fel.

A három vadász - nyomukban Duk - lélekszakadva futott visszafelé, s öt óriási állat üldözte őket; hat golyójuk nem bírt a medvékkel, s azok mind közelebb jutottak hozzájuk. Hatteras hátramaradt, s most már csak úgy bírta tartani az állatok közt s közte levő távolságot, hogy egymás után dobálta feléjük a sapkáját, a szekercéjét, sőt végül a fegyverét is. A medvék megtorpantak, hogy szokásuk szerint körülszaglásszák a kíváncsiságuk felkeltésére odavetett tárgyakat, s ezzel némi tért vesztek ezen a hómezőn, amelyen ők a leggyorsabb lónál is sebesebben futnak.

A futástól végképp kifulladt Hatteras, Altamont és Bell így jutott el Johnsonig, s a magas lejtőről vele együtt ereszkedtek le a jégházig. Az öt medve már csaknem érintette őket, s a kapitánynak késével kellett elhárítani egy szörnyű erejű mancsütést.

Hatteras és társai szempillantás alatt bezárkóztak a házba. Az állatok a fennsíknak a kúp csonkasága formálta kiemelkedő részén álltak meg.

- Végre! - kiáltott fel Hatteras. - Itt már előnyösebben védekezhetünk, öten öt ellen!

- Négyen öt ellen! - kiáltott fel rémülten Johnson.

- Hogyan? - nézett rá értetlenül Hatteras.

- A doktor! - felelt Johnson, s az üres szalon felé mutatott.

- Nos?

- A doktor a sziget felé ment!

- A szerencsétlen! - kiáltott fel Bell.

- Nem hagyhatjuk egyedül - mondta Altamont.

- Szaladjunk! - kiáltotta Hatteras.

Azzal gyorsan kinyitotta az ajtót, de alig volt ideje becsapni: egy medve mancsütése csaknem szétzúzta a koponyáját.

- Itt vannak! - kiáltott fel.

- Mind? - kérdezte Bell.

- Mind! - felelt Hatteras.

Altamont az ablakhoz ugrott, s kezdte berakni az ablaknyílásokat azokkal a jégtömbökkel, amelyeket a házfalokról távolítottak el. Társai szótlanul követték példáját. A csendet csak Duk tompa csaholása szakította meg.

De meg kell mondani, hogy ezeknek az embereknek most csak egyetlen gondolatuk volt; elfeledték az őket fenyegető veszélyt, s csak a doktor járt az eszükben. Csak őrá gondoltak, s nem önmagukra. Szegény Clawbonny! Ez a jóságos, áldozatkész ember, a lelke ennek a kis településnek! Most először történt, hogy nincs köztük. S most a végső veszéllyel néz szembe, a legrémesebb halál vár rá, mert hiszen kirándulása végeztével nyugodtan bandukol hazafelé, a Gondviselés-erődbe, s itt szemben találja magát ezekkel a szörnyű vadállatokkal. S nincs rá mód, hogy figyelmeztessék!

- Én mindazonáltal nagyon csalódnék, ha ő nem vigyázna magára - mondta Johnson. - Okvetlenül fel kellett figyelnie a nagy puskaropogásra, s így tudhatja, hogy valami rendkívüli eseménynek kellett történnie.

- De ha messze volt akkor, s nem hallotta meg? - felelt Altamont. - Mindent egybevetve nyolcvan százalékban áll az az esély, hogy a veszélyt nem is gyanítva tart most hazafelé! A medvéket az erőd lejtője rejt, s így nem is veheti észre őket!

- Hát akkor előbb kell megszabadulnunk ezektől a veszélyes dögöktől, még mielőtt a doktor visszatér - felelt Hatteras.

- De hogyan? - kérdezte Bell.

Erre a kérdésre bajosan lehetett felelni. Hogy kirohanást kíséreljenek meg, ez keresztül-vihetetlennek látszott. Gondjuk volt rá, hogy eltorlaszolják a tornácot, de a medvék, ha éppen eszükbe jut, könnyűszerrel megbirkózhattak ezzel az akadállyal; most már tudják, mihez tartásuk magukat ellenfeleik számát s erejét illetően, és játszi könnyedséggel juthatnak el hozzájuk.

A foglyok a Doktor-lak minden szobájában elhelyezkedtek, hogy minden behatolási kísérletet szemmel tarthassanak; ha jól füleltek, hallhatták a medvék jövését-menését, tompa dörögésüket s amint óriási mancsaikkal a jégfalakat kaparják.

De most már tenni kell valamit. Az idő sürgetett. Altamont úgy határozott, hogy lőrést kell nyitni, hogy kilövésük legyen a támadókra. Néhány perc alatt valami résfélét vágott a jégfalba, s elhelyezte benne puskája csövét; de mihelyt kitolta a csövet a szabadba, odakünn ellenállhatatlan erő ragadta ki kezéből a fegyvert, anélkül, hogy elsüthette volna.

- Az ördögbe is! - kiáltott fel. - Gyengék vagyunk mi ide.

És sietve tömkölte be a lőrést.

Már egy órája voltak ebben a helyzetben, és nem is sejtették, mi lesz ennek a vége. Megint megvitatták a kitörés lehetőségét. Hiába, gyengék voltak, mert a medvékkel nem lehetett egyenként felvenni a harcot. Mindamellet, csak hogy már történjék valami, s az igazat megvallva azért is, mert restelltek, hogy vadállatok tartsák rabságban őket, Hatteras és társai már-már elszánták magukat arra, hogy egyenest nekimennek a bestiáknak, amikor a kapitánynak valami más védekezési mód jutott eszébe.

Felvette a pizskavasat, amellyel Johnson a salakot szokta kikaparni a tűzhelyekből, és bedugta a kályhába, a parázs közé; majd nyílást vágott a jégfalba, de anélkül, hogy teljesen átütne a falat, vagyis olyként, hogy vékony jéggréteg maradt a nyílás szabadba vezető oldalán.

Társai csak nézték. Mikor a pizskavas már fehéren izzott, Hatteras megszólalt:

- Ez az izzó vasrúd arra szolgál, hogy viaszt szorítsam vele a medvéket; ezt nem foghatják meg s így aztán a lőrésen át könnyű lesz sortüzet adni rájuk anélkül, hogy fegyvereinket kiragadhatnák a kezünkből.

- Jó gondolat! - kiáltott fel Bell, s mindjárt lövőállásba is helyezkedett Altamont mellett.

Most Hatteras kihúzta a vasrudat a parázból, s gyorsan átdöfte vele a falat. Az izzó rúd nyomában siketítőn vált vízpárává a hó. Két medve odarohant, megragadta az izzó vasrudat, s borzalmasan felbömbölt; ugyanabban a pillanatban négy fegyver dörrenése remegtette meg a levegőt.

- Talált! - kiáltott fel az amerikai.

- Talált - visszhangozta Bell.

- Folytassuk - szólt Hatteras, s pillanat alatt betömte a nyílást.

A vasrudat ismét az eleven parázsba dugták; néhány perc alatt vörösen izzott.

Altamont és Bell megtöltötték puskájukat, s elfoglalták lőállásukat. Hatteras szabaddá tette a lőrést, s újra kidugta az izzó vasrudat.

Ám most a rúd valami áthatolhatatlan felületbe ütközött.

- A mindenségit! - kiáltott fel az amerikai.

- Mi a baj? - kérdezte Johnson.

- Hogy mi a baj? Semmi egyéb, mint az; hogy az átkozott bestiák egyik jégtömböt a másikkra rakva falaznak be bennünket, hogy elevenen eltemessenek!

- Lehetetlen!

- Nézze, a piszkavas nem megy keresztül! Hát ez végül is már kész nevetség!

De bizony több volt nevetségnél. A helyzet aggasztóvá vált, s mindinkább rosszabbodott. A rendkívül eszes állatok ezt a módot fundálták ki, hogy megfojtsák áldozataikat. Úgy tornyozták fel a jégtömböket, hogy teljesen lehetetlenné tegyék a menekvést.

- Hát ez már mégiscsak sok! - mondta keserűen az öreg Johnson. - Ha emberek bánnának így velünk, az még csak hagyján. De hogy medvék!

E megjegyzés óta két óra telt el anélkül, hogy a foglyok helyzete változott volna. A kitörés terve megvalósíthatatlan lett: a vastag falakon semmi külső zaj sem hallatszott át. Altamont úgy futkosott fel s alá, mint egy vakmerő ember, aki kétségbeesetten látja, hogy a veszély nagyobb, mint az ő bátorsága. Hatteras borzadva gondolt a doktorra, s arra a veszedelemre, amely visszatérésekor fenyegeti.

- Ó, ha Clawbonny úr itt volna! - kiáltott fel Johnson.

- Nos, ő mitévő lenne? - kérdezte Altamont.

- Ó, ő ki tudna bennünket húzni a pácból!

- Hogyan? - kérdezte kedvetlenül az amerikai.

- Ha én azt tudnám, akkor nem lenne szükségem órá. De azért mégiscsak kitaláltam, mit tanácsolna ő most nekünk.

- No mit?

- Azt, hogy együnk valamit! Ez semmiképpen sem árthat. Ellenkezőleg. Mit szól hozzá, Altamont úr?

- Ha úgy tetszik, hát együnk - felelt az amerikai. - Ámbár elég ostoba, hogy ne mondjam, megalázó helyzetben vagyunk.

- Fogadok - mondta Johnson -, hogy ha jóllaktunk, találunk valami módot arra, hogy kikerüljünk innen.

Senki sem felelt a főmatróznak, de asztalhoz ültek.

Johnson, mint aki a doktor iskolájában nevelkedett, megpróbált bölcselkedni a veszélyben, de ez valahogy nem akart sikerülni neki; a tréfa torkán akadt. A foglyok különben is kezdték igen rosszul érezni magukat. A levegő sűrűsödni kezdett a légmentesen elzárt helyiségben; a rossz huzatú kályhacsöveken át nem kaphattak friss levegőt, s így könnyű volt megjósolni, hogy igen rövid időn belül kialszik a tűz. A tüdők is meg a bűz is fogyasztják az oxigént, s nem-sokára a szénsavnak ad helyet az éltető gáz, márpedig ez a halál!

Hatteras vette észre az új veszedelmet, nem is titkolta társai előtt.

- Akkor hát mindenáron ki kell jutnunk innen! - felelt Altamont.

- Úgy van! - helyeselt Hatteras. - De várjuk meg az éjszakát. Lyukat fúrunk a boltozatba, onnan kapunk majd friss levegőt, és egyikünk ezen a nyíláson át tüzel a medvékre.

- Egyebet nem is tehetünk - felelt az amerikai.

Ebben megegyeztek, s várták a pillanatot, amikor megkockáztathatják tervüket; az elkövetkező órákban Altamont folyvást szitkozódott a dolgok ilyen állapot felett, amikor is - ahogyan ő mondta - „medvék és emberek vannak itt együtt, s ez utóbbiak játsszák a csúfos szerepet”.

XIII. A ROBBANÓAKNA

Leszállt az est. A lámpa fénye már halványodni kezdett az oxigénszegény levegőben.

Nyolc órakor hozzáfogtak a végső előkészületekhez. A fegyvereket gondosan megtöltötték, s lyukat ütöttek a jégház boltozatán.

Már néhány perce tartott ez a munka, amelyben főként Bell ügyeskedett, amikor Johnson, a hálósobából, ahol megfigyelőként posztolt, átugrott társaihoz.

Az öreg tengerész nyugtalannak látszott.

- Hát magának mi baja? - kérdezte tőle a kapitány.

- Hogy mi bajom? Semmi! - felelte habozva az öreg.

- De mégis mi a baj? - kérdezte Altamont.

- Füleljenek csak! Nem hallanak valami furcsa zajt?

- Merről?

- Erről! Valami történik itt a szoba falával!

Bell félbeszakította munkáját. Mindnyájan hallgatóztak. Tompa zaj ütötte meg fülüket, mintha az oldalfal felől jönne. Nyilvánvaló, hogy odakünn rést ütnek a jégben.

- Kaparnak! - mondta Johnson.

- Ez kétségtelen - felelt Altamont.

- A medvék? - kérdezte Bell.

- Persze! A medvék! - felelt Altamont.

- Taktikát változtattak - folytatta az öreg tengerész. - Lemondtak arról, hogy megfullasszanak minket!

- Vagy pedig azt hiszik, hogy már megfulladtunk! - mondta az amerikai, aki most már igazán dühös volt.

- Készüljünk fel a támadásra! - szólt Bell.

- Hát akkor majd közelharcot vívunk - felelt Hatteras.

- A hétszentségit! - kiáltott fel Altamont. - Ezt én is jobban szeretem! Részemről már elegendő van ezekből a láthatatlan ellenségekből! Szemtől szembe! S aki bírja, marja!

- Helyes - felelt Johnson -, de puskalövés nélkül; ilyen szűk helyen lehetetlen fegyvert használni.

- Ám legyen! Fejszével! Késsel!

A zaj nőttön-nőtt; tisztán lehetett hallani a karmok kaparászását; a medvék annál a szögletnél rontottak neki a falnak, ahol az a sziklának támaszkodó hólejtővel összeért.

- Az az állat, amelyik ott vájkál, már hatlábnyira sincs tőlünk - mondta Johnson.

- Igaza van, Johnson - felelt az amerikai -, de még van időnk arra, hogy méltó fogadtatásban részesítsük!

Az amerikai egyik kezébe fejszét, a másikba kést ragadott, s jobb lábára támaszkodva, testét hátra vetve, támadó állásba helyezkedett. Hatteras és Bell követték példáját. Johnson a puskáját szegezte előre, arra az esetre, ha tűzfegyver használatára lenne szükség.

A zaj mind erősebbé vált; a leszaggatott jégoszlopok ropogva röpültek szerte az acélos karmok csapásai alatt.

Végül már csak vékony jégréteg választotta el a támadókat ellenfeleiktől; s most hirtelen úgy szakadt be ez a réteg, mint papírabroncs a bohóc keze alatt, és egy irdatlan, fekete test jelent meg a szoba homályában.

Altamont villámgyorsan emelte fel fegyverét, hogy lesújtsa vele.

- Állj! Az égre! Ne! - kiáltott egy jól ismert hang.

- A doktor! A doktor! - kiáltott fel Johnson.

Valóban a doktor volt. Saját tömegének eleven erejétől egészen a szoba közepéig gurult.

- Jó napot, kedves barátaim - mondta, amint feltápáskodott.

Társai szájtátva bámultak rá; de a megrökönyödést az öröm követte; mindenki odafurakodott hozzá, hogy megölelje az érdemes férfiút. Hatteras mélyen meghatva, hosszú ideig tartotta átölelve a doktort, aki meleg kézszorítással viszonzta a kedves fogadtatást.

- Mi a csoda! Hát ön az, Clawbonny úr? - ocsúdott fel meglepetéséből a főmatróz.

- Én vagyok, személyesen, öreg Johnsonom; engem jobban aggasztott az önök sorsa, mint önöket az enyém.

- De honnan tudta, hogy bennünket medvecsorda támadott meg? - kérdezte Altamont. - Mi attól féltünk legjobban, hogy ön nyugodtan jön hazafelé a Gondviselés-erődbe, anélkül, hogy a veszélyről sejtelve lenne.

- Ó, én mindent láttam - felelt a doktor -; az önök puskalövései figyelmeztettek; akkor épp a *Porpoise* roncsai közelében voltam; megmásztam egy jégbuckát, s láttam, hogy az öt medve már a sarkukban van; ó, milyen félelmet álltam ki önök miatt! De mikor a dombtetőről le-bukfenceztek, s az állatok habozva álltak ott, pillanatnyilag megnyugodtam; megértettem, hogy volt idejük eltorlaszolni magukat a házban. Akkor aztán lassanként, hol kúszva, hol a jégtömbök között osonva közeledtem; ideérkeztem az erőd közelébe, láttam munkában a hatalmas hódok módjára dolgozó óriási állatokat, amint döngölték a havat, halmozták a jégtömböket, egyszerűen azon voltak, hogy élve temessék el önöket. Még szerencse, hogy nem jutott eszükbe a hegykúp csúcsáról legörgetni a jégsziklákat, mert akkor könyörtelenül pozdorjává zúzták volna mindnyájukat.

- De ön sem volt biztonságban, Clawbonny úr - mondta Bell -, hiszen a medvék ön ellen is fordulhattak volna.

- Eszük ágában sem volt; a grönlandi kutyák, amelyeket Johnson szabadon eresztett, többször is ott őgylegtek a közelükben, de a medvék nem is gondoltak rá, hogy üldözőbe vegyék őket; hogysisne, mikor sokkal ízletesebb „vad” volt számukra biztos kilátásban.

- Köszönjük szépen a bókot - mondta nevetve Altamont.

- Ó, nincs mire büszkének lenni. Szóval mikor megértettem a medvék taktikáját, elhatároztam, hogy visszajutok önökhöz. Óvatosságból bevártam, amíg besötétedik. Mihelyt az alkony első árnyai leszálltak, zajtalanul lopakodtam a lejtő felé. Megvolt az okom rá, hogy miért választottam épp azt a pontot: aknafolyosót akartam ásni. Munkához fogtam hát, hókésemmel

mentem neki a jégnek; szavamra, jó szerszám! Három óra hosszat csákányoztam, vájkáltam, robotoltam, s tessék, itt vagyok, kiéhezve bár, s halálra fáradtan, de megérkeztem...

- Hogy osztozzék sorsunkban? - mondta Altamont.

- Hogy mindnyájunkat megmentsem. De adjanak már egy darab kétszersültet meg egy falat húst, mert mindjárt éhen halok.

S máris jókora darab szózott marhahúst rágtak a doktor fehér fogai. Falatozás közben hajlandó volt felelni a sürgető kérdésekre.

- Szóval hogy minket megmentsen! - mondta Bell.

- Természetesen - felelt a doktor nagyot nyelve.

- Hát igaz is - mondta Bell -, ha Clawbonny úr így haza tudott jönni, akkor mi is elmehetünk ugyanazon az úton.

- Hogyisne! - felelt a doktor - szabad teret engedni annak a kártékony fajzatnak! Végül is ráakadnának a raktárunkra, s kifosztanák!

- Itt kell maradnunk - mondta Hatteras.

- Kétségkívül - felelt a doktor -; és mégis meg kell szabadulnunk tőlük.

- De hát van mód rá? - kérdezte Bell.

- Van. Még hozzá biztos mód - felelte a doktor.

- Ugye, megmondtam! - kiáltott fel Johnson, s kezét dörzsölte. - Ha Clawbonny úr velünk van, akkor soha sincs ok a kétségbeesésre; neki mindig akad valami ötlete a tarisznyájában.

- Ó, de lapos az én szegény tarisznyám. De ha jól belenyúlok...

- Mondja, doktor, a medvék nem hatolhatnak be azon az aknafolyosón, amelyet ön ásott? - kérdezte Altamont.

- Nem. Gondom volt rá, hogy jó erősen betömjem a bejárat nyílást; így hát észrevétlenül juthatunk el a löporkamráig.

- Pompás! Hát akkor most már mondja meg, milyen módszerrel akar megszabadítani bennünket ezektől a nevetséges látogatóktól?

- Igen egyszerű módszerrel, s a munka egy része már el is készült.

- Hogyan?

- Majd meglátják. De egészen megfélemedkeztem róla, hogy nem egyedül jöttem haza.

- Hogyhogy? - kérdezte Johnson.

- Egy társam is van, akit be akarok mutatni önöknek. - S ezzel a doktor egy frissen lőtt rókat húzott elő az aknajáratból.

- Róka! - kiáltott fel Bell.

- A ma reggeli vadászatom eredménye - felelte szerényen a doktor -, s majd meglátják, hogy soha jobbkor nem kerülhetett volna róka a puskám csöve elé.

- De mondja már meg végre, hogy mi a terve?

- Az a szándékom - felelte a doktor -, hogy ezt az egész medvebandát száz font löporral a levegőbe röptem.

Meglepetve bámultak a doktorra.

- De honnan veszi a lőport? - kérdezték.

- A lőpor a raktárban van.

- És a raktár?

- Ez a szűk járat oda vezet. Nem ok nélkül ástam én azt a tíz öl hosszú folyosót; a házhoz közelebb is támadhattam volna a mellvédet, de megvolt a tervem.

- És hol akarja elhelyezni azt a robbanóaknát? - kérdezte az amerikai.

- A lejtőnkkel szemben, vagyis a háztól, a lőporkamrától és a raktáraktól legmesszebb eső ponton.

- De hogyan akarja mind az öt medvét egyszerre odaterelni?

- Azt csak bízsa rám - felelte a doktor. - De most már elég a pusztá beszédből; cselekednünk kell. Ma éjjel száz láb hosszú járatot kell ásnunk; ez bizony fárasztó munka; de öten majd csak boldogulunk vele, ha váltjuk egymást. Bell kezdi, s míg ő dolgozik, mi pihenünk egy kicsit.

- Teringettét! - kiáltott fel Johnson. - Minél többet gondolkozom rajta, annál pompásabbnak találom a Clawbonny úr módszerét.

- Biztos módszer - felelt a doktor.

- Ha ön ezt mondja, az annyi, mintha már el is pusztultak volna a medvék, szinte már a vállamon érzem a bundájukat.

- Munkára hát!

A doktor behatolt a sötét folyosóba, s Bell követte. Amerre a doktor haladt, társai is biztonságban érezték magukat. A két „kubikos” eljutott a lőporkamráig, s a szép rendben sorakozó hordók között bukkant elő. A doktor megadta Bellnek a szükséges utasításokat, a hajóács elkezdte bontani a szemközti, a lejtőnek támaszkodó falat, a doktor pedig visszatért a házba.

Bell egy órán át dolgozott, s mintegy tíz láb hosszú, szűk járatot ásott, amelyben csak hason csúszva lehetett előrehaladni. Egy óra múltán Altamont váltotta fel Bellt, s ugyanannyi idő alatt csaknem ugyanannyi munkát végzett; a járatból kivájt havat a konyhába hordták, ahol a doktor a tűznél felolvasztotta, hogy kevesebb helyet foglaljon el.

Az amerikai után a kapitány s őutána Johnson következett a munkában. Tíz óra alatt, vagyis reggel nyolc órára teljesen készen állt a járat.

A hajnal első sugarainál a doktor egy, a lőporkamra falába vágott résen át megfigyelte a medvéket.

A türelmes állatok nem tágítottak. Itt voltak, jöttek-mentek, dörögtek, egyszóval példás kitartással álltak őrt. Ott ögyelegtek a ház körül, amely teljesen eltűnt a felhalmozott jégtömbök alatt. De egyszerre mégiscsak úgy látszott, hogy fogytán a türelmük, mert a doktor látta, hogy a medvék kezdik szétdúlni a jégtömböket, amelyeket ők halmoztak fel.

- Nahát! - mondta a mellette álló kapitánynak.

- Mit csinálnak a bestiák? - kérdezte emez.

- Úgy látom, szét akarják rombolni, amit építettek, s aztán hozzánk férközni! De várjunk csak egy kicsit! Hamarabb romboljuk mi szét őket! Mindenesetre, nincs több veszteni való időnk.

A doktor most odacsúszott, ahol a robbanóaknát el kellett helyezni. Itt a lejtő egész szélességében s magasságában kitágította a járatot. A felső részen nemsokára már csak egy láb vastagságú jégréteg maradt úgyannyira, hogy ezt fel kellett polcolni, nehogy leomoljon.

Egy, a gránittalajba szilárdan beágyazott pózna szolgált akasztó faként; a róka tetemét felkötötték a cölöp tetejére; a cölöp aljához pedig egy hosszú kötelet erősítettek, amely az aknajáraton végigkígyózva egészen a lőporkamráig ért.

Társai követték a doktor utasításait, bár szándékát nem értették.

- Itt a csalétek - mondta, a rókára mutatva.

A cölöp lábához egy, körülbelül százfontnyi lőport tartalmazó hordócskát gurítottatott.

- Ez meg itt az akna - tette hozzá.

- De vajon nem repülünk-e a medvékkel együtt mi is a levegőbe? - kérdezte Hatteras.

- Nem! Mi elég messze vagyunk a robbanás színhelyétől; egyébként a házunk szilárd építmény, de ha itt-ott meg is repedezik, annyi baj legyen, majd ismét rendbe hozzuk.

- És hogyan képzeled a robbantást?

- Hát ide nézzen: ha meghúzzuk a kötelet, azzal ledöntjük a cölöpöt, amely az akna fölötti jégréteget támasztja alá; a róka teteme így hirtelen felbukkan a lejtőn, s nem nehéz elképzelni, hogy a kiéhezett állatok habozás nélkül vetik rá magukat erre a váratlan zsákmányra.

- Helyes.

- Akkor aztán felrobbantom az aknát, s egyszerre röpítem a levegőbe a lakmározókat is meg a lakomát is.

- Tyű de jó! - kiáltott fel Johnson, aki élénk érdeklődéssel kísérte a tanácskozást.

Hatteras teljesen megbízott barátjában, nem kívánt semmiféle magyarázatot. Várt. De Altamont tudni akart minden részletet.

- Doktor - vetette fel a kérdést -, hogyan tudja olyan pontosan kiszámítani a gyújtózsínór égéstartamát, hogy a robbanás a kellő időben következze be?

- Egyszerű - felelte a doktor -, nem számítok ki semmit.

- Száz láb hosszú a gyújtózsínórja?

- Nem.

- Így hát egyszerűen végigszórja a puskaport?

- Szó sincs róla! Az csütörtököt mondhat.

- Akkor hát valamelyikünknek fel kell áldoznia magát, odamenni, s alágyújtani az aknát?

- Én szívesen vállalkozom erre a feladatra - ajánlkozott Johnson.

- Erre semmi szükség, derék barátom - felelt a doktor, kezét nyújtva az öreg főmatróznak -, mind az ötünk élete egyformán becses, és - Istennek hála - meg is marad.

- Akkor hát lemondok a további találgatásról - vont vállat az amerikai.

- Ugyan! - felelt mosolyogva a doktor. - Hát ha az ember ilyen helyzetben sem tud kimászni a csávából, akkor mi haszna abból, hogy fizikát tanult?

- Ó - lelkesedett Johnson -, fizika!

- Az! Vagy nincs talán egy villamoselemünk s hozzá olyan hosszú zsinórunk, amilyen kell? Ugyanaz a készség, amelyet a világítótornyunknál használtunk.

- Nos?

- Nos hát akkor robbantjuk fel az aknát, mikor kedvünk tartja, mégpedig pillanat alatt, s veszély nélkül.

- Hurrá! - kiáltott fel Johnson.

- Hurrá! - visszhangozták társai, mit sem törődve azzal; hogy hallják-e őket ellenségeik, vagy sem.

Azon nyomban végigfektették az aknajáraton a villanyvezetékét, a háztól a robbanóakna fészkéig. Egyik végét rátekerték a szárazelemre, a másikat meg a löporos hordócska közepébe ágyazták. A gyújtószikrát küldő két zsinórvéget egymás közelében helyezték el.

Reggel kilencre mindennel elkészültek. Éppen ideje volt; a medvéken végképp kitört a rombolás dühe. A doktor érkezettnek látta a pillanatot. Johnson a löporraktárban helyezkedett el; őrá várt a feladat, hogy meghúzza a kötelet. Elfoglalta őrhelyét.

- És most készítsék elő fegyverüket - fordult társaihoz a doktor -, arra az esetre, ha ostromlóink mégsem pusztulnának el azonnal, és álljanak oda Johnson mellé; a robbanás után nyomban rohanjanak ki.

- Rendben van - felelt az amerikai.

- S ezzel mindent megtettünk, amit ember csak tehet! Segíts magadon, s az Isten is megsegít. Nos, mi segítettünk magunkon!

Hatteras, Altamont és Bell a löporkamrába ment. A doktor egyedül maradt a szárazelem közelében. Kisvártatva Johnson távoli kiáltását hallotta:

- Vigyázat!

- Minden rendben - felelte.

Johnson nagyot rántott a kötélén, maga felé húzva a cölöpöt, majd a lőrészhez ugrott és kitekintett.

A lejtő felülete beszakadt. A jégtörmelék fölött kibukkant a róka teteme. A medvék előbb meghökkentek, de máris egy csomóban tolongva vetették rá magukat a nem várt, friss zsákmányra.

- Tűz! - kiáltotta Johnson.

A doktor nyomban zárta az áramkört; szörnyű robbanás dördült fel; a ház úgy megingott, mintha földrengés rázta volna meg, a falak megrepedeztek. Hatteras, Altamont és Bell tüzezésre kész fegyverrel rohant ki a löporraktárból.

De nem volt szükség a puskájukra. Az öt medve közül négyet kapott el a robbanás, s csak darabokra szaggatott, felismerhetetlen, csonka, megszenesedett testrészeik hullottak alá, míg az ötödik mackó félig megsülve iszkolt, esze nélkül.

- Háromszoros hurrá Clawbonnynak! - kiáltották társai, míg a doktor mosolyogva dőlt a tárt karokba.

XIV. TAVASZ A SARKVIDÉKEN

A foglyok kiszabadultak; örömüknek meleg ünnepléssel adtak kifejezést, s zajosan hálálkodtak a doktornak. Az öreg Johnson kissé sajnálta ugyan a megégett s használhatatlanná vált medvebőröket, de ez a sajnálkozás nem nagyon befolyásolta jókedvét.

A robbanástól jócskán megrongálódott jégház tatarozásával telt el a nap.

Eltávolították a medvék rakta jégtömböket, s újra összeillesztgették a repedezett falakat. Gyorsan ment a munka, nótaszóval, mert a főmatróz olyan szépen dalolt, hogy öröm volt hallgatni.

Másnapra rendkívül megjavult az idő, hirtelen szélroham hozta az enyhülést, a hőmérő higanya -9° -ra emelkedett. Ezt a jelentékeny hőmérséklet-különbséget emberek s dolgok egyaránt élénken megérezték. A déli szellő a sarkvidéki tavasz első leheletét hozta.

Ez a viszonylag meleg idő több napig kitartott; a szélmentes helyen levő hőmérő -1° -ot mutatott. Már az olvadás jelei kezdtek mutatkozni!

A jég repedezett; itt-ott az angol parkok szökőkútjaihoz hasonlóan buggyant fel a sós víz; néhány nap múlva szakadt az eső, mintha dézsából öntötték volna.

Sűrű pára szállt fel a hómezőkről; ez jó volt, s úgy látszott, hogy az óriási tömegek olvadásának ideje közeledik. A nap sápadt korongja is színesedni kezdett, s hosszabb sugárnyalábot vetett a látóhatár felé; az éjszaka már alig tartott három óra hosszat.

Az is a közeledő tavasz biztos jelének számított, hogy néhány hófajd, valamint az északsarki madarak, a sarki lile meg a császármadár seregestül tértek vissza. A levegő egyre jobban megtelt siketítő rikácsolásukkal, amelyre a múlt tavaszcól még oly jól emlékeztek hajósaink.

Az öböl partjain megjelentek a jó vadászsákmányul szolgáló nyulak, úgyszintén a sarki egerek, amelyeknek föld alatti vackai szabályos üregrendszeret alkottak.

A doktor figyelmeztette társait, hogy mindezek az állatok már vedleni kezdenek, levetik téli, fehér szőr- és tollruházatukat, hogy nyári díszükben pompázzanak; szemlátomást „tavaszosodtak”, s a természet már fakasztotta is számukra a táplálékot, a mohát, vadmákot, kőtörőfüvet s törpepázsitot.

Érezni lehetett, hogy a szétmálló hó alatt már nyújtózik a nap felé az új élet.

De a szelíd állatokkal együtt megérkeztek kiéhezett ellenségeik is; a róka meg a farkas mohón nézett zsákmány után; hátborzongató üvöltésük felhangzott a kurta éjszakákon.

A sarkvidéki farkas nagyon közeli rokona a kutyának; éppúgy ugat, mint a kutya, úgyhogy olykor a leggyakorlottabb fület is megtéveszti, például a kutyaajták fület is; sőt még azt is mondják, hogy a farkasok itt ezzel a ravaszsággal élnek, ugatásukkal magukhoz csalják a kutyákat, aztán felfalják őket. A Hudson-öböl menti területeken meg is figyelték, s a doktor Új-Amerikában is megállapíthatta ezt a tényt. Johnsonnak gondja volt hát rá, hogy ne engedje csatangolni a szánfogat kutyáit, nehogy azok is ebbe a csapdába essenek.

Ami Dukot illeti, ő már sok vihart látott, és sokkal tapasztaltabb volt, semhogy beleszaladjon valami farkasnak a szájába.

Vagy két hétig sokat vadászgattak; bőséges frishús-készletre tettek szert. Foglyot, hófajdot és sármányt is lőttek, ez mind ínycsalat volt. A vadászok nem hagyták maguk mögött a Gondviselés-erődöt. Azt lehet mondani, hogy az apróvad szinte maga ment a puszkacsó elé; a madársereg jelenlétével rendkívül felélénkítette ezeket a csendes partokat, s így a Viktória-öböl szokatlanul örvendetes látványt nyújtott.

Az a két hét, amely a nagy medvekalandot követte, ezekkel a különféle foglalatossággal telt el. Szemmel láthatóan megindult az olvadás, a hőmérő 0 Celsius fokot mutatott; a szakadékokban már felhangzott a vízesések robaja, s a dombok lankáin hirtelen ezernyi zuhatag képződött.

A doktor megtisztogatott egy holdnyi területet, s bevetette zsázsa-, sóska- és cochleria-maggal; ezek a növények kitűnő hatásúak a skorbut ellen. Már szinte látta, mint kel ki a földből a sok apró, zöldellő levelecske, mikor hirtelen, érthetetlen gyorsasággal visszatért a sarkvidék ura, a hideg, s elfoglalta birodalmát.

Az erős északi szél hatására egyetlen éjszakán húsz fokkal szállt alá a hőmérséklet: -22°-ra süllyedt. Minden megfagyott; madarak, négylábúak, kétlábúak szinte varázsszóra tűntek el; a főkalékek bezárultak, a repedések eltűntek, a jég megint gránitkemény lett, a vízesések zuhantukban merevedtek jéggé, s hosszú, kristályszerű jégcsapokban fügtek alá.

Valósággal megváltozott a látkép; s mindez a május 11-ről 12-re virradó éjjel történt. S mikor Bell reggel kidugta az orrát ebbe a farkasordító hidegbe, csepp híja, hogy ott nem hagyta.

- Ó, te északsarki természet! - kiáltott fel kissé csalódottan a doktor - hát te aztán jól elbánsz velünk! Most újra kezdek a vetést.

Hatteras kevésbé filozofikusan fogta fel a dolgot, merthogy annyira szerette volna kutatómunkáját folytatni. De hát erről le kellett mondania.

- Sokáig tart még ez a pocsék idő? - kérdezte Johnson.

- Nem sokáig, barátom, nem sokáig - felelte a doktor -, ezek már az utolsó rugdalódzásai! Meg kell értenie, hogy a hideg itthon van itt, s nem adja meg magát egykönnyen. Megpróbál ellenszegülni.

- Elég jól védekezik - felelte arcát dörzsölve Johnson.

- Bizony! De ezt nekem előre kellett volna látnom - felelt a doktor -, nem pedig feláldozni a magvaimat, mint valami tudatlan fráter; annál is inkább, mert szükség esetén a konyhában, a tűzhely közelében is kikeltethetem volna őket.

- Azt mondja, hogy előre kellett volna látnia ezt az időjárást? - kérdezte Altamont.

- Feltétlenül látnom kellett volna, s ehhez még csak boszorkánynak sem kell lennem! A magvaimat Pongrác, Szervác és Bonifác közvetlen védnöksége alá kellett volna helyeznem, akiknek neve napja e hó 11-, 12- és 13-ra esik.

- Ugyan már, doktor! - kiáltott fel Altamont. - Hát akkor mondja meg nekem, hogy a három említett szent milyen befolyással lehet a hőmérsékletre?

- Igen nagy befolyással; ha ugyan hinni lehet a kertészeknek, akik „fagyosszentek”-nek nevezik őket.

- Éspedig miért, ha szabad kérdezem?

- Mert május hónapban általában hideg időszak áll be, s mert a legnagyobb hőmérséklet-süllyedés rendszeren május 11-13-ra esik. Ez tény, és ennyi az egész.

- Ez furcsa. És van rá valami magyarázat? - érdeklődött Altamont.

- Hogyne. Kétféleképpen is magyarázzák: vagy azzal, hogy ebben az időszakban nagyobb számú meteor kerül a Föld és a Nap közé, vagy egyszerűen a hóolvadással magyarázzák, vagyis azzal, hogy az olvadó hó szükségszerűen nagy meleget von el. Mindkét megoldás elfogadható. Hogy vajon feltétlenül el kell-e fogadni? Nem tudom. De ha a magyarázatot nem is fogadom el fenntartás nélkül, a tény hitelességében nem kételkedhetem, s nem volna szabad megfélelkezni róla, s így veszélyeztetni a palántáimat.

A doktornak igaza volt. Ezért vagy azért, de a május hátralevő része végig rettentő hideg volt; a vadászatokat félbe kellett szakítani, nem is annyira a kemény hideg, mint inkább a vad teljes hiánya miatt; szerencsére a friss hús-tartalmát még korántsem emésztették fel.

A telelők hát ismét tétlenségre voltak kárhoztatva; a május 11-től 25-ig terjedő két hét alatt mindössze egyetlen említésre méltó esemény történt egyhangú életükben: a hajóácsot súlyos betegség, az álhártyás torokgyík támadta meg. Bellnek erősen bedagadt a mandulája, s vastag lepedék képződött rajta. A doktor nem tévedhetett e szörnyű kórt illetően; de itt aztán igazán elemében volt a doktor, és a betegség nyilván nem számított az ő jelenlétére, mert egykettőre meghátrált. Bell nagyon egyszerű kezelésben részesült, és a gyógyszertár sem volt messze; a doktor beírta annyival, hogy néhány apró jégdarabkát nyeletett a beteggel; pár óra múlva a daganat lohadni kezdett, és a lepedék is eltűnt. Egy nappal később Bell talpon volt. Mikor társai nagy szemeket meresztettek a gyógymód felett, a doktor így szólt:

- Ez itt a torokgyík hazája; illik hát, hogy az orvosság is a kór közelében legyen.

- Az orvosság itt főként maga a doktor - tette hozzá Johnson, akinek lelkében a doktor személye mérhetetlen magasságokba emelkedett.

Ez újabb semmittevés idején a doktor elhatározta, hogy komolyan beszél a kapitánnyal: el kell térítenie Hatterast attól a szándékától, hogy bárka vagy valamilyen csónak, akár csak egy darab fa, szóval a tengereken és szorosokon való átkeléshez szükséges eszköz nélkül folytassa útját észak felé. A rögeszméjéhez csökönyösen ragaszkodó kapitány határozottan kijelentette, hogy az amerikai hajó maradványaiból semmiféle vízi járművet nem enged készíteni.

A doktor nemigen tudta, hogyan térjen a tárgyra, holott fontos volt, hogy minél előbb döntsenek, mert a júniussal eljön a nagy kirándulások évadja. Végül is, hosszas gondolkodás után egy szép napon félrevonta Hatterast, és az ő szokott, szelíd jóságával így kezdte:

- Mondja, Hatteras, barátjának tart maga engem?

- Annak bizony - felelte élénken a kapitány -, mégpedig a legjobb s egyetlen barátomnak.

- És ha én egy tanácsot adok magának - folytatta a doktor -, ha kéretlen tanácsot is, hiszi, hogy nem a magam érdekében beszélek?

- Hiszem. Tudom, hogy sose vezette személyes érdek. De hová akar kilyukadni?

- Várjon, Hatteras, még egy kérdésem van magához. Hiszi-e, hogy én éppen olyan jó angol vagyok, s hogy éppúgy igyekszem dicsőséget szerezni hazámnak, mint maga?

Hatteras meglepett pillantást vetett a doktorra.

- Hiszem - felelte, s tekintete azt kérdezte, hogy mi fog ebből kisülni.

- Maga el akarja érni az Északi-sarkot - folytatta a doktor -, én értem a becsvágyát, s osztom is; de ahhoz, hogy célhoz érjünk, sok minden szükséges.

- Nos, tán eddig nem áldoztam fel mindent a sikerért?

- Nem, Hatteras, nem áldozta fel személyes ellenszenvét, s most látom, arra is kész, hogy az Északi-sark eléréséhez elengedhetetlenül szükséges eszközöket visszautasítsa.

- Ó, maga arról a bárkáról meg arról az emberről akar beszélni - felelt Hatteras.

- Ugyan, Hatteras, hallgassunk az ész szavára, szenvedély nélkül, hidegen vizsgáljuk meg minden oldaláról ezt a kérdést. Ez a part, ahol mostanáig teleltünk, megszakadhat valahol; semmi sem bizonyítja azt, hogy észak felé hat fokon át egy darabban nyúlik el. Ha azok az értesülések, amelyek magát idáig hozták, helyesnek bizonyulnak, akkor nekünk a nyár folyamán nagy kiterjedésű szabad tengerre kell találunk. De hát mitévők legyünk a jégtől megszabadult s hajózásra alkalmas sarki tenger partján, ha hiányoznak az átkeléshez szükséges eszközeink?

Hatteras nem válaszolt.

- Hát azt akarja, hogy mikor már csak néhány mérföldre lesz az Északi-sarktól, ne érhesse el?

Hatteras két tenyerébe hajtotta fejét.

- És most vizsgáljuk a kérdést erkölcsi oldaláról - folytatta a doktor. - Én megértem azt, hogy egy angol feláldozza vagyonát és életét, hogy Angliának eggyel több dicsőséget szerezzen. De csupán az, hogy egy amerikai hajó, egy hajótörést szenvedett hajó kiszaggatott deszkáiból készült az a vízi jármű, amely majd új partot érint, vagy ismeretlen vizeken kél át, csökkentheti-e vajon a felfedezés dicsőségét? Hát ha önmaga akadt volna rá ezen a parton egy elhagyatott hajóroncsra, vajon habozott volna-e, hogy felhasználja? Avagy tán nem egyedül az expedíció vezetőjét illeti a sikerből eredő jutalom? Azt kérdezem hát magától, vajon nem angol bárka lesz-e a bordázatától a fedélzetéig az a bárka, amelyet négy angol keze épít?

Hatteras még mindig hallgatott.

- Beszéljünk őszintén - folytatta Clawbonny -: nem a bárka fáj magának, hanem az ember.

- Igen, doktor, igenis, az ember - felelte a kapitány. - Én gyűlölöm ezt az amerikait, akit a végzet vetett utamba...

- Hogy megmentse magát!

- Hogy elveszejtsen! Ez az ember félvállról kezel engem, úgy beszél, mintha ő lenne itt az úr, azt képzelem, hogy ő tartja kezében sorsomat, s hogy tisztában van terveimmel. Vagy tán nem leplezte le önmagát, mikor az új földek elnevezéséről volt szó? Bevallotta-e valaha is, hogy mi a keresnivalója ezen az északi szélességen? Maga nem verheti ki fejemből azt a gondolatot, amely valósággal megöl engem: ezt az embert az Egyesült Államok kormánya küldte ide egy felfedező expedíció vezetőjeként.

- És ha így lenne, Hatteras, ki bizonyíthatja be azt, hogy ez az expedíció az Északi-sarkot akarta elérni? Hát Amerika nem kísérelheti meg éppúgy az Északnyugati átjáró felkutatását, mint Anglia? Az biztos, hogy Altamontnak fogalma sincs a maga terveiről, mert sem Johnson, sem Bell, sem maga, sem én nem szoltunk előtte egy szót sem.

- Ne is tudja meg soha!

- De végül is meg kell tudnia, mert nem hagyhatjuk őt itt egyedül.

- Miért ne? - kérdezte a kapitány, s kemény lett a hangja. - Miért ne maradhatna a Gondviselés-erődben?

- Ebbe ő nem egyeznék bele, Hatteras; de egyébként is, itt hagyni ezt az embert, mikor nem biztos, hogy visszajövet itt találjuk, ez több lenne, mint meggondolatlanság, ez embertelenség lenne. Altamont velünk jön, velünk kell jönnie! De minthogy fölösleges most olyasmire felhívunk a figyelmét, amire eddig nem gondolt, ne mondjunk neki semmit, és építsünk egy bárkát, látszólag arra, hogy ezeknek a partoknak felkutatására induljunk vele.

Hatteras nem tudta rászánni magát, hogy elfogadja a barátja indítványát. A doktor hiába várta a választ.

- De hátha ez az ember nem is engedi szétszedni a hajóját? - bökte ki végre a kapitány.

- Ebben az esetben a maga oldalán lenne az igazság, s akkor az ő akarata ellenére is megépítené a bárkát, és ő nem követelhetne többé semmit.

- Adja az ég, hogy ne engedje szétszedni a bárkát! - kiáltott fel Hatteras.

- Előbb mindenesetre meg kell kérdezni tőle - felelt a doktor. - Majd én megkérdezem.

Még aznap este a vacsoránál Clawbonny valóban a nyári hónapokban megvalósítandó bizonyos kirándulási tervekre terelte a beszélgetést, azzal, hogy ezekre a partok vízrajzi meghatározása céljából van szükség.

- Úgy gondolom, Altamont - mondta -, hogy ön is velünk tart.

- Persze - felelt az amerikai -, tudnunk kell, meddig terjed ez az Új-Amerika.

Míg az amerikai ezeket mondta, Hatteras merőn nézte vetélytársát.

- És ebből a célból a lehető legjobban kell felhasználni a *Porpoise* maradványait - folytatta Altamont -; építsünk belőle egy jó erős bárkát, amelyen messzire eljuthatunk.

- Hallja, Bell? - mondta élénken a doktor. - Holnap hozzáfogunk a munkához.

XV. AZ ÉSZAKNYUGATI ÁTJÁRÓ

Másnap Bell, Altamont és a doktor kiment a *Porpoise*-hoz. Fában nem volt hiány. Az egykori háromárbocos bárkából, amelyet szétzúzott a jégnyomás, még össze lehetett ütni egy új jármű fő részeit. A hajóács hát azonnal nekifogott a munkának. Olyan bárkát kellett építeni, amely tengerjáró, s mégis elég könnyű legyen ahhoz, hogy szánon is lehessen szállítani.

Május utolsó napjain fölmelegedett az idő; a hőmérő higanyszála a fagyponthoz emelkedett; most már igazában megjött a tavasz, s a telelők levetették téli ruházatukat.

Gyakori volt az esőzés; a hó a talaj legcsekélyebb lejtését is kihasználta, hogy vízesésekben, zuhatagokban zúduljon lefelé.

Hatteras nem titkolta örömét, mikor a jégmezőkön az olvadás első jeleit észlelte. A szabad tenger! Neki ez jelentette a szabadságot.

Vajon elődei tévedtek-e vagy sem a sarki medencének e fontos kérdéséről? Most már remélte, hogy nemsokára megkapja a választ erre a kérdésre. Vállalkozásának egész sikere ettől függött.

Egy elég meleg napot követő este, amikor már minden jel arra mutatott, hogy itt az olvadás ideje, erre az érdekes tárgyra - a szabad tengerre - terelte a beszélgetést.

Ismét felsorolta megszokott érveit, és a doktor, mint mindig, most is melegen osztotta véleményét. De amúgy sem lehetett tagadni a következtetések helyességét.

- Nyilvánvaló - kezdte Hatteras -, hogy ha az óceán a Viktória-öböl előtt megszabadul a jégtől, akkor a déli része is Új-Cornwallig és a De la Reine-csatornáig jégmentes lesz. Penny és Belcher így látták, s biztos, hogy jól látták.

- Én is ezen a véleményen vagyok, Hatteras - felelte a doktor -, és semmi jogunk kételkedni ennek a két nagynevű tengerésznek a szavahihetőségében; némelyek megkísérelték, de hasztalanul, hogy a tükröződés hatásának tulajdonítsák a két sarkkutató felfedezését; de ha nem lettek volna biztosak a dolgukban, nem védhették volna olyan határozottan a maguk igazát.

- Én is mindig így gondoltam - kapcsolódott a beszélgetésbe az amerikai -, a sarki medence nemcsak nyugat felé terjed, hanem kelet felé is.

- Valóban ezt lehet feltételeznünk - felelte Hatteras.

- Ezt kell feltételeznünk - folytatta az amerikai -, mert azt a szabad tengert, amelyet Penny és Belcher kapitány a Grinnel-föld partjai közelében látott, Kane hadnagya, Morton szintén észrevette a Morton-szorosban, amelyet erről a vakmerő tudósról neveztek el!

- Mi nem vagyunk a Kane-tengerben - felelte szárazon Hatteras -, így hát nem is bizonyosodhatunk meg e tény felől.

- De legalábbis feltételezhetjük - mondta Altamont.

- Minden bizonnyal - szólt közbe a doktor, aki szerette volna elkerülni a haszontalan vitát -, úgy igaz, ahogyan Altamont gondolja; hacsak a környező területeknek nincs valami sajátos jellegük, ugyanazok alatt a szélességi fokok alatt a jelenségek is ugyanazok. Így hát én éppúgy hiszek a keleti, mint a nyugati szabad tenger létezésében.

- Mindenesetre, ez a mi szempontunkból nem fontos - jelentette ki Hatteras.

- Ebben nem értek egyet önnel, Hatteras - felelte az amerikai, akit már ingerelni kezdett a kapitány tettetett közönye -; bizonyos tekintetben igenis fontos lehet számunkra!

- Például mikor, ha szabad kérdeznem?

- Majd akkor, ha a visszatérésre gondolunk.

- A visszatérésre! - kiáltott fel Hatteras. - Ugyan ki gondol a visszatérésre?

- Senki - felelte Altamont -, de úgy vélem, végül mégiscsak megállunk valahol.

- Hol? - ütötte fel a fejét Hatteras.

Most először szögezték egyenest az amerikainak ezt a kérdést. A doktor odaadta volna fél kezét, ha menten elvághatja ezt a vitát. Altamont nem válaszolt, s a kapitány megismételte kérdését.

- Hol? - kérdezte makacsul.

- Hát ott, ahová megyünk - felelte nyugodtan az amerikai.

- Ki tudja, hova megyünk - szólt közbe békítően a doktor.

- Én tehát azt állítom - folytatta Altamont -, hogy ha a sarki medencének hasznát akarjuk látni visszatérésünkkor, megkísérelhetnek, hogy a Kane-tengerhez jussunk; az egyenesebb úton visz a Baffin-tengerhez.

- Azt hiszi? - kérdezte gúnyosan a kapitány.

- Azt. Mint ahogyan azt hiszem, hogy ha ezek az északsarki tengerek valaha is hajózhatók lennének, ezen az úton kell azokat megközelíteni, mert ez az egyenesebb út. Nagy felfedezés ám annak a dr. Kane-nek a felfedezése.

- Valóban! - dühöngött Hatteras, s véresre harapta az ajkát.

- Igen, ez tagadhatatlan - mondta a doktor -, s hagyjuk meg mindenkinek a maga érdemét.

- Nem is szólva arról - folytatta csökönyösen az amerikai -, hogy e hírneves tengerész előtt senki sem hatolt oly mélyen északra.

- Remélem, hogy most majd az angolok megelőzik! - vágta rá Hatteras.

- És az amerikaiak! - csattant fel Altamont.

- Az amerikaiak! - visszhangozta gúnyosan Hatteras.

- Hát én mi vagyok? - mondta büszkén Altamont.

- Mármint ön? - felelte alig fékezett indulattal Hatteras. - Ön olyan ember, aki szerint a vak-véletlennek ugyanannyi a része a dicsőségben, mint a tudománynak! Az ön amerikai kapitánya messzire jutott északra, de csupán a véletlen...

- A véletlen! - kiáltott fel Altamont. - Ön tehát azt meri állítani, hogy Kane nem erélyének és tudásának köszönhette ezt a nagy felfedezést?

- Én csak azt mondom - vágott vissza Hatteras -, hogy ezt a Kane nevet nem való kiejteni egy olyan országban, amelyben a Parryk, a Franklinok, a Rossok, a Belcherek, a Pennyk szereztek hírnevet, sem pedig ezeken a vizeken, ahol az Északnyugati átjáró nyílt meg az angol Mac Clure előtt...

- Mac Clure! - vágta oda keményen az amerikai. - Épp ön idézi ezt a nevet, ön, aki lenézi a véletlen szerepét? Vagy tán az ön Mac Clure-ja nem a vak véletlennek köszönhette sikerét?

- Nem! - felelte még egy fokkal hangosabban Hatteras. - Nem! A bátorságának köszönhettem. Meg annak, hogy négy télen át rendületlenül kitartott a jégvilág közepette...

- Az ám - felelte az amerikai -, a jég foglya lett, nem bírt visszajönni, s végül is elhagyta a hajóját, az *Investigator*-t, hogy visszatérjen Angliába!

- Barátaim... - szólt közbe a doktor.

- Egyébként hagyjuk az embert, s nézzük az eredményt - vágta el a doktor szavát Altamont. - Ön az Északnyugati átjáróról beszél. Nos, ezt az átjárót egyelőre még meg kell találni!

Hatteras felugrott erre a szóra; soha ennél izgalmasabb nemzetiségi vita nem merült fel két ellenfél között!

A doktor ismét megpróbált közbelépni.

- Nincs igaza, Altamont - mondta az amerikainak.

- Dehogyan nincs! Igenis, fenntartom állításomat - makacskodott az amerikai -, az Északnyugati átjárót még meg kell találni, vagyis át kell haladni rajta, ha így jobban tetszik önnek! Mert Mac Clure nem ment végig rajta, s a mai napig sem érkezett a Baffin-tengerbe olyan hajó, amely a Bering-szorosból indult!

Ha szó szerint vesszük, ez tény volt. Mit lehetett erre válaszolni az amerikainak?

Hatteras azonban mégis felállt, és így szólt:

- Nem tűröm tovább, hogy jelenlétemben cseplüljek egy angol kapitány dicsőségét!

- Nem tűri! - felelte az amerikai, s ő is felpattant helyéről. - De a tények beszélnek, s önnek nincs hatalmában megsemmisíteni azokat.

- Uram! - szólt élesen Hatteras, és elsápadt a dühtől.

- De barátaim! Nyugodtabban! - csillapítgatta őket a doktor. - Hiszen tudományos kérdés felett vitázunk!

A derék jó Clawbonny mindenáron csak tudományos vitát szeretett volna látni ott, ahol pedig egy amerikai meg egy angol kölcsönös gyűlöletéről volt szó.

- Majd én mindjárt felsorolom önnek azokat a tényeket - folytatta fenyegetően Hatteras, aki most már senkire sem hederített.

- Én is megmondom a magamét! - vágott vissza az amerikai.

Johnson és Bell nem tudta, mitévő legyen.

- Uraim! - szólt rájuk hangos szóval a doktor. - Engedjék meg, hogy én is szóhoz jussak! Szeretnék mondani valamit; a kérdéses tényeket én éppúgy ismerem, mint önök, sőt még jobban, mint önök; engedjék meg hát, hogy pártatlanul szóljak hozzá.

- Igen! Úgy van! - helyeselt Bell és Johnson, akiket aggasztott a vita illetén fordulata, s közbeszólásukkal kedvező többséget teremtettek a doktor számára.

- Tessék, Clawbonny úr - mondta Johnson -, az urak várják a szavát, s legalább mi is tanulhatunk belőle.

- Beszéljen hát! - vetette oda az amerikai.

Hatteras ismét leült, beleegyezően bólintott, s összefonta mellén a karját.

- Most elmondom önöknek az igaz, való tényeket - kezdte a doktor -, s rendreutasíthatnak, barátaim, ha kifelejtetek vagy változtatok valamit.

- Ismerjük önt, Clawbonny úr - felelte Bell -; ne féljen semmitől, csak beszéljen.

- Íme, itt a sarkvidéki tengerek térképe - folytatta a doktor, miközben felállt, hogy összeszedje a „periratokat” -; ezen könnyű követni Mac Clure hajóútját, s így önök az ügy ismeretében ítélnének.

A doktor azoknak a kitűnő térképeknek egyikét teregette ki az asztalon, amelyeket az admirális rendeletére adtak ki, s amelyen már a legújabbkori sarkvidéki felfedezések is rajta voltak. Aztán így folytatta:

- Amint önök is tudják, 1848-ban két hajót, Kellet kapitány *Heraldjét* és a Morr parancsnoksága alatt álló *Plowert* küldték ki a Belony-szorosba, hogy ott megkíséreljék felkutatni Franklin nyomait. Kutatásaik eredménytelenek maradtak. 1850-ben Mac Clure is csatlakozott hozzájuk; ő az *Investigator* parancsnoka volt, 1849-ben James Ross parancsára ezen a hajón tette meg az utat. Őt követte főnöke, Collinson kapitány, aki az *Entreprise*-re szállt; de ő megelőzte, s a Bering-szoroshoz érkezve kijelentette, hogy nem várakozik tovább, hanem továbbindul, saját felelősségére - most füleljen, Altamont! -, hogy ráakadjon Franklinra vagy az átjáróra.

Altamont nem árulta el, hogy helyesli-e vagy helyteleníti a mondottakat.

A doktor folytatta:

- 1850. augusztus 5-én, miután még egyszer utoljára érintkezésbe lépett a *Plowerrel*, Mac Clure egy csaknem ismeretlen úton nekivágott a keleti vizeknek; nézzék, itt ez a térkép alig jelez földet. Augusztus 30-án a fiatal tiszt a Bathurst-fokot határozta meg, szeptember 6-án pedig a Baring-földet - amelyről azóta már azt is megtudta, hogy a Banks-földnek egy része -, majd a Prince Albert-földet fedezte fel. Ekkor elszántan nekivágott annak a szorosnak, amely ezt a két nagy szigetet elválasztja egymástól, s amelyet ő Prince de Galles-tengerszorosnak keresztelt el. Na most kövessük a bátor hajós eszejárását, s lépünk be ebbe a tengerszorosba! Ő azt remélte, hogy majd kibukkan a Melville-medencében, amelyen mi is áthajóztunk, s igaza volt, mikor ezt remélte; de a tengerszoros végpontján a jéghegyek áthághatatlan akadályt állítottak elébe. Így hát Mac Clure-nak meg kellett állnia útjában, és 1850-51 telét ott kellett töltenie; ez idő alatt átkelt a jégmezőn, biztosítván magának a tengerszoros és a Melville-medence közti összeköttetést.

- Igen, de nem jutott el a Melville-medencébe - jegyezte meg Altamont.

- Várjon csak - folytatta a doktor; - Ezen a telelésen Mac Clure tisztjei bejárják a közeli partokat, a Baring-földet, a Prince Albert-föld déli s a Walker-fok északi részét. Júliusban, az olvadás első napjaiban Mac Clure másodszor is megkísérli, hogy az *Investigator*rel behajózzék a Melville-medencébe; meg is közelíti húsz mérföldre, mindössze húszmérföldnyire van már csak tőle! Ám a szél ellenállhatatlanul dél felé sodorja, s ezzel az akadállyal nem tud megküzdeni. Így hát arra határozza el magát, hogy ismét leereszkedik a Prince de Galles-szoroson, s megkerüli a Banks-földet, hogy nyugaton kísérelje meg azt, ami keleten nem sikerült neki. Visszafordítja a hajóit; 18-án meghatározza a Kellet-fokot, s 19-én, két fokkal magasabban, a Prince Alfred-fokot; majd a jéghegyek ellen vívott szörnyű küzdelem után a Banks-átjáróban akad meg, ama szorosok sorozatának bejáráján, amelyek a Baffin-tengerbe vezetnek.

- De ott sem tudott átkelni - szólt közbe Altamont.

- Várjon még egy kicsit, s legyen türelemmel, mint ahogyan Mac Clure is türelemmel volt. Szeptember 26-án elfoglalta téli szállását a Banks-földről északra, a Könyörületesség-öbölben, s itt időzött 1852-ig. Elérkezik az április. Mac Clure-nak már csak tizenhét hónapra van élelme. De mégsem akar visszafordulni. Elindul, szánon kel át a Banks-szoroson, s a Melville-szigetre érkezik. Kövessük csak őt. Azt remélte, hogy ezeken a partokon rátalál Austin parancsnok hajóira, amelyeket a Baffin-tengeren és a Lancaster-tengerszoroson át küldtek elébe. Április 28-án érinti a Winter Harbourt, vagyis azt a pontot, ahol harminchárom hónappal azelőtt Parry telelt; de hajó sehol. Csupán egy jelzőoszlopban talált írásból tudja meg, hogy Austin hadnagya, Mac Clintock egy évvel előbb arra járt s visszatért. De ahol másvalaki kétségbeesett volna, Mac Clure nem esik kétségbe. Teljesen a vakvéletlenre bízva, egy másik írást helyez el a jelzőoszlopban, tudtul adván azt a szándékát, hogy a felfedezett Északnyugati átjárón át a Lancaster-szorosba s onnan a Baffin-tengerbe jutva visszatér Angliába. Ha nem hallatszik több hír felőle, ennek az az oka, hogy a Melville-szigettől nyilván észak vagy nyugat felé sodródott; aztán mégis csüggedetlenül tér vissza a Könyörületesség-öbölbe, ahol az 1852-53. évi telet tölti. Ez már a harmadik telelése volt.

- Én sose vontam kétségbe Mac Clure bátorságát, csak azt mondtam, hogy nem járt sikerrel - szólt közbe Altamont.

- Kövessük őt tovább - felelt a doktor. - Vad hiányában, kétharmadrész élelemadagokon töltött rendkívül szigorú tél után márciusban Mac Clure arra szánja el magát, hogy legénysége felét, akár a Baffin-tengeren, akár a Mackenzie-folyón és a Hudson-öblön át visszaküldi Angliába. A legénység másik fele viszi majd vissza az *Investigatort* Európába. Azokat a leromlott fizikumú embereket válogatta ki, akikre itt egy negyedik tél gyászos következményekkel járt volna. Minden készen volt az április 15-re tervezett indulásukra, amikor, április 6-án a hadnagyával, Creswell-lel a jégmezőn sétáló Mac Clure egy észak felől integetve feléjük futó férfira lett figyelmes. Ez az ember Pim hadnagy volt, a *Heraldról*, annak a Kellet kapitánynak hadnagya, akit ő - miként az elbeszélésem elején elmondtam - a Bering-szorosnál hagyott volt. Kellet, mikor Winter Harbourba érkezett, megtalálta a Mac Clure véletlenre bízott céduláját, s így tudomást szerezve arról, hogy a Könyörületesség-öbölben tartózkodik, hadnagyát, Pimet küldte a bátor kapitány elébe. A hadnagyot a *Heraldnek* egy legénységi különítménye követte. A legénység között ott volt de Bray francia tengerészszázados is, aki önkéntesként szolgált Kellet kapitány vezérkarában. Remélem, nem kételkedik honfitársainknak ebben a találkozásában!

- A legkevésbé sem - felelte Altamont.

- Nos, nézzük hát, mi is történt még, s hogy vajon valóban áthaladtak-e ezen az Északnyugati átjárón. Figyeljék meg, hogy ha Parry felfedezéseit összekötnék a Mac Clure-éivel, rájönnének, hogy Amerika északi partjait megkerülték.

- De nem egyetlen hajó került meg - felelt Altamont.

- Nem, de egyetlen ember. Folytassuk. Mac Clure fölkereste Kellet kapitányt a Melville-szigeten. Tizenkét nap alatt tette meg a százhetven mérföldes utat, amely a Könyörületesség-öblöt a Winter Harbourtól elválasztja; megegyezett a *Herald* parancsnokával, hogy elküldi hozzá betegeit, majd visszatért a hajójára. Mac Clure helyében mindenki úgy vélte volna, hogy megtette a magáét, de a rettenthetetlen fiatalember még egyszer szerencsét akart próbálni. Ekkor - és most jól figyeljenek! -, ekkor a hadnagya, Creswell, az *Investigator* betegeinek s rokkantjainak kíséretében elhagyta a Könyörületesség-öblöt, Winter Harbourba ment, majd onnan négyszázhetven mérföldes utat tett a jégmezőn, s június 2-án elérte a Beechey-szigetet, és néhány nap múlva tizenkét emberével a *Phénix* fedélzetén volt.

- Ahol akkoriban Inglefield kapitány parancsnoksága alatt jómagam is szolgáltam - szólt közbe Johnson -, s visszatértünk volt Angliába!

- És 1853. október 7-én - folytatta a doktor - Creswell, miután a Bering-szoros és a Farewell-fok közti egész területet átszelte, megérkezett Londonba.

- Nos hát - szólt közbe Hatteras -, ha valaki egyik oldalon megérkezik, miután a másik oldalról indult volt el, erre bizvást lehet azt mondani, hogy „áthaladt”.

- Igen, de úgy haladt át, hogy négyszázhetven mérföldet a jégmezőn tett meg - felelt Altamont.

- Mit számít az?

- Minden ezen fordul meg - felelt az amerikai. - Az a kérdés, hogy Mac Clure hajója haladt-e át?

- Nem - felelt a doktor -, mert a negyedik telelés után Mac Clure-nak el kellett hagynia jégbe fagyott hajóját.

- Nos, ha tengeri utazásról van szó, akkor nem az embernek, hanem a hajónak kell áthaladnia. Ha az Északnyugati átjáró valaha is járható lesz, akkor hajók és nem szánok számára lesz járható! Vagyis a hajónak kell megtennie az utat, s hajó híján a bárkának.

- A bárkának! - kiáltott fel Hatteras, aki nyilvánvaló szándékosságot hallott ki az amerikai szavából.

- Altamont - sietett közbeszólni a doktor - ön itt gyerekes megkülönböztetést tesz, s mi nem adunk önnek igazat.

- Önök könnyen beszélnek, uraim - felelte az amerikai -, hisz négyen vannak egy ellen. De ez nem gátol engem abban, hogy megtartsam a véleményemet.

- Hát csak tartsa meg magának a véleményét - kiáltott fel Hatteras -, mégpedig olyan jól, hogy ezentúl ne is halljunk róla!

- Milyen joggal beszél velem így? - méltatlankodott az amerikai.

- Azon a joggal, hogy én vagyok itt a kapitány! - csattant fel dühösen Hatteras.

- Szóval én az ön parancsnoksága alatt állok? - vágott vissza Altamont.

- Ehhez kétség sem fér! És jaj önnek, ha...

A doktor, Johnson és Bell közbelépett. Legfőbb ideje volt. Már csúnyán méregették egymást. A doktor nehéznek érezte a szívét.

Néhány békítő szó után azonban Altamont az amerikai himnusz, a Yankee Doodle-t füttyreészve lefeküdt; aludt-e vagy sem, nem lehet tudni, de egy árva szót se szólt.

Hatteras elhagyta a sátrat, s nagy léptekkel sétált odakünn; csak egy óra múlva tért vissza, s anélkül, hogy egy szót is szólt volna, ő is lefeküdt.

XVI. AZ ÉSZAKI-SARK ÁRKÁDIÁJA

Május 29-e volt az első nap, amikor nem nyugodott le a nap; korongja épp hogy érintette a látóhatár szélét, de alighogy hozzáért, máris emelkedni kezdett; beléptek a huszonnégy óras nappalok évszakába. Másnap pompás fény körben jelent meg a sugárzó égitest, a színskála minden színében tündökölt e fénykör. Ennek a tüneménynek gyakori megjelenése mindannyiszor magára vonta a doktor figyelmét, sosem mulasztotta el, hogy feljegyezze a megjelenés dátumát és a fénykör méreteit; ez a fénykör, amelyet ma figyelt meg, elliptikus alakjával eddig még kevéssé ismert jelenség volt.

Nemsokára minden rikoltozó szárnyas népség megjelent; tömegestül a tűzokok, csapatostul a kanadai vadludak; Florida vagy Arkansas messze tájairól jöttek, meglepő gyorsasággal húztak észak felé, a tavaszt hozták szárnyaik alatt. A doktornak sikerült egy-kettőt elejtenie közülük, s két-három korai darvat, sőt egy árva gólyát is.

A nap sütött, s most már mindenütt olvadásnak indult a hó. A repedéseken és a főkalékeken átszüremlett a sós tengervíz, s ez siettetten az olvadást; a tengervízzel keveredve a jég mocsok-szín habarccsá alakult, amit „slush”-nak - latyaknak - hívnak a sarkutazók. Széles tócsák lepték el az öböllel szomszédos területeket, s úgy bújott elő a növényzet a jégpáncél alól kiszabadult talajból, mintha ez a sovány föld akarná létrehozni az északsarki tavaszt.

A doktor újra megkezdte a palántázást; magja volt hozzá elég. Egyébként meglepetve látta, hogy valami sóskaféle magától bújik elő a kiszáradt kövek között, s a doktor megcsodálta a természet teremtettségét, amely ily mostoha körülmények közt is jelentkezik. Zsázsát vetett, és a palánta három hét múlva már tíz centiméterre nőtt.

A hanga is kezdte már félénken mutogatni kis halvány rózsaszín, csaknem színtelen virágait, mintha csak valami ügyetlen piktor keze túl sok vízzel keverte volna azt a rózsaszín festéket. Egészében véve Új-Amerika növényvilága bizony elég szegényes, de azért ezt a ritka és satnya növényzetet is öröm volt nézni. Mindössze ennyit volt képes adni ez a gyenge kis napsugár, mintegy a gondviselés utolsó emlékeként, annak jeléül, hogy nem feledkezett meg teljesen ezekről az isten háta mögötti tájakról.

Végre aztán igazán kimelegedett az idő. Június 15-én +14°-ot mért a doktor. Nem akart hinni a szemének, de el kellett fogadnia, ha a hőmérő ennyit mutatott. A táj megváltozott. A napsugarak cirógatására számtalan vízesés indult meg a csúcsokon, hogy rohantában robajlón zúduljon a szakadékba. A jégmező táblákra töredezett, és a szabad tenger nagy kérdésének most már dülőre kellett jutnia. A domboldalokról mélybe gördülő lavinák robajától rengett a lég, s a jégmezők rianása siketítő ropogással töltötte meg a tájat.

A sarkutazók kirándultak a Johnson-szigetig. Ez valójában csak egy jelentéktelen, sivár, pusztaszigetecske volt, de azért az öreg főmatróz nem kevésbé volt elragadtatva attól, hogy ez a néhány tengerbe veszett szikla az ő nevét viseli, sőt a nyaktörést is kockáztatva szerette volna bevésni a nevét az egyik magasan fekvő sziklába.

Hatteras sétái folyamán gondos kutatást végzett a Washington-fokon túl fekvő területekig. A hóolvadás jelentősen megváltoztatta a táj képét; szakadékok és domboldalak bukkantak elő ott, ahol ezelőtt, a tél széles, fehér szőnyege alatt minden egyforma lapálynak látszott.

A jégház és a raktárak elolvadással fenyegettek, s gyakran kellett tatarozni az épületeket; szerencsére ezeken az északi szélességeken ritka az ilyen meleg idő, az átlagos hőmérséklet alig emelkedik a fagypont fölé.

Június 15-e táján a bárka építése már jócskán előrehaladt, s formája kezdett kialakulni. Amíg Bell és Johnson a bárka építésén dolgozott, a többiek néhány nagy vadászattal próbálkoztak, s nem eredménytelenül. Egy-két rénszarvast is sikerült elejteniük, holott ezeket az állatokat igen nehéz puskavégre kapni; de Altamont a hazájabeli indián módszerrel élt: négykézlábra ereszkedve mászott feléjük, fegyverét s két karját úgy tartva feje fölé, hogy azok e félénk négylábúak szarvához legyenek hasonlatosak; így aztán lőtávolból közelíthette meg, s biztos lövéssel teríthette le az állatokat.

De a vidék voltaképpen nagyvadja, a pézsmakör, amelynek Parry a Melville-szigeten számos csordájára akadt, úgy látszott, nem látogatja a Viktória-öböl partjait. Tehát távolabbi kirándulásra kellett elszánniuk magukat, hogy ezekre az értékes állatokra vadászhassanak, s egyben a keleti területet is felkutassák. Hatteras nem szándékozott a szárazföldnek ezen a részén a Sarkig hatolni, de a doktor nem bánta volna, ha általános képet alkothat a tájról. Úgy döntöttek hát, hogy a Gondviselés-erődtől egy földrajzi pontnyi távolságig hatolnak el. Altamont a vadászat kedvéért tartott velük. Duk természetesen szintén részt vett a kiránduláson.

Így hát hétfőn, június 17-én reggel hat órakor pompás időben elhagyták a Doktor-lakot. A hőmérséklet $+5^{\circ}$ volt, szél nem fújt, a levegő tiszta volt. A három vadász mindegyike kétsövű vadászfegyverrel, szekercével és hókéssel látta el magát; Duk a nyomukban. Két-három napos kirándulásra rendezkedtek be; élelmet is ennek megfelelően vittek magukkal.

Reggel nyolc órára Hatteras és két társa mintegy hét mérföldet hagyott maga után. Még eddig egyetlen élőlény sem került a puskájuk elé, hogy célpontnak ajánlkozzék, s a vadászat már azzal fenyegetett, hogy csupán kirándulás lesz belőle.

Ezen az új tájon terjedelmes síkságok nyúltak el, beláthatatlan messzeségben; számtalan, csak a minap fakadt patak futott rajta keresztül, s tószzerű, hatalmas, mozdulatlan tócsák tükrözték a nap ferde sugarait. Az olvadásnak indult jégréteg alatt olyan üledékes talajon lépkedett a lábuk, amilyet a víz romboló hatása idéz elő, szerte az egész földtekén.

De néhány szabálytalan formájú, sajátos szerkezetű kőtömböt is láttak, olyat, amelynek jelenlétét ezen a talajon nehéz volt megmagyarázni. Lemezes szerkezetű palára, a mésztartalmú talaj különféle termékeire is nagy bőségben akadtak itt, s különösen furcsa, áttetsző, s az irlandi pát sugártörésére emlékeztető kristályfajtákra.

De bár a doktor nem vadászott, mégsem ért rá geológuskodni: a tudós csak lépésről lépésre jut előre, márpedig az ő társai gyorsan haladtak. Azért mégis tanulmányozta a talajt, s annyit csevegett, amennyi csak telt tőle, mert nélküle halálos csendben menetelt volna a kis csapat. Altamontnak semmi kedve sem volt szólni a kapitányhoz, aki úgysem óhajtott volna válaszolni neki.

Délelőtt tíz órára a vadászok vagy tizenkét mérföldre haladtak kelet felé. A tenger a látóhatár alatt rejtezett; a doktor azt ajánlotta, hogy álljanak meg ebédelni. Egykettőre bekapták az ebédet, s fél óra múlva továbbindultak.

Most szelíd lépcsőzetben ereszkedett alá a talaj, itt-ott hófoltok maradtak, vagy a terület fekvése, vagy a sziklák lejtőssége miatt, s ez olyan bodrozódó külsőt adott a tájnak, mint mikor erős szellő fodrozza a hullámokat a nyílt tengeren.

Egy szál növényzet sem látszott sehol, az egész síkságon, s úgy tűnt, hogy élőlény sem járt soha erre.

- Hát azt elmondhatjuk - fordult a doktorhoz Altamont -, hogy a vadászattal nem volt szerencsénk. Be kell látnunk, hogy ez a vidék nem sok táplálékkal szolgál az állatvilágának; de a vadaknak nincs is joguk ahhoz, hogy finnyáskodjanak, így hát előzékenyebbek is lehetnének.

- Azért ne keseredjünk el - felelt a doktor -; a nyári évad épp hogy csak elkezdődött, és ha Parry annyi különféle állatra akadt a Melville-szigeten, semmi ok sincs arra, hogy mi is ne találjunk.

- De mi északabbra vagyunk - felelt Hatteras.

- Kétségtelenül, de az, hogy észak, az csak üres szó ebben a kérdésben; a hideg sarkpontját kell figyelembe venni, vagyis azt a végtelen jégvilágot, amelynek közepette a *Forward*dal teletünk. Ám amily mértékben felfelé haladunk, abban a mértékben távolodunk a földgolyó leghidegebb részétől; tehát ezen a területen túl rá kell akadnunk mindarra, amire Parry, Ross és a többi sarkutazó rátalált.

- Mindenesetre - sóhajtott fel bánatosan Altamont -, eddig mi itt inkább a felfedezők mesteriségét üztük, mintsem a vadászokét!

- Csak türelem - felelt a doktor -, lassacskán változni kezd a vidék, s nagyon csodálkoznék, ha nem akadnánk vadra azokban a vízmosásokban, ahol valamelyes kis növényzet módját lelte a megélhetésnek.

- Be kell vallani - mondta bosszúsan az amerikai -, hogy bizony lakatlan s lakhatatlan területen vonulunk át.

- Ó! „Lakhatatlan.” Ez csak amolyan frázis - válaszolt a doktor -; én nem hiszem, hogy vannak lakhatatlan területek; az ember, ha áldozatok árán is, ha nemzedékek pusztulnak is bele, de a mezőgazdaság tudományának minden eszközével végül mégiscsak termékennyé varázsolja az ilyen vidéket is!

- Úgy gondolja? - kérdezte Altamont.

- Természetesen! Ha ön azon a vidéken járna, amely a földi élet bölcsője volt, ott, ahol Théba, Ninive, Babilon terült el egykoron, atyáink e termékeny völgyeiben lehetetlennek látná, hogy valaha is emberek élhettek ott, sőt még a levegő is megmértelyeződött ott azóta, hogy az emberek eltűntek onnan. Ez általános törvénye a természetnek, amely egészségtelenné, terméketlenné teszi azokat a vidékeket, ahol mi még nem élünk, éppúgy, mint azokat, ahol mi már nem élünk. Tudja meg hát: az ember maga teremti meg hazáját, jelenlétével, szokásaival, szorgalmával - s többet mondok -, magával a leheletével. Lassanként módosítja a talaj párolgását, a légköri viszonyokat, s már azzal is egészségesebbé teszi, hogy lélegzik! Tehát legfeljebb azt mondhatjuk, hogy vannak lakatlan helyek. De lakhatatlanok? Lakhatatlanok nincsenek sehol!

Ilyen beszélgetésbe merülve folyvást meneteltek a természettudósokká vedlett vadászok, míg egy tágas, csupasz völgyfeléhez nem értek, amelynek mélyén egy csaknem teljesen jégmentes folyó kígyózott. Déli fekvése folytán partjain s lejtőin némi növényzet tengődött. A talaj itt valósággal áhítozott a megtermékenyülésre, csak néhány hüvelyknyi televényföldre lett volna szükség, s a föld boldogan ontotta volna a termést. A doktor figyelmeztette társait a talajnak erre a nyilvánvaló sajátosságára.

- Nézzék például ezt - mondta -, hát valami vállalkozó szellemű telepesek szükség esetén nem tudnának megélni ebben a vízmosásban? Szorgalommal s kitartással át tudnánk alakítani; persze nem mérsékelt övi szántóföldre, ezt nem állítom, de mindenesetre olyan területté,

amelyen meg lehet élni. De nézd csak! Ha nem csalódom, néhány négylábú lakója is van ennek a földnek! Ismerik a jó helyecskéket a szemtelenek!

- Szavamra, sarki nyulak! - kiáltott fel Altamont, s már töltötte is a puskáját.

- Várjon! - kiáltott rá a doktor - várjon, maga megveszekedett vadász! Ezeknek a szegény állatoknak eszükben sincs a menekülés! Ugyan, ne bántsa őket, hiszen felénk tartanak!

Három-négy süldőnyúl, az apró hanga s az új moha közt ugrándozva valóban a három vadász felé tartott; úgy látszott, cseppet sem félnek tőlük, kedves, együgyű pofácskával futottak oda hozzájuk, amivel azonban egyáltalán nem sikerült lefegyverezniük Altamontot.

Nemsokára ott csücsültek a nyuszik a doktor lába előtt; lehajolt hozzájuk, megsimogatta a bundácskájukat, s így szólt:

- Mire való puskalövással fogadni azt, aki gyöngédségért jó hozzánk? Semmi hasznunk ezeknek a kis állatoknak a halálából.

- Igaza van, doktor - felelt Hatteras. - Hagyjuk meg az életüket.

- Hát ezek a hófajdok, amelyek itt felénk repülnek? - kiáltott fel Altamont. - Meg ezek a gémek, amelyek a hosszú pipaszárlábaikon döcögnek erre?

Egész sereg szárnyas népség jött a vadászok elébe, nem is sejtve a veszélyt, amelyet a doktor jelenléte hárított el felőlük. Még Duk maga is megemberelte magát, s csodálkozva állt ott.

Érdekes s egyben megható látványt nyújtott ez a sok szép állat, amint bizalmatlanság nélkül ott futkároztak, ugrándoztak, röpködtek körülöttük. Néhány madár a jóságos Clawbonny vállára telepedett; az állatok a lába elé heveredtek, mintegy kínálkozva nyúltak el a szokatlan gyöngédség, a cirógató emberkéz alatt. Mintha csak minden tőlük telhetőt elkövetnének ez ismeretlen vendégek méltó fogadtatására. Örvendezve csacsogott a sok madár, egymást hívogatták, s jöttek is, a vízmosás minden pontjáról; valóságos varázslónak látszott köztük a doktor.

A vadászok folytatták útjukat, felfelé haladtak a patak meredek partjain, s nyomukban mindenütt szárnyas és bundás új kis barátaik. A völgy egy kanyarulatánál nyolc-tíz állatból álló rénszarvascsapatot vettek észre, amint a hó alól éppen csak hogy kibújt zuzmóféleséget eszegették; a békésen legelésző állatok kedves látványt nyújtottak csipkézett agancsaikkal, amelyeket a tehenek éppoly büszkén viseltek, mint a bikák; gyapjúszerű bundájuk már levedlette téli fehér színét, hogy a nyári, szürkésbarna ruházatnak adjon helyet. A rénszarvasok sem látszottak ijedtebbeknek, sem kevésbé szelídeknek, mint e békés vidék nyulai vagy madarai. Ilyen lehetett az első ember viszonya az első állatokhoz, a világ őskorában.

A vadászok a nyáj kellős közepébe értek anélkül, hogy akár csak egyetlen állat is egy lépést tett volna a menekülésre; ezúttal a doktor már alig bírta fékezni Altamont vadászszenvédélyét. Az amerikai nem bírta nyugton szemlélni ezt a remek vadat anélkül, hogy a vérszomj el ne öntötte volna agyát. Hatteras megindultan nézte a kedves állatokat, amint odajöttek a doktorhoz, minden élőlény jó barátjához s ruhájához dörgölték bársonyos orrukat.

- De hát végül is nem vadászni jöttünk ide? - morgott Altamont.

- Pézsmacröket lőni, s nem egyebet! - felelt a doktor. - De nem is tudnánk mihez kezdeni ezzel a vaddal. Élelemkészleteink kielégítőek; hagyja hát, hadd örüljünk ennek a megható jelenségnek, hogy az ember itt jár az életüknek örvendező, békés állatok között anélkül, hogy félelmet keltene bennük.

- Ez azt bizonyítja, hogy ezek még sose láttak embert - mondta Hatteras.

- Nyilvánvalóan - felelt a doktor -, és ebből a megfigyelésből azt az észrevételt is leszűrhetjük, hogy ezek az állatok nem amerikai származásúak.

- Miért ne lennének amerikai származásúak? - kérdezte Altamont.

- Mert ha Amerikában születtek volna, akkor már tudnák, mint vélekedjenek arról a kétlábú, kétkezű emlősállatról, amelynek ember a neve, s akkor nyomban elmenekültek volna, mielőtt megpillantottak bennünket! Nem, az a valószínű, hogy északról kerültek ide, hogy Ázsiának azokon az ismeretlen vidékein vannak otthon, ahová a magunkfajta sose jutott el, és hogy a Sarkkal szomszédos szárazföldön jöttek keresztül. Így hát önnek, Altamont, semmi joga ahhoz, hogy honfitársainak tekintse őket.

- Ó, a vadak nem veszik ezt olyan szigorúan - felelt Altamont -, s a vad mindig odavaló, ahová az, aki lelövi!

- Ugyan, csillapodjék, derék Nimródom! Ami engem illet, inkább sose süssem el a puskámat, mintsem hogy megrémítsem itt ezt a kedves népséget. Nézze! Még maga Duk is összebarátkozik ezekkel a szép állatokkal. Higgye el, jobb jónak lenni, ha lehet! A jóság - erő!

- Jó, jó - felelt Altamont, aki nemigen értette ezt a lelki finomságot -, szeretném én önt medvék vagy farkasok közt látni, de úgy, hogy ez a jóság legyen minden fegyvere!

- Ó, én nem állítom azt, hogy megbabonázom a vadállatokat - felelt a doktor -; én nem hiszek Orpheusz varázslatában; egyébként pedig a medvék és a farkasok úgysem jönnek ide hozzánk, mint a nyulak, foglyok és rénszarvasok.

- Mért ne jönnének, ha sose láttak embert? - kérdezte Altamont.

- Mert azok az állatok természetüknél fogva vadak, és a vadság éppúgy gyanakvóvá tesz, mint a gonoszság. Ezt a tételt a megfigyelők éppúgy vonatkoztathatták az emberre, mint az állatokra. Aki gonosz, az gyanakvó is, és hamar megijed az, aki félelmet tud kelteni.

Ezzel a kis természetbölcseleti leckével végződött a beszélgetés.

Az egész napot ebben a vízmosásban töltötték, amelyet a doktor északsarki Árkádiának akart elnevezni; társai ezt egyáltalán nem ellenezték, s mikor leszállt az est, olyan vacsora után, amely e vidék egyetlen lakójának sem került az életébe, a három vadász nyugovóra tért egy sziklamélyedésben.

XVII. ALTAMONT BOSSZÚJA

Másnap a doktor és két társa teljes nyugalomban töltött éjszaka után ébredt. Nem volt nagy a hideg, csak hajnal felé egy kicsit csípős; de jól betakaróztak, s mélyen aludtak a békés állatok őrizete alatt.

Minthogy továbbra is szép maradt az idő, úgy határoztak, hogy még egy napot rászánnak a vidék felkutatására s a pézsmáökrök hajszolására. Mégiscsak lehetőséget kellett adni Altamontnak egy kis vadászásra, s így kimondták, hogy legyenek bár azok az ökrök a világ legszelídebb állatai, akkor is joga van lőnie belőlük az amerikaiak. Egyébként a pézsmáökr húsa, bár erősen pézsmaszagú, ízletes táplálék, és a vadászok már előre örültek, hogy hazavihetnek a Gondviselés-erődbe néhány darabot ebből a friss és tápláló húsból.

A délelőtti első óráiban semmi különös nem láttak; északkelet felé a táj arculata változni kezdett; az emelkedései, a hegyvidék első domborulatai, másfajta talajra vallottak. Ez az Új-Amerika, ha nem is volt szárazföld, legalábbis jókora sziget lehetett. Egyébként nem volt szó arról, hogy a területnek ezt a pontját földrajzi szempontból megvizsgálják.

Duk messzire előreszaladt, s csakhamar egy pézsmáökr-csorda nyomai előtt torpant meg. A kutya rendkívüli gyorsasággal iramodott neki, s nemsokára el is tűnt a vadászok szeme elől.

Most már a tisztán, élesen hallható csaholás vezérelte a vadászokat: az ugatás hevesességéből tudták, hogy a hű állat végre felverte az olyannyira áhított vadat.

Nekiindultak hát, s másfél órai menetelés után ott álltak a két, elég szépen fejlett s valóban félelmetes állat mögött. A különös négylábúakat nyilván meglepte Duk támadása, anélkül, hogy egyébként megijedtek volna; békén legelgették az olvadó hó alatti talajt bársonyként borító rózsaszín mohafélét. A doktor könnyen felismerte őket közepszerű természetükről, nagyon széles és töben a homlokhoz simuló szarvukról, a pofának furcsa hiányáról, a juhhoz hasonló kacskaringós fejszőrdíszükről s egészen kurta farkukról; testi szerkezetüknek e formája alapján adták nekik a természettudósok az „ovibos” nevet, amely összetett szó arra a kétféle természetű állatra utal, amelyhez hasonlítanak. Bozontos, hosszú, vastag szőrzettel elegyes finom, barna, selyemszőrű gyapjú a bundájuk.

Mikor a két állat megpillantotta a vadászokat, nyomban futásnak eredt, s azok futva vették őket üldözőbe.

De nehéz volt utolérni őket olyan vadászoknak, akiknek félórai futás után elfogyott a lélegzetük. Hatteras és társai megállottak.

- Az ördögbe is! - zihált Altamont.

- Ördög! Ez a helyes szó - felelt a doktor, mihelyt némi lélegzethez jutott. - Én ezennel odaajándékozom önnek ezeket a kérődzőket, az amerikaiak számára; úgy látszik, nem valami kedvező véleménynel vannak az ön honfitársai felől.

- Ez is csak azt bizonyítja, hogy mi jó vadászok vagyunk - felelt Altamont.

Eközben a pézsmáökrök, látván, hogy nem üldözik őket, úgy álltak ott, mintha meglepődtek volna. Nyilvánvaló volt, hogy okosabb, ha üldözés helyett bekerítik az állatokat. Az a fennsík, ahol most tartózkodtak, alkalmas volt erre a műveletre. A vadászok otthagyták Dukot, hadd hajkurássza az állatokat, s úgy ereszkedtek le a szomszédos vízmosáson, hogy megkerüljék a

fennsíkot. Altamont meg a doktor a fennsík egyik végén bújt meg, egy kiálló szikla mögött, míg Hatteras a másik végén váratlanul kapaszkodott fel, hogy onnan rájuk hajtsa az állatokat.

Fél óra alatt mindenki őrhelyén volt.

- Ezúttal nem ellenzi, hogy puskalövessel fogadjuk ezeket a négylábúakat? - kérdezte Altamont.

- Nem! Ez kemény harc lesz - felelte a doktor, aki szelíd természete ellenére lelkében vadászember volt.

Így beszélgettek, mikor egyszer csak azt látják, hogy megindultak ám a pézsmáökrök! Duk ott a nyomukban, s távolabb Hatteras ordítózva hajtja őket a doktor és az amerikai felé, aki máris elébe ugrott a pompás vadnak.

Az ökrök legott megtorpantak, s nyilván azért, mert az egy szál ellenfelet kevésbé félelmetesnek találták, visszafordultak Hatteras felé. A kapitány terpeszállásban várta őket, célba vette a két ökr közül a közelebbit, s tüzelt; de bár golyója homloka közepén találta az állatot, ezzel még csak nem is állította meg útjában. Hatteras második lövésének csak annyi hatása volt, hogy feldühítette az állatokat; rávetették magukat a lefegyverzett vadászra, s pillanat alatt földre teperték.

- Vége! - kiáltott fel a doktor.

Abban a pillanatban, amikor Clawbonny ilyen kétségbeesetten kiáltott fel, Altamont elindult, hogy Hatteras segítségére siessen; de közben önmagával s előítéleteivel küszködve megállt.

- Nem! - kiáltott fel. - Ez gyávaság lenne!

S Clawbonnyval a küzdelem színhelyére rohant.

Habozása fél másodpercig sem tartott.

De ha a doktor látta, mi ment végbe az amerikai lelkében, Hatteras meg is értette; ő, aki inkább hagyta volna magát megölni, mintsem hogy ellenfele közbelépéséért könyörögjön. De jóformán még végig sem gondolhatta ezt, máris ott állt mellette Altamont.

Hatteras a földön, hanyatt fekvé próbálta kivédeni a két állat döféseit, s elkerülni a dühödtlen tipró patákat, de ez a reménytelen küzdelem nem tarthatott soká.

Az őrző állatok menthetetlenül darabokra szaggatták, tiporták volna; ekkor két puskalövés dördült el; Hatteras úgy érezte, hogy fejét súrolták a golyók.

- Rajta! - ordította Altamont, s messze hajítva magától töltetlen fegyverét, nekirohant a tajtékzó állatoknak.

Az egyik ökröt szívéen találta volt a golyó, s holtan rogyott össze; de a másik, tombolása tetőpontján éppen fel akarta hasítani a szerencsétlen kapitány gyomrát, amikor Altamont, szembe fordulva vele, egyik kezével hókését döfte az állat nyitott, nyálcsurgató állkapcsai közé, s a másikkal szörnyű fejszecsapást zúdított rá, s szétzúzta a koponyáját.

Mindez csodálatos gyorsasággal ment végbe, egy szemvillanásnyi idő alatt. A második ökr térde megrogyott, s az állat holtan esett össze.

- Hurrá! Hurrá! - kiáltott fel Clawbonny.

Hatteras megmenekült.

Most hát annak az embernek köszönhetette életét, akit a világon legjobban gyűlölt! Vajon mi játszódott le a lelkében abban a pillanatban? Miféle benső emberi ösztön volt az, amelynek engedelmeskednie kellett?

Íme, az emberi szív egyik titka, amelyet nem lehet megfejtetni. Akárhogyan volt is, Hatteras habozás nélkül odalépett vetélytársához, s komor hangon így szólt hozzá:

- Ön megmentette az életemet, Altamont.

- Ön pedig megmentette az enyémet - felelt az amerikai.

Pillanatnyi csend támadt, majd Altamont hozzátette:

- Kvittek vagyunk, Hatteras.

- Nem, Altamont - felelte a kapitány -, mert amikor a doktor kihúzta önt jégsírából, én nem tudtam, hogy ön kicsoda, de ön tudván tudta, hogy én ki vagyok, s mégis kockáztatta az életét, hogy az enyémet megmentse.

- Ej! Ön végtére is embertársam! - felelt Altamont. - S bármint legyen is, egy amerikai nem gyáva!

- De nem ám! - kiáltott fel a doktor. - Igazi férfi! Akárcsak ön, Hatteras!

- És éppúgy osztozik majd a ránk váró dicsőségben, mint én!

- Az Északi-sark felfedezésének dicsőségében - mondta Altamont.

- Abban! - felelt ünnepélyes hanglejtéssel a kapitány.

- Tehát kitaláltam! - kiáltott fel az amerikai. - Ön hát ezt a vakmerő tervet agyalta ki! Elszánta magát, hogy megkísérli elérni ezt a hozzáférhetetlen pontot! Nahát, ez gyönyörű! Én magam mondom ezt önnek, ez nagyszerű dolog!

- De ön - szegezte neki gyorsan a kérdést Hatteras -, ön nem az északi-sarki útnak vágott neki, úgy, mint mi?

Altamont habozott. Nem válaszolt rögtön.

- Nos? - kérdezte a doktor is.

- Nos hát: nem! - kiáltott fel az amerikai. - Nem! Előbb jön az igazság, s csak azután az ön-érzet! Nem! Énbennem nem fogamzott meg az a nagy gondolat, amely önöket idáig sodorta. Én azon voltam, hogy hajómmal átkeljek az Északnyugati átjárón, ennyi az egész!

- Altamont - mondta megindultan Hatteras, s kezet nyújtott az amerikainak -, osztozkodjék hát maga is a dicsőségünkben, s tartson velünk utunkon, az Északi-sark felfedezésére!

S most őszintén, becsületesen kezet szorított, s melegen megölelte egymást a két férfi.

Mikor hátrafordultak, látták, hogy a doktor sír.

- Ó, barátaim - mondta szemét törölgetve a doktor -, el sem fér szívemben az öröm, amelyet szereztek nekem! Ó, kedves társaim, önök feláldozták nyomorult nacionalizmusukat, azért, hogy együtt szálljanak síkra a közös sikerért! Azt mondták önmaguknak, hogy Angliának és Amerikának mindehhez semmi köze, és hogy szeretnünk kell egymást, ha szembe akarunk szállni expedíciónk veszedelmeivel! Ha az Északi-sarkot elérték, mit számít az, hogy ki fedezte fel! Mire való így lealacsonyodni s hetvenkedni, hogy amerikai vagyok vagy angol vagyok, mikor azzal dicsekedhetem, hogy ember vagyok!

A jó doktor magához ölelte a kibékült ellenségeket; nem bírt az örömeivel; s a két új barát úgy érezte, hogy ennek az érdekes férfiúnak barátsága még közelebb hozta őket egymáshoz. Clawbonny beszélt, beszélt, feltartóztathatatlanul, a versengés hívságáról, a vetélkedés esztelenségéről s arról az egyetértésről, amelyre oly nagy szükségük van a hazájuktól távol, önmagukra utalt embereknek. Minden szava, minden könnye, minden gyöngédsége szívének legmélyéről fakadt.

De, miután még vagy hússzor megölelte Hatterast és Altamontot, végül mégiscsak lecsillapodott.

- És most munkára! Munkára fel! - kiáltotta. - S mivelhogy én mint vadász csődöt mondtam, lássuk hasznát más tehetségemnek.

S azzal hozzálátott a pézsmakör - miként ő nevezte: „a kibékülés ökre” - feldarabolásához, de oly ügyesen, hogy munkája valami kényes boncolást végző sebészéhez volt hasonlatos.

Két társa mosolyogva nézte. Az ügyes trancsírozó sebész néhány perc alatt vagy százfontnyi étvágygerjesztő húsdarabot vágott ki az állatból; három részre osztotta a húst, mindenki felrakodott egy-egy csomót, s elindultak a Gondviselés-erőd felé.

Este tíz órakor a nap ferde sugarai alatt haladó vadásztársaság elérte a Doktor-lakot, ahol Johnson és Bell jó vacsorát készített számukra.

De mielőtt még asztalhoz ültek volna, a doktor rámutatott két vadászcimborájára, s diadalmas hangon így kiáltott:

- Öreg Johnsonom, én egy angolt meg egy amerikait vittem magammal, ugye?

- Igen, Clawbonny úr - felelte a főmatróz.

- Nos, két testvért hoztam vissza.

A tengerészek örömmel szorítottak kezét Altamonttal. A doktor elbeszélte nekik, mit tett az amerikai kapitány az angol kapitányért, és ezen az éjszakán a jégházacska öt tökéletesen boldog embernek nyújtott menedéket.

XVIII. A VÉGSŐ ELŐKÉSZÜLETEK

Másnapra megváltozott az idő; megint hidegre fordult; váltakozva, jó néhány napig hullott a hó, zuhogott az eső, s tombolt a szélvihar.

Bell befejezte a bárka építését; a jármű tökéletesen megfelelt annak a célnak, amelyre épült. Egy részén fedélzet, oldalfalai magasak, előtörzsvitorlájával s ormányvitorlájával viharban is állja a tengert. Olyan könnyű volt, hogy szánon is lehetett szállítani, anélkül, hogy túlságosan megterhelné a kutyák erejét.

Végre végbement a sarki medence állapotában az a bizonyos változás, amely oly fontos volt a telelőknek: az öböl közepén kezdett megindulni a jég. A legmagasabb tömböket alulról szüntelenül morzsolták az ütődések, már csak egy jó vihar kellett nekik, hogy elszakadjanak a partról, s úszó jéghegyekké váljanak. De Hatteras nem akarta bevárni a jég teljes megindulását ahhoz, hogy útját megkezdje. Minthogy szárazföldön indulnak útnak, nem sokat számít, hogy szabad-e a tenger, vagy sem. Június 25-ét állapította meg hát a kapitány az indulás napjául. Addigra teljesen befejeződhetnek az előkészületek. Johnson és Bell a szánt hozta rendbe az útra; az alvázat megerősítették, s új szántalpakat raktak alá. Az utasok ki akarták használni útjukon azt a néhány hétig tartó szép időt, amit a természet a Sarkhoz közel eső tájakon engedélyez. Így aztán nem kell majd olyan szörnyű szenvedésekkel szembenézniük, s az akadályokat is könnyebben győzhetik le.

Június 20-án, az indulás előtt néhány nappal, itt-ott szabad út nyílt a jégtáblák között, s ezt arra használták fel, hogy próbasétát tegyenek a bárkán, a Washington-fokig. A tenger még távolról sem volt teljesen jégmentes, de szilárd felülete megszakadozott, s istenkísértés lett volna gyalog útnak indulni a táblákra töredezett jégmezőkön át.

Ezen a félnapos hajóúton módjukban volt megállapítani a bárka jó tengerjáró képességeit.

Visszafelé jövet érdekes jelenetnek voltak szemtanúi: óriási jegesmedve vadászott egy fókára. A medve szerencsére annyira el volt foglalva a fókával, hogy nem vette észre a bárkát, mert különben azt vette volna üldözőbe. Ott leselkedett a jégmezőn, egy léknél, ahol a fóka nyilván alámerült. A mackó a vadász vagy inkább a halász türelmével leste a fóka következő felbukkanását, mert ez valóságos halászat volt. Csendesen lesben állt, meg sem moccant.

De egyszerre csak a lék felszínén megmozdult a víz; a kétéltű kidugta az orrát, hogy lélegezzék; a medve egész hosszában elnyúlt a jégen, s két mancsával körülfogta a léket.

Pillanat múlva felbukkant a fóka, feje felmerült a vízből, de már nem volt ideje ismét lemerülni; mint a csapda acélrugója, úgy csapódott össze a medve két hatalmas mancsa, s ellenállhatatlan erővel ölelte magához s emelte ki a fókát a tengerből.

A küzdelem rövid volt; a fóka néhány másodpercig vergődött, míg gigászi ellenfele, széles melléhez szorítva meg nem fojtotta. Bár jókora fóka volt, a medve könnyedén cipelte, s ugrott vele egyik jégtábláról a másikra, míg csak partot nem ért, s el nem tűnt zsákmányával.

- Jó utat! - kiáltotta utána Johnson. - Hát ez a medve aztán jól el van látva mancsokkal!

A bárka kisvártatva elérte azt a partmélyedést, amelyet a jégtáblák között kikötőül rendezett be neki Bell.

Még négy nap választotta el Hatterast és társait az indulásra kitűzött időponttól.

Hatteras sürgette a végső előkészületeket; sietős volt neki elhagyni Új-Amerikát, ezt a földet, amely nem volt az övé, s amelynek nem ő adott nevet. Sehogyan sem érezte itt otthon magát.

Június 22-én kezdték felhordani a szánra a táborozáshoz szükséges kellékeket, a sátrat és az élelmet. A sarkutazók kétszáz font sózott húst, három láda zöldséget és húskonzervet, ötven font besűrített sós vizet és citromlevet, négyszáz font lisztet, zsázsa- és cochlearia-csomagokat vittek magukkal; ez utóbbiakat már a doktor termelte, veteményeskertjében. Mindehhez járult még kétszáz font lőpor, a szerszámok, a fegyverek s az apró-cseprő holmi; ha hozzászámítjuk a bárka, a gumicsónak meg a szán súlyát, bizony vagy ezerötszáz fontnyi húznivaló volt itt, bőven elég négy kutyának; annál is inkább, mert míg eszkimó szokás szerint csak négy egymást követő napon dolgoznak a kutyák, addig ezeknek mindennap húzniuk kellett, mert nem volt kutya a fogatváltásra. De a sarkutazók megfogadták, hogy a szükséghez képest majd segítenek a kutyáknak, s úgy számítottak, hogy útközben többször megpihennek. A Viktória-öböltől az Északi-sarkig legfeljebb háromszázötvenöt mérföld az út, s ha naponta tizenkét mérföldet tesznek meg, egy hónap alatt odaérnek. Egyébként, ha majd kifogy alóluk a szárazföld, ott a bárka, annak segítségével befejezhetik az utazást, anélkül, hogy akár kutya, akár ember kifáradna.

Ez utóbbiak jól bírták magukat; az általános egészségi állapot kitűnő volt. Bár kemény volt a tél, kielégítő kondícióban érték meg a végét. Mindegyikük megszívlelte a doktor tanácsait, s így elkerülték azokat a betegségeket, amelyek ezzel az éghajlattal együtt járnak. Szóval lefogytak egy kicsit, amitől a derék Clawbonny nemigen volt elragadtatva, de testben, lélekben egyaránt hozzáadzódtak ehhez a keserves életmódhoz, s most már aztán ezek az akklimatizálódott férfiak a fáradság és a hideg legkomiszabb megpróbáltatásaival is a megrogygnyás veszélye nélkül nézhettek szembe.

Aztán végül is már útjuk végcélja felé közelednek, az eddig hozzáférhetetlen Északi-sark felé, amelynek elérése után már csak a visszatérésről lesz szó. Annak a rokonszenvnek, amely most már az expedíció öt tagját egyesíti, hozzá kellett segítenie őket vakmerő utazásuk sikeréhez, s egyikük sem kételkedett abban, hogy vállalkozásuk célt ér.

Minthogy hosszú időtartamú expedícióra volt kilátás, a doktor már jó előre rávette társait, hogy készüljenek fel rá, s a legnagyobb gondossággal „edzenek”.

- Barátaim - mondta nekik -, én nem arra kérem magukat, hogy kövessék az angol futók példáját, akik kétnapi tréninggel tizenkilenc s öt nap alatt huszonöt fontot is leadnak. De végül is kell valamit tennünk avégből, hogy a lehető legjobb kondícióban tehessük meg a hosszú utat. Márpedig az edzés alapelve az, hogy a futó testét hashajtó segítségével, izzasztással és erős testgyakorlatokkal éppúgy megszabadítsák a fölösleges zsírtól, mint a zsoké testét. Aki a fogyasztás előtt egy mérföldet is alig bírt futni kifulladás nélkül, az utána könnyen fut akár huszonöt mérföldet is. Beszélnek, hogy egy bizonyos Townsend tizenkét óra alatt megállás nélkül száz mérföldet futott.

- Szép eredmény - felelt Johnson -, s ámbár mi nem vagyunk nagyon kövérek, de ha még fogyni kell...

- Nem kell, Johnson; de túlzás nélkül: tagadhatatlan, hogy az edzés jó hatással jár, ellenállóbbá teszi csontozatunkat, rugalmasabbá izmainkat, finomabbá hallásunkat s élesebbé látásunkat; hát ne feledkezzünk meg róla.

Végül is, tréning ide, tréning oda, a sarkutazók június 23-án készen álltak az útra. Vasárnap volt, s ezt a napot a teljes pihenésnek szentelték.

Az indulás perce közeledett, és a Gondviselés-erőd lakói bizonyos izgalommal várták ezt a percet. Fájó szívvel vettek búcsút a jégkunyhótól, amely oly jól töltötte be a menedékház szerepét, a Viktória-öböltől, e vendégszerető tengerparttól, ahol telelésük utolsó hónapjait töltötték. Vajon visszajövet itt találják-e még ezeket az épületeket? Vajon a napsugarak nem olvasztják-e el a törékeny jégfalakat?

Mindent egybevetve, szép órákat töltöttek itt! A doktor a vacsoránál fölidézte ezeket a megható emlékeket, és nem feledte el azt sem, hogy köszönetet mondjon az égnek e szinte szemmel látható segedelemért.

De végre itt volt az ideje, hogy nyugalomra térjenek. Mindnyájan korán feküdtek le, hogy hajnalban ébredjenek. Így telt el utolsó éjszakájuk a Gondviselés-erődben.

XIX. ÚTBAN ÉSZAK FELÉ

Másnap hajnalban Hatteras jelt adott az indulásra. A kutyákat befogták a szán elé; a nagyon kényelmesen töltött tél után útnak induló, jól táplált, kipihent állatoktól joggal elvárhatták, hogy most, nyáron aztán jó szolgálatokat tegyenek! Nem is kérték hát magukat, mikor rájuk rakták az úti szerszámzatot.

Hiába, derék állatok ezek a grönlandi kutyák; vad természetük lassacskán átalakult, már nem hasonlítottak annyira a farkashoz, sokkal inkább Dukhoz, minden ebek e tökéletes példaképéhez; egyszóval: civilizálódtak.

Duk mindenesetre részt vett a kutyák nevelésében; leckét adott nekik a jó cimboraságból, s jó példával járt elől; angol mivoltában s a „tolvajnyelv”-kérdésben rendkívül szörszálhasogató lévén, hosszú ideig tartott, amíg megbarátkozott ezekkel az ebekkel, „akiket még csak be se mutattak neki”, s „elvben” nem is állt szóba velük. De mivel közös veszélyekben, közös nélkülözésekben, közös szerencsében osztoztak, ezek a különböző fajú állatok lassanként mégiscsak összeleledtek. A jószívű Duk tette meg ebben az irányban az első lépést, s az egész négylábú társaság rövidesen baráti csoportot alkotott.

Ha a doktor megsimogatta a grönlandi kutyákat, Duk féltékenykedés nélkül nézte ezt a családjabeliéknak juttatott gyöngédséget.

Az emberek sem voltak rosszabb állapotban az állatoknál; ha emezeknek jól kellett húzniuk, amazok meg föltették magukban, hogy derekasan menetelnek.

Reggel hat órakor indultak, jó időben. Miután megkerülték az öblöt, és elhagyták a Washington-fokot, Hatteras egyenest északnak fordította a szánt; hét órakor az utasok délen elvesztették szem elől a világítótorony kúpját és a Gondviselés-erődöt.

Az utazás jónak ígérkezett, s mindenesetre jobbnak, mint az az expedíciójuk, amelynek a tél kellős közepén vágtak neki, hogy szén után kajtassanak! Hatteras akkor a lázadást, a kétségbeesést hagyta maga mögött hajója fedélzetén, s még azt sem tudta biztosan, milyen cél felé tart. A hidegtől félholt legénységet hagyott akkor hátra, a sarkvidéki tél nyomorúságától legyengült társakkal indult volt útnak; ő, az észak fia, délnek fordult! Most, éppen ellenkezőleg, erőteljes, egészséges, lankadatlan, nekibátorodott, céltudatos barátok körében menetel egész életének egyetlen célja, az Északi-sark felé! Soha még ember nem volt közelebb ahhoz, hogy ezt a mérhetetlen dicsőséget hazájának s önmagának megszerezze.

Vajon gondolt-e a kapitány azokra a dolgokra, amelyeket mostani helyzetük természetszerűen sugalmazott? A doktor szerette volna feltételezni, hogy gondol, s nem is kételkedett benne, amikor olyan buzgónak látta a kapitányt. A jó Clawbonny-nak öröm volt a barátja öröme, s a két kapitánynak, az ő két barátjának kibékülése óta a legboldogabb embernek érezte magát; ő, akitől a gyűlölködésnek, az irigységnek, a versengésnek még a gondolata is távol volt, a legjobb ember minden teremtet lélek között, mit várt ő, milyen eredményt, ettől az utazástól? Nem tudta. De végre is, jól kezdődik. S már ez is sok.

Új-Amerika nyugati partja a Washington-fokon túl nyugat felé egy öböl sorozatban folytatódott. A sarkutazók, hogy ezt az óriási kanyarulatot elkerüljék, miután a Bell-hegység első lépcsőzetén áthaladtak, a magas fennsíkon északnak fordultak. Ez tetemes útmegtakarítást jelentett; Hatteras, hacsak szorosok és hegyek váratlan akadálya nem áll útjába, háromszázötven mérföldes egyenes vonalban szeretett volna a Gondviselés-erődtől a Sarkig haladni.

Könnyen haladtak; a fennsíkot vastag hószőnyeg borította, a kénezett alvázal felszerelt szán könnyen siklott rajta, és a sarkutazók biztosan és gyorsan meneteltek a havon.

A hőmérő +3°-ot mutatott. Az idő nem volt teljesen állhatatos, hol tiszta, hol ködös; de sem hideg, sem hófergeteg nem állta volna útját ezeknek az elszánt sarkutazóknak.

Az iránytű szerint könnyen el lehetett igazodni. Távolodván a mágneses ponttól, a műszer mutatója most már nem volt olyan lusta, és nem is ingadozott. Igaz, hogy a mágneses pont elhagyása után a mágnesű visszafordult, és a déli irányt mutatta, de ez a fordított jelzés nem zavarta meg számításait.

Egyébként a doktor egyszerű útjelző módszert eszelt ki, amelynek segítségével el lehetett kerülni azt, hogy minduntalan az iránytűre szoruljanak: ha már a helyzetet meghatározták, tiszta időben, egy pontosan észak felé eső célt jegyeztek meg az utasok, amely tőlük vagy két-három mérföldnyire lehetett; aztán addig meneteltek, amíg ezt a célt el nem érték, s ekkor egy új célpontot szemeltek ki ugyanabban az irányban és így tovább. Ily módon alig tértek el valamicskét az egyenes úttól. Utazásuk első két napján tizenkét óránként húsz mérföldet tettek meg; a fennmaradó időt pihenésnek és étkezésnek szentelték; sátorban aludtak, s ez elég védelmet nyújtott a hideg ellen.

Az idő melegebbre fordult; némely helyen - a talaj szeszélyeinek megfelelően - teljesen elolvadt a hó, míg másutt megőrizte makulátlan fehérségét; itt-ott terjedelmes tócsák képződtek, sok helyütt akkorák, hogy egy kis képzelőerővel tavaknak látszottak. Az utasok olykor térdig gázoltak a vízben; egyébként ezen is csak nevettek, és a doktor még örült is a váratlan fürdőnek.

- Voltaképpen a víznek errefelé nincs is engedélye arra - tréfálkozott -, hogy benedvesítsen bennünket; ennek az elemnek itt csak a szilárd és légnemű halmazállapothoz van joga; a folyékony halmazállapot egyenesen visszaélés! Jég vagy pára, ez csak hagyján; de víz? Hallatlan!

Útközben sem feledkeztek meg a vadászatról; mert csakis így juthattak friss élelemhez. Altamont és Bell becserkésztek a szomszédos vízmosásokat; ilyenképpen néhány hófajdhoz, lummadárhoz meg szürke nyúlhoz jutottak. Ezeknek az állatoknak bizalma lassanként megszűnt, hogy a félelemnek adjon helyet. Nagyon félénkek lettek, s most már nehéz volt megközelíteni őket. Duk nélkül bizony hiába találták volna fel nekik a puskaport.

Hatteras lelkükre kötötte, hogy egy mérföldnél messzebbre ne menjenek, mert egy napjuk, de még csak egy órájuk sincs veszíteni való, és csupán háromhónapi szép időre lehetett számítani.

De egyébként is ott volt a helye mindenkinek a szán mellett, mikor valami nehéz terepre értek, s szűk hegyszoroson, meredek fennsíkon kellett átkelniük. Ilyenkor valamennyien a szán elé fogták magukat, vagy nekifeküdtek a löcsnek, húzták, tolták, támogatták a szánt. Nem is egyszer le kellett szedni az egész rakományt, de még így sem kerülhették el a zökkenőket s a zökkenők okozta rongálásokat, amelyeket aztán Bell töle telhetően kijavított.

Harmadnap, szerdán, június 26-án egy több hektár kiterjedésű tóhoz értek. A tavat még jég borította, mert védve volt a napsütéstől, sőt olyan vastag volt rajta a jég, hogy megbírta az utasokat meg a szánt. Ez a jégréteg még egy régi télből származhatott, mert ezen a tavon, helyzeténél fogva sosem olvadt fel a jég. Kemény jégtükör volt ez, amelyen nem fogott a sarkvidéki nyár, s ez a körülmény megerősíteni látszik azt a megfigyelést, hogy ezeket a partokat száraz hó borítja, amelynek alsó rétegei bizonyára régebbi évekből származnak.

Ettől fogva észrevehetően lankásodott a táj, amiből a doktor azt következtette, hogy észak felé nem lehet messze a tenger; egyébként nagyon valószínűnek látszott, hogy Új-Amerika nem egyéb szigetnél, s hogy nem terjed az Északi-sarkig. Mindinkább sík lett a talaj, csak nyugat felé húzódott néhány domb, amelyet lapállyá egyengetett a távol, s elnyelt a kékes köd.

Mindeddig nem járt fáradtsággal az expedíció: utasaink csak a hómezőről visszaverődő nap-sugaraktól szenvedtek, ettől az erős sugártöréstől hóvakságot kaphattak, amit szinte lehetetlen elkerülniük. Máskor éjszaka utaztak volna, csakhogy elkerüljék ezt a kellemetlenséget; igen ám, de itt most sose volt éjszaka! Szerencsére a hó is olvadásnak indult, s így sokat veszített vakító fehérségéből.

Június 28-án +7°-ra emelkedett a hőmérséklet; ezt a felmelegedést záporosó kísérte, amit utasaink bölcs nyugalommal fogadtak, sőt még örültek is neki, mert ez is meggyorsította az olvadást. Megint fel kellett venni a dämrvadbőr bocskorokat, és a szántalpakon is változtatni kellett. Ezzel bizony késleltették a haladást, de komoly akadály nem állta útjukat, hát mégiscsak előre jutottak.

Útközben a doktor itt-ott gömbölyű vagy lapos köveket szedett fel; olyanok voltak ezek a kövek, mint a hullámverés gömbölyítette kavicsok; ebből azt következtette a doktor, hogy a sarki medence közelében járnak; de továbbra is csak síkság terült el mindenütt, vége-láthatatlanul.

A táj nyomát se mutatta a lakottságnak, se kunyhó, se jelzőoszlop, se eszkimó odú sehol; nyilvánvaló volt, hogy utasaink az elsők, akiknek lába ezt a földet tapossa. A grönlandiaknak még azok a törzsei sem jutottak ilyen messzire, amelyek el-ellátogatnak a sarkvidékre, pedig ezen a tájon jó eredménnyel vadászhattak volna. Olykor jegesmedvét is láttak, amint szél alatt követte a kis csapatot, anélkül, hogy támadó kedvének jelét adta volna. A távolban nagy csapat pézsmasör és rénszarvas is felbukkant; a doktor szívesen fogott volna néhány rénszarvast, hogy a szán húzásánál hasznát vegye, de az állatok nagyon félénkek voltak, s lehetetlen volt élve kézre keríteni őket.

Június 29-én Bell egy rókát lőtt, s Altamont, miután hidegvéréről s ügyességéről tanúságot tett, szerencsésen elejtett egy közepes nagyságú pézsmasöröt. Az amerikai valóban olyan nagyszerű vadásznak bizonyult, hogy még a doktor is megcsodálta, pedig ő aztán igazán szakértő volt. Az ökröt kizsigerelték, s húsa friss és bőséges táplálékul szolgált.

Ezek a finom, ízletes húsételek, amelyekhez a véletlen segítette őket, mindig kapóra jöttek; még azok sem állták meg, hogy megelégedett tekintet ne vessenek egy ilyen étvágygerjesztő szelet friss húsról, akik egyébként nem voltak ínyencek. A doktor önmagát is kinevette, amikor rajtakapta magát, hogy szinte elragadtatva nézi a pompás peccsenyét.

- Csak lássunk neki jó étvággal - mondta -; az étkezés fontos dolog a sarki expedíciókon.
- Különösen akkor - felelte Johnson -, ha egy többé-kevésbé ügyes puskalövés előzte meg.
- Igaza van, öreg Johnsonom - válaszolt a doktor -, s ha az ember tudja, hogy a konyha tűzhelyén rotyog a leves, akkor kevesebbet gondol az evésre.

Június 30-án, minden várakozás ellenére nagyon egyenetlenné vált a talaj; mintha csak valami vulkanikus kitörés dúlta volna szét; a kúpok, a hegyes csúcsok végtelen tömege sokasodott, s nagy magasságokat ért el.

Erős délkeleti szél kerekedett, s csakhamar valóságos orkánná fajult; végigzúdult a hó koronázta sziklákon s a jéghegyláncok között, amelyek bár a szárazföld kellős közepén meredtek égnek, jégbucka- és jéghegyformákat öltöttek; jelenlétük ezen a magas fennsíkon megmagyarázhatatlan maradt, még a doktornak is, aki pedig mindent meg tudott magyarázni.

A vihart meleg, nedves idő követte; ez most már igazi olvadás volt; minden oldalról felhangzott a jég ropogása, amelynek zaja a lavinák félelmetesebb robajával elegyedett.

Utasaink gondosan óvakodtak attól, hogy a dombok alján meneteljenek, még csak hangos szót sem mertek ejteni, mert az erős hang rezgése is megmozgathatta a levegőt, s katasztrófát idézhetett elő. Gyakran voltak szemtanúi rettenetes görgetegek megindulásának, amelyeket nem is láthattak előre. Ugyanis a sarkvidéki lavina fő jellegzetessége, hogy szörnyű hirtelenséggel zúdul a mélybe; ebben különbözik a svájci meg a norvégiai lavinától. Ott ugyanis előbb egy jelentéktelen kis hógolyó képződik, amely a havas lejtőn legördülve, a rátapadt hótól s beleragadt szikladaraboktól nőttön-nő, s növekvő sebességgel zuhanva egész erdőket pusztít el, falvakat rombol szét, lezúdulásához mégiscsak meglehetősen hosszú idő kell. De a fagyos sarki tájakon nem így áll a dolog. A jégtömb zuhanása váratlan s megsemmisítő hatású; indul, s máris lezuhant, és aki épp az esés irányában áll, mire észreveszi, hogy a jégtömb ingadozik, már pozdorjává is zúzta. Az ágyúgolyó se gyorsabb, a mennykőcsapás se sebesebb; a sarkvidéki lavinánál a leválás, zuhanás és pusztítás pillanata egybeesik. Irtózatos mennydörgés-szerű robaj kíséri, amelyet inkább panaszosan, mint zajosan ismétel a furcsán visszaverődő visszhang.

Itt is elképedve bámulták olykor az utasok, micsoda változás állt be a táj képében. Teljes átalakuláson ment át a vidék. A hirtelen olvadás hatására síksággá változott a hegyvidék; mikor pedig az esővíz beszivárgott a nagy tömbök hasadékaiba, s egyetlen hideg éjszakán megfagyott, a jégnek a gőznél is hatalmasabb feszítő ereje szétvetett minden akadályt. S mindez rettenetes gyorsasággal következett be.

Szerencsére semmiféle katasztrófa nem fenyegette a szánt és vezetőit; megfelelő óvatossággal minden veszélyt elkerültek. Egyébként ez a hegygerincekkel, másodlagos hegyláncokkal, hegyhátakkal és jéghegyekkel borított vidék nem volt nagy kiterjedésű, s három nappal később, július 3-án már ismét síkságon, könnyebb terepen haladtak sarkutazóink.

De ekkor meglepetve figyeltek fel egy új tünetenyre, amely hosszú ideig zavarta volt az Ó- és Újvilág tudósainak türelmes kutatómunkáját. A kis csapat egy alig ötven láb magas dombsort követett, amely - úgy látták - több mérföld távolságra nyúlik. Csakhogy a dombsor keleti lankája hóval volt fedve, mégpedig vérvörös hóval.

El lehet képzelni megdöbbenet kiáltásukat. Első pillanatban borzalmasnak találták ezt a hosszú, kárminvörös leplet. A doktor, ha már meg nem nyugtathatta társait, legalább igyekezett megmagyarázni nekik ezt a jelenséget; ő ismerte ezt a különös vörös havat s azokat a vegytani vizsgálatokat is, amelyeket erre vonatkozóan Wollaston, de Candolle és Bauer végzett. A doktor elmondta társainak, hogy ezzel a hóval nem csupán az Északi-sarkvidéken lehet találkozni, hanem a svájci Alpeseekben is, Saussure a Brevenen, 1760-ban jelentős mennyiséget szedett össze belőle, s Ross, Sabine és más hajósok azóta is hoztak ebből a hóból sarki expedícióikról.

Altamont kérdésére megmagyarázta a doktor, milyen természetű ez a rendkívüli anyag, hogy ez az elszíneződés kizárólag szerves testecskekből ered: a vegyészek sokáig nem voltak tisztában azzal, vajon állati vagy növényi természetűek-e ezek a testcskéik. De végül is rájöttek, hogy mikroszkopikus kicsiségű gombák családjához, ott is az „Uredo”-fajhoz tartoznak, amelyeket Bauer javaslatára „Uredo nivalis”-nak neveztek el.

Most a doktor vashegyű botjával felkavarta a havat, s megmutatta társainak, hogy ez a skarlát-vörös réteg kilenc láb vastagságú, s hogy próbálják csak megszámolni, mennyi ilyen gombácska lehet több mérföldnyi területen, ha a tudósok számításai szerint negyvenháromezer van belőlük egy köbcentiméterben.

Ez az elszíneződés, a lejtő fekvését tekintve, régmúlt időkre vezethető vissza, minthogy ezek a gombák sem a párolgás, sem a hóolvadás folytán nem oszlanak fel, és színük sem változik.

Ha meg is magyarázta a doktor a tünetényt, azért az éppoly különös maradt; a természetben nagy felületeken ritkán fordul elő a piros szín; a napsugarak visszaverődése ezen a bíbor-szőnyegen bizarr látványosság volt; vörhenyes fénybe vonta a környező tárgyakat, sziklákat, embereket, állatokat, mintha valami belső parázslás világította volna meg azokat, s mikor ez a piros hó olvadni kezdett, úgy látszott, mintha vérpatak csörgedezett volna az utasok lába előtt.

A doktor, aki nem vizsgálhatta meg ezt az anyagot akkor, amikor a Baffin-tenger Kármin-szikláinál észlelte volt a jelenséget, itt aztán kedvére gyűjthette, s gondosan el is tett belőle néhány palackkal.

Csak háromórai gyaloglás után hagyták maguk mögött ezt a vörös talajt, amelyet a doktor „Vérmező”-nek nevezett, s a táj visszanyerte szokott képét.

XX. NYOMOK A HÓBAN

Július 4-én vastag ködben meneteltek. Csak a legnagyobb nehézségek árán tudták tartani az északi irányt; minduntalan az iránytűhöz kellett folyamodniuk, hogy el ne tévelyedjenek. A sötétség idején szerencsére semmiféle baleset nem történt, csupán Bellnek veszett oda a hócipője, mert nekiment egy kiálló sziklának, s széjjelzúzta a teniszütő formájú lábbelit.

- Szavamra, én azt hittem - mondta Johnson -, hogy ha az ember a Merseyn meg a Temzén járt, akkor nincs joga finnyáskodni a ködben, de most látom, hogy tévedtem.

- Hát gyűjtsunk fáklyákat, mint Londonban és Liverpoolban!

- Miért ne? - helyeselt a doktor. - Egészen jó ötlet; ha nem is valami nagyon világítjuk meg vele az utat, de legalább látjuk a vezetőt, és akkor egyenesebben haladhatunk.

- De honnan vegyünk fáklyát? - kérdezte Bell.

- Kócot borszeszbe mártunk, a botunk végére erősítjük, s kész a fáklya.

- Megint fején találta a szöveget, Clawbonny úr! - lelkesedett Johnson. - És ezeket a fáklyákat hamar össze lehet tákolni.

Negyed óra múltán fáklyák fényénél folytatta útját a kis csapat a nedves sötétségben.

De ha így egyenesebb irányban haladtak is, azért nem haladtak gyorsabban, és a köd-gyász-fátyol nem szakadt fel július 6-a előtt; akkor lehűlt a talaj, s a kósza északi szél úgy tépte szét a ködöt, mint egy szétmállott szövet rongyait.

A doktor most tüstént meghatározta földrajzi helyzetüket, s megállapította, hogy ebben a ködben még csak napi nyolcmérföldes átlagot sem értek el.

Így hát 6-án akarták behozni az elvesztett időt, s kora hajnalban útnak eredtek. Altamont és Bell ismét a menet élére állt, óvatosan tapogatva ki a talajt, s vizsgálgatva a vadcsapást.

Duk is velük volt. Az idő a szokott változékonysággal ismét egészen derűsre s szárazra fordult, s ámbár a vezetők két mérföldre voltak a szántól, a doktor egyetlen mozdulatukat sem tévesztette szem elől.

Nagy meglepetéssel látta hát, hogy hirtelen megállanak, s hogy mozdulataik nagy megdöbbenést áruznak el; úgy látszott, hogy élénken figyelnek valamit a messzeségben, mint az olyan utasok, akik a látóhatárt vizsgálják.

Most lehajolnak, s figyelmesen vizsgálják a talajt, s meglepődve egyenesednek fel. Sőt - úgy látszott - Bell előre akar menni, de Altamont a kezével visszatartja.

- Hát ez mi? Mi a csodát csinálnak ezek? - fordult Johnsonhoz a doktor.

- Én is figyelem őket - felelt az öreg tengerész -, de mit sem értek a mozdulataikból.

- Talán állatnyomokra akadtak - mondta Hatteras.

- Az nem lehet - felelt a doktor.

- Miért nem lehet?

- Mert akkor Duk ugatna.

- De mégiscsak nyomokat vizsgálnak.

- Gyerünk - mondta Hatteras -; nemsokára megtudjuk, mihez tartsuk magunkat.

Johnson gyorsabb futásra ösztökélte a kutyafigatót.

Húsz perc múlva együtt volt az öt útitárs, és Hatteras, a doktor és Johnson osztottak Bell és Altamont meglepetésében.

Kétségtől, vitathatatlanul, tisztán kivehető, friss emberi nyomok látszottak a hóban, mintha csak tegnapról származtak volna.

- Ezek eszkimók - jelentette ki Hatteras.

- Valóban, itt a hótalpak nyoma - felelte a doktor.

- Azt hiszi? - kérdezte Altamont.

- Egészen biztos!

- És ez itt? - folytatta Altamont, és egy másik, ismétlődő nyomra mutatott.

- Mármint hogy ez?

- Azt állítja, hogy ez is eszkimó lábnyoma?

A doktor figyelmesen megvizsgálta, s elképedt; szegekkel kiveret, európai cipő nyoma volt; talpa, sarka mélyen benyomódott a hóba.

Semmi kétség: egy ember, idegen ember járt erre.

- Európaiak, itt! - kiáltott fel Hatteras.

- Minden bizonnyal - bólintott Johnson.

- De ez mégis olyan valószínűtlen - mondta a doktor -, hogy kétszer is meg kell gondolni, mielőtt véleményt mond az ember.

A doktor hát kétszer, háromszor is megvizsgálta a lábnyomot, s kénytelen volt elismerni, hogy rendkívül különös eredetű.

Defoe hőse, Robinson Crusoe sem lepődhetett meg jobban, mikor a sziget partján lábnyomot pillantott meg a homokban, de míg őt félelem fogta el a lábnyom láttán, Hatteras bosszankodott. Egy európai, ily közel a Sarkhoz!

Előbbre mentek, követve a nyomokat, amelyek más, hócipő- és bocskornyomokkal elegyesen vagy negyedmérőföldnyire vezettek, aztán nyugatnak fordultak.

Mikor ehhez a ponthoz értek, az utasok azon tanakodtak, kövessék-e még tovább is a nyomokat.

- Nem - döntött Hatteras. - Menjünk...

A doktor kiáltása szakította félbe. Clawbonny egy tárgyat vett fel a hóból; ez a tárgy még meggyőzőbb volt, s származása felől nem lehetett kétség. Egy zsebnagyító lencséje volt.

- Most aztán - mondta a doktor - biztosak lehetünk abban, hogy idegen tartózkodik ezen a földön!

- Előre! - kiáltotta el magát Hatteras. S oly erélyesen ejtette ki ezt a szót, hogy mindnyájan azonnal követték.

Mindnyájan feszülten figyelték a láthatárt, kivéve Hatterast, akit úgy elvakított a düh, hogy már semmit sem akart látni. Minthogy azonban féltő volt, hogy idegen utasokkal találkozni, óvatosoknak kellett lenniük. Ha ezen az ismeretlen úton megelőzték volna őket, hát ez aztán

igazán balszerencse lenne! A doktor, ha nem is volt olyan dühös, mint Hatteras, minden higgadt bölcsessége ellenére sem tudta lenyelni bosszúságát. Altamont szintén bosszúságnak látszott; John és Bell fenyegető szavakat sziszegett a foga közt.

- Ugyan - szólalt meg végre a doktor -, vágjunk jó képet a rossz játékhöz.

- Bevallom - mondta Johnson úgy, hogy Altamont nem hallhatta -, ha már elfoglalták a helyünket, akkor elmegy az ember kedve ettől az egész sarki utazástól!

- Márpedig ehhez nem fér kétség - felelt Bell.

- Nem - mondta a doktor is -, hiába is forgatom a fejemben ezt az eseményt, hiába mondom magamnak, hogy ez valószínűtlen, lehetetlen dolog; bele kell nyugodni; ez a cipő nem mélyedhetett volna itt bele a hóba, ha nincs benne láb, s ha ez a láb nem része egy emberi testnek. Az eszkimóknak még csak megbocsátanám ezt, de egy európainak!

- Tény az - felelt Johnson -, hogy ha abban a világ végén levő vendégfogadóban majd lefoglalt ágyakat találunk, az bizony nagy bosszúság lesz!

- Rendkívül nagy bosszúság - hagyta rá Altamont.

- Hát majd meglátjuk - vont vállat a doktor, s ezzel továbbindultak.

Ez a nap elmúlt anélkül, hogy újabb tény erősítette volna meg idegenek jelenlétét Új-Amerikának ezen a részén. Este aztán tábort ütöttek. Meglehetősen erős északi szél fűjt, hát valami szakadék mélyén kellett védett helyet keresni. Hosszú felleg-savók kergetőztek az égen, nagy sebességgel; szinte a fejük fölött jártak a felhők, a szem alig bírta követni fékevesztett rohanásukat; olykor néhány ilyen felhőrongy a földet súrolta, és a sátor csak nagy nehezen bírt ellenállni az orkánnak.

- Csúnya éjszakánk lesz - mondta Johnson, vacsora után.

- Nem lesz hideg, csak zajos - felelte a doktor -; legyünk óvatosak, és biztosítsuk a sátrat jókora kődarabokkal.

- Igaza van, Clawbonny úr; ha az orkán elragadná ezt a kis ponyva-menedékünket, Isten a tudója, hol szednénk össze.

A legaprólékosabb óvóintézkedéseket tették hát e veszély elkerülésére, s a kimerült utasok megpróbáltak aludni.

De lehetetlen volt aludni. A vihar nekiszabadult, s elképzelhetetlen erővel száguldott délről északnak; a fellegek úgy szóródtak szerteszét, mint egy felrobbant kazán gőze; az orkán tombolása elindította az utolsó lavinaomlásokat, s a visszhang tompán verte vissza a zuhanások robaját.

Mintha levegőnek és víznek e dühében szörnyűséges két őselemnek elkeseredett küzdelme zajlott volna a légkörben; csak a tűz maradt távol e csatától.

Az elemek tobzódásának szokott lármájából külön zajt hallott ki az idegfeszültségben megélesedett fül, nem azt a zajt, amely a súlyos testek zuhanását kíséri, hanem a szétroppant testek recsegését; a vihar elnyújtott dübörgése közepette oly tisztán, élesen meg lehetett figyelni ezeket a roppanásokat, mint mikor az acél pattan el.

Ez utóbbi zajokat természetesen a szélvihar görgette lavinákkal lehetett magyarázni, de a többi zajt nem tudta minek tulajdonítani a doktor.

A zaj elültének aggasztóan csendes perceiben - mintha csak lélegzetet venne a vihar, hogy újult erővel üvöltön tovább - az utazók közölték egymással feltevéseiket.

- Olyanok ezek a rázkódások - mondta a doktor -, mintha a jéghegyek jégmezőkkel ütköz-
nének össze.

- Igen - felelt Altamont -, azt hinné az ember, hogy az egész földkéreg mozgásban van.
Figyeljenek csak!

- Ha közel lennénk a tengerhez - folytatta a doktor -, valóban azt hinném, hogy jégtáblák
töredeznek.

- Ezt a zajt igazán nem lehet másként magyarázni - felelt Johnson.

- Tehát a parthoz érkeztünk volna? - kérdezte Hatteras.

- Nem lehetetlen - felelte a doktor -; hallja csak! - tette hozzá egy rendkívül erős koppanás
után - hát nem olyan, mintha a jégtáblák töredeznének? Nagyon közel kell lennünk az óceán-
hoz.

- Ha így van - mondta Hatteras -, akkor én habozás nélkül nekivágok a jégmezőnek.

- Ó - intette a doktor -, a jég ilyen nagy vihar után minden bizonynyal széttöredezett. Majd
holnap meglátjuk. Bármint legyen is, ha bármiféle embercsoport útban van ilyen éjszakán, azt
szívem mélyéből sajnálom.

Az orkán tíz óra hosszat szakadatlanul tombolt, s a sátor egyetlen lakója sem hunyhatta le
szemét, egy percre sem; mélységes aggodalomban telt az éjszaka.

Ilyen körülmények közt minden új esemény, vihar, lavina valóban súlyos idővesztéssel jár.

A doktor szeretett volna kimenni, hogy szemügyre vegye, hogyan is áll hát a dolog; de hogyan
merészkedjék kitenni a lábát ilyen nekivadult szélviharban?

Szerencsére a hajnali órákban elült az orkán; végre el lehetett hagyni a sátrat, amely derekasan
kitartott. A doktor, Hatteras és Johnson egy mintegy háromszáz láb magas domb felé indultak;
elég könnyen megmászták.

A vidék teljesen megváltozott képe tárult onnan a szemük elé. Váratlanul felbukkant sziklák,
éles, teljesen hómentes hegygerincek meredtek az égnek. Hirtelen jött a nyár, a vihar elűzte a
telet. Az orkán szinte éles pengéként beretválta le mindenütt a havat, oly gyorsan, hogy még
vízzé olvadni sem volt ideje, s a talaj eredeti sivárságában bukkant elő.

De Hatteras legelőbb is északi irányban hordozta meg tekintetét. Olyan volt arrafelé a
látóhatár, mintha feketés párában fürdene.

- Látja, ezt az óceán közelsége hozhatta létre - mondta nyugodtan a doktor.

- Igaza van - szólt Hatteras -, a tengernek ott kell lennie.

- Ez a szín az, amit mi a szabad víz csillogásának nevezünk - mondta Johnson.

- Pontosan az - felelt a doktor.

- Hát akkor gyerünk azzal a szánnal - kiáltott fel Hatteras - s induljunk az új óceán felé!

- Ennek örül aztán a maga szíve - mondta Clawbonny a kapitánynak.

- Hát persze! - felelt lelkesen Hatteras. - Csepp hía még, s a Sarkon vagyunk! És magát,
kedves doktorkám, nem teszi boldoggá ez a kilátás?

- Mármint engem? Én mindig boldog vagyok, s különösen a mások boldogsága láttán.

A három angol visszatért a szakadékhoz, útra készítette a szánt, és felszedte a sátrat. Folytatták az utat. Mindannyian attól féltek, hogy ismét ráakadnak a tegnapi lábnyomokra; de a hátralevő úton sem idegenek, sem bennszülöttek lábnyomait nem fedezték fel a talajon.

Három óra múlva elérték a tengerpartot.

- A tenger! A tenger! - kiáltottak fel mindhárman egyszerre.

- Mégpedig a szabad tenger! - kurjantotta a kapitány.

Délelőtt tíz óra volt.

Az orkán valóban tisztára söpörte a sarki medencét; törött, szétvált jégtablák úszkáltak szanaszét, a legmagasabbak jéghegyekké torlódtak, s - matróznyelven szólva - „felszedték a horgonyt”, s kihajóztak a nyílt tengerre. A szél alaposan elbánt a jégmezővel; apró jéglemezek zápora, törmelék és jégpor borította a környező sziklákat. Az a kevés, ami a partközelségben még a jégmezőből megmaradt, rothadtnak látszott; a tengerár mosta sziklákat nagy tengeri algák s hínárcsomók fedték.

Ameddig a szem elláthatott, mindenütt óceán; sem sziget, sem új szárazföld nem zárta el a szemhatárt.

A part kelet és nyugat felé két, szelíd lejtéssel a tengerbe vesző hegyfokot alkotott; a hegyfok végpontján megtört a tenger, s könnyű, a szél szárnyán fehér abroszként terülő tajtékot vert. Új-Amerika földje így szinte vergődés nélkül, csendesen, könnyed megadással semmisült bele a sarki óceánba; széles öböllé tágult, s a két hegyfok határolta nyílt horgonyzóhelyet alkotott. Középuött egy kiugró sziklaperem három oldalról védett kis természetes kikötőt vett körül; ez a kikötő egy széles patakmederben nyúlt bele a szárazföldbe; tél utóján az ilyen zuhogó patak a rendes útja az olvadó hónak.

Hatteras, miután számot vetett a part alakzatával, úgy határozott, hogy még aznap hozzáfognak az indulás előkészületeihez, tengerre bocsátják a bárkát, leszerelik a szánt, s eljövendő kirándulásaik érdekében azt is magukkal viszik.

Mindez aznap estig elég munkát adott.

Felütötték hát a sátrat, s miután mindannyian jól befalatoztak, dolognak láttak.

Ezalatt a doktor fogta a műszereit, s elindult, hogy megállapítsa földrajzi helyzetüket, s vízrajzilag is meghatározza az öböl egy részét.

Hatteras sürgette a munkát; sietős volt az indulás; el akarta hagyni a szárazföldet, s előnyhöz jutni, arra az esetre, ha egy másik csoport is elérné a tengert.

Délután öt órára Johnson és Bell már akár malmozhatott volna. A bárka kecsesen himbálódzott a parányi kikötőben, árboca állt, ormányvitorlája megeresztve, előtörzsvitorlája a csavarókötélen; az élelmet és a szán szétszedett darabjait már felhordták a bárkára; másnapra már csak a sátor és a táborozás néhány kellékének berakodása maradt.

Mire a doktor visszatért, már befejeződtek az előkészületek. Mikor megpillantotta a széltől védett, csendesen ringatózó bárkát, eszébe ötlött, hogy nevet kellene adni ennek a kis kikötőnek, s azt javasolta, hogy nevezzék el Altamontról.

Ez ellen senkinek sem volt kifogása, s mindnyájan teljesen igazságosnak találták a doktor javaslatát.

A kikötőt tehát Altamont-Harbournak nevezték el.

A doktor számításai szerint a kikötő Greenwichtől nyugatra az északi szélesség $87^{\circ} 05'$ -e és a nyugati hosszúság $118^{\circ} 35'$ -e alatt, vagyis az Északi-sarktól 3° -ra feküdt.

A Viktória-öböltől Altamont-Harbourig kétszáz mérföldes utat tettek meg a sarkutazók.

XXI. A SZABAD TENGEREN¹⁴

Másnap reggel Johnson és Bell elvégezte a táborozás kellékeinek berakodását. Nyolc órára befejezték az indulás előkészületeit. Most, amikor elbúcsúztak ettől a parttól, a doktor megint azokra az utasokra gondolt, akiknek lábnymaival találkoztak; ez az esemény azóta is szüntelenül aggasztotta őket.

Vajon északra tartanak azok az emberek? Rendelkezésükre áll-e valami eszköz arra, hogy átkeljenek a Sarki-tengeren? Vajon találkoznak-e még velük?

Három nap óta semmi nyom sem árulta el jelenlétüket, és bárkik voltak is, annyi biztos, hogy nem érték el Altamont-Harbourt. Ezt a helyet még nem érintette ember lába.

Ezek a gondolatok mégis annyira üldözték a doktort, hogy még egy végső pillantást akart vetni a tájra, s felhágott egy alig száz láb magas emelkedőre; onnan az egész déli látóhatáron végigtekintethetett.

Mikor a dombtetőre ért, szeméhez emelte távcsövét. De mekkora volt meglepetése, mikor semmit sem látott, sem a messzeségben, a síkon, sem közvetlen közelében! Ezt nagyon különösnek találta. Tovább nézelődött, majd szemügyre vette távcsövét... Hiányzott róla a nagyítólencse.

- A lencse! - kiáltott fel a doktor.

Érthető, hogy ez a felfedezés mit jelentett; a doktor akkorát kiáltott, hogy társai meghallották, s aggódva nézték, ahogy nagy sebbel-lobbal lemászik a dombról.

- Mi történt már megint? - kérdezte Johnson.

A doktor lélegzet után kapkodott; nem bírt szóhoz jutni; végül kinyögte:

- A lábnyomok..., a lépések..., az a csapat...

- Na, mi az? - unszolta Hatteras. - Itt vannak az idegenek?

- Nem! Dehogya!... - hebegte a doktor - ... a lencse... az én lencsém..., az enyém...

S távcsövére mutatott.

- Úgy! - kiáltott fel az amerikai - ...szóval elvesztette?...

- El!

- Hát akkor azok a lábnyomok...

- A mieink, barátaim, a mi lábnyomaink! - kiáltott fel a doktor. - Eltévedtünk a ködben! Közben forgolódtunk, s visszakerültünk saját nyomdokainkhoz!

- És az a cipőnyom? - mondta Hatteras.

- Az a Bell cipőjének a nyoma; Bellé, aki miután a hóbocskorát eltörte, egész nap cipőben gyalogolt a hóban.

¹⁴ Verne ezt a regényt 1866-ban írta, közel fél évszázaddal az Északi-sark felfedezése előtt. A Sarkról és közvetlen környékéről adott leírását nem igazolták az utóbb felderített tények. Az Északi-sark vidéke valójában kietlen jégvilág, sem jégmentes tenger, sem szárazföld nincs arrafelé. - *A szerk.*

- Ez szent igaz - mondta Bell.

A tévedés olyan nyilvánvaló volt, hogy mindnyájan nevetésben törtek ki. Csak Hatteras nem nevetett, pedig ő éppúgy örült, mint társai.

- Hát mi aztán alaposan felsültünk - mondta a doktor, mikor a vidámság végre csillapodott. - Hogy miket nem képzeltünk! Még hogy idegenek ezeken a partokon! Ugyan már! Hát való igaz, hogy itt előbb gondolkozni kell, s csak azután beszélni. De végül is, mivel most már ebben a tekintetben nincs mit nyugtalankodnunk, nem marad más hátra, mint az indulás.

- Indulás! - visszhangozta Hatteras.

Negyedóra múlva mindnyájan helyet foglaltak a bárkán, amely előtörzsvitorláját kibontva, ormányvitorláját felvonva, csakhamar kihajózott Altamont-Harbourból.

Az átkelés ezen a tengeren július 10-én, szerdán kezdődött, a hajósok igen csekély távolságban, pontosan százhetvenöt mérföldnyire voltak az Északi-sarktól. Bármily kevésbé is volt valószínű, hogy földgolyónknak ezen a részén szárazföld van, a tengeri útnak nagyon rövidnek kellett lennie.

Gyenge, de kedvező szél fújt. A hőmérő +10°-ot mutatott. Most már valóban meleg volt.

A bárkának mit sem ártott a szánon tett utazás. Kifogástalan állapotban volt, s könnyen lehetett irányítani. A kormányrudat Johnson kezelte; a doktor, Bell és az amerikai meghúzta magát valahogy a sok útiholmi között, amit részben a fedélzeten, részben pedig alatta helyeztek el.

Hatteras a bárka elején foglalt helyet, s tekintete mereven szegződött ama titokzatos pont felé, ahova, úgy érezte, valami ellenállhatatlan hatalom úgy vonzza, mint a mágneses sarok az iránytű delejes mutatóját. Ha valami part bukkanna fel, ő akart az első lenni, aki megpillantja. S valóban meg is illette ez a megtiszteltetés.

Egyébként megfigyelte, hogy a Sarki-tenger rövid hullámokat vet, mint a zárt tengerek általában. Ebből föld közelségét következtette, s a doktor osztotta ebbéli véleményét.

Könnyen érthető, miért óhajtotta Hatteras olyan nagyon, hogy szárazföldre akadjon az Északi-sarkon. Mily nagy csalódást érzett volna, ha bizonytalan kiterjedésű, végtelen tengert lát ott, ahol annak az ő terveihez olyannyira szükséges szárazföldnek - akár csak egy icipici szárazföldnek - kell elterülnie! Mert hiszen hogyan is lehetne külön nevet adni a végtelen óceán egy bizonyos pontjának? Hogyan lehet a nyílt tenger hullámaiban kitűzni az ő hazája lobogóját? Hogyan lehet Ófelsége nevében birtokba venni a cseppfolyós elem egy részét?

Hatteras tehát ott állt, iránytűjével a kezében, szeme a távolba meredt, s csak úgy falta tekintetével az északi látóhatárt.

Egyébként egészen a látóhatárig sehol sem volt vége a sarki medencének; a messzeségben egybeolvadt az égboltozattal, amely tiszta ezen a tájon. Egynéhány, a nyílt víz felé úszó jéghegy szinte utat engedett a vakmerő hajósoknak.

Ez a táj különösen jellegzetes képet mutatott. Vagy talán csak a nagyon is megilletődött, túlfeszített idegzetű utasok lelkiállapota idézte elő ezt a benyomást? Nehéz volna ezt megállapítani. De a doktor az ő mindennapi jegyzeteiben lefestette az óceánnak ezt a furcsa ábrázatát; úgy beszélt róla, mint valaha Penny, aki szerint ez a vidék olyan látványt nyújt, „amelynek legszembezőköbb ellentéte az élőlények millióitól hemzsegő tenger”.

A víztükör, amely az ultramarin legbizonytalanabb színárnyalataiban pompázott, sajátságosan áttetszőnek látszott, s hihetetlen fényszóró képességű volt. Az áttetsző vízbe mérhetetlen mélységeig hatolhatott le a tekintet, úgy tűnt, mintha az egész sarki medence egy alulról

megvilágított, óriási akvárium lenne; valaminő, a tenger mélyén keletkező elektromos tüne-
mény kétségkívül meg is világította a legmélyebben fekvő vízrétegeket. Így hát olybá tűnt,
mintha feneketlen mélységek fölött függne a bárka.

E különös víz felszíne fölött úgy repdesett a madarak megszámlálhatatlan sokasága, mintha
sűrű, terjedelmes viharfellegek lepnék el az eget. Átvonuló madarak, partlakó madarak, eve-
zőmadarak együttesen képviselték a vízimadarak nagy családjának minden fajtát, de gigantikus
arányú példányokban. Szüntelen és siketítő zajt csaptak rikácsolásukkal. Láttukra a doktort
cserbenhagyta természetrajzi tudása, nem emlékezett ezeknek a csodálatos madárfajtáknak
neveire, s azon kapta magát, hogy lehajtja a fejét, mikor ezek az óriási szárnyak leírhatatlan
erővel csapkodják fölötté a levegőt.

Ezeknek a légi szörnyetegeknek egynémelyike a húsz láb terjedelmet is meghaladta; egynek-
egynek szárnyai alatt teljesen elfért a bárka, s egész légiója volt itt az olyan madaraknak,
amelyek nem szerepelnek a madártani nyilvántartásokban. A doktor elképedt, s jóformán
belekábult abba, hogy így cserbenhagyta a tudománya.

Mikor pedig elfordította tekintetét az égről, hogy a békés óceán víztükrén jártassa végig, akkor
az állatvilágnak éppoly meglepő példányaival találkozott, s a többi között akkora medúzákkal,
hogy szélességük a harminc lábat is elérte. Ezek szolgáltaták a szárnyas népség mindennapi
eledelét, s valóságos kis szigetekként úsztak az algák és óriási tengeri moszatok tömege köze-
pette. Csodálatos látvány! Mennyire különböznek ezek a medúzák azoktól a mikroszkopikus
méretű medúzáktól, amelyeket Scoresby figyelt meg a grönlandi vizeken, s amelyeknek száma
a hajós szerint két négyzetmérföldnyi területen huszonháromtrilliárd-nyolcszáznyolcvannyolc-
billiárd milliárdra rúg.¹⁵

Mikor aztán mélyebbre hatolt ez áttetsző vizekbe a tekintet, az ezerfajta hal éppoly természet-
fölötti képet mutatott. Hol villámgyorsan surrantak a folyékony tömeg mélyére, főkről fokra
kisebbedve, hogy kísérteties rémképekként tűnjenek el, hol meg elhagyták az óceán
mélységeit, hogy folyvást nagyobbodva bukkanjának a hullámok felszínére. Ezek a tengeri
szörnyetegek egyáltalán nem árultak el félelmet a bárka láttán; meg-megérintették irdatlan
uszonyaikkal, mikor elúsztak a közelében. Ott, ahol a hivatásos bálnavadászok joggal elször-
nyülködhetek volna, hajósainknak eszükbe sem jutott, hogy veszedelem fenyegeti őket, holott
ezeknek a tengerlakóknak egynémelyike rettenetes arányokat ért el.

Ott hancúroztak a fiatal tengeri borjak; a fantasztikus alakú, az egyszarvúhoz hasonló hegyes,
kúp alakú, a jégtáblák fűrészelésére való agyarral felfegyverzett agyaras cethal a félénkebb
fajta cetfélétet vette üldözőbe; a számtalan bálna, orrikaiból víz- s nyálkaoszlopot lövellve,
különös fütttyentéseivel töltötte be a levegőt, a karcsú farkú, széles farkuszonyú „nord caper”
mérhetetlen sebességgel szelte a hullámokat, s útközben éppoly gyors állatokkal, galócákkal
és makrelákkal táplálkozott, míg a lustább fehér bálna békésen nyeldeste az önmagához
hasonló természetű, sorsukat megadással viselő puhányokat.

A nagyobb mélységekben hegyes orrú bálnák, hosszúkás és feketés grönlandi anarnakok, a
minden tengerben honos óriás ámbrás cetek úszkáltak a szürke ámbrazátonyok közepette, ahol
olyan homéroszi küzdelmeket vívtak, hogy több mérföldnyi körzetben csak úgy piroslott az
óceán felszíne; a henger alakú physal, a vaskos, labradori tegusik, a kardpengeszerűen éles
uszonyzatú delfinek, mindenfajta családja főkának és rozmárnak, tengerikutyák, -lovak, -med-

¹⁵ Mivel ennek a számnak nagyságát egyáltalán nem képes felfogni az emberi ész, az angol bálna-
vadász így próbálta érzékeltetni: ha ezt meg akarnák számlálni, nyolcvanezer embernek kellett volna
számolni, éjjel-nappal, a világ teremtése óta

vék, -oroszlánok; a tengerielefántok mintha csak az óceán nedves pázsitján legelnének, s a doktor olyan kényelmesen bámulhatta ezt a számtalan állatot, mintha csak az állatkert kristály-medencéjében nézné a rákféléket meg a halakat.

Mily gyönyörű, mily változatos, mily hatalmas is a természet! Milyen furcsának s csodálatosnak is látszott minden itt, ezekben a Sark körüli régiókban!

A légkör természetfölöttien tiszta lett; mintha túltelítődött volna oxigénnel; a hajósok élvezettel szívták ezt a vérpezsdítő levegőt, anélkül, hogy számot vetettek volna ezzel a hatással, valósággal olyan égési folyamat áldozatai lettek, amelyről halvány fogalmuk sem volt; vérkeringésük, emésztésük, légzésük emberfölötti erővel működött; túlfeszült agyműködésük folytán grandiózus ötleteik támadtak: egy óra alatt annyit éltek, mint máskor egy teljes nap alatt. Mindeme bámulat és csodálatosság közepette a fűjdogáló s az albatroszok széles szárnyaitól is meg-meglebbenő szelíd szélben siklott a bárka.

Estefelé Hatteras és társai elvesztették szem elől Új-Amerika partjait. A mérsékelt égöv alatt éppúgy üt az éjszaka órája, mint a napéjegyenlőség zónájában; de itt csigavonalban terül szét a nap s az óceánnal pontosan párhuzamos kört von. Ezekben a ferde napsugarakban fürdött a bárka, s a fényközpont vele együtt haladt.

Az Északi-sark közvetlen közelében tartózkodó élőlények azonban mégis éppúgy érezték az est érkezését, mintha az a fényt sugárzó égitest letűnt volna a láthatárról. A madarak, a halak, a cetfélék eltűntek. Hol vannak vajon? Az ég magasságában? A tenger legmélyén? Ki a megmondhatója? De kiáltozásuk, füttyeik után, a tenger szörnyeinek lélegzésétől kelt hullámverés remegésének elültével csakhamar a teljes mozdulatlanság csöndje terült a tengerre; a hullámok észrevétlenül, végsőt verdesve szunyadtak el, s békés éjszaka borult a napsütésben fürdő tájra.

Mióta a bárka elhagyta Altamont-Harbourt, egy foknyit haladt észak felé; másnap még semmi sem mutatkozott a látóhatáron, sem azok a magas csúcsok, amelyek messziről jelzik a szárazföldet, sem azok a sajátságos jelek, amelyekről jó előre megérzi a tengerész, hogy sziget vagy föld felé közeledik.

A szél nem volt erős, de kitartott; alig hullámozott a tenger; a madarak és halak éppoly nagy számban kísérték a bárkát, mint tegnap. A doktor a hullámok fölé hajolt, s láthatta, mint hagyják el a víz mélységeit a cetek, hogy lassanként a tenger felszínére emelkedjenek; csupán néhány jéghegy s itt-ott szétszórtan úszkáló jégtablák szakították meg az óceán végtelen egyhangúságát.

Mindamellett jég alig volt, s ami volt, az sem zavarhatta a hajó útját. Meg kell jegyezni, hogy most tíz fokkal a hideg sarkpontja fölött volt a bárka, és a hőmérséklet szélességi köreinek szempontjából ez olyan, mintha tíz fokkal alatta lett volna. Tehát semmi csodáltnivaló sincs azon, hogy ebben az évszakban itt éppoly szabad a tenger, mint amilyennek a Disko-öblön át és a Baffin-tengeren lennie kellett. Így hát a nyári hónapokban szabadon mozoghatott itt a hajó.

Ennek a megfigyelésnek nagy a gyakorlati fontossága, ha ugyanis a bálnavadászhajók akár az amerikai északi vizeken, akár pedig az észak-ázsiai tengereken valaha is feljöhetnek a sarki medencéig, itt biztosan számíthatnak arra, hogy egykettőre jó fogást csinálnak, mert úgy látszik, az óceánnak ez a része valóságos halastava, fő rezervoárja a bálnának, fókának s minden tengeri állatnak.

Délben a víz vonala még mindig egybeolvadt az ég vonalával; a doktor már kételkedni kezdett abban, hogy szárazföld van ezek alatt a magas szélességi fokok alatt.

De tovább gondolkozván, mégiscsak kénytelen volt hinni egy északi-sarki szárazföld létezésében; mert hiszen a világ első napjaiban, miután a földkéreg kihűlt, a légköri pára lecsapódásából származott vizeknek, a centrifugális erőnek engedelmeskedve, az egyenlítői zónák felé kellett áramlaniuk, s elhagyniuk a földgömb mozdulatlan sarkpontjait. A sarkkal szomszédos területeknek szükségképpen ki kellett emelkedniük a vízből.

A doktor nagyon helyesnek találta ezt az okoskodást. És Hatteras is helyesnek találta.

A kapitány hát szinte szerette volna átfúrni tekintetével a ködös látóhatárt. A világért sem vette volna el szeme elől a távcsövet. A vizek színében, a hullámok alakzatában, a széljárásban, mindenütt a föld közelségének jeleit kutatta. Homloka előrehajolt, és még az is megcsodálta volna őt, aki nem ismerte gondolatait, mert egész magatartása csupa makacs vágyakozás, csupa aggódó kérdés volt.

XXII. KÖZELEDÉS A SARK FELÉ

E bizonytalanság közepette telt az idő. Semmi sem mutatkozott e kerek világ zárt látóhatárán. Csak ég és víz körös-körül. Még a hullámok tetején sem úszkált egyetlen olyan szárazföldi fűszálacska sem, amilyen Kolumbusz Kristóf szívét remegtette meg, amikor útban volt Amerika felé.

Hatteras csak figyelt, figyelt.

Végre, este hat óra tájban bizonytalan alakú, de észrevehetően felfelé szálló pára jelent meg a tenger felszíne fölött, mint valami füstoszlop; az ég teljesen derült volt, tehát felhő nem lehetett; hol eltűnt egy-egy pillanatra, hol ismét megjelent, mintha mozogna.

Hatteras vette észre elsőnek ezt a jelenséget; távcsöve látómezejébe fogta ezt a bizonytalan pontot, ezt a megmagyarázhatatlan páratömeget, s egy álló órán át vizsgálta egyfolytában.

Egyszer csak valami jelt, valami jelenséget láthatott, mert két karját kitérte a látóhatár felé, s izgatottan felkiáltott:

- Föld! Föld!

Erre a szóra úgy ugrott fel valamennyi társa, mintha villanyütés érte volna őket. Valamiféle füst emelkedett, észrevehetően, a tenger fölött.

- Látom! Látom! - kiáltott fel a doktor.

- Igen! Egész biztos... - mondta Johnson is.

- Az egy felhő - jelentette ki Altamont.

- Föld! Föld! - ismételte rendíthetetlen meggyőződéssel Hatteras.

Az öt hajós nagy figyelemmel tovább vizsgálta a jelenséget.

De miként gyakran megtörténik, hogy a távoli tárgyak bizonytalanná válnak, most is úgy látszott, hogy a megfigyelt pont eltűnt. Végre ismét elfogta a tekintetük, sőt a doktor most északon mintegy húsz-huszonöt mérföldnyire egy gyors villanást is vélt látni.

- Tűzhányó! - kiáltott fel.

- Tűzhányó? - hitetlenkedett Altamont.

- Kétségkívül.

- Ennyire fent északon?

- Miért ne? - folytatta a doktor. - Vagy talán Izland nem vulkanikus terület, hogy úgy mondjam, vulkán alkotta föld?

- Izland az! - felelte az amerikai. - Izland. De ilyen közel a Sarkhoz!

- Nos hát a mi illusztris hazánkfia, James Ross parancsnok nem talált-e vajon két működő tűzhányót is, Az *Erebust* meg a *Terrort* a sarki szárazföldön, a nyugati hosszúság 170°-a és az északi szélesség 78°-a alatt? Hát akkor miért ne lehetnének vulkánok az Északi-sarkon is?

- Akkor valóban lehetséges - felelte Altamont.

- Ó, most már tisztán látom: tűzhányó! - kiáltott fel a doktor.

- Hát akkor gyerünk egyenest oda - mondta Hatteras.
- Kedvezőtlenre fordult a szél - jelentette Johnson.
- Vonja be egészen az előtörzsvitorlát.

De ez a manőver csak azt eredményezte, hogy a bárka eltávolodott a megfigyelt ponttól, s most már a legélesebb szem sem találta azt meg újra.

De mégsem kételkedhettek abban, hogy már közel a part. Itt voltak hát, utazásuk végcéljánál, ha még nem is érték el, semmi kétség, hogy egy nap sem telik bele, s ez új földre lépnek, amelyet még nem érintett ember lába. Ha már a gondviselés megengedte nekik, hogy ily közel jussanak hozzá, bizonyára nem akadályozza meg, hogy a vakmerő tengerészek ki is kössenek rajta.

Ám a jelen körülmények között egyik sem tudott annyira örülni, amennyire egy ilyen felfedezésnek örülniük kellett volna. Mindegyik magába zárkózott, s azon tűnődött, milyen is lehet ez a sarki föld. Úgy látszott, az állatok menekülnek innen; az esti órákban a madarak, ahelyett, hogy itt kerestek volna menedéket, nyílsebes szárnycsapásokkal délnek szálltak! Hát olyan barátságatlan ez a vidék, hogy még a sirály vagy a hófajd sem lel itt menedékre? Még a halak, a nagy cetek is sietve menekültek ezekről a partokról, az áttetsző vizeken át. Honnan származik a viszolygásnak, sőt rettegésnek ez az érzése, amely a földgolyó e részének minden élőlényét eltölti?

A hajósok ez általános benyomások után megadták magukat a helyzetnek, s lassanként mindegyikük úgy érezte, hogy leragad a szeme az álmodásból.

Most éppen Hatterasra került az őrszolgálat sora! Átvette a kormányrudat. A doktor, Altamont, Johnson és Bell elnyújtózott a padokon, egymás után szunnyadtak el, s nemsokára az igazak álmát aludtak.

Hatteras megpróbálta leküzdeni álmodását; semmit sem akart veszíteni ezekből az értékes órákból; de a bárka himbálózása észrevétlenül elringatta, s hiába küzdött ellene, ellenállhatatlanul el-elszundított.

Ezalatt alig haladt a bárka; a lanyha szél még a petyhüdt vitorlát sem duzzasztotta meg. Nagy messze, nyugaton néhány mozdulatlan jéghegy verte vissza a fénysugarakat, s vörös lemez-ként izzott a nyílt tengeren.

Hatteras álmodozott. Gondolatai sebesen végigfutottak egész életén; az álomnak ezt a sajátosságát, ezt a gyorsaságot, amely egész életén végigvitte, még egyetlen tudós sem volt képes kiszámítani. Így álmodozva ismét átélte az elmúlt napokat, viszontlátta telelőhelyüket, a Viktória-öblöt, a Gondviselés-erődöt, a Doktor-lakot, s találkozását a jég alól előkerült amerikaival.

Majd messzebbre fordult vissza a múltba. Hajójáról, a felgyújtott *Forward*-ról álmodott, áruló társairól, akik cserbenhagyták. Vajon mi lett velük? Shandonre gondolt, Wallra, a goromba Penre. Vajon merre vannak? Elérték-e a Baffin-tengert a jégmezőkön át?

Álmodozó képzelete most még messzebbre ragadta vissza a múltba. Megint ott volt az indulásnál, Angliában, átélte előbbi utazásait, megghiúsult kísérleteit, balszerencséjét. S ekkor elfeledte mostani helyzetét, közeledő sikerét, félig megvalósult reményeit. Álmodozása az örömből az aggodalomba vetette vissza.

Két óra hosszat tartott ez így, majd új irányba terelődtek gondolatai, a Sark felé vitték; látta önmagát, amint végre a szárazföldre lép a lába, s kitűzi az Egyesült Királyság lobogóját!

Míg így álmodozott, óriási, zöldes színű felleg emelkedett a látóhatárra, s elsötétítette az óceánt.

El sem lehet képzelni, mily villámgyorsan tör rá az orkán a sarki tengerekre. Az egyenlítői tájakon keletkezett párák a végtelen északi jégmezők fölött sűrűsödnek össze, s ellenállhatatlan erővel vonzzák a légtömegeket. Ez magyarázza a sarki viharok erejét.

A kapitány és társai az első szélrohamra felsekereztek szunyókálásukból, hogy irányítsák a bárkát. A tenger keskeny, hegyes hullámokat vetett, a bárka hol mélyen alámerült, hol meg negyvenöt fokos szögben megdőlvén ingott egy hegyes hullám taraján.

Hatteras kemény kézzel ragadta meg a kormányrudat, amely nyikorogva forgott; olykor egy-egy hirtelen fordultnál, bárhogya is küzdött ellene, eltaszította s meggörnyesztette a kormányrudat. Valahányszor hullámvölgybe zuhant a bárka, Johnson és Bell szakadatlanul merte ki belőle a vizet.

- Hát erre a viharra egyáltalán nem számítottunk - mondta, görcsösen a padba kapaszkodva Altamont.

- Itt mindenre számítani kell - felelt a doktor.

Ezek a szavak a szél süvítése s a hullámok robaja közepette hangzottak el, vízporrá verte szét a hullámokat a szél; tulajdon szavukat is alig hallották.

Nehéz volt tartani az északi irányt; a sűrű vízpárától alig lehetett néhány ölnyire látni; most már nem volt a szemnek támaszpontja sehol. Ez a hirtelen, úgyszólván a cél elérésének percében támadt vihar súlyos figyelmeztetést rejtett magában; a túlfeszített idegzetű utasok szinte tilalomnak érezték: ne tovább! A természet akarta hát megtiltani a Sark elérését? Orkánok és viharok védőerődjével van körülvéve a földgolyónak ez a pontja, hogy ne lehessen megközelíteni?

Ám e kemény férfiarok láttán akárki tudhatta volna, hogy ezek nem engednek sem szélnek, sem hullámnak, s hogy kitartanak a célig.

Így küzdöttek egész nap, minden percben szembenézve a halállal; ha nem is haladtak semmit sem északnak, de nem is veszettek tért, bőrig áztatta őket a langyos eső, s arcukba csapkodtak a vihar korbácsolta tenger óriási hullámai. A szélvihar süvítésébe olykor belevegyült a madarak rémült rikácsolása.

De a tomboló hullámok legvadabb dühöngésének közepette, este hat óra tájban hirtelen elcsitult a vihar. Úgy ült el egyszerre a szél, mintha csoda történt volna. A tenger olyan sima lett, mintha fél napon át nem is vetett volna házmagasságnyi hullámokat. Úgy látszott, hogy még az orkán is tiszteletben tartja a Sarki-tengernek ezt a részét.

Mi történt hát? Rendkívüli, megmagyarázhatatlan jelenség volt ez, amelynek Sabine kapitány is tanúja volt, amikor a grönlandi vizeken hajózott.

Anélkül, hogy felszakadt volna a köd, különös fényesség öntötte el a tájat.

Elektromos zónában úszott a bárka, mintha nagy tűz lobogna, amely tűz azonban nem adott meleget. Az árboc, a vitorla, a kötélzet feketén s rendkívül élesen rajzolódott a foszforeszkáló égboltra, a hajósok átlátszó sugarak fényességében fürödtek, s lobogó lángok visszfénye színezte arcukat.

Az óceán egy részének hirtelen lecsillapodását kétségkívül a légoszlopok felszállása okozta, míg a ciklonszerű vihar nagy sebességgel száguldott a lecsendesedett középpont körül.

De ez a tűzben álló légkör eszébe juttatott valamit Hatterasnak.

- A tűzhányó! - kiáltott fel.

- Lehetséges? - kérdezte Bell.

- Nem lehetséges! - felelte a doktor. - Megfulladnánk, ha a lángjai idáig érnének.

- Talán a vulkán visszfénye a ködben? - találgatta Altamont.

- Az sem. Akkor azt kellene feltételeznünk, hogy föld közelében vagyunk, s ebben az esetben hallanánk a kitörés zaját.

- Hát akkor?... - kérdezte a kapitány.

- Ez egy kozmikus tünemény - felelte a doktor -; olyan tünemény, amelyet eddig még ritkán figyeltek meg!... Ha folytatjuk utunkat, nemsokára kiérünk ebből a fénylő szférából, s ismét a sötétségbe és a viharba kerülünk.

- Bármint legyen is, előre! - döntött Hatteras.

- Előre! - kiáltottak társai is, akik még lélegzethez sem akartak jutni ebben a mozdulatlan medencében.

Tűzláng volt a vitorla vászna, s vörösen sziporkázó árbocról lógott alá; lánghullámokba merültek az evezők, s mikor kiemelkedtek, szikraesőként hullottak róluk a rubinszerű vízcseppek.

Hatteras, kezében az iránytűvel, ismét északnak fordította a bárkát; a köd lassanként elvesztette fényét, majd áttetszőségét is; néhány ölnyire tőlük újra felbödült a szél, és a vad szélrohamtól oldalára dőlt bárka ismét a viharzónába jutott.

De az orkán szerencsére egy földrajzi ponttal délebbre fordult, és a bárka, hátszállal futva egyenest a Sark felé tartott; félő volt, hogy már-már elsüllyed, eszeveszett sebességgel száguldott; bármely pillanatban zátonyra, sziklára vagy jégtömbre futhatott, hogy menthetetlenül ízzé-porrá törjön.

De e férfiak egyikének sem volt kifogása ez ellen, egyikük sem emelt szót az óvatosság érdekében. A veszély örülete ragadta magával, s az ismeretlen utáni szomjúság töltötte el őket. Nem vakon, hanem elvakultan rohantak így, s égő türelmetlenségükben még lassúnak is találták a bárkának ezt az eszeveszett futását. Hatteras a vihar korbácsolta tajtékzó hullámok hátán rendíthetetlenül tartotta kezében az északnak száguldó kis jármű kormányrúdját.

Most már érezni lehetett a part közelségét; különös jelek voltak a levegőben.

Hirtelen kettészakadt a köd, mint mikor egy nagy függönyt szakít szét a szél, s szemvillanásnyi időre óriási lángcsóvát lehetett látni, amint égnek emelkedik a látóhatáron.

- A vulkán! A vulkán!

Egyszerre kiáltotta ezt valamennyi száj; de már el is tűnt a fantasztikus látomás; a hirtelen délkeletre váltó szél most keresztbe fordította a bárkát, s arra kényszerítette, hogy ismét csak eltávolodjék ettől az ismeretlen földtől.

- Ezer átok! - szitkozódott Hatteras, miközben bevonta az előtörzsvitorlát. - Már három mérföldre sem voltunk a parttól!

Hatteras nem volt képes ellenállni a vihar erejének, de anélkül, hogy megadná magát, ferdén lavírozott a leírhatatlan erővel nekiszabadult szélben. Olykor a bárka annyira oldalára dőlt, hogy attól tartottak: a hajó oldala egész a tőkéig kiemelkedik a vízből, de a kormányszerkezet segítségével mindannyiszor sikerült visszafordítani, mint mikor a rogyadozó versenylovat kantárszárral és sarkantyúval cibálja talpra lovasa.

Hatteras, amint ott állt, csapzott hajával, a szinte kezéhez nőtt kormányrudat szorítva, olyan volt, mintha a lelke lenne ennek a bárkának, mintha egy test, egy lélek lenne vele, mint ember és ló a kentaurok korában.

Most hirtelen rettenetes látvány tárult a kapitány szeme elé.

Nem is egészen tízölnyi távolságban egy jéghegy lebegett az őrző hullámok tetején; fel a hegyre, le a völgybe, mint a bárka, amelyet rázuhanással fenyegetett, mert szétmorzsolta volna, ha csak hozzá is ér.

De azzal a veszéllyel, hogy a mélybe süllyed a bárka, még egy másik, nem kisebb veszedelem járt együtt, mert a vakvilágba rohanó jéghegy tele volt egymáshoz szorult, a félelembe beleőrült jegesmedvékkel.

- Medvék! Medvék! - kiáltott fel Bell elfűt hangon, s a rémülettől dermedten látták valamennyien, amit ő látott.

A jéghegy szörnyű bakugrásai közben, olykor annyira megdőlt, hogy az állatok hanyatt-homlok zuhantak egymásra. Ilyenkor olyan dörmögésbe csaptak, amely versenyre kelt a vihar szavával, s az úszó menázséria rettentő koncertbe fogott.

Ha ez a jégtutaj felborulna, a medvék a bárka felé gurulnának róla, s megkísérelnék, hogy felkapaszkodjanak rá.

Egy évszázadnak tetsző negyedórán át együtt táncolt a hullámokon a bárka meg a jéghegy, hol húszölnyire egymástól, hol meg olyan közel egymáshoz, hogy csaknem összeütköztek. Olykor egyik a másik hegyiben volt, és a szörnyetegeknek csak le kellett volna gurulniuk a bárkára. A grönlandi kutyák reszkettek a félelemtől. Duk meg se moccant.

Hatteras és társai szinte megnémultak; még csak az sem jutott eszükbé, hogy fordítsanak a kormányrúdon, s így távolodjanak el a félelmetes szomszédságtól. Hajlíthatatlan akaraterővel tartottak ki útirányuknál. Bizonytalan érzés szállt agyukra, inkább csodálkozás, mintsem rémület, ámulva nézték ezt a borzalmas látványosságot, amely betetőzte az elemek harcát.

Végre, míg a bárka a szorosan bevont előtörzsvitorlával ellen tudott állni a szélnek, a jéghegy a szélnyomástól lassanként távolodni kezdett, s eltűnt a köd közepette.

Most megkettőződött a vihar ereje, a légkör hullámlásának őrző nekiszabadulása volt ez, a szédületes sebességgel rohanó bárka úgy táncolt a hullámhegyek hátán, hogy olykor teljesen a levegőben lebegett, letépett előtörzsvitorlája úgy szállt tova a sötétben, mint egy nagy fehér madár; kör alakú örvényt formáltak a forrongó vizek; ez a forgatag magával ragadta az utasokat, s olyan gyorsasággal pörgette őket, hogy a kört alkotó víz kiszámíthatatlan sebességgel rohanó vonalai mozdulatlanul látszottak. Lassanként süllyedni kezdtek. Az örvény mélyén valami hatalmas szívóerő ellenállhatatlanul szippantotta be a bárkát, s vont a magához, hogy elevenen nyelje el őket.

Mind az öten felálltak. Szemükben a borzadály. Szédület fogta el őket. Húz, húz a mélység... - ez a meghatározhatatlan érzés fogta el őket.

De most hirtelen függőlegesen emelkedett égnek a bárka. Eleje kilendült az örvény forgatagából; a vonzás középpontján kívülre vetette az örvény adta sebesség, s kikerülve ennek a percenként több mint ezer fordulatszámú körnek a kerületéből, az ágyúgolyó sebességével repült kifelé.

Altamont, a doktor, Johnson és Bell hátraesett a padon.

Mikorára feltápáskodtak, Hatteras eltűnt. Hajnali két óra volt.

XXIII. ANGLIA LOBOGÓJA

Mint egyetlen ember melléből, úgy tört ki egyszerre négy kiáltás a megdöbbenés első pillanata után.

- Hatteras! - nézett szét a doktor.

- Eltűnt! - kiáltotta egyszerre Johnson és Bell.

- Vége!

Körültekintettek. Semmi sem bukkant fel a hullámokon. Duk kétségbeesetten szűkölt, mindenáron a hullámokba akarta vetni magát, Bell alig bírta visszatartani.

- Vegye át a kormányzást, Altamont - mondta a doktor -, s kövessünk el a világon mindent, hogy megtaláljuk szerencsétlen kapitányunkat!

Altamont megragadta a kormányrudat, és a tévelygő bárka ismét a szélnek feküdt.

Johnson és Bell a hullámokba vetette magát, s hatalmas tempóban úsztak; egy álló óra hosszat nem hagyták el a katasztrófa színhelyét. Keresgéltek, de hasztalan! A szerencsétlen Hatterast elragadta az orkán, s odaveszett.

Elpusztult! Ily közel a Sarkhoz! Oly közel a célhoz, hogy szinte már látta!

A doktor szolongatta, kiabált, puskáját is elsütötte; Duk rémes üvöltözéssel kísérte szavát; de senki sem felelt a kapitány két hű barátjának.

Mély fájdalom járta át Clawbonny szívét; fejét két tenyerébe ejtette, s társai hallották, hogy sír.

Ilyen távolságban a szárazföldről, evező, sőt egy darab fa nélkül, amelybe fogózkodva fenn-tarthatná magát, Hatteras nem érhetne el élve a partot, s ha valami eljut belőle erre az annyira áhított földre, hát az csak felpuffadt, szétzúzott holtteste lehet.

Egyórai keresés után folytatni kellett az utat észak felé, s harcba szállni a végsőt dühöngő viharral.

Július 11-én reggel öt órakor elcsitult a szél, s lassacskán a hullámverés is elült; ismét derült lett a sarki égbolt, és alig hárommérföldnyire egész nagyszerűségében megmutatkozott a szárazföld.

Ez az új föld csupán egy sziget volt, vagyis inkább a világ északi sarkán világítótoronyként égnek emelkedő tűzhányó.

A teljes működésben levő vulkán izzó köveknek egész tömegét okádta, s óriási, tüzes sziklákat hányt; úgy rengették az ismételt rázkódtatások, mintha egy óriás lélegzene; lángoszlopok közepette repültek a magasba a kivetett tömegek, és a hegy lejtőin rohanó, gőzölgő patakokban ömlött alá a folyékony láva zuhataga; itt tűzkigyók tekergőztek a füstölgő sziklák közt, amott bíborszín gőzök közepette izzó tűzzuhatag szakadt a mélybe, s lejjebb ezernyi tűzfolyó ömlött egybe, hogy tűzfolyammá áradtan, fortyogva torkolljon a tengerbe.

Úgy látszott, hogy a tűzhányónak csak egyetlen krátere van, ahonnan a villámok hasogatta tűzoszlop kitört; mintha a villamosságnak is szerepe volna ennek a nagyszerű tüneménynek létrejöttében.

A lobogó lángtenger fölött óriási, alján piros, csúcsán fekete füstoszlop emelkedett. Fenséges látvány volt, amint égnek szállt, és sűrű gomolyagokban gördült szerteszét.

Nagy magasságban hamuszínt öltött az égbolt; az a sötétség, amelyet a vihar idején tapasztaltak, s amelyet a doktor nem tudott megmagyarázni, nyilvánvalóan azoktól a hamuoszlopoktól származott, amelyek áthatolhatatlan függönyként sötétítették el a napot. Most a doktor hasonló esetre emlékezett vissza, amely 1812-ben a Barbade-szigetnél történt; fényes nappal teljes sötétség borult a szigetre attól a hamutömegetől, amelyet a Saint-Vincent-sziget krátere vetett az égre.

Ez az óriási, a nyílt tengeren emelkedő tűzhányó ezer öl magas, körülbelül akkora, mint a Hekla.

A csúcsától az alapjáig vezető ív mintegy tizenegy fokos szöget alkotva olvadt bele a látóhatár vonalába.

Minél közelebb jutott hozzá a bárka, annál inkább kiemelkedett a hullámokból a tűzhányó. Nyoma sem volt rajta semmilyen növényzetnek. Még csak partja sem volt, a hegyoldalak teljesen függőlegesen szakadtak a tengerbe.

- Kiköthetünk? - kérdezte a doktor.

- Odavisz bennünket a szél - felelte Altamont.

- De én nem látok tenyérnyi partot sem, ahová kiléphetnénk!

- Ez csak úgy látszik innen, messziről - mondta Johnson -, de majd találunk annyi helyet, ahol a bárkánk elfér, s nekünk nem is kell több.

- Hát akkor gyereünk! - felelte szomorúan Clawbonny.

A doktor már rá se nézett erre az előtte elterülő, különös szárazföldre. Itt van hát az Északi-sark földje, de nincs itt az az ember, aki felfedezte!

A sziklaktól ötszáz lépésnyire fortogott a föld alatti tüzek fűtötte tenger. Ez a sziget, amelyet körülvelt, semmi esetre sem lehetett több, mint nyolc-tíz mérföld kerületű, s számításaik szerint nagyon közel volt a Sarkhoz, de a Föld tengelye nem pontosan itt halad át.

Amint a hajósok a szigethez közeledtek, egy parányi kis fjordot vettek észre, amely elég volt ahhoz, hogy védett helyen húzhassa meg magát a bárka. Nyomban arrafelé tartottak hát, részben azzal a hátsó gondolattal, hogy ott esetleg megtalálják a kapitány holttestét, amelyet ide vethetett ki a vihar.

De azért mégis nehéz volt elképzelni, hogy itt egy holttest feküdjék; hisz part sem volt itt, s a meredek sziklákat csapkodta a tenger; ott, ahová a hullámverés már nem ért el, vastag s emberi lábnyom nem érintette hamuréteg lepte be a sziklák felületét.

Végre, két hullámverés közti pillanatban, a vizet alig érintve surrant be a bárka egy szűk nyíláson át, s itt tökéletesen védve volt a hullámtöréstől.

Most Duk még panaszosabban kezdett üvölni; ezen az ő nyelvén hívta a kapitányt a szegény állat; visszakövetelte gazdáját ettől az irgalmatlan tengertől, ezektől a néma sziklaktól. De hiába csaholt. A doktor hiába simogatta, nem bírta megnyugtatni. A hű kutya, mintha csak gazdáját akarná helyettesíteni, egyetlen nagyszerű ugrással elsőnek termett parton, a sziklákön, amelyeken valóságos hamufelhő porzott körülötte.

- Duk! Gyere ide, Duk! - szólította a doktor.

De Duk most rá se hederített, s eltűnt. Az utasok kikötöttek. Clawbonny és három társa partra szállt, és a bárkát erősen lehorgonyozták.

Altamont éppen egy hatalmas kőrakáson akart átmászni, amikor nem messze tőlük Duk szokatlanul heves csaholása hangzott fel; nem dühös, hanem fájdalmas ugatás volt ez.

- Hallgassák csak! - fülelt a doktor.

- Valami állatot talált - mondta a főmatróz.

- Nem! Nem! - kiáltotta remegve a doktor. - Ez panaszos vonítás! Ez sírás! Hatteras holtteste fekszik ott!

Ezekre a szavakra a négy férfi a szemükbe hulló hamueső közepette Duk nyomába vetette magát. Egy fjord aljára értek, tízlábnyi kis területre, ahol szinte észrevétlenül enyésztek el a tenger hullámai.

Itt ugatott Duk. Előtte egy Anglia lobogójába burkolt holttest.

- Hatteras! Hatteras! - jajdult fel a doktor, s ráborult barátja holttestére.

De nyomban olyan kiáltás hagyta el ajkát, amelyet lehetetlen lett volna utánozni.

A vérrel borított, élettelennek látszó test megvonaglott a keze alatt.

- Él! Él! - kiáltott fel a doktor.

- Él - visszhangozta egy halk hang -, él, az Északi-sark földjén, ahová a vihar vetette. Él, a *Királynő szigetén!*

- Éljen Anglia! - kiáltott fel egy emberként az öt férfi.

- És éljen Amerika! - tette hozzá a doktor, míg egyik kezével a Hatteras, a másikkal meg az amerikai kezét fogta.

Duk is vakkantott egy hurrát, a maga módján, s ez is ért annyit, mint a többi.

Az első pillanatokban e derék emberek egész valóját a boldogság töltötte el, hogy viszontláthatják kapitányukat, s érezték, hogy előnti szemüket a könny.

A doktor megvizsgálta Hatterast. A kapitány nem sebesült meg súlyosan. A szél sodorta a partig, ahol életveszélyes volt a hullámverés, többször is visszavetette a nyílt vízre a vakmerő tengerészt, de végül, végső erőfeszítéssel sikerült megkapaszkodnia egy sziklában, felhúzódkodott rá, s kijutott a hullámok közül.

Ott, miután begöngyölte magát lobogójába, elvesztette eszméletét, és csak arra tért magához, hogy Duk nyalogatja arcát, és hangosan csahol.

Néhány percnyi ápolás után Hatteras felállt, s a doktor karjára támaszkodva elindulhatott a bárka felé vezető úton.

- A Sark! Az Északi-sark! - motyogta útközben.

- Most aztán boldog! - mondta a doktor.

- Igen, boldog vagyok! Hát maga, barátom, maga tán nem boldog, hogy itt lehet? Ez a föld, amelyet most taposunk, az Északi-sark földje! Ez a tenger, amelyen átkeltünk, az Északi-Jeges-tenger! Ez a levegő, amit belélegzünk, az Északi-sark levegője! Ó, az Északi-sark! Az Északi-sark!

Hatteras szinte magánkívül volt, azért beszélt így, mintegy lázálomban, s a doktor hasztalan próbálta megnyugtatni. A kapitány szeme csodálatos fényben ragyogott, és gondolatai szinte felforrtak agyában. Clawbonny a lelki túlfeszültségnek ezt az állapotát azoknak a szörnyű veszélyeknek tulajdonította, amelyeket a kapitány átélt.

Nyilvánvaló volt, hogy Hatterasnak pihenésre van szüksége, s így az volt az első gondjuk, hogy táborozásra alkalmas helyet keressenek.

Altamont csakhamar talált egy sziklabarlangot, amely olyként jött létre, hogy a lezuhant sziklák üreget alkottak. Johnson és Bell ide hordta be a készleteket, s szabadon engedték a grönlandi kutyákat.

Tizenegy óra tájt minden készen volt az étkezéshez; a sátorponyva szolgált asztalterítőül; a pemmicanból, sózott húsból, teából és kávéból álló ebéd tálalva volt a földön, s csak neki kellett esni.

De Hatteras ragaszkodott ahhoz, hogy előbb határozzák meg a sziget földrajzi helyzetét. Pontosan akarta tudni, hogy mihez tartsa magát.

A doktor és Altamont elővették hát műszereiket, és megfigyeléseik eredményeként megállapították, hogy a barlang az északi szélesség $89^{\circ} 59' 15''$ -én fekszik. Ebben a magasságban a hosszúságnak már nem volt semmi jelentősége, mert néhány száz lábbal feljebb már minden délkör egy pontban fut össze.

Tehát a valóságban a sziget az Északi-sarkon fekszik, és a $90.$ szélességi fok már csupán $45''$ -re van innen, pontosan háromnegyed mérföldnyire, vagyis a tűzhányó csúcsán.

Mikor Hatteras megtudta az eredményt, kérte társait, hogy foglalják ezt két példányban kiállított jegyzőkönyvbe, s azt egy jelzőoszlopba zárva helyezték el a parton.

Így hát a doktor rögtön tollat fogott és az alábbi okmányt szerkesztette meg, amelynek egyik példánya ma a londoni Királyi Földrajztudományi Társaság irattárában található:

„Ma, 1861. július 11-én a $89^{\circ} 59' 15''$ északi szélesség alatt, az Északi-sarkon a Királynő szigetét a liverpooli Forward nevű kétárbocos kapitánya, Hatteras fedezte fel, s ő és négy társa is aláírta ezt az okmányt.

Bárki találja meg ez okmányt, kérjük, juttassa el az admiraltáshoz.

Aláírta: John Hatteras, a Forward kapitánya, dr. Clawbonny, Altamont, a Porpoise kapitánya, Johnson főmatróz, Bell hajóács.’

- És most asztalhoz, barátaim! - kiáltotta vidáman a doktor.

XXIV. SARKI KOZMOGRÁFUS-TANFOLYAM

Mondanunk sem kell, hogy „asztalhoz ülni” itt azt jelentette, hogy letelepedni a földre.

- De ki ne adná oda a világ minden ebédlőasztalát és éttermét azért, hogy az északi szélesség 89° 59' 15"-e alatt ebédelhessen! - lelkesedett Clawbonny.

Valamennyiük gondolata mostani helyzetük körül forgott; mindnyájuk lelkét lenyűgözte ez a nagy fogalom: Északi-sark! A sikernek ebben a példátlanul álló percében elfeledték mindazt a veszélyt, amivel megküzdöttek, míg ideértek, s mindazt, amiben még hazafelé menet részük lesz. Amit sem a régi, sem a modern sarkutazók, sem európaiak, sem amerikaiak, sem ázsiaiak nem voltak képesek eddig véghezvinni, azt ők, íme, megvalósították.

Társai figyelmesen hallgatták a doktort, mikor tudásának és emlékezetének kimeríthetetlen tárházából előszedte mindazt, ami a jelenlegi helyzetükre vonatkozott. Legelőbb is őszinte lelkesedéssel javasolta, hogy köszöntsék fel Hatteras kapitányt.

- John Hatteras kapitányra ürítem poharam! - mondta.

- Éljen John Hatteras! - kiáltották egyszerre társai.

- Köszöntöm az Északi-sarkot! - felelte a kapitány, s most meghatottan csengett a hangja ennek az eddig oly hideg, oly tartózkodó embernek, akin most egyre jobban erőt vett túlfeszített idegállapota.

Összezsindültek a poharak, és a felköszöntőket meleg kézszorítások követték.

- Ez itt hát a mi korunk legjelentősebb földrajzi eseménye! - mondta a doktor. - Ki hitte volna, hogy ez a felfedezés megelőzi Közép-Afrika vagy Ausztrália felkutatását! Valóban, Hatteras, maga Stuart és Livingstone s a Burtonok és Barthek fölött áll! Le a kalappal maga előtt!

- Igaza van, doktor - mondta Altamont is -; ha a vállalkozás nehézségeit nézzük, akkor az Északi-sarknak kellett volna lennie az utolsó pontnak a Földön, amelyet felfedeznek. Mihelyt valamely kormány úgy határozott volna, hogy feltétlenül fel akarja kutattatni Közép-Afrikát, ember- és pénzáldozattal ez okvetlenül sikerült volna neki; de itt semmi sem bizonytalanabb, mint a siker, s teljesen áthághatatlan akadályok is felmerülhettek volna.

- Áthághatatlan! - kiáltott fel hevesen Hatteras. - Nincsenek áthághatatlan akadályok, csak gyengébb és erősebb akarat van, ennyi az egész!

- De végül is itt vagyunk, s ez így van jól - mondta Johnson.

- Most már aztán nem mondaná meg nekünk végre, Clawbonny úr, hogy mi különös is van ezen az Északi-sarkon?

- Az, ami itt van, derék Johnsonom, az csupán annyi, hogy ez az egyetlen pontja a mi sártekénknek, amely mozdulatlan, míg minden más pontja óriási sebességgel forog.

- De én egyáltalán nem érzem, hogy itt mozdulatlanabbak lennénk, mint akár Liverpoolban - felelte Johnson.

- Itt sem veszi észre kevésbé a mozgást, mint Liverpoolban; ez onnan van, hogy mindkét esetben maga is részt vesz ebben a mozgásban vagy ebben a mozdulatlanságban. De a tény azért csak tény marad. A Föld tengely körüli fordulata huszonnégy óra alatt megy végbe, s a

feltételezett tengely két végpontja az Északi- és a Déli-sarkon halad át. Nos hát, mi most itt ezen az egyik, szükségképpen mozdulatlan végponton vagyunk.

- Így hát - szólt Bell -, míg honfitársaink peregnék, addig mi itt mozdulatlanok vagyunk.

- Csak majdnem, mivel nem vagyunk egészen pontosan az Északi-sarkon!

- Igaza van, doktor - mordult fel Hatteras, s megrázta a fejét -, még 45'' hiányzik ahhoz, hogy egészen pontosan ott legyünk!

- De hisz ez csekélység - felelte Altamont -, s így mozdulatlannak tekinthetjük magunkat.

- Igen - folytatta a doktor -, míg viszont az Egyenlítő minden pontjának lakói háromszáz-kilencvenhat szárazföldi mérföldet tesznek meg óránként!¹⁶

- S mindezt fáradság nélkül! - csóválta a fejét Bell.

- Úgy van! - felelte a doktor.

- De ettől a körforgásától függetlenül, nem mozog a Föld a Nap körül is? - „hallott valamit harangozni” Johnson.

- Igen, ez a Föld haladó mozgása, amit egy év alatt végez.

- És ez gyorsabb, mint a másik? - érdeklődött Bell.

- Végtelenül gyorsabb, és meg kell jegyeznem, hogy ámbár itt vagyunk a Sarkon, ez a mozgás itt éppúgy magával ragad bennünket, mint földünk többi lakóját. Tehát ez a mi állítólagos mozdulatlanságunk csak agyrém: igen, mozdulatlanok vagyunk a földgolyó többi pontjához képest, de a Naphoz képest nem.

- Nahát - mondta Bell, és hangjában komikus sajnálkozás csengett -, én meg azt hittem magamról, hogy nyugton vagyok! Most le kell mondanom erről az illúzióról! Hát tényleg nincs egy percnyi nyugta az embernek ezen a világon?

- Úgy van, ahogy mondod, Bell - felelte Johnson -, és arra is kioktatna bennünket, Clawbonny úr, hogy milyen sebességű Földünknek ez a haladó mozgása?

- Ez bizony jelentékeny gyorsaság - felelte a doktor -, a Föld hatvanhatszor gyorsabban forog a Nap körül, mint amennyi egy huszonnégyes ágyúgolyó sebessége, ami pedig százkilencvenöt öl másodpercenként. A haladó mozgás sebessége tehát hét egész és hattized mérföld másodpercenként;¹⁷ láthatjuk hát, hogy ez egészen más dolog, mint az Egyenlítő pontjainak mozgása.

- Az ördögbe is! - mondta Bell - szinte el se lehet ezt hinni, Clawbonny úr! Miért is nem mozdulatlan?!

- Az ám - szólt közbe Altamont -, de gondolja csak meg, Bell: akkor se nappal, se éjszaka, se tavasz, se nyár, se ősz, se tél nem lenne.

- Nem is számítva egy egyenesen rémes következményt! - tódította a doktor.

- Éspedig mit? - kérdezte Johnson.

- Azt, hogy akkor rázuhannánk a Napra!

¹⁶ Kb. 1800 km

¹⁷ Kb. 34 km, de Verne itt pontatlan: a Föld pályasebessége másodpercenként 29,7 km. - *A szerk.*

- Méghogy a Napra zuhannánk? - csodálkozott Bell.
- Kétségtől. Ha ez a haladó mozgás megszűnne, akkor a Föld hatvannégy és fél nap alatt ráesne a Napra.
- Hatvannégy napig tartó zuhanás! - képedt el Johnson.
- Sem több, sem kevesebb - felelte a doktor -; mivelhogy harmincnyolcmillió mérföld távolságot kellene befutnia a Földnek.
- És mennyi a Föld súlya? - kérdezte Altamont.
- Ötezernyolcszáznyolcvanegy quadrillió tonna.
- Ó! - legyintett Johnson. - Az ilyen számokat már nem is veszi fel az ember füle! Ezeket már nem lehet felfogni!
- Akkor hát, derék Johnsonom, két összehasonlító fogalommal segítem ki magát, amelyek nyilván megragadnak az eszébe. Jegyezze meg: hetvenöt Hold súlya tenné ki a Föld súlyát és háromszázötvenezer Föld a Nap súlyát.
- Ezek megsemmisítő számok! - mondta Altamont.
- Megsemmisítő, ez a helyes kifejezés - felelte a doktor -; de térjünk vissza a Sarkhoz, mert kozmográfiai lecke még soha nem volt helyénvalóbb, mint a Földnek ezen a részén, de persze csak ha nem untatom önöket.
- Gyerünk, doktor, gyerünk! - mondta Altamont.
- Mint már mondtam önöknek - folytatta a doktor, aki éppen olyan örömmel tanított, mint amilyen örömmel tanultak társai - amint mondtam, a Sark mozdulatlan pont a Föld többi pontjához képest. Nos hát, ez nem egészen igaz.
- Hogyan? - szólt közbe Bell. - Mégis mozog?
- Igen, Bell, a Sark nem mindig foglalja el pontosan ugyanazt a helyet; egykor a sarkcsillag messzebb volt a sarki égbolttól, mint ma. A Sarkunknak tehát van bizonyos mozgása; mintegy huszonhatezer év alatt ír le egy kört. Ez a napéjegyenlőségek előrenyomulásától van, amire mindjárt rátérek.
- De nem történhetik meg az - kérdezte Altamont -, hogy a Sark nagyobb mértékben mozdul el?
- Ej, kedves Altamontom - felelte a doktor -, maga olyan nagy kérdést érint, amelyen már réges-rég vitáznak a tudósok, egy különös felfedezés következtében.
- És melyik volt az a felfedezés?
- Elmondom. 1771-ben egy rinocérosz tetemét találták a Jeges-tenger és 1799-ben egy elefántét Szibéria partjain. Hogyan találkozhatott ez a két meleg égövi állat ugyanazon az északi szélességen? Erre aztán különös mozgolódás támadt a geológusok között, akik nem voltak olyan tudósok, mint később a francia Elie de Beaumont. Beaumont bebizonyította, hogy ezek az állatok fent éltek egészen északon, és hogy egyszerűen a hegyi patakok és a folyamok hordták tetemeiket oda, ahol rájuk találtak. Mivel azonban ez a magyarázat még nem volt köztudomású, mit gondolnak, mit fundált ki a tudósok fantáziája?
- A tudósok mindenre képesek - mondta nevetve Altamont.
- Igen, mindenre, ha egy tény megmagyarázásáról van szó! Nos, azt tételezték fel, hogy a Föld sarkpontja egykor az Egyenlítőnél volt, s az Egyenlítő a Sarkon.

- Bolondság!

- Így volt, ha mondom, márpedig ők a legkomolyabban azt állították. Holott ha ez így lett volna, minthogy a Sarkon több mint öt mérfölddel laposabb a Föld, a centrifugális erő folytán az új Egyenlítőhöz áramlott tengerek kétszer olyan magas hegyeket borítottak volna el, mint a Himalája; a sarkkörrel szomszédos minden ország, Svédország, Norvégia, Oroszország, Szibéria, Grönland, Új-Britannia öt mérföld mély vízréteg alá került volna, míg viszont a Sarkra vetett egyenlítői tájak öt mérföld magas fennsíkakat alkottak volna.

- Micsoda felfordulás! - szörnyűködött Johnson.

- Ó, ez egyáltalán nem félemlítette meg a tudósokat!

- És hogyan magyarázták ezt a felfordulást? - kérdezte Altamont.

- Egy üstökössel való összeütközéssel. Ez már így van: az üstökös a „Deus ex machina”;¹⁸ valahányszor zavarba jön a kozmográfia tudománya, mindig egy üstököst hívnak segítségül. Ez a legkézségesebb égitest, amit csak ismernek, és ha egy tudós int neki, máris siet, hogy mindent rendbe hozzon!

- Tehát ön szerint, Clawbonny úr, ez a világfelfordulás lehetetlenség?

- Lehetetlenség!

- És ha mégis megtörténnék?

- Ha ez megtörténnék, akkor egy nap alatt befagyna az egész Egyenlítő!

- Szóval, ha ez most történnék meg - mondta Bell -, akkor képesek lennének azt mondani, hogy mi nem is jöttünk ide a Sarkra!

- Nyugodjék meg, Bell. De hogy visszatérjek a földtengely mozdulatlanságára, ebből a következő dolog származik: ha mi télen ezen a helyen vagyunk, azt láttuk volna, hogy a csillagok tökéletes kört írnak le körülöttünk. Ami pedig a Napot illeti, az március 21-én, a napéjegyenlőség napján pontosan két darabra szelve jelennék meg a látóhatáron (nem számolva a sugártöréssel), és lassacskán emelkedve, nagy, elnyújtott görbéket írna le; de itt az a figyelemre méltó, hogy mielőtt megjelenik, többé nem nyugszik le; hat hónapig marad látható; majd szeptember 21-én, az őszi napéjegyenlőség idején újra érinti korongja a látóhatárt, s miután lenyugodott, egész télen nem látjuk többé.

- Az imént arról beszélt, hogy a Sarkokon lapos a Föld - szakította félbe Johnson -; szíveskedjék ezt megmagyarázni, Clawbonny úr.

- Hát ez így van, Johnson: a világ első napjaiban a Föld folyékony halmazállapotban volt; megérti, ugyebár, hogy a forgómozgás e folyékony tömegének egy részét visszaszorította az Egyenlítő felé, ahol sokkal élénkebben volt érezhető a centrifugális erő. Ha a Föld mozdulatlan lett volna, akkor tökéletes gömb marad; de ama jelenség következtében, amelyet épp most említettem, ellipszoid alakot öltött, s a Sark pontjai mintegy öt és egyharmad mérfölddel vannak közelebb a Föld középpontjához, mint az Egyenlítő pontjai.

- Ezek szerint - mondta Johnson -, ha a mi kapitányunk most a Föld középpontjára akarna vinni bennünket, akkor öt mérfölddel kevesebb utat kellene megtennünk, hogy odaérkezzünk?

- Úgy, ahogy mondja, barátom.

¹⁸ „A zsinórpadról alászálló isten” - az ókori görög színjátszástól kölcsönzött képletes kifejezés a semmivel sem indokolható megoldásokra és magyarázatokra

- Nos, kapitány úr, ez annyi, mintha már megtettük volna ezt az utat! Itt a jó alkalom...

Hatteras nem válaszolt. Igaz, hogy nem is vett részt a beszélgetésben, vagy pedig éppen csak hogy hallotta, de nem figyelt oda.

- Szavamra - felelte a doktor -, ha bizonyos tudósoknak hihetünk, lehet, hogy talán ennek az expedíciónak megkísérlésére is sor kerül.

- Tyű! Igazán? - álmélkodott Johnson.

- De hadd fejezzem be - folytatta a doktor -, ezt majd később beszélem el; előbb azt szeretném elmondani, hogyan van az, hogy a Sarkok lelapított volta okozza a napéjegyenlőségek előre-nyomulását, jobban mondva, hogy miért érkezik a tavaszi napéjegyenlőség minden évben egy nappal előbb, mint ahogyan akkor érkeznek, ha a Föld tökéletesen gömbölyű volna. Ez egész egyszerűen attól van, hogy a Nap vonzása más módon működik a földgolyónak egyenlítői, gömbölyű részén. Ez az, amitől a Sark kissé eltolódott, amint ezt már előbb mondtam. De ettől a hatástól függetlenül, a laposságnak egy furcsább és sajátosabb hatásának is kellett lennie, amit észre is vettünk volna, ha érzékünk van a matematikához.

- Mit akar ezzel mondani? - kérdezte Bell.

- Azt akarom mondani, hogy mi itt súlyosabbak vagyunk, mint Liverpoolban.

- Súlyosabbak?

- Igen! Mi magunk is meg a kutyáink, fegyvereink, műszereink is!

- Lehetséges ez?

- Ez így van. És két okból: először azért, mert mi itt közelebb vagyunk a Föld középpontjához, amely ennek következtében jobban vonz bennünket: márpedig ez a vonzóerő nem egyéb, mint a súly, másodszor azért, mert a forgó erő, amely a Sarkon zéróval egyenlő, nagyon jelentékeny az Egyenlítőnél, ott a tárgyak a Földtől távolodó tendenciát mutatnak, tehát kisebb a súlyuk.

- Hogyan? - szólt közbe Johnson -, hát komolyan nem mindenütt egyforma a súlyunk?

- Nem, Johnson. Newton törvénye szerint a testek tömegükkel egyenes arányban s a távolság négyzetével fordított arányban vonzzák egymást. Itt én többet nyomok, mert itt közelebb vagyok a vonzás középpontjához, és egy másik bolygón, az illető bolygó tömegétől függően, több vagy kevesebb lenne a súlyom.

- Micsoda? - szólt közbe Bell. - Hát a Holdban?...

- A Holdban az én súlyom, amely Liverpoolban kétszáz font, mindössze harminckét font lenne.

- És a Napban?

- Ó, a Napban több mint ötezer fontot nyomnék!

- Nagy isten! - döbönt meg Bell - akkor hévér kellene ahhoz, hogy felemeljük a lábait?

- Valószínűleg - felelt a doktor, s elmosolyodott Bell csodálkozásán. - De itt nem érezhető a különbség, és ha ugyanúgy feszítené meg a lábizmait, Bell, itt éppoly magasat ugrana, mint a Mersey-rakparton.

- Igen! De hát a Napban! - ismételte még mindig hitetlenül Bell.

- Barátaim - felelte a doktor -, mindebből az következik, hogy jól vagyunk mi ott, ahol vagyunk, s hogy semmi haszna másfelé szaladgálni.

- Az imént azt mondta - folytatta Altamont -, hogy talán majd megkísérlik azt a kirándulást a Föld középpontjába! Gondolt valaha is valaki arra, hogy ilyen utazásra vállalkozzék?

- Gondolt. És ezzel fejezem be azt, amit a Sarkra vonatkozóan mondani akartam önöknek. Nincs a Földnek olyan pontja, amely több találgatásnak és agyrémnek adott volna tápot. A régiek, akik nem sokat konyítottak a kozmográfiához, azt állították, hogy a Hesperidák kertje van a Sarkon. A középkorban úgy vélekedtek, hogy a Sarkokon „zsanérok” forog a Föld: de mikor azt látták, hogy a sarkvidéki régiókban szabadon mozognak az üstökösök, le kellett mondani erről a tartósarok-teóriáról. Később akadt egy Bailly nevű francia csillagász, aki kitartott amellett, hogy az a civilizált s eltűnt nép, amelyről Platón beszél, az Atlantidák népe, itt élt. Végül - s ez már a mi napjainkban volt - azt állították, hogy egy óriási nyílás van a Sarkokon, ahonnan a sarki fény sugarai áradnak, és amelyen át be lehet hatolni a földgolyó belsejébe; aztán azt is képzelték, hogy a földgömb üreges, és két bolygó, a Plutón meg a Proserpine van benne, továbbá a nagy nyomás okozta fénylő levegő.

- Ilyeneket mondtak? - kérdezte Altamont.

- És még le is írták, a legkomolyabban. Honfitársaink egyike, Synnes kapitány javasolta is Humphry Davynek, Humboldtnak és Aragónak, hogy kíséreljék meg ezt az utazást! De a tudósok visszautasították.

- Jól tették.

- Én is azt hiszem. Bármint legyen is, láthatják, barátaim, hogy ami a Sarkot illeti, szabadon szárnyalhat a képzelet, s hogy előbb-utóbb vissza kell térni az egyszerű valósághoz.

- Hát majd meglátjuk - mondta Johnson, aki ragaszkodott ötletéhez.

- Szóval holnap kirándulunk - mondta a doktor mosolyogva, mert látta, hogy a vén tengerészt aligha sikerült meggyőznie -, és ha van valahol erre egy külön nyílás, ahol le lehet hatolni a Föld középpontjáig, hát akkor együtt megyünk!

XXV. A HATTERAS-HEGY

E kiadós beszélgetés után mindenki úgy helyezkedett el a barlangban, ahogyan tudott, s nem-sokára mindnyájan álomba merültek.

Mindnyájan, Hatteras kivételével. Vajon most miért nem tudott elaludni ez a rendkívüli ember?

Hát nem érte el életcélját? Nem valósította meg szívéhez nőtt vakmerő terveit? Mért nem csitult el ennyi hányattatás után ez a nyugtalan lélek? Az ember azt hitte volna, hogy tervének megvalósítása után valamiféle levertség fogja majd el Hatterast, s hogy elernyedte idegei pihenésre vágnak. Egyenest természetesnek látszott volna, ha a sikert a szomorúság érzete követi, amint ez a kielégített vágyak után mindig történni szokott.

De nem. A kapitány most még izgatottabbnak látszott. Ám nem a hazatérés gondolata izgatta ennyire. Talán még tovább szeretett volna menni? Nem tudott betelni az utazással, s merthogy már körüljárta, túl kicsinek találta a világot?

Elég az hozzá, nem bírt elaludni. Pedig itt, a világ sarkán derült és csöndes volt ez az első éjszaka. A sziget teljesen lakatlan volt. Sehol madár a lángba borult levegőben, sehol állat a hamuval borított talajon, s egyetlen hal sem úszkált a forró vizekben. Csak a tűzhányó morgott tompán a messzeségben, s csúcsa egyre ontotta a parázsló füstgomolyagot.

Mikor Bell, Johnson, Altamont és a doktor felébredt, Hatteras nem volt mellettük. Nyugtalan-kodva léptek ki a barlangból, s látták, hogy a kapitány ott áll egy sziklán, s nem veszi le szemét a vulkán csúcsáról. Kezében a műszerei: nyilván azért jött ki, hogy pontosan meghatározza a hegy földrajzi helyzetét.

A doktor odament, s többször is szólt hozzá, míg végre felocsúdott tűnődéséből, s megértette szavát.

- Indulás! - mondta neki a doktor, s kutató pillantást vetett rá. - Gyerünk, járjuk körül szigetünket: ez lesz az utolsó kirándulásunk.

- Az utolsó - mormogta Hatteras, mintha álmában beszélne -; úgy van, valóban ez az utolsó. De egyben a legcsodálatosabb is! - tette hozzá feltűnő élénkséggel.

Beszéd közben két kezével megdörzsölte homlokát, mintha azt a benső forrongást akarná elcsitítani.

Most Altamont, Johnson és Bell is odajött; Hatteras felrezzent a hallucinálásnak ebből a különös állapotából.

- Barátaim - fordult hozzájuk megindultan -, köszönöm bátorságukat, köszönöm kitartásukat, köszönöm önöknek azt az emberfölötti erőfeszítést, amelynek segítségével erre a földre léphettünk!

- Kapitány - mondta szerényen Johnson -, mi nem tettünk egyebet, csak engedelmeskedtünk; a dicsőség egyedül az öné.

- Nem! Nem! - tiltakozott szenvedélyesen Hatteras. - Az önöké is, Altamonté is, mindnyájunké; éppen úgy, mint az enyém. A doktoré is! Hadd teszem kezükbe túlárado szívemet! Már robbanásig tele örömmel és háládatossággal!

Hatteras sorra kezét szorított derék társaival, akik körülvették. Jött, ment, sehogyan sem bírt magával.

- Mi csak hazafiúi kötelességünket teljesítettük - mondta Bell.

- Baráti kötelességünket - tette hozzá a doktor.

- Igen - felelt Hatteras -, de ezt a kötelességet nem tudták valamennyien teljesíteni. Néhányan elhullottak! Mégis, meg kell bocsátani nekik, az árulóknak is meg azoknak is, akik rá hagyták venni magukat az árulásra! Szegény emberek! Én megbocsátok nekik. Ugye, megért engem, doktor!

- Meg - felelt a doktor, akit komolyan aggasztott Hatteras felzaklatott lelkiállapota.

A kapitány folytatta:

- És azt sem szeretném, ha elveszítenék azt a kis vagyonkát, amelynek kedvéért ilyen nagy utat tettek. Nem! Én semmit sem változtatok az intézkedéseimen, s ők gazdagok lesznek..., ha ugyan valaha is viszontlátják Angliát!

Lehetetlen volt meghatottság nélkül hallgatni Hatteras szavait.

- De kapitány - próbálta tréfára fordítani a dolgot Johnson -, csak nem végrendelkezik?

- Az is meglehet - felelte komoran Hatteras.

- De hisz szép, hosszú, dicsőségteljes élet előtt áll - folytatta a vén tengerész.

- Ki tudja? - mélázott el Hatteras.

Szavait meglehetősen hosszú csend követte. A doktor nem merte megfejtetni ez utolsó szavak értelmét.

De Hatteras máris megértette magát, mert alig fékezett türelmetlenséggel folytatta:

- Ide hallgassanak, barátaim. Mi sokat tettünk mostanáig, de még bőven van tennivalónk.

Társai mély megdöbbenéssel tekintettek a kapitányra.

- Igen, mi a Föld sarkán vagyunk, de mégsem vagyunk magán az Északi-sarkon!

- Hogyan érti ezt? - kérdezte Altamont.

- Éspedig? - kiáltott fel a doktor, s félt, hogy kitalálta Hatteras szándékát.

- Igen - folytatta Hatteras emelt hangon -, én azt mondtam, hogy egy angol a világ Sarkára teszi a lábát; igenis, ezt mondtam, s egy angol meg is teszi, amit mond.

- Hogyan? Nem értem - felelt a doktor.

- Úgy, hogy még 45"-re vagyunk ama ismeretlen ponttól - folytatta növekvő élénkséggel Hatteras -, márpedig én oda megyek, ahol az van!

- De hisz az ennek a vulkánnak a csúcsa! - mondta a doktor.

- Oda megyek!

- Ez egy megközelíthetetlen, kúp alakú csúcs!

- Oda megyek!

- Tátongó, lángoló kráter!

- Oda megyek!

Leírhatatlan benső meggyőződéssel ejtette ki Hatteras ezeket az utolsó szavakat. Barátai döbbenet hallgatták; borzadó tekinteteket vetettek a lángoszlopot lövellő tűzhányó felé.

Most aztán a doktor vette át a szót; unszolta, kérte Hatterast, hogy mondjon le tervéről, mindent megpróbált, amit csak az áldott szíve diktált, az alázatos könyörgéstől kezdve a baráti fenyegetésig; de mit sem ért el a kapitánynak e feszült idegállapotával szemben, valóságos téboly volt már ez, méltán lehetett azt mondani rá: „a Sark örülete”.

Most már csak erőszakkal lehetett volna visszatartani ezt a megzavarodott embert, aki a veszébe rohant. De a doktor attól félt, hogy az ilyen erőszakos közbelépés súlyos következményekkel járhat, ezért csak végső szükség esetén akart ehhez folyamodni.

Egyébként remélte, hogy a fizikai lehetetlenségek, az áthághatatlan akadályok majd visszatartják Hatterast tervének végrehajtásától.

- Ha így van, akkor mi is magával tartunk - mondta neki.

- Helyes. A hegy fele magasságáig - felelt a kapitány. - S nem tovább! Maguknak haza kell vinniük Angliába a jegyzőkönyv másodpéldányát, amely igazolja felfedezésünket, abban az esetben, ha...

- De mégis!...

- Így határoztam - felelt Hatteras rendíthetetlenül -, s mivel pedig a barát kérése nem elég, a kapitány parancsol.

A doktor nem akart tovább erősködni, s a nehéz hegymászásra felszerelt kis csapat, Dukkan az élén néhány perc múlva útnak indult.

Az ég ragyogott. A hőmérő +11°-ot mutatott. E magas északi szélességek különösen derült légköre terült a tájra. Reggel nyolc óra volt. Hatteras hű kuttyájával a menet élén haladt, Bell, Altamont, a doktor és Johnson a nyomában.

- Én félek - szólalt meg Johnson.

- Ne féljen semmitől - felelt a doktor -, mi is itt vagyunk. Mily furcsa sziget, hogyan is lehetne leírni különös képét, mely maga volt a meglepetés, az újdonság, a fiatalság! Ez a vulkán sem látszott réginek, s a geológusok is azt állapíthatták volna meg róla, hogy mostanában képződött.

Az egymásba kapaszkodó sziklákat igazán csak a szentlélek tartotta egybe. Az egész hegy nem volt egyéb, mint a magasból legördült köhalmaz. Sehol föld, a legcsekélyebb moha, a leghitványabb zuzmó se, s növényzetnek sincs nyoma, sehol. A kráter okádta szénsavnak még nem volt ideje ahhoz, hogy akár a víz hidrogénjével, akár pedig a felhőzet ammóniájkával egyesüljön, s ily módon a világosság hatására szerves anyagokat hozzon létre.

Ez a tengerbe veszett, magános sziget nem volt egyéb, mint a vulkanikus kitörések anyagának halmaza. Több más hegy is képződött ezen a módon a Földön. Az, amit a hegy kivet a méhéből, elég ahhoz, hogy másik hegy képződjék belőle. Így például az Etna már nagyobb térfogatú lávát okádott ki, mint amekkora a saját tömege; s ilyen Nápoly mellett a Monte Nuovo, két nap alatt hozta létre a láva.

Ez a sziklahalmaz, amelyből a Királynő szigete képződött, nyilvánvalóan a Föld belsejéből került elő; a legnagyobb mértékben vulkanikus jellegű volt. Ezen a helyen valamikor a végtelen tenger terült el, amely a világ kezdetén kihűlt földgolyó fölött összesűrűsödött párák vizéből származott. De abban a mértékben, ahogyan az Ó- és Újvilág vulkánjai kialudtak, jobban mondván bedugultak, új tűzokádó krátereknek kellett nyílni helyettük.

A Földet valóban egy óriási, gömb alakú kazánhoz lehet hasonlítani. A középpontjában égő tűz hatására mérhetetlen mennyiségű pára keletkezik s halmozódik fel több ezer atmoszféra nyomás alatt, úgyhogy a földgolyó szétrobbanna, ha ezek a kifelé vezető biztonsági szelepek nem lennének rajta.

Ezek a szelepek a tűzhányók; mikor az egyik elzáródik, kinyílik helyette a másik, s a Sarkok területén, ahol a lelapítottság folytán vékonyabb a Föld kérge, nem meglepő, ha a hullámokból kiemelkedő hegy váratlanul vulkánná változik.

A Hatteras nyomában haladó doktor megfigyelte ezeket a különös sajátságokat; vulkanikus eredetű tufán, habkőszerű, hamuból kivetett szikladarabokból, a szienitekhez és az izlandi gránithoz hasonló likacsos lávából álló hordalékon lépkedett a lába.

De csupán abból gondolta, hogy a sziget legújabbkori eredetű, hogy az üledékes földnek még nem volt ideje lerakódni rajta.

Víz sem volt a szigeten. Ha a Királynő szigete több évszázaddal ezelőtt képződött volna, épp-úgy bugyognának belsejéből a hőforrások, mint mindenütt a tűzhányók közelében. Márpedig nemcsak hogy még egy molekulányi folyadékra sem akadtak itt, de úgy látszott, hogy a lávafolyók fölött gomolygó párának sincs víztartalma.

Tehát ez a sziget újabbkori képződmény volt, és ahogyan egy nap alatt keletkezett, éppúgy eltűnhetett egy másik napon, alámerülve az óceán mélységeibe.

Minél feljebb hágtak, annál nehezebbé vált a hegymászás, a hegyoldalak meredeksége már csaknem a függőlegeshez közeledett, s nagyon kellett vigyázni, hogy a sziklaomlást elkerüljék. Sokszor hamuoszlopok gomolyogtak körülöttük, már-már attól tartottak, hogy megfulladnak, hol meg lávazuhatagok zárták el az utat. Némely helyütt a sík területeken kihűlt és megszilárdult lávapatakok folyékony, fortyogó lávát rejtettek belsejükben, megkeményedett felső rétegük alatt. Csak tapogatózva haladhattak hát, nehogy valamelyikük beleessék ebbe a tűzforró anyagba.

Időnként a bensejében égő gázoktól vörösizzóra hevített szikladarabokat okádott a kráter; egy-egy ilyen szikla bombaként robbant szét a levegőben, s darabjai óriási távolságra repültek szerteszét.

Érthető tehát, mily számtalan veszéllyel járt a hegy megmászása, és hogy mekkora bolondnak kellett lennie annak, aki ezt megkísérelte.

Oda se neki! Hatteras meglepő fürgén kapaszkodott felfelé, még csak vasalt végű botja segítségére sem szorult, s habozás nélkül mászta meg a legmeredekebb sziklaoldalakat is.

Nemsokára egy kerek sziklához érkezett, amolyan, mintegy tíz láb széles sziklapad volt ez, izzó lávafolyó vette körül, amelyet egy kőszál készített kettéágazásra a csúcson, csupán egy szűk átjárót hagyott, amelyen Hatteras vakmerően kúszott keresztül.

Ott megállt, s megvárta, míg barátai odaérnek. Most úgy látszott, hogy azt a távolságot méri fel szemével, amelyet még meg kell tennie. Légvonalban már csak mintegy százötnyi távolságra volt a krátertől, vagyis az Északi-sark matematikai pontossággal kiszámított pontjától; de függőlegesen még több mint ezeröt száz lábnyit kellett megmásznia. Már három órája tartott a hegymászás; a kapitányon nem mutatkoztak a fáradtság jelei; barátai végén jártak az erejüknek.

A vulkán csúcsa megközelíthetetlennek látszott. A doktor mindenáron meg akarta akadályozni Hatterast abban, hogy magasabbra másszék. Előbb szelíden próbált a lelkére beszélni, de a kapitány izgalmi állapota már csaknem tébolynak volt nevezhető; egész úton minden jel arra

mutatott, hogy egyre jobban belezavarodik rögeszméjébe, s aki ismerte s vele volt élete különböző szakaszaiban, az meg sem lepődhetett ezen. Minél magasabbra hágott Hatteras az óceán fölé, annál magasabbra hágott idegeinek túlfeszítettsége; már nem is a földi halandók régiójában élt, úgy érezte, hogy már akkora, mint ez a hegy.

- Hatteras - mondta neki a doktor -, elég! Mi már nem bírjuk tovább.

- Hát akkor maradjanak - felelte különös hangon a kapitány. - Én feljebb megyek!

- Nem! Semmi haszna annak, amit cselekszik! Hiszen már itt van, a világ sarkán!

- Nem, nem! Feljebb megyek!

- Barátom, én szólok magához, én, Clawbonny doktor. Nem ismer?

- Feljebb! Feljebb! - hajtogatta Hatteras, az eszeveszettek csökönyösségével.

- Nos hát, nem! Nem tűrjük...

De a doktor még be sem fejezhette szavait, mikor Hatteras emberfölötti erővel szökött át a lávafolyón, s most már nem érhatték el társai. A négy férfi egyszerre ordított fel; azt hitték, Hatteras elpusztult a tűzzuhatagban; ám a kapitány átjutott a másik oldalra, nyomában Duk. A hű kutya nem tágitott mellőle.

Hatteras eltűnt egy füstlepel mögött, s amint távolodott, mind gyengébben hallatszott a hangja.

- Északra! Északra! - kiáltozta. - Fel, a Hatteras-hegy ormára! Emlékezzetek Hatteras hegyére!

Nem is gondolhattak arra, hogy kövessék a kapitányt. Húszat lehetett tenni egy ellen, hogy ott marad, ahová ügyessége s szerencséje, mint mondják: „bolond szerencséje” vitte. Lehetetlenség volt átjutni ezen a tűzzuhatagon, s megkerülni sem lehetett. Altamont hasztalan próbált átmenni, beleveszett volna a lávafolyóba, ha társai erőszakkal vissza nem tartják.

- Hatteras! Hatteras! - kiáltozta a doktor.

De a kapitány nem válaszolt, s csupán Duk alig hallható csaholását verte vissza a hegy.

A füstoszlopok s hamufelhők közepette azonban olykor meg-megpillantották Hatterast. Hol a karja, hol a feje bukkant elő a füstforgatagból. Majd ismét eltűnt, hogy nemsokára feljebb tűnjék fel, amint a sziklákon kapaszkodik. Alakja - miként a levegőbe emelkedő tárgyak mind - fantasztikus gyorsasággal kisebbedett. Fél óra múlva már csak félakkorának látszott.

A vulkán tompa bömbölése töltötte el a levegőt. A hegy visszhangzott bele, s úgy sustorgott, mint a túlfűtött kazán; csak úgy regett bele a hegyoldal. Hatteras még egyre feljebb kapaszkodott, Duk mindenütt a nyomában.

Olykor sziklaomlás keletkezett mögöttük, s egy-egy óriási szikla, meg-megugorva a gerinceken, növekvő sebességgel gördült alá, egészen a sarki medence aljáig.

Hatteras még csak vissza sem fordult. Zászlónyélként használta botját, s ráerősítette az angol lobogót. Megdőbbent társai egy percre sem tévesztették szem elől. Testének arányai lassanként mikroszkopikussá váltak, s Duk már csak jókora patkánynak látszott.

Volt egy pillanat, amikor széles lángfüggönyt vetett rájuk a szél. A doktor felkiáltott aggodalmában, de Hatteras most ismét előbukkant, ott állt, s lengette a lobogóját.

Ennek a borzalmas hegymászásnak látványossága több mint egy óráig tartott. Egy óra hosszat tartó küzdelem az ingadozó sziklával, a hamuval telt hasadékokkal, amelyekben olykor derékig eltűnt ez a páratlan hős. Hol térdével s oldalával feszült neki a hegyoldal egyenet-

lenségeinek, hol kezével függött az éles sziklatarajon, s úgy lengett ott, mint valami elszáradt fűcsomó.

Végre feljutott a vulkán ormára, magához a kráternyíláshoz. Ekkor a doktor reménykedni kezdett, hogy a szerencsétlen, miután céljához jutott, talán visszatér, s már csak a visszafelé vezető út veszedelmeivel kell számolnia. A doktor egy utolsót ordított:

- Hatteras! Hatteras!

Kiáltása a lelke mélyéig megrendítette az amerikai.

- Megmentem! - kiáltott fel Altamont. Majd, a tűzhalált kockáztatva, egyetlen ugrással átvette magát a tűzzuhaton, s eltűnt a sziklák között. Clawbonnyak nem volt ideje, hogy visszatartsa.

Ezalatt Hatteras feljutott a hegy ormára, s onnan is tovább, egy sziklára, a kráternyílás fölé. Csak úgy záporozott körülötte a köeső. Duk mindenütt vele. A szegény állatot már szinte vonzotta a szédületes mélység. Hatteras meglegette a parázsló villódzásban a megvilágított zászlót, a könnyű piros szövetet hosszú redőkben lobogtatta a kráter lehelete.

Hatteras fél kézzel lengette a lobogót. A másikkal a zenitre, az égbolt sarkpontjára mutatott. De úgy látszott, mégis habozik. Még mindig kereste azt a matematikai pontot, ahol a földgolyó délkörei összefutnak, s amely pontra - ez volt az ő már fenségesnek nevezhető csökönyössége - mindenáron rá akarta tenni a lábát.

S most egyszerre csak azt látták társai, hogy már nincs alatta a szikla. A kapitány eltűnt. Társainak szörnyű kiáltása a hegy csúcsáig hatolt. Egy évszázadnak tetsző pillanat telt el. Clawbonny már elveszítettnek hitte barátját; azt hitte, a vulkán mélye lett a temetője. De Altamont már ott volt, s Duk szintén. A férfi és a kutya megragadta a szerencsétlent, éppen abban a pillanatban, amikor eltűnt a mélységben. Hatteras akarata ellenére megmenekült, és fél órával később a *Forward* kapitánya eszméletlenül feküdt kétségbeesett társainak karjai között.

Mikor magához tért, a doktor néma aggodalommal, kérdően tekintett a szemébe. De ez a szem a semmibe nézett, mint a vak pillantása, amely csak néz, de mit se lát, s nem felelt neki, a doktornak.

- Szent isten! - kiáltott Johnson. - Megvakult!

- Nem! - felelt Clawbonny. - Nem! Barátaim, mi csak a testét mentettük meg Hatterasnak! A lelke a vulkán tetején maradt! Az értelme halott!

- Megőrült! - kiáltott fel Johnson és Altamont, megdöbbenve.

- Megőrült! - felelte a doktor.

S szemét elborították a könnyek.

XXVI. VISSZA, DÉLRE

Három órával Hatteras kapitány kalandjainak e szomorú befejeződése után Clawbonny, Altamont és a két matróz együtt volt a barlangban, a vulkán lábánál.

Társai Clawbonnytól kértek tanácsot a továbbiakra nézve.

- Barátaim, nem maradhatunk tovább a Királynő szigetén; szabad a tenger előttünk, élelmünk is van elegendő, útnak kell indulnunk, s minél hamarabb elérni a Gondviselés-erődöt, hogy ott jövő nyárig áttelelhessünk.

- Ez az én véleményem is - felelt Altamont -, jó szelünk van, s holnap tengerre szállunk.

Mély levertségben telt el a nap. Az, hogy a kapitány megőrült, gyászos előjel volt, s mikor Johnson, Bell és Altamont a hazatérés eszméjét megpendítette, félve gondoltak elhagyatottságukra, s megborzadtak a messzeségtől. Hatteras rendíthetetlen lelke nem volt velük.

De mégiscsak kemény emberek voltak, nekikészülődtek hát, hogy újra felvegyék a harcot az elemekkel, sőt saját magukkal is, ha valaha úgy éreznék, hogy elfogja őket a gyengeség.

Másnap, szombaton július 13-án felrakták a táborozás kellékeit, s a bárka nemsokára indulásra készen állt.

De mielőtt elhagyták volna ezt a sziklaszigetet, hogy sose lássák viszont többé, a doktor, amint ez Hatterasnak szándékában volt, megjelölte azt a pontot, ahol a kapitány lába először érintette a szigetet. Nagy sziklákat halmoztak egymásra, hogy az emlékkő feltűnő legyen, ha ugyan a tűzhányó kitöréseinek vak véletlene megkíméli.

Az egyik lapos kőre ezt az egyszerű feliratot véste:

JOHN HATTERAS
1861

Az okmány másodpéldányát az emlékoszlop belsejében egy tökéletesen zárt henger alakú bádogdobozba helyezték - a nagy felfedezést tanúsító okmányt így ez elhagyott sziklák őrizték.

Ezután a négy férfi és a kapitány - vagy inkább a kapitány lélektelen teste - az ő hűséges, szomorú, panaszos hangú kutyájával, Dukkal, beszállt a bárkába, a visszafelé vezető útra. Délelőtt tíz óra volt. A sátorponyvából másik vitorlát fabrikáltak. A bárka jó hátszéllel elhagyta a Királynő szigetét s este a doktor végső istenhozzádot mondott a látóhatáron lángoló Hatteras-hegynek.

Az átkelés nagyon gyorsan ment; az állandóan jégmentes szabad tengeren könnyű volt a hajózás, s valóban úgy látszott, hogy könnyebb elmenekülni a Sarkról, mintsem közelíteni hozzá.

De Hatteras olyan lelkiállapotban volt, hogy nem értette, mi történik körülötte; elnyúlt a bárka mélyén, szája néma volt, tekintete kihunyt, karját összefonta mellén. Duk ott kuporgott a lábánál. Hasztalan szólt hozzá a doktor, Hatteras meg se hallotta szavát.

Két napig kedvező szél fűjt, s alig vetett hullámot a tenger. Clawbonny és társai vitették magukat az északi széllal.

Július 15-én felismerték Altamont-Harbourt, de mivel a Sarki-tenger egész partvonalán jégmentes volt, ahelyett, hogy szánon vágtak volna át Új-Amerika földjén, úgy határoztak, hogy inkább megkerülik, és a tengeren át jutnak a Viktória-öbölbe.

Ez az útírány gyorsabb és könnyebb volt. Végeredményben azt az utat, amelyet a szánon két hét alatt tettek meg, így, hajózva alig egy hét alatt megjárták, s a számos fjorddal csipkézett part kanyargásait követve, miután a partok alakzatát ismerték, hétfőn, július 23-án este megérkeztek a Viktória-öbölbe.

A bárkát szilárdan lehorgonyozták a parton, s mindannyian a Gondviselés-erőd felé siettek. De micsoda pusztulás! A Doktor-lak, a raktárak, a lőporkamra, az erődök, minden elolvadt a nap sugaraitól, és a ragadozó állatok kifosztották az élelmiszer-raktárt.

Szomorú, csüggesztő látvány!

A hajósok már csaknem a végén jártak az élelemnek, s úgy számítottak, hogy majd a Gondviselés-erődben felújítják a készleteket. Így nyilvánvaló volt, hogy lehetetlen itt tölteniük a telet. Mivel olyan emberek voltak, akik mindenbe hamar beletörődnek, úgy határoztak, hogy a legrövidebb úton próbálnak eljutni a Baffin-tengerig.

- Nem marad más hátra - mondta a doktor -; a Baffin-tenger alig van innen hatszáz mérföldnyire; ahol víz van a bárkánk alatt, ott nyugodtan hajózhatunk, elérhetjük a Jones-szorost és onnan a dán településeket.

- Úgy van - felelte Altamont -; szedjük össze, ami élelmünk még megmaradt, s induljunk.

Hosszas keresgélés után találtak itt-ott szétszórva néhány hiánytalan láda pemmican s két hordó húskonzervet, ami megmenekült a pusztulástól. Az egész együtt hat hétre való élelmet jelentett, s elegendő puszkaporuk is volt. Mindezt egykettőre összeszedték, ezt a napot arra szánták, hogy rendbe hozzák a bárkát, kóccal betömődjék a réseit, s másnap, július 24-én ismét tengerre szálltak.

A 83. szélességi fok alatt keletnek hajlott el a szárazföld. Lehetséges volt, hogy a felé a terület felé vezet, amely Grinnel-föld, Ellesmere és Észak-Lincoln néven ismeretes, s amely a Baffin-tenger partját szegélyezi. Biztosra lehetett venni, hogy a Jones-tengerszoros, miként a Lancaster-szoros, szintén a belső tengerekre nyílik.

Mostantól kezdve nagyobb nehézségek nélkül haladt a bárka, s könnyedén kerülte el az úszó jéghegyeket. A doktor, esetleges késéssel számolva, fél élelemadagokra szorította társait; de most nem sokat fáradoztak, és egészségük sem szenvedett kárt.

Egyébként azért csak el-elsütötték a puskájukat; lőttek néhány vadkacsát, vadlibát, lumma-madarat, ami friss és egészséges táplálékul szolgált. Ami pedig víztartalékukat illeti, azt könnyen kiegészíthették azokból az édesvízi jégtömbökből, amelyekkel útközben találkoztak. Mindig ügyeltek arra, hogy ne nagyon távolodjanak el a parttól, hiszen kis bárkájuk nem birkózhatott meg a tengerrel.

Az évnek ebben a szakában már mindig fagypont alatt állt a hőmérő higanyszála; miután nagyon esősre fordult, havazni kezdett, s zord lett az idő; a nap korongjából napról napra többet harapott ki az égbolt. Július 30-án először veszítették el szemük elől a napot, vagyis hogy néhány percnyi éjszakában volt részük.

Ezalatt a bárka szépen siklott, s olykor hatvan-hatvanöt mérföldet is befutott egy nap alatt; egy percet sem vesztegeltek; tudták, mennyi fáradságot kell elviselniük, s azt is, hogy miféle akadályok állhatják útjukat majd a szárazföldön. Ezeknek a szűk tengereknek nemsokára össze

kell érniük valahol; itt-ott már új jég is képződött. Váratlanul áll be a nyár után a tél ezeken a magas keleti hosszúságokon; errefelé nincs tavasz, sem őszi, nincsenek átmeneti évszakok.

Július 31-én naplementekor derült volt az ég; a zenit csillagképeiben felragyogtak az első csillagok. Ettől a naptól fogva folyton köd ülte meg a tájat, s ez jelentősen megnehezítette a hajózást.

A doktor látta, mint sokasodnak a közeledő tél előjelei, s nagyon nyugtalan lett; tudta, mily nehézségekkel kellett megküzdenie sir John Rosznak, hogy - miután hajója elhagyására kényszerült - eljusson a Baffin-tengerig, sőt, miután először megkísérelt átkelni a jégmezőn, a vakmerő tengerész kénytelen volt visszatérni hajójára, s a negyedik évet is áttelelni. De ott legalább védve volt a csúf télidőben, s élelemben, tüzelőben sem szenvedett hiányt.

Ha ehhez hasonló balsors érné a *Forward* megmaradt utasait, ha meg kellene állniuk vagy visszafordulniuk, akkor végük lenne; a doktor mit sem szolt aggodalmairól társainak, de sürgette, hogy minél inkább kelet felé kerüljenek.

Végre, augusztus 15-én, egyhónapi eléggé gyors hajózás után, miután százszor is kockáztatták törékeny bárkájukat, két álló napig küszködtek az átjárókban meggyülemelő jéggel, egyszer csak azt vették észre, hogy végképp megrekedtek, s nem mehetnek tovább. A tenger minden oldalról beállott, és a hőmérő már csak átlag -9°-ot mutatott.

Egyébként északon éppúgy, mint keleten könnyen fel lehetett ismerni a part közelségét azokról a lapos és gömbölyű kavicsokról, amelyeket a parti hullámverés koptat ilyen formájúra; de édesvízi jégtömbökkel is mind gyakrabban találkoztak. Altamont aprólékos pontossággal állapította meg földrajzi fekvésüket: 77° 15' északi szélesség és 85° 02' nyugati hosszúság.

- Tehát ez a pontos földrajzi helyzetünk - mondta a doktor-; elértük Észak-Lincolnt, pontosan az Éden-foknál, beléptünk a Jones-tengerszorosba. Ha egy kicsit több a szerencsénk, szabad utat találtunk volna a Baffin-tengerig. De azért nem kell panaszkodnunk. Ha az én szegény Hatterasom először ilyen könnyű vízre akad, hamar elérte volna az Északi-sarkot. Társai sem hagyták volna cserben, és nem is ment volna agyára az a szörnyű aggodalom!

- Így hát most már csak egyet tehetünk - mondta Altamont -; elhagyjuk a bárkát, és szánon próbálunk eljutni Lincoln keleti partjára.

- Itt hagyni a bárkát, és szánnal menni tovább, ez eddig rendben van - felelte a doktor -; de ahelyett, hogy Lincolnon mennénk át, azt javaslom, hogy vágjunk át a Jones-szoros jegén, és jussunk el Észak-Devonba.

- Miért? - kérdezte Altamont.

- Mert minél inkább közeledünk a Lancaster-szoroshoz, annál nagyobb az esélyünk arra, hogy bálnavadászhajókkal találkozunk.

- Igaza van, doktor, de attól tartok, a jég még nem elég erős ahhoz, hogy járható utat nyújthasson számunkra.

- Majd megpróbáljuk - felelte Clawbonny.

A bárkáról lerakodtak, Bell és Johnson ismét összeállították a szánt, minden alkatrésze jó állapotban volt; másnap elébe fogták a kutyákat, és a part mentén indultak útnak, hogy elérjék a jégmezőt.

Akkor aztán megkezdődött a már annyiszor leírt vesződéses és lassú utazás. Altamontnak igaza volt, mikor nem bízott a jég állapotában; nem lehetett átkelni a Jones-szoroson, és Lincoln partjait kellett követni.

Augusztus 21-én, ferdén vágva keresztül az úton, az utasok megérkeztek a Jéghegy-szoros bejáratához. Itt ráérezkedtek a jégre, és másnap elérték a Koburg-szigetet, amelyen két nap alatt hóiharok közepette haladtak át.

Ekkor aztán rátérhettek a könnyebb útra, a jégmezőkön át, s végre augusztus 24-én Észak-Devon földjére léptek.

- Most már csak ezen a földön kell áthaladnunk - mondta a doktor -, s a Lancaster-szoros bejáratánál elérni a Warender-hegyfokot.

De pocsék idő lett s cudar hideg; a hóiharok, a fergetegek ismét úgy tomboltak, mint télen, az utasok már végét járták erejüknek. Az élelem is fogytán volt, már egyharmad adagokkal kellett beérniük, hogy a kutyáknak a munkájukkal arányban álló ételmet biztosíthassanak.

A talajviszonyok is növelték az utazás fáradalmait; Észak-Devon földje rendkívül egyenetlen, járhatatlan hegyszorosokon kellett átkelni, folyvást harcolva a nekiszabadult elemekkel. Szán, kutya, ember csaknem odaveszett, és bizony többször is elfogta a kétségbeesés ezt a kis csapatot, bármily harcos szellemű volt is és bármennyire állta is a sarkutazás fáradalmait. De anélkül, hogy észrevették volna, testileg, lelkileg elnyűttek ezek a szegény emberek; nem lehet büntetlenül elviselni tizenhét hónapi szakadatlan küszködést, s remény és kétség szüntelen váltakozását. Egyébként pedig idejüket még megvolt a lendület, a bizakodás és a hit, ami most, a visszatérésnél már hiányzott. Így hát már éppen csak hogy vonszolták magukat a szerencsétlenek; szinte már csak úgy magától vitte őket a lábuk, tisztára állati, akaratuktól független energia volt ez.

Csak augusztus 30-án kerültek ki a hegységeknek ebből a káoszából, de agyongyötörten s félig megfagyva. Mert most már a doktor sem bírt lelket verni társaiba, már ő maga is félholtnak érezte magát.

A hegység olyan síkságban végződött, amely a vulkanikus erők alkotta hegynek képződésekor keletkezett.

Itt aztán feltétlenül meg kellett pihenni néhány napra. Az utasok már alig álltak a lábukon, a szánfogat két kutyája végkimerülésben múlt ki. Meghúzódtak hát egy jégtömb mögött -19° hidegben; senkinek sem volt annyi lelkiereje, hogy felüsse a sátrat.

Az élelemmel nagyon szűken álltak, és készletük a legnagyobb takarékoskodással sem tarthatott egy hétnél tovább. Mind ritkább lett a vad, mert télre enyhébb éghajlat felé vonult. Az éhhalál fenyegette hát a sarkutazás végképp kimerült áldozatait.

Altamont, aki nagy áldozatkészséget, igazi önmegtagadást tanúsított, elhatározta, hogy maradék erejét vadászatra szánja, hogy némi táplálékot szerezzen társainak.

Fogta a fegyverét, füttyentett Duknak, és nekivágott az északi síkságnak; a doktor, Johnson és Bell csaknem közömbösen nézték távozását. Egy óra alatt egyszer sem hallották puskája dörrenését, anélkül jött vissza, hogy fegyverét elsütötte volna. De az amerikai úgy sietett feléjük, mint az, aki megrémült valamitől.

- Mi a baj? - kérdezte a doktor.

- Amott! A hó alatt! - makogta rémült hangon Altamont, és a látóhatár egy pontjára mutatott.

- Mi van ott?

- Egy egész csapat ember!...

- Élő emberek?

- Halottak... Megfagytak..., és mégis...

Az amerikai nem merte befejezni, amit gondolt, de arcvonásai kimondhatatlan borzalmat árultak el. A doktor, Johnson és Bell az eseménytől felélénkülve mégiscsak feltápáskodtak valahogy, s Altamont nyomában vánszorogva arrafelé tartottak a síkságon, ahová az amerikai mutatott.

Nemsokára egy szűk térségre érkeztek, egy vízmosás fenekére, s micsoda látvány tárult itt szemük elé!

Már teljesen megmerevedett holttestek látszottak ki itt-ott a hóréteg alól; itt egy kar, ott egy lábszár, amott meg görcsösen összeszorult kezek s emberfejek, amelyek még holtukban is fenyegető s kétségbeesett arcvonásokat viseltek!

A doktor odalépett, majd hátrahőkölt, elsápadt, vonásai eltorzultak, míg Duk gyászosan vonított.

- Iszonyú! Iszonyú! - szörnyülködött a doktor.

- Kik ezek? - kérdezte a főmatróz.

- Hát maga nem ismeri fel őket? - kérdezte a doktor.

- Mit mond?

- Hát nézzen ide!

Ez a vízmosás valamikor emberek végső küzdelmének színhelye volt; az éghajlattal, a kétségbeeséssel, sőt az éhhalállal vívták ezt a harcukat, mert némely borzalmas maradványból kiderült, hogy ezek a boldogtalanok emberi hullákból táplálkoztak, talán még élő, vonagló embertársaikat falták fel, s köztük a doktor felismerte Shandont és Pent. Erejük elfogyott, nem volt már mit enniük a szerencsétleneknek; bárkájukat bizonyára lavina zúzta szét, vagy egy szakadék nyelte el, s már nem vehették hasznát a szabad tengernek. Az is lehet, hogy eltévedtek az ismeretlen szárazföldön. De ezek az emberek, akiket csak a lázadás láza tartott együtt, egyébként sem élhettek volna sokáig abban az egyetértésben, amely egyedül képesít nagy tettek véghezvitelére. Mindig kétes az a hatalom, amely egy lázadás vezetőjének kezében összpontosul. Így járt hát Shandon is, s hamarosan összezapott feje fölött az ár.

Bármint volt is, nyilvánvaló, hogy ez a legénység ezer kínszenvedésen, ezer kétségen ment keresztül, míg utolérte őket a katasztrófa; de nyomorúságuk titkát velük együtt temette el a sarki hó.

- Gyerünk! Meneküljünk innen! - kiáltott fel a doktor.

S messzire cipelte társait a szörnyűség helyétől. A borzadály adott neki hirtelen erőt. Folytatták az utat.

XXVII. BEFEJEZÉS

Mire való lenne aprólékosan kitérni azokra a szenvedésekre, amelyek szüntelenül sújtották az expedíció életben maradt tagjait. Még ők maguk sem voltak képesek soha részletesen visszaemlékezni a legénység maradványainak borzalmas felfedezését követő hét eseményeire.

De szeptember 9-én, a végső erőfeszítés csodájaként valahogy mégiscsak a Horsburg-foknál, Észak-Devon végpontjánál találták magukat.

Haldokoltak az éhségtől. Két nap óta egy falatot sem ettek, az utolsó eszkimókutyájuk húsa volt a végső táplálékuk. Bell nem bírta tovább vonszolni magát, és az öreg Johnson úgy érezte, hogy itt a vég.

A Baffin-tenger partján voltak, vagyis most már az Európa felé vezető úton.

A parttól hárommérföldnyire zajosan csapkodta a jégmező éles gerinceit a tengerár.

Vajon hány napig kell még várni, hogy arra járjon véletlenül egy bálnavadászhajó?...

De az ég megkönyörült a szerencsétleneken, mert másnap Altamont minden kétséget kizáróan vitorlát pillantott meg a látóhatáron.

Tudjuk, mily aggodalom kíséri az ilyen hajó megjelenését, s mily félelem, hogy ne legyen hiú a remény! Úgy tűnik, hogy hol közeledik, hol távolodik a hajó. A remény és kétség rémséges váltakozása ez, s gyakran, mikor a hajótöröttek már-már azt hiszik, hogy megmenekültek, távolodik a megpillantott vitorla, s eltűnik a látóhatáron.

A doktor és társai mind e megpróbáltatásokon keresztülmentek; egymást cipelve, tuszkolva érkeztek a jégmező nyugati határához, s azt kellett látniuk, hogy lassanként eltűnik a hajó anélkül, hogy a rajta levők észrevették volna őket. Kiáltoztak, de hasztalan!

Ekkor a doktornak egy végső ötletet adott az a leleményes lángesze, amely addig is oly sokat segített rajtuk.

Egy jégtábla, amelyet arra sodort a tengerár, nekiütközött a jégmezőnek.

- Jégtábla! - mutatott rá eltűnődve a doktor.

Társai nem értették, mire gondol.

- Szálljunk fel rá! Gyerünk! - kiáltott a doktor.

Most már világosság gyúlt a többiek agyában is.

- Ó, Clawbonny úr! Clawbonny úr! - dadogta Johnson, s kezet csókolt a doktornak.

Bell, Altamont segítségével odacammogott a szánhoz, a jármű egyik oldalrúdját kötelekkel árbocként erősítették a jégtáblába, a sátorponyvát szétszakították, s ügyel-bajjal vitorlafélét tákoltak össze belőle. Kedvező szél fújt, a szerencsétlen, elhagyott emberek ráugrottak a törékeny jégtutajra, s kihajóztak a nyílt tengerre.

Két óra múlva, hallatlan erőfeszítések után a *Forward* megmaradt utolsó embereit felvették a Davis-tengerszoros felé tartó *Hans Christian* nevű dán bálnavadászhajóra.

A kapitány jó szívvel fogadta ezeket a kísérteteket, akiknek már nem is volt emberi formájuk; szenvedéseik láttán megértette, mi történt velük, a legnagyobb gondossággal ápolta őket, és sikerült is megmentenie életüket.

Tíz nap múlva Clawbonny, Johnson, Bell, Altamont és Hatteras kapitány Dániában kötöttek ki; gőzhajó szállította őket Kielbe, onnan Altonán és Hamburgon át jutottak el Londonba, ahová hosszan tartó viszontagságaik után némileg magukhoz térve, október 13-án érkeztek meg.

A doktornak az volt az első dolga, hogy megkérje a londoni Földrajztudományi Társaságot, kegyeskedjék meghallgatni egy közlését; a Társaság október 15-i ülésére kapott meghívást.

El lehet képzelni e tudós gyülekezet meglepetését s lelkes hurrákiáltásait, amikor a Hatteras-okmányt felolvasták.

Ez a maga nemében egyedülálló utazás, amelyre nincs példa a történelem évkönyveiben, összegezte valamennyi azelőtti sarkvidéki felfedezést, egyesítette a Parryk, a Rossok, a Franklinok, a Mac Clure-ok expedícióit, kiegészítette a századik és száztizennötödik délkör közötti északi sarkvidéki területek térképét, s végül a földgömbnek eddig elérhetetlen pontjáig, magáig az Északi-sarkig vezetett.

Soha, sohasem hökkentette még meg ilyen váratlan hír Angliát!

Az angolok nagyon lelkesednek az ilyen nagy földrajzi cselekedetekért; a lordtól kezdve a „cockney”-ig,¹⁹ a nagykereskedőtől a kikötőmunkásig ilyenkor mindenki meghatódik, s egyben büszkének is érzi magát.

A felfedezés híre a távíróhuzalokon át villámgyorsan repült szét az Egyesült Királyságban; az újságok cikkeik élén közölték a mártír Hatteras nevét, és egész Anglia csak úgy remegett a büszkeségtől.

A doktort és társait ünnepelték, s a lordkancellár Őfelségének is bemutatta őket az ünnepélyes audiencián.

A kormány megerősítette a Királynő szigete, az Északi-sarkon a vulkánnak a kapitány adta Hatteras-hegy és az Új-Amerika kikötőjének adott Altamont-Harbour neveket.

Altamont nem vált meg azoktól, akik nyomorúságban s dicsőségben társai voltak s barátai lettek; követte a doktort és Johnstont Liverpoolba, ahol nagy örömmel üdvözölték őket, mert azt hitték, hogy már réges-rég elpusztultak, s valahol az örök jég a temetőjük.

De ezt a dicsőséget dr. Clawbonny szüntelenül áthárította arra, aki mindnyájuk közül leginkább rászolgált. „Az angolok és az Északi-sark” című útinaplójában, amely a következő évben a Királyi Földrajztudományi Társaság kiadásában jelent meg, a legnagyobb sarkutazókhöz hasonlította John Hatterast, azokhoz a vakmerő férfiakhoz, akik teljesen feláldozzák magukat a tudomány haladásáért.

Ezalatt a csodálni való szenvedélynek ez a szomorú áldozata békén éldégt Liverpool közelében, a Sten-Cottage-i elmeógyógyintézetben, ahol maga a doktor, az ő jó barátja helyezte el. Csendes örült volt, nem beszélt, s nem is értett meg többé semmit, úgy látszott, az eszével együtt szava is elveszett. Már csak egyetlen érzés fűzte a külső világhoz, ragaszkodása Dukhoz, „akitől” nem akarták elszakítani.

Ez a betegség, „a Sark-örület”, nyugodtan folyt le, és semmi különös kórjelenséggel nem járt. Egy szép napon dr. Clawbonny meglátogatta a szegény beteget, s meglepődött furcsa viselkedésén.

¹⁹ Cockneynak hívják London külvárosainak, nyomornegyedeinek népét

Egy idő óta Hatteras kapitány az ő hűséges s rá szelíd szomorúsággal tekintő kutyája kíséretében mindennap több órás sétára indult; de sétája mindig, változatlanul egy meghatározott vonalon, s a Sten-Cottage egy bizonyos fasorának irányában vezetett. Mikor a kapitány a fasor végére ért, rák módjára, hátrafelé lépkedve jött vissza. S ha megállította valaki, ujjával az égnek egy pontjára mutatott, s ha valaki arra akarta készíteni, hogy forduljon meg, s úgy haladjon tovább, nagyon megharagudott, s Duk, osztozkodván dühében, bőszen csaholni kezdett.

A doktor figyelmesen szemlélte ezt a furcsa mániát, s csakhamar megértette ezt a különös csökönyösséget; kitalálta, miért sétál mindig ugyanabban az irányban Hatteras, úgyszólván valami delejes erő hatása alatt.

John Hatteras kapitány változatlanul mindig Észak felé haladt.

-&-